

TIGHT BINDING BOOK

ಕೆಲವು ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು

ಪ್ರಹ್ಲಾದಸ್ನಾನಧಾರಿ, ತಲಗತ್ತಿಯ ಚಿಹ್ನ: ಕಾಂಸಧಾರಿ,

ಯಲೇ ಭಾವವಳಾ ಸರಸ-ನ-ಚನಯಾ ನ್ಯಾಸಪುನೋ ಬಂಭು ॥

ಕಿಂಕಾರಿ ಸುರಸಿ; ಸ್ವರಜ್ವಲನಯಾ ಸಾಗರ್ತಾರ್ಜುನೋಽಮೃತ ॥

ಕನ್ಯಾಽವಾಧೀನವತ್ಕಂಠ, ಗವಯಮುಕರಾ: ಕೀರ್ತನೇ ನೇ

ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_198742

UNIVERSAL
LIBRARY

ಶ್ರೀ

ಕೀರ್ತನಕಂಠಾಭರಣ

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗ

ಕೆಲವು ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು

ಶ್ರೀಯುಕ್ತ

ಹೊಸಕರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ

ಭಕ್ತಬಂಧುಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಜನಪನಗುಡಿ, ಜಿಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಪ್ರಕಾಶಕ

ಮಂಚಲದೂರೆ ರಾಮರಾವ್

ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಸ್. ಬುಕ್ ಷೆಡ್, ಜನಪನಗುಡಿ, ಜಿಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಮೊದಲನೆ ಮುದ್ರಣ ೧೯೮೮ ರ್ಷತಿಗಳು

ಬಿ. ಬಿ. ಡಿ. ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್,

ಅರಣೀಪೇಟೆ,

ಜಿಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಶಾ. ಶ. ೧೮೫೩]

ಬೆಲೆ ೧ ರೂ.

[ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೯೩೧

ಇದರ ಸರ್ವಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವೂ ಪ್ರಕಾಶಕರದು

ವಿಷಯಕ್ರಮ

ವಿಷಯ	ಪೀಠಿಕೆ	ಪುಟ
ಗಣಪತಿಯ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ	ಪರೋಪಕಾರ	೧
ಪಾರ್ವತೀಪರಿಣಯ	ಶಿವಭಕ್ತಿ	೧೪
ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ	ಶುಚಿತ್ವ	೨೬
ಶಿವರಾತ್ರಿ	ಶಿವಭಕ್ತಿ	೩೯
ಸುಕನ್ಯಾಖ್ಯಾನ	ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ	೫೨
ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ	ಸತ್ಯ	೬೨
ಸಾವಿತ್ರಿ	ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ	೭೮
ಗರುಡನ ಮಾತೃಭಕ್ತಿ	ಮಾತೃಭಕ್ತಿ	೯೧
ಅನಸೂಯಾಖ್ಯಾನ	ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ	೧೦೨

ಮುನ್ನುಡಿ

“ಭಾಗವತದ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳು” ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಮುನ್ನುಡಿಯೇ ಇದಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿರುವ ‘ಗಣಪತಿಯ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ’ಯು ‘ಗಣಪತಿಸ್ವಯಂವರ’ವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ನಾನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಬರೆದ ಕಥೆ. ಈ ಕಥೆಯು ಉಪಖಂಡದಲ್ಲಿ ಮಯೂರೇಶನೆಂಬ ಬಂದಿದೆ. ಗಣಪತಿಯು ಮಯೂರ (ಮೋರಾಯ) ನೆಂಬ ಭಕ್ತನ ಉಪಾಸನದೇವತೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತು ಮಯೂರ (ಮೋರಗಾಂ) ಎಂಬ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಅಧಿನಾಯಕನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಮಯೂರೇಶನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರಿನ ಅಸುಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಗಣಪತಿಯ ಹೆಸರಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ‘ಗಣಪತಿ-ಮೋರೇಶ್ವರ’ ಎಂದು ಕೂಗುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಹಾಡುಗಳ ರಾಗತಾಲಗಳ ನಿಷಯಕ್ಕೂ ಪ್ರಿಯುತ ಸೂಲಕುಂಟೆ ಹನುಮಂತರಾಯರ ನೆರವನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು,

ಪ್ರಚೋತ್ತಮ-ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶು|| ೧೧.

ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ.

ಸಂಜ್ಞೆಗಳ ವಿವರಣೆ

ಸಾಲುಗಳ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವವು

ಅ	ಅರ್ಥ	ತ್ರಿ	ತ್ರಿಪದಿ	ವೃ	ವೃತ್ತ
ಆ	ಆರಾಧ್ಯ	ದಿಂ	ದಿಂಡಿ	ಶ	ಶರಪಟ್ಟದಿ
ಈ	ಈರ್ತನಕಾರರ ಆರಾಧ್ಯ	ಭಾ	ಭಾಮಿನೀಪಟ್ಟದಿ	ಶ್ಲೋ	ಶ್ಲೋಕ
ಈ	ಈಸುಮಪಟ್ಟದಿ	ಭೋ	ಭೋಗಪಟ್ಟದಿ	ಸಾ	ಸಾಕೆ
ಕಂ	ಕಂದ	ರ	ರಗಳೆ	ಸಾಂ	ಸಾಂಗತ್ಯ
ಚೂ	ಚೂರ್ಣಕೆ	ವ	ವಚನ	ನೀ	ನೀಸಪದ್ಯ
ಚಾ	ಚಾಪದಿ	ವಾ	ವಾರ್ಧಿಕಪಟ್ಟದಿ	ಸೂ	ಸೂತ್ರ
ಟ	ಟಿಪ್ಪಣಿ				

ಸಾಲುಗಳ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವವು

ಅ. ಚ	ಅಕ್ಕೂರಚರಿತ್ರೆ	ಮಾ. ಪು	ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯಪುರಾಣ
ಅ. ನಾ ಪು	ಅಜಿತನಾಥಪುರಾಣ	ಮೋ. ಮು	ಮೋಹಮುಂದ್ಗರ
ಅ. ಗೀ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮಗೀತಾವಳಿ	ಯೋ. ಸೂ	ಯೋಗಸೂತ್ರಗಳು
ಅ. ರಾ	ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಮಾಯಣ	ರ. ಶ	ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಶತಕ
ಅ. ಶ	ಅಶ್ವರಾಜತೀಶ್ವರಶತಕ	ರಾ. ವಿ	ರಾಜಶೇಖರವಿಲಾಸ
ಆ. ಪು	ಆದಿಪುರಾಣ	ವಿ. ಕಾ	ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಕಾವ್ಯ
ಕ. ಗು ಚ.	ಕನ್ನಡ ಗುರುಚರಿತ್ರೆ	ವಿ. ಶ	ವಿರೂಪಾಕ್ಷಶತಕ
ಕ. ಭಾಗ	ಕನ್ನಡ ಭಾಗವತ	ವಿ. ಪು	ವಿಷ್ಣುಪುರಾಣ
ಕ. ಸಂ	ಕಲಿಸಂತರಣನಾಟಕ	ವೀ. ವ. ರಾ	ವೀರಶೈವರ ವಚನಶಾಸ್ತ್ರ
ಕು. ಸಂ	ಕುಮಾರಸಂಭವ	ವೈ. ಗೀ	ವೈಷ್ಣವಗೀತೆ
ಕೈ. ಕ	ಕೈವಲ್ಯಕಲ್ಪವಲ್ಲರಿ	ವೈ. ಚೂ	ವೈತಚೂಡಾಮಣಿ
ಕೌ. ಸಂ	ಕೌಪೀನವಂಚಕ	ಶಿ. ಗೀ	ಶಿವಗೀತೆ
ಗಿ. ಕ.	ಗಿರಿಜಾಕಲ್ಯಾಣ	ಶಿ ಭ. ಸಾ	ಶಿವಭಕ್ತಿಸಾರ
ಗು. ಶಂ. ಶ	ಗುರುಮೂರ್ತಿಶಂಕರಶತಕ	ಶಿ. ಕ	ಶಿವರಾತ್ರಿಕಥೆ
ಚಂ. ಕೌ. ನಾ	ಚಂಡಕೌಶಿಕನಾಟಕ	ಶಿ. ಲ	ಶಿವಾನಂದಲಹರಿ
ಚಂ. ಪ್ರ. ಚ	ಚಂದ್ರಪ್ರಭಚರಿತೆ	ಶ್ರೀ. ರಾ	ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣ
ದಾ	ದಾಸರ ಪದಗಳು	ಸ. ಶಿ. ಗ	ಸದಾಶಿವಶತಕ
ಧ. ಅ.	ಧರ್ಮಾಮೃತ	ಸ. ಪ.	ಸರ್ವಜ್ಞಪದಗಳು
ನ. ಚ	ನಳಚರಿತ್ರೆ	ಸಂ. ಭಾಗ	ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಗವತ
ನ. ಚ. ನಾ	ನಳಚರಿತ್ರೆನಾಟಕ	ಸಂ. ಭಾರ	ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾರತ
ನ. ಚಂ	ನಳಚಂಪೂ	ಸಾ. ಚ	ಸಾವಿತ್ರೀಚರಿತ್ರೆ
ನ. ಜೋ. ಹಾ	ನಳಜೋಗೀಹಾದು	ಸಾ. ದೈ	ಸಾವಿತ್ರೀದೃಶ್ಯ
ನ. ಶ.	ನಯಶತಕ	ಸಾ. ನಾ	ಸಾವಿತ್ರೀನಾಟಕಂ
ನಾ. ಭ. ಸೂ	ನಾರದಭಕ್ತಿ ಸೂತ್ರ	ಸು. ಚ	ಸುಕನ್ಯಾಚರಿತ್ರೆ
ನೀ. ಮಂ	ನೀತಿಮಂಜರಿ	ಸು.	ಸುಭಾಷಿತ
ನೀ. ಸಾ	ನೀತಿಸಾರ	ಸು. ಲಾ	ಸುಶೋಕಲಾಘವ
ಪ. ಸ್ತು	ಪರಮಾತ್ಮಸ್ತುತಿ	ಸೋ. ಶ	ಸೋಮೇಶ್ವರಶತಕ
ಪಂ. ಭಾ	ಪಂಪಭಾರತ	ಸ್ಕಾಂ. ಪು	ಸ್ಕಾಂದಪುರಾಣ
ಪಾ. ಪ. ಕಾ	ಪಾರ್ವತೀಪರಿಣಯಕಾವ್ಯ	ಸ್ತ್ರೀ. ಧ. ಸಂ	ಸ್ತ್ರೀಧರ್ಮಸಂಗ್ರಹ
ಬಿ. ಅ	ಬಿಲ್ವಾಷ್ಪಕ	ಹ. ಧ	ಹರಿಬದೆಯ ಧರ್ಮ
ಭಕ್ತಿ. ಗೀ	ಭಕ್ತಿಗೀತಾವಳಿ	ಹ ಭ ಸಾ	ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ
ಭ. ನೀ	ಭರ್ತ್ಯಹರಿ ನೀತಿಶತಕ	ಹ ಶ.	ಹರಿಶರಣಾಷ್ಟಕ
ಭ. ವೈ	ಭರ್ತ್ಯಹರಿ ವೈರಾಗ್ಯಶತಕ	ಹ. ಕಾ	ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ
ಮ. ಉ	ಮನಸ್ಸಿಗುಪದೇಶ	ಹ. ಸಾಂ	ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಸಾಂಗತ್ಯ
ಮ. ಸ್ಮೃ	ಮನುಸ್ಮೃತಿ	ಹ. ಹಂ	ಹಣ್ಣಾದ ಹಂಬಲಿಕೆ

॥ श्रीः ॥

ಕೀರ್ತನಕಂಠಾಭರಣ

ನಾಲ್ಕನೆ ಭಾಗ

ಕೆಲವು ಉಪಾಯಾನಗಳು

ಗಣಪತಿಯ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ

ಪೀಠಿಕೆ—ಪರೋಪಕಾರ

ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಿ ತೋಡಿ—ವಿಕತಾಳ

ಧನ್ಯನೆಂದಿಸುವನು | ಪರಹಿತ | ವನ್ನು ಮಾಡುವನು || ಪ || ಪನ್ನಗ
ಭೂಷಣ ಬೆಂಬಲದಿಂ ಜನರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಸನ್ನುತಮಹಿಮನು || ಅ.ಪ. ||
ಇಹಪರವೆರಡರ ಸುಖವು ಧರ್ಮದಿಂದ ಬಹುದೆಂಬುವ ಭರವಸದಿಂದಿರುವನು || ೧ ||
ಮುಕ್ತಿಗೆ ಧರ್ಮವೇ ಮೆಟ್ಟಿಲೆಂದದರೋಳು | ಭಕ್ತಿಯ ತಳೆದು ಎರಕ್ತಿಯ ಪಡೆ
ವನು || ೨ || ಪರಹಿತವೆಂಬುವ ಪರಮಧರ್ಮದಿಂದ | ವರಮುದ್ದಿಸಿದ್ಧಿಯ ದೊರಕಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳನು || ೩ ||

ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರವಿಡ್ಡೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಬೆಲೆ ಎಷ್ಟೆಂಬದನ್ನು ಕುರಿತು ದೊಡ್ಡವರು
ತಮ್ಮ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆನಪುಗೊಟ್ಟಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ತ್ರಿ|| ಅಕ್ಕರವು ಲೇಖಕ್ಕೆ, ತರ್ಕ ತಾ ವಾದಕ್ಕೆ | ಮಿಕ್ಕ ಓದುಗಳು ತಿರು
ಪೆಗೆ, ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆರ | ಡಕ್ಕರವೆ ಸಾಕು ಸರ್ವಜ್ಞ || —(ಸ. ಪ)

ಅ ಎರಡಕ್ಷರಗಳು ಯಾವವೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಶಿವಶಿವೇತಿ ಶಿವೇತಿ ಶಿವೇತಿ ವಾ | ಭವಭವೇತಿ ಭವೇತಿ ಭವೇತಿ
ವಾ || ಹರಹರೇತಿ ಹರೇತಿ ಹರೇತಿ ವಾ | ಭಜ ಮನಃ ಶಿವಮೇವ ನಿರಂತ
ರಮ್ || —(ಸು)

ಅ|| ಶಿವ ಶಿವ ಎಂದಾಗಲಿ, ಭವ ಭವ ಎಂದಾಗಲಿ, ಹರ ಹರ ಎಂದಾಗಲಿ, ಎಲೋ
ಮನಸ್ಸೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಶಿವನನ್ನೆ ಭಜಿಸು.

ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥವಾಗುವ ಹಾಗೆ ಆ ಎರಡಕ್ಷರಗಳ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಬೇಕೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಎಂದೂ ನಿಮ್ಮೊಳಿಲೇ ಮಹೇಶ್ವರ ಮನಂ ಬಂದಂತೆ ಚಿಂತಿಪ್ಪ, ಕಣ್|| ಬಂದಂತೀಕ್ಷಿಪ್ಪ, ಜಿಹ್ವೆ ಬಂದ ತೆರದಿಂ ಬಣ್ಣಿಪ್ಪ, ಮೆಯ್ಯುರ್ಬುತುಂ || ಬಂದಂತಾಂ ಪುಳಕಿಪ್ಪ, ಕೈಗಳೆನಸುಂ ಬಂದಂತೆ ಪೂಜಿಪ್ಪ, ಕಾಲ್|| ಬಂದಂತಾ ಡುವ ಸೈಪು ಸಾವುರನೆನಗಿನ್ನೆಂದೋ ? ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ || —(ವಿ ಶ.)

ಪರಮೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಯುವ ಸಮರ್ಥನೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ತಾಯಿಗೆ ಕಷ್ಟಮೇ ಶಿಶುವ ರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ? ಲತಾಳಿಗಾರ್ತಿಯೇ | ಕಾಯಿಗಳಾನುವಲ್ಲಿ? ಸದಿಗಳ್ ಭರದಿಂ ಪುಗಲಾತ್ಮಕುಕ್ಷಿಯೋಳ್ || ನೋಯುವನೇ ಸಮುದ್ರ? ನಿಳೆಯಂ ಪೊರುವಲ್ಲಿ ಫಣೀಂದ್ರಮಸ್ತಕ | ಕ್ಷಾಯಿತು ಬಾಧೆಯೇ ? ಪೊರೆಯೆ ನೀ ಪರಮೇಶ್ವರನೈ ಸದಾಶಿವ || —(ಸ. ಶಿ. ಶ.)

ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರಣೆನ್ನವರೊಂದೇ ಮುಕ್ತಿಯ ದಾರಿಯೆಂದು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಹಾಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಸಾರಾಂಶ—ಏಕತಾಳ

ಎಲ್ಲವರು ಮಾಡುವದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ | ಗೇಣುಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ಪ || ಸೆಲ್ಲುಗಳ ಕುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಿದುಗಳ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು | ಕೂಲಿಗಳ ಮಾಡುವದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ | ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೧ || ನಾಲ್ಕುವೇದಪುರಾಣಶಾಸ್ತ್ರಪಂಚಾಂಗಗಳ | ಹೇಳಿ ಕಾಲ ಕಳೆವುದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ | ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೨ || ಬಡಿದು ಬಡಿದು ಕಬ್ಬಿಣವ ಕಾಸಿ ತುಪಾಕಿ ಮಾಡಿ | ಗುಂಡು ಮದ್ದು ಮಾಡುವದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ | ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೩ || ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಬಂಟರೆಲ್ಲ ಕತ್ತಿ ಧಾಲನ್ನೆ ಪಿಡಿದು | ಖಂಡತುಂಡ ಮಾಡುವದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ | ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೪ || ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕುದುರೆ ಏರಿ ನ್ಯಾಯಹೊತ್ತು ರಾವುತರಾಗಿ | ಹೊಡೆದಾಡಿ ಸಾಯುವದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ | ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೫ || ತುಂಟ ತುರಗವಾನೆ ಹೆಂಟೆಮಣ್ಣು ಹದಸಮಾಡಿ | ಕಷ್ಟಮಾಡುವದು ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ | ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೬ || ಕಂಟಕತನದಿಂದ ಕಳ್ಳತನವನ್ನೆ ಮಾಡಿ | ಕಟ್ಟಿ ಹೊಡಿಸಿಕೊಂಬುವದು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ | ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೭ || ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಜಂಗಂ ಜೋಗಿ ಜಟ್ಟಿ ಮೂಢ ಬೈರಾಗಿ | ನಾನಾವೇಷವ ಕೊಂಬೊದೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ | ಗೇಣು ಬಟ್ಟೆಗಾಗಿ || ೮ || ಉನ್ನತಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವನ | ಅನುದಿನ ನೆನೆವುದು ಭಕ್ತಿಗಾಗಿ | ಪರಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ || ೯ || —(ದಾ.)

ಮೋಕ್ಷದ ಮಾತೊಂದೇ ಅಲ್ಲದೆ ವ್ಯವಹಾರದ ಮಾತು ಕೂಡ ಭಗವದನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಸಾಗುವದೆಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಿಗಳು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಗೋವುರದ ಭಾರವನು ಗಾರಿಯ | ರೂವುದೋರಿದ ಪ್ರತಿಮೆ
ಯಂದದಿ | ಈ ಪರಿಯ ಸಂಸಾರಭಾರವನಾರು ತಾಳುವರು? || ತಾ ಪರಾ
ಕ್ರಮಿಯೆಂದು ಮನುಜನು | ಕಾಪಥವನ್ನೈದುವನು ; ವಿಶ್ವ | ವ್ಯಾಪಕನು
ನೀನಹುದು ; ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ || —(ಹ. ಭ. ಸಾ)

ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಶಿವನನ್ನೇ ಆಶ್ರಯಿಸಬೇಕೆಂದು ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳುವದೇ
ನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಚಿತ್ತಭೂಮಿತ್ತಭೂಮುತ್ತಭೂಮಾಲಕೋ | ಪಾಸನಾವಾಸನಾ
ಯಾಸನಾನಾಭ್ರಮೈಃ || ಸಾಧುತಾ ಸಾ ಧುತಾ ಸಾಧಿತಾ ಸಾಧಿತಾ |
ಕಿಂ ತಯಾ ಚಿಂತಯಾ ಚಿಂತಯಾಮುಃ ಶಿವಮ್ || —(ಸು)

ಅ|| ಆಸೆ, ಮದ ಇವುಗಳಿಂದ ಮದಿಸಿದ ಅರಸರ ಹಿಂದುಮುಂದು ಸುತ್ತಾಡುತ್ತಿರುವ
ಚಟದಿಂದ ಸುಮ್ಮನೇ ಸುತ್ತಿಸುತ್ತಿ ಸಾಧುತ್ವವೆಂಬುದನ್ನು ತೋಳಿದುಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು. (ಸು +
ಅಧಿತಾ) ರೋಗದೊಡನೆ ಕೂಡಿರುವಿಕೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡದ್ದಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಚಿಂತೆ
ಯಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಈಶ್ವರನನ್ನು ಚಿಂತೆಮಾಡೋಣ.

ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಶರಣುಹೋದದ್ದರ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಒಳಗೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗುವದೇನೆಂದರೆ—

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ—ಭಾವು

ಮಾಡು ದಾನ ಧರ್ಮ ಪರಲುಪಕಾರವ ಮರೆಯದಿರೆಚ್ಚರಿಕೆ | ಕೇಡ
ನೆನೆಯಬೇಡ ಸಂಬಿದವರ ಮೇಲೆ; ಕೆಡುವೆ ನೀನೆಚ್ಚರಿಕೆ || ಪ || ಬಾಳಿ ಬದುಕಿ ನೀರಿ
ಇರುವಾಗಲೆ ಒಂಧುಬಳಗಗಳೆಚ್ಚರಿಕೆ || ಹಾಳು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಹಲವರ ಹತ
ಗೈದು ಬದುಕದಿರೆಚ್ಚರಿಕೆ || ೧ || ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಿದೆ ನಾನು ಗಳಿಸಿದೆಂಬೊ ಚೇಷ್ಟೆ
ಬೇಡೆಚ್ಚರಿಕೆ || ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಫಲದಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಮುಂದೆ ನೋಡೆ
ಚ್ಚರಿಕೆ || ೨ || ಹೆಣ್ಣು ಹೊನ್ನುಮಣ್ಣು ಸಿನ್ನಣಕಿಸಿ ಹೋದುದನ್ನು ನೋಡೆ
ಚ್ಚರಿಕೆ || ಇನ್ನು ಸಂಬಬೇಡ ನಿನಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಕಂಡ್ಯ ತಿಳಿದಿರು ಎಚ್ಚರಿಕೆ || ೩ ||
ಬಲ್ಲಿದ ನೀನೆಂದು ಬಡವರ ಬಾಯ್ತೊಲೆ ಬಡಿಯದಿರೆಚ್ಚರಿಕೆ || ಎಳ್ಳಷ್ಟು ತಪ್ಪದೆ
ಯಮನಾಳುಗಳು ಸರಕಕ್ಕೆಳೆಯುವರೆಚ್ಚರಿಕೆ || ೪ || ಕಾಲನ ದೂತರು ಯಾ
ವಾಗ ಎಳೆವರೋ ಕಾಣದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ || ಬೇಲೂರ ಪುರವಾಸ ನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶ
ವನ ಮರೆಯದಿರೆಚ್ಚರಿಕೆ || ೫ || —(ದಾ)

ಪರೋಪಕಾರಿಗಳ ಬಾಳೇ ಬಾಳೆಂದು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಜಾತಃ ಕೂರ್ಮಃ ಸ ಏಕಃ ಪೃಥುಭುವನಭರಾಯಾರ್ಪಿತಂ
ಯೇನ ಪೃಷ್ಠಮ್ ; | ಶ್ಲಾಘ್ಯಂ ಚ ಸ್ಮ ಧ್ರುವಸ್ಯ ಭ್ರಮತಿ ನಿಯಮಿತಂ ಯತ್ರ
ತೇಜಸ್ವಿಚಕ್ರಮ್ ; || ಸಂಜಾತಸ್ಯರ್ಥಪಕ್ಷಾ ಪರಹಿತಕರಣೇ ನೋಪರಿಷ್ಠಾನ್ನ
ವಾಥೋ | ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡೋದುಂಬುರಾಂತರ್ಮಶಕವದಪರೇ ಚಂತವೋ ಜಾತ
ಸತ್ವಾಃ || —(ಸು.)

ಅ|| ದೊಡ್ಡ ಪರ್ಮತದ ಭಾರಕ್ಕೆ ಬೆನ್ನುಕೊಟ್ಟ ಕೂರ್ಮನ ಬಾಳು ಸಾರ್ಥಕವು! ತೇಜಸ್ವಿ ಚಕ್ರವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿಯಮದಿಂದ ತಿರುಗಿಸುತ್ತಿರುವ ಧ್ರುವನ ಬಾಳು ಸಾರ್ಥಕವು!! ಪರಹಿತಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕದೆ ಇರುವನಿಗೆ ಮೇಲೂ ಇಲ್ಲ; ಕೆಳಗೂ ಇಲ್ಲ. ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸೊಳ್ಳೆಗಳಂತೆ ಹುಟ್ಟಿ ಸತ್ತವರು.

ಪರೋಪಕಾರವೆಂಬುದು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕೂಡ ಹೆಚ್ಚಿ ನಿಸಿದ್ವಂತೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಪರೋಪಕೃತಿ ಕೈವಲ್ಯೇ ತೋಲಯಿತ್ವಾ ಜನಾರ್ದನಃ | ಗುರ್ವೇ ಮುಪಕೃತಿಂ ಮತ್ವಾ ಹ್ಯನತಾರಾನ್ದಶಾಗ್ರಹೀತ್ || —(ಸು)

ಅ|| ವಿಷ್ಣು ಪರೋಪಕಾರವನ್ನೂ ಕೈವಲ್ಯವನ್ನೂ ತೂಕಮಾಡಿ ನೋಡಿ ಪರೋಪಕಾರವೇ ಮಹತ್ವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದನು.

ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗದ ಬಾಳನ್ನು ಒಂದು ಮರವು ಕೂಡ ಕಡೆಗಂಡಿರುವದಂತೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಕಸ್ತ್ವಂ? ಭೋಃ, ಕಥಯಾಮಿ, ದೈವಹತಕಂ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಶಾಖೋಟಕಮ್; | ನೈರಾಗ್ಯಾದಿವ ವಕ್ಷ್ಯೆ ಸಾಧುವಿದಿತಂ, ಕಸ್ಮಾದಿದಂ ಕಥ್ಯೆ ತೇ? || ವಾಮೇನಾತ್ರ ವಟಸ್ತುನುಧ್ವಗಜನಃ ಸರ್ವಾತ್ಮನಾ ಸೇವತೇ, | ಸ ಚ್ಛಾಯಾಪಿ ಪರೋಪಕಾರಕರಿಣೀ ಮಾರ್ಗಸ್ಥಿತಸ್ಯಾಪಿ ಮೇ || —(ಸು)

ಅ|| ನೀನು ಯಾರಯ್ಯ? ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ನನ್ನನ್ನು ದುರ್ದೈವಿಯಾದ ಬೂರಗದ ಮರವೆಂದು ತಿಳಿ. ಬಹಳ ಬೇಸತ್ತು ಹೇಳುತ್ತಿ; ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು; ಹೀಗೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿ? ಎಡ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೊಂದು ಮರವಿದೆ; ದಾರಿಹೋಕರೆಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ರಯ ಸುತ್ತಾರೆ; ನಾನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರೂ ನನ್ನ ನೆರಳು ಕೂಡ ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ!

ಇನ್ನು ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕೆನ್ನುವವನು ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಸಾವೇರಿ—ಧ್ಯುಂಪೆ

ವಂದಿಸುವದಾದಿಯಲಿ ಗಣನಾಥನ || ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ ಶ್ರೀಹರಿಯಾಜ್ಞೆಯಿ ದಕೆ || ಪ || ಹಿಂದೆ ಈತನು ತಾನು ವಂದಿಸದೆ ಗುಣಮುಖನ | ನಿಂದು ತಪವನು ಗೆಯ್ಯೆ ವರ ಪಡೆಯಲು || ನಂದಿವಾಹನಸುತನು ಬಂದು ಎಳ್ಳುವ ಮಾಡಿ ಅಂದು ವರವನು ದಕ್ಕದಂತೆ ಮಾಡಿದನು || ೧ || ಅಂದಿನಾ ಬಗೆಯಂತು ಬಂದು ಹರಿಧರ್ಮ ಜಗೆಮುಂದೆ ಗಣಪನ ಪೂಜಿಸೆಂದು ಪೇಳಿ || ನಂದದಿಂದಲೆ ನಿಂದು ಪೂಜಿಸಲು ಗಣನಾಥ | ಹೊಂದಿಸಿದ ನಿರ್ವಿಘ್ನದಿಂದ ರಾಚ್ಯವನು || ೨ || ಬಂದು ಜನರೆಲ್ಲ ಉಮೆನಂದನನ ಪೂಜಿಸಲು | ಚಂದದಿಂದಲಿ ವಾಕುಶುದ್ಧಿ ಇತ್ತು || ತಂದೆ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರಾ ವಿಠಲನ ಸೇವೆಯೊಳು | ಬಂದ ಎಳ್ಳುವ ಕಳೆದು ಆನಂದವನೆ ಕೊಡುವ || ೩ || —(ದಾ)

ಗಣಪತಿಯು ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿ ಹೆಸರುಗೊಂಡಿರುವುದೇ ಅವನ ಪ್ರಥಮ ಪೂಜೆಗೆ ಕಾರಣ ವಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತ್ತೋತ್ತಮರು 'ಧನ್ಯನೆಂದೆನಿಸುವನು' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವರು. ಅವನ ಪರೋಪಕಾರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುವದ ಕ್ಯಾಗಿ ಗಣಪತಿಯ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆಯೆಂಬ ಆಖ್ಯಾನವು ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣಮಾಡಲಾಗುವದು.

ಆಖ್ಯಾನ

ಕೀ|| ತರಣಿಯ ವರದಿಂ ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಮಂಥಿಲಾ | ಪುರದೊಳರಸುತನಗೆಯ್ಯುತ್ತ || ಮೆರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು ಸಿಂಧುಭೂಪನೀ | ಧರೆಯನೆಲ್ಲವನು ಜಯಿಸುತ್ತ ||

ಅವನು ಅಷ್ಟರಿಂದಲೇ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ—

ದಿಂ|| ತರಣಿಯಂ ತಪದೊಳ್ಳಿಚ್ಛಿಸುತ್ತ ತಾನು | ಭರದಿ ತಾಂ ಪಡೆದು ಸುಧಾಘುಟಿಕೆಯನ್ನು || ಇರದೆ ಬಲಿಂ ನೋಲಿಸುತ್ತಮರರನ್ನು | ಸೆರೆಯಲಿಟ್ಟಂ ತೋರಿಸುತ್ತ ದರ್ಪವನ್ನು ||

ಹೀಗೆ ಸೊಕ್ಕಿ ದ ಅವನು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಷಯಾಸಕ್ತನಾಗಿದ್ದನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಒಂದುದಿನ ನರ್ತಕಿಯರೊಗ್ಗಿನ | ಬಂಧುರದ ಗಾನವನುಕೇಳಿತ್ತು | ನಂದಕಡ್ಡವದೆಸೆ ಸುರಮುನಿವೀಣೆ ಮೇಲ್ಗಡೆಯೊಳಾ || ಅಂದು ನೃಪನಪ್ಪಣಿ ಯೊಳವನನು | ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಲನುಚರರು ದಯೆ | ಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟನು ದಾಸನೆಂದ ವನನ್ನು ಸಿಂಧುನೃಪ ||

ಆಗ ನಾರದರು ತಮ್ಮ ದುರ್ದಶೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವತೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ದುರ್ದಶೆಯಿಂದ ಮೊದಲು ಪಾರಾಗಹೇಳಲು ಅವರು ನಿರಾಶೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾರದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.—

ವೃ|| ಉಡುರಾಜಂ ಕಳೆಗುಂದಿ ಪರ್ಚದಿಹನೇ ? ಸ್ಯಗ್ರೋಧಬೀಜಂ ಕೆಲಂ | ಸಿಡಿಮಂ ಪೇರ್ಮರನಾಗದೇ ? ಎಳೆಗರುಂ ಎತ್ತಾಗದೇ ? ಲೋಕದೊಳಾ || ಮಿಡಿ ಪಣ್ಣಾಗದೆ? ದೈವದೊಲೈಯಿರೆ ತಾಂ ಕಾಲಾನುಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೇ | ಫ್ಲಡವಂ ಬಲ್ಲಿದ ಣಾಗನೇ ? ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚೆನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರಾ || — (ಸೋ. ೨)

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಉನ್ನತಿಯ ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಸಾ|| ಬಿಸುಗದಿರನ ಬಲದಿಂದಲಿ ನಿಮ್ಮನು | ವಶಗೊಂಡಿಹನವನೀಗ; || ಬಿಸುಗಣ್ಣಿನ ಬಲದಿಂ ನೀವನನು | ವಶಗೊಳ್ಳಿರಿ ಕಡುಬೀಗ ||

ಹೀಗೆಂದು ನಾರದರು ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಆ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಶಿವನಿಗೆ ಮರೆಹೊಗುವದು—

ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಿ ಮುಖಾರಿ— ಏಕತಾಳ

ಗಿರಿಶಾ, ಗೌರೀಪ್ರಾಣಾಧೀಶ, ಜಯಜಯ | ದುರಿತವಿನಾಶಮಹೇಶ || ಪ||
 ದಕ್ಷಯಜ್ಞಪಿಧ್ವಂಸಕಾರಿ, ಸುರ | ಪಕ್ಷಪಾತಿ, ಕಾಮಾರಿ, ದುಃಖಹರ, |
 ಘೋರಪಾಸಪಂದೋಹನಾಶನ, | ಭೂರಿದಯಾಳೋ, ಭೋಗಿಭೂಷಣ, | ಈಶ,
 ಗಿರೀಶ, ಧನೇಶ್ವರಮಿತ್ರ, | ಕಾಶೀಶ್ವರ, ಸುರಸನ್ನತಿಪಾತ್ರ, | ವಾಸವಾದಿನುತ,
 ದುಷ್ಪಭಯಂಕರ | ವೇಷ, ಜಟಾಧರ, ಚಂದ್ರಶೇಖರ, | ಕಲಭಪ್ರಾಧಮಹಾ
 ನಾಭ್ಯೇಶ್ವರ, | ಅವಿಮುಕ್ತೇಶ್ವರ, ಪ್ರಮಥಗಣೇಶ್ವರ, | ಕಾಳಿಂದೀಪ್ರಿಯ,
 ಕಮಲನಯನಪು, | ಕಾಲಕಾಲ, ಕಾಲಾಗ್ನಿ ಪಂಚಮುಖ, | ನೀಲಕಂಠ, ನಿಖಿಲಾ
 ಮರರಕ್ಷಕ, | ಫಾಲಚಂದ್ರ, ಸಂಸೃತಿಪಿಷಭಕ್ಷಕ, | ಶಾರತಮೂರ್ತಿ, ವರಶಾಂತಿ
 ಗುಣಪ್ರಿಯ, | ಶಾಂತಿದಾಯಕಾ, ಶಾಂತಸಂಶಯ, | ಕುಂಭಜಾತನುತನಟನ
 ವಿಲಾಸ, | ಶಂಭು, ಹರ, ಚಿದಾಕಾಶಸಿವಾಸ || —(ಭಕ್ತಿ. ೧೯)

ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶಿವನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಲೇ
 ಪಾರ್ವತಿಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಚೌ|| ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೊಳಕೊಂಡಮಲಶೋಭಾ-ಸ್ವದದ ಕಾಶ್ಯಪಿಯಂದದಿ |
 ಒದಗಿದಗ್ನಿಯ ಸುಳಿವನ್ನೊಳಗೇ-ಹುದುಗಿಸಿಹ ಶವಿಯಂದದಿ || ಮಧುರಜಲ
 ವೊಳಗೊಳಗೆ ಹರಿಯುವ-ನದಿ ಸ್ವರಸತಿಯಂದದಿ | ಮುದವನ್ನಿತ್ತಳು ಗಿರಿಜೆ
 ತನ್ನೊಳ-ಗುದುಭವಿಸಿದಾ ಗರ್ಭದಿ ||

ಆ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯು ಉತ್ಪತ್ತಿ—

ಶ್ಲೋ|| ಶಿವಯೋಃ ಸುಧಾಹರಿದ್ರಾ | ದೀಪ್ತಿಮತೋಃ ಸಾರಭೃಜ್ಜಗತ್ಪಿ
 ತ್ರೋಃ || ತ್ರಿಭುವನವಿಘ್ನಧ್ವಂಸೀ ಕರಿಕಲ್ಪಃ ಕಶ್ಚಿದರುಣಿಮಾ ಜಯತಿ ||

—(ಸು)

ಅ|| ಸುಣ್ಣದಹಾಗೆ ಬೆಳಗುವ ಶಿವನ ಮತ್ತು ಅರಸಿನದ ಹಾಗೆ ಹೊಂಬಣ್ಣವಾಗಿರುವ ಪಾರ್ವ
 ತಿಯ ರೂಪವಾಗಿರುವ ಜಗತ್ತಿನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ ಸಾರಭೂತವಾಗಿ ಮೂರುಲೋಕಗಳ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನು
 ಕಳೆಯುವಂಥ ಆನೆಯಂತಿರುವ ಕೆಂಪಾದ ವಿಗ್ರಹವು ಶೋಭಿಸುತ್ತದೆ.

ಜಗತ್ತಿನ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಾದ ಆ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ವಿನೋದವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕವಿ ವರ್ಣಿ
 ಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಕ್ವತಿಷ್ಠತಸ್ತೇ ಪಿತರೌ ಮಮೇವೇ | ತ್ಯರ್ಪಣಯೋಕ್ತೇ ಪರಿ
 ಹಾಸವೂರ್ವಮ್ || ಕ್ವವಾ ಮಮೇವ ಶ್ವಶುರೌ ತನೇತಿ | ತವೀರಯಸ್ಸಸ್ಮಿತ
 ವಾಶ್ವರೋಽವ್ಯಾತ್ || —(ಸು)

ಅ|| ಪಾರ್ವತಿಯು ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿ 'ನನಗೆ ಇರುವ ಹಾಗೆ ನಿನಗೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ?'
 ಎಂದು ಕೇಳಲು 'ನನಗಿರುವ ಹಾಗೆ ನಿನಗೆ ಅತ್ತಮಾವಂದಿರು ಎಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ?' ಎಂದು ನಗುತ್ತ
 ಹೇಳಿದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಇದು ಬರೀ ಅವರ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗಣ ವಿನೋದವಾಯಿತಷ್ಟೆ. ಇನ್ನು ಅವರ ಮಕ್ಕಳ ವಿನೋದವು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಹೇ ಹೇರಂಬ, ಕಿಮಂಬ, ರೋದಿಷಿ ಕಥಂ? ಕರ್ಣಾ ಲುರತ್ಯ ಗ್ನಿಭೂಃ; | ಕಿಂ ತೇ ಸ್ತುಂದ ವಿಚೇಷ್ಟಿತಂ? ಮಮ ಪುರಾ ಸಂಖ್ಯಾಕೃತಾ ಚಕ್ಷುಷಾಮಾ; | ನೈತತ್ತೇ ಪೃಚಿತಂ ಗಜಾಸ್ಯ ಚರಿತಂ; ನಾಸಾ ಮಿಮಾತೇಽಂತಂ ಮೇ; | ತಾವೇವಂ ಸಹಸಾ ಎಲೋಕ್ಯ ಹಸಿತವ್ಯಗ್ರಾ ಶಿವಾ ಪಾತು ವಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಎಲೋ ಗಣಪತಿ; ಏನಮ್ಮ? ಎಕೆ ಅಳುತ್ತಿ? ಷಣ್ಮುಖನು ಕಿವಿಹಿಂಡುತ್ತಾನೆ. ಎಲೋ ಷಣ್ಮುಖನೇ, ಏನು ನನ್ನ ಚೇಷ್ಟೆ?; ಮೊದಲು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೆಣಿಸಿದನು; ಎಲೋ ಗಣಪತಿ, ಇದು ನನಗೆ ಸರಿಯಲ್ಲ; ಅಮ್ಮ ನನ್ನ ಮೂಗನ್ನು ಅಳಿಯುತ್ತಾನೆ; ಹೀಗೆ ಹೇಳುವ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡುತ್ತ ನಗೆಯೂ ಕೋಪವೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿರುವ ಪಾರ್ವತಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಇದು ಇಬ್ಬರು ಸೇರಿದಾಗಿನ ಚೇಷ್ಟೆಯಷ್ಟೆ. ಗಣಪತಿಯೊಬ್ಬನ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಕೇಳಿ—

ಶ್ಲೋ|| ಕ್ರೋಡಂ ತಾತಸ್ಯ ಗಚ್ಛನ್ ಎಶದಬಿಸಧಿಯಾ ಶಾಬಕಂ ಶೀತ ಭಾನೋ | ರಾಕರ್ಷನ್ಯಾಲವೈಶ್ವಾನರಸಿಶಿತಶಿಖಾರೋಚಿಷಾ ತಸ್ಯಮಾನಃ || ಗಂಗಾಂಭಃ ಪಾತುಮಿಚ್ಛುಃ ಭುಜಗಪತಿಫಣಾಫೂತ್ಯುತ್ಪ್ರದೂಯಮಾನೋ | ಮಾತ್ರಾ ಸಂಬೋಧ್ಯ ನೀತೋ ದುರಿತಮಪನಯೇದ್ವಾಲವೇಷೋ ಗಣೇಶಃ || —(ಸು)

ಅ|| ತಂದೆಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಡರಿ ಅಲ್ಲಿ ಬಾಲಚಂದ್ರನನ್ನು ಕಮಲದ ದಂಟೆಂದು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ನೀಡಲು ಹಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉರಿಗಣ್ಣಿನ ಸೆಕೆ ತಾಕಿತು. ಆಗ ಗಂಗೆಯ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಹಾವು ಹೆಡೆಯನ್ನೆಗಲಿಸಿ ಭುಸ್ದೆಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗಣಪತಿಯ ಮನಸ್ಸು ಕುದಿಯುತ್ತಿರಲು ಪಾರ್ವತಿಯು ಅವನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದಳು. ಇಂಥ ಬಾಲವೇಷದ ಗಣಪತಿಯು ನಮ್ಮ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲಿ.

ಆ ಗಣಪತಿಯು ಆಗ ತನ್ನ ಗುಣವಿಶೇಷದಿಂದ ಜನರಿಂದ ಹಾಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಆನಂದಭೈರವಿ—ಅಟತಾಳ

ನಮ್ಮಮ್ಮ ಶಾರದೆ ಉಮಾಮಹೇಶ್ವರಿ | ನಿಮ್ಮೊಳಗಿಹನ್ಯಾರಮ್ಮ? || ಕಮ್ಮಗೋಲನ ಮೈರಿ | ಸುತನಾದ ಸೊಂಡಿಲ | ನಮ್ಮಯ್ಯಾ ಗಣನಾಥನೆ || ಪ || ಮೋರೆ ಕಪ್ಪಿನ ಭಾವ, ಮೊರದಗಲಾ ಕಿವಿ, | ಕೋರೆದಾಡೆಯನ್ಯಾರಮ್ಮ? || ಮೂರುಕಣ್ಣಿನ ಸುತ, ಮುಂದಿಟ್ಟ ಚಂದ್ರನ, | ಧೀರ ತಾ ಗಣನಾಥನೆ || ೧ || ಉಟ್ಟಪಟ್ಟಿಯದಟ್ಟಿ, ಬಿಗಿದುಟ್ಟಿ ಚಲ್ಲಣ, | ಧಿಟ್ಟ ತಾನಿವನ್ಯಾರಮ್ಮ? || ಸೃಷ್ಟಿಗೊಡೆಯಳಾದ ಗಿರಿಜೆಯ ಸುಕುಮಾರ | ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗಣನಾಥನೆ || ೨ || ರಾಶಿ ಎದ್ಯವಬಲ್ಲ, ರಮಣಿಹಂಬಲನೆಲ್ಲ, | ಭಾಷ್ಯಗನಿವನ್ಯಾರಮ್ಮ? || ಲೇಸಾಗಿ ಸುಜನರ ಸಲಹುವ ನೆಲೆಯಾದಿ | ಕೇಶವ ಗಣನಾಥನೆ || ೩ || —(ದಾ)

ಆ ಗಣಪತಿಯ ಪರಾಕ್ರಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಕು|| ಹೊಡೆದನು ಗಜಾಸುರನ, | ಬಡಿದನಾ ಕ್ರಾಂಚನನು, | ಪುಡಿಗುಟ್ಟಿದನು ವಿಘ್ನದೈತ್ಯನನ್ನು, || ಮಡುಹಿ ದುಷ್ಟರನು ಬಿಂ| ಬಿಡದೆ ತಿಷ್ಟರ ಪೊರೆವ| ಕಡುಪರಾಕ್ರಮಿ ಗಣಪನೆಂದರೆಲ್ಲ ||

ಗಣಪತಿಯು ಹೀಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಆ ಗಣಪತಿಯ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ದೇವತೆಗಳ ಬಿಡುಗಡೆಗೆ ಉಪಯೋಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನೆನಸಿ ನಾರದರು ಶಿವನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಗಂಡಹೆಂಡರ ಮಾತು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಪಾರ್ವತಿ — ಶ್ರೋ|| ವಿನಾಹತ್ತಿಂತ್ಯತಾಮಸ್ಯ ಮಯೂರೇಶಸ್ಯ ಸತ್ಪರಮಾ; | ಗತಾನಿ ತು ಮಹಾದೇವ, ವರ್ಷಾಣಿ ದಶಪಂಚಶ || —(ಸು)

ಅ|| ಹೇ ಮಹಾದೇವ, ಈ ನಮ್ಮ ಗಣಪತಿಯ ಮದುವೆಯಾದರೂ ಬೇಗ ಆಗುವಂತೆ ಯೋಚಿಸೋಣಾಗಲಿ. ಆಗಲೇ ಹದಿನೈದು ವರ್ಷಗಳಾಗಿಹೋದವು.

ಶಿವ—ಸಾಂ|| ನನ್ನ ಮದುವೆಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸಾಲವೆ! ಮುನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಹುದು; || ಇನ್ನೀಗ ಹೊಸದಾಗಿ ಸಾಲವ ಮಾಡುವ! ದೆನ್ನು ವದೆನೆಗೆ ಶೋಭಿಸದು ||

ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಾರದರು ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದು—

ಭಾ|| ಪಂಚಮುಖ, ದಶಬಾಹು, ನಯನತ್ರಿ | ಪಂಚ, ಪಂಚಾಕ್ಷರಿಯ ಮೂರುತಿ, ಪಂಚವರ್ಣದ ಪಕ್ಷಿ ಪಂಜರದೊಳಗೆ ತೋರ್ಪಂತೆ || ಪಂಚವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವದೇಹದಿ | ಪಂಚಕೋಶದ ನಡುವೆ ನೆಲಸಿ ಪ್ರ | ಪಂಚಮೆನಿಸುವ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮ ನನವರತ || —(ಶಿ. ಭ. ಸಾ)

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಕುಳಿತ ಮೇಲೆ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಮಾತನ್ನಾಡುತ್ತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪಾರ್ವತಿಯು ನಾರದರನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾ|| ಹಿರಿಯ ಮಗನು ತಾ ಮದುವೆಯೆ ಇಲ್ಲದೆ! ಇರುತಿರ್ಪನು ಕಣ್ಮುಂದೆ; || ಕಿರಿಯವಗೀಗಲೆ ಮಾಡದೆ ಹೋದರೆ! ಬರುವದಿಲ್ಲವೇ? ನಿಂದೆ ||

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾರದರು ವಿನೋದಕರವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಶ್ರೋ|| ಉದರದ್ವಯಭರಣಭಯಾದರ್ಥಾಂಗಾಹಿತದಾರಃ | ಯದಿ ನೈವಂ ತಸ್ಯ ಸುತಃ ಕಥಮದ್ಯಾಪಿ ಕುಮಾರಃ || —(ಸು)

ಅ|| ನನ್ನ ಗಂಡನು ಎರಡು ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಂದುಹಾಕಲಾರದೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅರ್ಧಾಂಗದಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಹೀಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವನ ಮಗನಿನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಏಕಿದ್ದಾನು ?

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ—

ಶ್ರೋ|| ಸ್ವಯಂ ಪಂಚಮುಖಃ, ಪುತ್ರಾ ಗಜಾನನಷಡಾಸನಾ, || ದಿಗಂ ಬರಃ ಕಥಂ ಜೀವೇದನ್ನ ಪೂರ್ಣಾ ನ ಚೇದ್ಗೃಹೇ || —(ಸು)

ಅ|| ತನಗೆ ಐದುಬಾಯಿ. ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಆನೆಯ ಮುಖದವನು; ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಆರು ಮುಖದವನು. ಅನ್ನ ಪೂರ್ಣವಾದ ನೀನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಬರಿ ಮೈಯವನು ಬದುಕುವದು ಹೇಗೆ?

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ಪಾರ್ವತೀವೋಷಧೀನೋಕಾನುಪರ್ಣಾಂ ಮೃಗಯಾನುಹೇ |
ಶೂಲೀ ಹಾಲಾಹಲಂ ಪೀತ್ವಾ ಯಯಾ ಮೃತ್ಯುಂಜಯೋಽಭವತ್ || — (ಸು)

ಅ|| ಈಶ್ವರನು ವಿಷವನ್ನು ಕುಡಿದ ಮೇಲೆ ಏತರಿಂದ ಸಾವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡನೋ ಅಂಥ (೧) ಪರ್ಮತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಂಥ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳಿಲ್ಲದಂಥ ಒಂದು ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತೇವೆ. (೨) ಪರ್ಮತರಾಜನ ಮಗಳಾದಂಥ ಅರ್ಪಣೆಯೆಂಬ ಔಷಧಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತೇವೆ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಕೊನೆಗೆ ತಾವು ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿತೆಂದು ಗಂಟುಹಾಕುವುದಾಗಿ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ಗಣಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಶಿವಸಾರ್ವಭೌಮರ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ತಿಳುಹಿ ತನಗೆ ಯುಕ್ತತೋರಿದ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದು —

ಕೀ|| ಸುರರು ನಿಂಧುವಿಗೆ ನೋಡಿತಿಹರವರನು | ಸೆರೆಯಿಂ ಬಿಡಿಸೀಗಲೆ
ತನ್ಮು || ತರಳಿಯರಾದಾ ಖುದ್ಧಿಸಿದ್ಧಿಗಳ | ನಿರದೀವನು ಹರ್ಷದ ಬ್ರಹ್ಮ ||

ಈ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಗಣಪತಿ ಹೇಳಿದ್ದು —

ಅ|| ತರುಣಿಯನಿತರರವೊಲ್ಲಾಂ | ಪರಿಸುಸದಕೆ ಮುನ್ನಮಾಗ ಸುಮನ
ಸರ || ಸೆರೆಯಂ ಕಳೆದು ಜಯಶ್ರೀ | ತರುಣಿಯ ಕೈಯನ್ನೆ ಸೋದಲು ಹಿಡಿಯು
ನೆನಾಂ ||

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೇನೆಂದರೆ —

ಶ್ಲೋ|| ಪರೋಪಕಾರಾಯ ಘೃಂತಿ ವೃಕ್ಷಾಃ | ಪರೋಪಕಾರಾಯ
ವಹಂತಿ ನದ್ಯಾಃ || ಪರೋಪಕಾರಾಯ ದುಹಂತಿ ಗಾವಾಃ | ಪರೋಪಕಾರಾರ್ಥ
ಮಿದಂ ಶರೀರಮ್ || — (ಸು)

ಅ|| ಮರಗಳು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹಣ್ಣು ಬಿಡುತ್ತವೆ. ನದಿಗಳು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತವೆ. ಹಸುಗಳು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಲುಕೊಡುತ್ತವೆ. ಈ ಶರೀರವು ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವುದು.

ಆಗ ನಾರದರು ಅವನ ಬೆನ್ನುಚಪ್ಪರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ರಕ್ತತ್ವಂ ಕಮಲಾನಾಂ, | ಸತ್ಪುರುಷಾಣಾಂ ಪರೋಪಕಾರಿತ್ವಂ ||
ಅಸತಾಂ ಚ ನಿರ್ದಯತ್ವಂ, | ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧಂ ತ್ರಿಷು ತ್ರಿತಯಮ್ || — (ಸು)

ಅ|| ಕೆಂಪಗಿರುವಿಕೆಯು ಕಮಲಗಳಿಗೂ ಪರೋಪಕಾರಮಾಡುವುದು ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ ನಿರ್ದಯರಾಗಿರುವುದು ದುಷ್ಟರಿಗೂ ಮೂರು ಮೂವರಿಗೂ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗಿರುವುದು.

ಹೀಗೆಂದು ನಾರದರು ಹೋಗುತ್ತಲೇ ಗಣಪತಿಯು ತನ್ನ ತೋಳಬಲುಮೆಯ ಮಜ್ಜಿನಲ್ಲಿ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಸಿಂಧುವಿನ ಮೇಲೆ ಸೇನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿದ್ದಾನೆ—

ರ|| ಬಂತ್ಯೆ | ಗಣನಾಥನ ಸೇನೆ | ಬಂತ್ಯೆ || ಪ || ಹೆಗಲೇರಿರುವ ಕುಠಾರ
ಗಳಿಂದ | ಬಗೆಬಗೆಯಾದ ಕಠಾರಗಳಿಂದ | ಧಳಧಳ ಹೊಳೆಯುವ ಕತ್ತಿಗಳಿಂದ |
ಇಳೆಯಿಸು ಹೆದರಿಪ ಡಕ್ಕೆಗಳಿಂದ | ಹಿಡಿಯೊಳು ಪಿಡಿದಿಹ ಪಾಶಗಳಿಂದ | ಗಡಗಡ
ಗುಟ್ಟಿಸ ವೇಷಗಳಿಂದ | ತಿವಿಯಲು ತವಕಿಪ ಶೂಲಗಳಿಂದ | ಜವನಿರುವಂಕುಶ
ಜಾಲಗಳಿಂದ | ಡಮರುಗಗದೆಗಳ ಗುಂಪುಗಳಿಂದ | ಕ್ರಮದಿ ಮುಸಲಗಳ ಪೆಂಪು
ಗಳಿಂದ | ಶಕ್ತಿಭಂಡಿವಾಲರ ಸಾಲಿಂದ | ಯುಕ್ತರಾದ ಭಟನಂಕುಲಿಂದ ||

ಸಿಂಧುರಾಜನ ರಾಜ್ಯದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಈ ಸೇನೆಯನ್ನು ಸಿಂಧುರಾಜನ ಕಡೆಯವನಾದ ಹೇಮನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನು ತಡೆದಾಗ ಗಣಪತಿಯು ಅನನೊದನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಹೂಡಲು ಒಪ್ಪದೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪಯುನಸಾವಶೇಷಮುಲಿನಂ ನಿರ್ಮಾಸಮಪ್ಸುಗ್ಧಿಗೋಃ |
ಶ್ಲ್ಯಾ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪರಿತೋಷಮೇತಿ; ಸ ತು ತತ್ತಸ್ಯ ಕ್ಷುಧಾಶಾಂತಯೇ; ||
ಸಿಂಹೋ ಜಂಬುಕನುಂಕಮಾಗತನು ವಿ ತ್ಲಕಶ್ಚಾ ನಿಹಂತಿ ದ್ವಿವಮ್ | ಸರ್ವಂ
ಕೃಘ್ನಗತೋಽಪಿ ವಾಂಛಿತ ಜನಃ ಸತ್ತ್ವಾನ್ಮರೂಪಂ ಫಲಮ್ || —(ಸು)

ಅ|| ಹಸುವಿನ ಎಲುಬಿನಲ್ಲಿ, ಮಾಂಸವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಸ್ವಾಯುವಸೆಗಳಿ
ದ್ದರೂ ನಾಯಿಯು ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಕ್ಕೇ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತದೆ. ಅದು ಅದರ ಹುಮುಸ್ಸೇನೂ ಇಂಗೆ
ಸುವಿಲ್ಲ. ಸಿಂಹವು ತನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ನಾಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅನುಸು ಹೊಡೆಯುವುದಲವೆ?
ಎಂಥ ಕಷ್ಟಗಳು ಬದಗಿದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಕಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಕ್ಕ ಫಲವನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸು
ತ್ತಾರೆ

ಅದರಂತೆ ಗಣಪತಿಯು ತನ್ನ ಮುಂಗ ಸಿಂಧುವನ್ನು ಹೊಗಳಿದ ನಾನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಅರಾಣ—ಝಂವೆ

ಬಿಡುಬಿಡೀ ಬಗೆಯಾದ ನುಡಿಯನೀಗ || ಪ || ಕಡಿದು ಕೆಡಹುವೆನು
ಸಿಂಧುವನು ಬೇಗ || ಅ ಪ || ಎಲ್ಲಿಯಾ ಸಿಂಧುವನೈಲ್ಲ ನಿಸ್ಸಯ ಬಂಧು? | ನಿಲ್ಲ
ಬಲ್ಲನೆ ಯುದ್ಧಗೈಯ್ಯಲಿಂದು? || ಬಲ್ಲದರ ಬಲ್ಲದನ ಬಿಲ್ಲ ಪಟ್ಟಿಸು ತಿಂದು |
ನೊಲ್ಲಡಗುವದ ನೀನೆ ನೋಡುವೈ ಇಂದು || ೧ || ದುರುಳಸೇನೆಯನೆಲ್ಲ ಧರೆಗೆ
ಬಲಿಯಾಯುವೆನು; | ತಿರವರಿದು ರಕ್ತಸನ ಸಾಯಿಸುವೆನು; || ಸುರಸಮೂಹ
ಕ್ಯೆಲ್ಲ ಬಿಡುಗಡೆಯ ಮಾಡುವೆನು; | ಧರಣಿಯೊಳು ಶಾಂತಿಯನು ನೆಲೆಗೊಳಿ
ವೆನು || ೨ ||

ಇಷ್ಟು ಹೇಳುವುದರೊಳಗೆ ಗಣಪತಿಯ ಸ್ನೇಹಕರಾಗಲೇ ಕೈಮಾಡಲಾರಂಭಿಸಲು ನಂದಿಯು
ಬಂದು ಅವರನ್ನು ತಡೆದು ದಂಡೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಸಾಮೋಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ನೋಡದೆ
ಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಗಣಪತಿಯು ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಅಭಿಸ್ತ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಮೋಧಾವೀ, ವಾಕ್ಚಟುಃ, ಕ್ರಾಚ್ಛುಃ, ಪರಚಿತ್ತೋಪಲಕ್ಷ್ಯಕಃ, |
ಧೀರೋ, ಯಥೋಕ್ತವಾರೀ ಚ ಏಷ ದೂತೋ ವಿಧೀಯತೇ || —(ಸು)

ಅ|| ಬುದ್ಧಿವಂತನೂ ವಾಕ್ಯತುರನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನೂ ಇಂಗಿತಜ್ಞನೂ ಸತ್ಯವನ್ನು
ಹೇಳುವವನೂ ಆದವನು ದೂತನಾಗುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವನು

ಎಂದು ಅವನನ್ನೇ ಸಿಂಧುರಾಜನ ಬಳಿಗೆ ಅಟ್ಟಲು ಅವನು ಬಂದಾಗ ಸಿಂಧುರಾಜನ ಸಭೆ
ಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಿಸದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ತಾಸೇ ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿ ಸೇಳಿದ್ದು —

ಆ|| ಹೆ, ಸಿಂಧುರಾಜ, ಸಭೆಯೇನು? | ನೀಂ ಸತ್ಪುರಿಸದಿರೆ ಸಾಧುಜನ
ರನ್ನು || ದೋಷಸ್ಪದವಲ್ಲವೆ? ಮೃದು | ಭಾಷಗುಪ್ತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಒಡ
ತನವೇ?

ಹೀಗೆ ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿ ನಂದಿ ಹೇಳಿದ್ದು —

ಕಮಾತು-ಆದಿತಾಳ

ನಾ ಹೇಳುವದ ಕೇಳು | ಸಿಂಧುರ || ಪ || ನೀ ಹುಚ್ಚು ತನದಲ್ಲಿ ಹಾಳಾಗ
ಬೇಡವೊ || ಆ ಪ || ಧಿಟ್ಟತನು ನೀನು ಬಿಟ್ಟಿರದಿದ್ದರೆ | ಕೆಟ್ಟಹೋಗುವೆ ಬಹು
ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ || ೧ || ತಿಷ್ಟರಕ್ಕಣೆ, ದುಷ್ಟರ ತಿಕ್ಕಣೆ, | ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳ್ಳೀ
ವರ ಸಿಷ್ಟಿಯಾಗಿರುವದು || ೨ || ಶರಣರಕ್ಷಕನೆಂಬ | ಬಿರುದುಂಟು ದೇವಗೆ; ||
ಶರಣೆಂದೊಡನೆ ಒದು | ಕಿರುವೆ ನೀ ಚಿರಕಾಲ || ೩ ||

ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಂಧುರಾಜನ ಉತ್ತರ—

ಆ|| ನಿನೊಡೆಯಂ ಹುಡುಗಂ; ಮೋ | ಣೆನ್ನೇಂ ನೀಂ ಪಶುವೆ ಆಗಿ
ಹುಟ್ಟಿರುವೆ; || ಎನ್ನೊಳ್ಳೆಣಸುವದು ಬಿ | ಟ್ವಿನಾ ದೊಡಮುಳಸಿಕೊಳ್ಳೆ ಚೇವ
ವನು ||

ಆಗ ನಂದಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಆ|| ಬಾಲಸವನೆಂದುಪೇಕ್ಷಿಸಿ | ಲೇಲಿಯೊಳು ನೈತ್ಯನಾಗಿ ಬರಿಯುವೆ
ನೀಂ; || ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗದಿರ್ಪೆಯ? | ನಾಳೆಯ ನೀನೆಮ್ಮ ಪಡೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ||

ಎಂದು ಹಿಂದಿರಾಗುತ್ತಲೆ ಸಿಂಧುರಾಜನು ದಂಡಿನೊಡನೆ ಬಂದು ಗಣಪತಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು
ಹೇಳಿದ್ದು —

ದಿಂ|| ಆರಿಯದೇಕ್ಕೆ ನೀನಿಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡೆ? | ಧುರದಿ ನೀನೆನ್ನಂ ಕೆಣಕಬಲ್ಲ
ಗಂಡೇ? || ಹರಿಯ ಮುಂಗಡೆಯೊಳ್ ಕರಿಗದೇನು ಚಂದ? | ತೆರಳು ಹಿಂದಕ್ಕೇ
ತಾಯ ಬಳಿಗೆ ಕಂದ ||

ಎಂದು ಸಿಂಹನಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ರಾಕ್ಷಸೀಮಾಯಿಯಿಂದ ಗಣಪತಿಯ ಎಚ್ಚರವನ್ನು
ತಪ್ಪಿಸಿ ಅವನನ್ನೂ ತನ್ನ ಸೇವನೆಗೆ ಸೇರಿಸಿದನು. ಗಣಪತಿಗೆ ಸಿಂಧುರಾಜನನ್ನು ಮಣಿಸುವ
ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿತ್ತಾರೂ ಅವನು ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊರಟಾಗ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ತಾಯಿತಂದೆಗಳ
ಆಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ತನ್ನ ತೋಳಬಲದ ಮೇಲಿನ ಭರವಸದಿಂದಲೇ ಬಂದ ದುರಭಿಮಾನವು

ಅವನಿಗೆ ಈ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಈ ವರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ದೊಡ್ಡವರು ಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವುದೇನೆಂದರೆ—

ವೋಹನ-ಝಂವೆ

ಮೆರೆವುದೇತಕ್ಕೆ ? ನನಗೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದು | ಹರಿ ಸರ್ವಕರ್ತನೆಂದರಿಯದೇ ಬರಿದೆ || ಸ || ಸುತುವ ಶಕ್ತಿಯೊಳೆನಗೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲವೆಂದಗ್ಗಿ | ಬಡಬಡಿಸೆ ಹುಲ್ಲ ಕಡ್ಡಿಯನೆಂದನು || ಇಡಲು ಹರಿ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯ ತೋರೆನುತ್ತದನು | ಸುಡಲಾರದಾ ಅಗ್ನಿ ತಲೆಯ ತಗ್ಗಿಸಿದ || ೧ || ಹಾರಿವುದರೊಳಗೆ ಬಲವಂತನೆನ್ನತಿ ವಾಯು | ಸಾರುತಿರಲಾ ಹುಲ್ಲ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು || ಹಾರಿಸಂದಿಡಲು ಹರಿ ಸರ್ವ ಶಕ್ತಿಯ ತೋರಿ | ಹಾರಿಸುವದಾಗದೇ ವಾಯು ಗಾರಾದ || ೨ || ಕೊನೆಗಿಂದು ನೇ ಬಂದು ನಿಂದೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು | ಕಸಿಕರದಿ ಹರಿಯೊಂದು ರೂಪುದಾಳಿ || ನಿನಗಾದ ಜಯವು ಸ್ನಂದಲ್ಲದಿಹುದು | ಬಣಗುಗಳಿಗಳಲ್ಲವೆಂದು ಪೇಳಿಹನು || ೩ || ದೇವತೆಗಳೆನಿಸಿಕೊಂಬರ ಪಾಡು ಹೀಗಿರಲು | ಭಾವಿಸಲು ನರರ ಪಾಡೇನು ಮುನಿಯೊಳ್ || ಶ್ರೀವಧೂವರನೆ ಚಿದ್ರೂಪಿನೊಳು ತೋರದಿರ | ಲೀ ವಸುಧೆಯಲ್ಲಾರದೇನ ಮಾಡುವರೋ ? || ೪ ||

ಇತ್ತ ಗಣಪತಿಗೊದಗಿದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೆನೆದು ನಾರದರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ತಕ್ಕ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಲೆ ಗಣರಾಯು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ತಂದೆಗೆ ಶುಭ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ—

ಚೂ|| ದೇವತಾಸೇಕಕ್ಕೆ ದೇವ ನೀನು, ಮನದಿ-ಭಾವಿಸಿದವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲನು, ನೋಡ-ಲಾವಾಗಲೂ ದಯಾಪುನು, ಜನರ-ಕಾವ ದೇವರನು ಕಾವವನು, ಜಾವ-ಜಾವದಲಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವನು, ಬೇವ-ಬೇವರೊಳಗೆಲ್ಲ ನೆಲಸಿಹನು, ದುರಿತ-ದಾವಾಗ್ನಿಯೆನಿಸಿ ಮೆರೆವವನು, ದೊಡ್ಡ-ನಾವೆಯೆನೆ ಜನರ ದಾಟಿವನು, ಜಗದ-ಪಾವನಾತ್ಮರಿಗೆ ಪಾವನನು | ಕಡೆಗಂಡವರಿಗೆ ಭಯವೇವೆ, ನಿನಗೆ-ಬಿಡದೆ ಶರಣೆನಲವರ ಕಾವ, ಮರುಳ-ರೂಡಲುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಗತಿ ಸಾವೆ, ಸುಜನ-ರಡೆಬಿಡದೆ ಭಜಿಸುವರು ತಾವೆ | ತುಂಬು ನನ್ನೊಳಗೆ ಪೌರುಷವ, ದುರುಳ-ರಂಬುವರ ತುಳಿಯಕೊಡು ಬಲವ, ಮನದೊ-ಳಿಂಬುಗೊಂಡಿರುತೆ ತೋರೊಲವ, ಬರಿಯ-ಜಂಭಕ್ಕೆ ಕೊಡು ಪಲಾಯನವ, ನಿನ್ನ-ಸ್ತಂಬಿದರ ಮರೆಯಬೇಡಭವ, ಹಲವು-ಹಂಬಲನು ಬಿಡಿಸಯ್ಯ ಶರ್ಮ ||

ಇಷ್ಟು ತಂದೆಗೆ ಶರಣನ್ನು ವದಲೊಳಗಾಗಿ ಗಣಪತಿಗೆ ಒಳಗೇ ವೀರಾವೇಶವು ಉಕ್ಕಿ ಬಂದಿದೆ. ಒಡನೆ ಅವನು ಸೆರೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನೊಡೆಯುತ್ತಲೆ ಅದು ಚೂರುಚೂರಾಗಿದೆ. ಕಾವಲಿಗರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಚ್ಚುತ್ತ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ—

ಶ್ಲೋ|| ದೃಷ್ಟಿಸ್ತೋಣೀಕೃತಜಗತ್ತಯಸತ್ತ್ವಸಾರಾ, | ಧೀರೋದ್ಧತಾ ನಮಯತೀವ ಗತಿರ್ಧರಿತ್ರೀಮ್, || ಕೌಮಾರಕೇಽಪಿ ಗಿರಿವದ್ಗುರುತಾಂ ದಧಾ ನೋ | ವೀರೋ ರಸಃ ಕಿಮಯಮೇತ್ಯುತ ದರ್ಪ ಏಷಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಸತ್ತ್ವಸಾರವನ್ನೂ ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತ ಕಡೆಯಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು. ಧೀರಂತನಿಂದ ಉದ್ಧತನಾದ ನಡಿಗೆಯು ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಬಗ್ಗಿಸುವ ಹಾಗಿತ್ತು. ಕುಮಾರಭಾವವಿದ್ದರೂ ಸರತದಂತೆ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ ಅವನು ಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರರಸವೊ ಅಥವಾ ದರ್ಶನೋ ಎಂಬಂತೆ ಶೋಭಿಸಿದನು

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳಾದ ಸಿದ್ಧಿದೇವಿಯು ಗಣಪತಿಗೆ ಜಯಕ್ರದವನ್ನು ತಂದು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು —

ಸಾಂ|| ಸಟಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಸಿಂಧುವಿನರಮನೆಯೊಳು | ಸಟಿಸಿ ಮೋಹವ ಸುಂಟುಪಾಡಿ || ದಿಟದಿ ಸಿದ್ಧಿಯು ಮನಬಂದುದಕೇಳಲು | ಬೃಟಿಗೊಂಡಳು ತನ್ನ ಹಗೂಡಿ ||

ರಾಜನು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಬೇಡೆನ್ನಲು ಸಿದ್ಧಿಯು ಬೇಡಿದ್ದು —

ಸಾ|| ಬೇಡೆನು ಸಿದ್ಧನು ಬಹುವಸ್ತುಗಳನು | ನೀಡಂದೀಸಭೆಯೊಳು; || ಬೇಡುವೆನೆಂದದನ್ಯತದ ಗುಳಿಗೆಯನದ | ನೀಡೆನಗೀ ಕ್ಷಣದೊಳು ||

ಸಿಂಧುರಾಜನು ವಾತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನಿರ್ವೀರನಾದನು ಯುದ್ಧ ವಾರಂಭವಾಗುತ್ತಲಿ ಗಣಪತಿಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಜಯವಾಯಿತು.

ಅ|| ಮೊಳಗದವು ದೇವದುಂದುಭಿ; | ಬೆಳಗಿದರಾರತಿಯ ದೇವನಾರಿಯರು; || ನಲುಂ ಗಂಧರ್ವರಾ ವೂ | ಮಗಳೆರೆಯಂತೆ ತನಸನವ ಹಾಡಿದರು ||

ಆಮೇಲೆ ಗಣಪತಿಯು ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಗಣಪತಿಯನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ—

ಶಂಕರಾಭರಣ-ಅಟಿತಾಳ

ಕರುಣಿಸೋ | ಎನ್ನ | ಕರುಣಿಸೋ || ಪ || ಕರುಣಿಸೊ ಕರಿಯುಖದೇವ, ಸುರಾರಸಮುಖ್ಯರಿಗೆ ಸಂಜೀವ, ! ಕೊಟ್ಟು ಸಿರುತದ ಕರುಣದಿಂ ಕಾವೆ, || ಆಹಾ || ಗಿರಿಜೆಯಾತ್ಮಜ, ಸಿಂಹಶರಣರ ದುರಿತವ | ಹರಿಸುತ ನಿಘ್ನವು ಬರದಂತೆ ಯಭಯವ || ೧ || ಅಂಬಾಶಕ್ತಿ ಸ್ವರೂಪ | ಪೂರ್ಣ | ಬಿಂಬಾಧರಸುಪ್ರತಾಪ, | ಸ್ವಾಮಿ, | ಲಂಬೋದರ. ನೀ ನಿರ್ಲೇಪ | ಸೇವೆ | ಗೊಂಬಂಧ ಸರಸಕಲಾಪ, || ಆಹಾ || ಶಂಭುಸಂಭವ, ಲಗ್ನಾ | ರಂಭಸ್ರಾರ್ಥಸಪಾತ್ರ | ನೆಂಬ ಬಿರುದನಾಂತೆ ತುಂಬ ಹೇರಂಬ, ನೀ || ೨ || ಅಪ್ಪದುದಿಲ್ಲ ನಿನ್ನಿಂದ | ಕೈಯೊಳಿಪ್ಪ ಪಾಶಾಂಕುಶ ಚಂದಾ | ತುಪ್ಪ | ದಪ್ಪ ಸಕ್ಕರೆ ಬೇನುತಿಂದಾ | ಮಿತಿ | ಇವ್ವುದುದರ ತುಂಬಿಬಂದ || ಆಹಾ || ವಿಸತ್ತೆಡರುತಡಿ ತಪ್ಪಿ ಥಪ್ಪನೆ ಬಿದ್ದು | ಠಪ್ಪನೊಡೆದು ಹೊಟ್ಟಿ ಸರ್ಪ ಸುತ್ತಿದ ದೇವ || ೩ || ಶತಿಯು ಕಂಡಾಗ ನಿಂದಿಸಲು | ನೋಡು | ತನಮಸಾಹಸ ನೀ ಕೋಪಿಸಲು | ಮುರಿ | ದೆಸೆವ ದಾಡೆಯನ್ನೊಂಕರಿಸಲು | ಉರಿ | ಮಸಗಿತು ಪೆಸರಡಗಿಸಲು || ಆಹಾ || ವ್ಯಸನದೂರ ನೀ ದಾಡೆ ಎಸೆಯುವಷ್ಟರೊಳ್ಳು | ರೆಸೆಯೆ ಪಾದದಲಿ ಶಾಪಿಸಿಯೆ ಬಿರುದನಾಂತೆ || ೪ || ಮೂಷಕಾಸನಕೋಟಿ

ಭಾಸ, | ಶರ್ವ-ರೀಶನ ಮನಸಿನುಲ್ಲಾಸ, | ಸಿನ್ಹ | ದಾಸರಿಗೆಲ್ಲ ಕೈಲಾಸ, | ವಿಶ್ವ |
ವಾಸನೆ ಕೊಡುವ ವಿಲಾಸ || ಆಹಾ || ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವತತ್ತ್ವಕೋಶಪಂಚರ
ಕೀರ | ಭಾಷಣ, ವಿಘ್ನನಾಶನ, ಪರಮೇಶ || ೫ || ಯುಕ್ತಿಯನರಿಯೆ ನಾ
ನೋಡು, | ನಿನ್ಹ | ಭಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಲೇಸಮಾಡು, | ಸುವೇ | ದೋಕ್ತಮೂರುತಿ
ವಿಘ್ನದೂಡು, | ಕಾವ್ಯ | ದುಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮತಿಯಿಡು || ಆಹಾ || ಭಕ್ತಿಪಾಲಕ
ಮಂದರೇಶನ ದಾಸನ | ಭಕ್ತಿಗೊಲಿದ ಸಚಶಕ್ತಿ ಶ್ರೀ ಗಣೇಶ || —(ದಾ)

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿಯ ವಿಜಯಶ್ರೀಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಲೇ ಬಹುನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಋದ್ಧಿ
ಸ್ಥಿರಿಯರು ಗಣಪತಿಯನ್ನು ವರಿಶ ತಾವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು ಇದನ್ನರಿತ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು
ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಧನ್ಯನೆಂದೆನಿಸುವನು” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು.

ಪಾರ್ವತೀಪರಿಣಯ

ಪೀಠಿಕೆ—ಶಿವಭಕ್ತಿ

ಪೂರ್ವ-ಅರಿತಾಳ

ಶಿವಭಕ್ತಿಯನು ಮಾಡು ಮಾಡಲೆ ಸರನೆ | ಭವತಾಪಹರಮಾದುದಿನೊಂದ
ಕಾಣೆ || ಪ || ವಿಷಯಗಳನು ನಿಟ್ಟು ತಪವನು ಮಾಡು | ಮನುಕದೆ ಮನದೊ
ಳಗಧವನ ನೋಡು || ದೆನೆಗೊಟ್ಟುಪೋಗು ಪಾಪದ ಬೀಡು | ವಿಷಕಂಠನಾಗಿಹ
ಶಿವನೊಳು ಕೂಡು || ೧ ||

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸುಖಸಾಧನಗಳೆಂಬುವೆಲ್ಲ ದುಃಖದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಕಂಡೂ
ಕಂಡೂ ಜನರು ಅವುಗಳ ಮುಂದೆಯೇ ಬಾಯಿನೀರು ಕರೆಯುವದನ್ನು ನೋಡಿ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರ
ಕಾರರು ಅವರಿಗೆ ನೆನಪುಗೊಟ್ಟಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಸುಡುವುದೆಂದು ಕಾಣದೆ ಪತಂಗಮದರ್ಚಿಗೆ ಬೀಳೆ; ವಿನಾನು
ಮುಂ | ಬಡಿತದ ಮಾಂಸಮಂ ಸವಿಗೆ ಚುರ್ಚುಗುಮೆಂಬುದ ಕಾಣದಕ್ಕಟಾ! ||
ಕೆಡುಕನೆ ಮಾಳ್ವುವೀ ವಿಷಯಗಳ್ ಕಡೆಗೆಂಬುದ ಕಂಡುಕೇಳಿಯುಂ | ಬಿಡೆವ
ವನಕ್ಕಟಿಮ್ಮಯ ವಿಮೋಹಮಹತ್ತ್ವವನೇಸನೆಂದಪ್ಪ ? || —(ಭ. ವೈ.)

ಟಿ|| ಅರ್ಚಿಗೆ-ಉರಿಗೆ, ಬಡಿತ-ಗಾಳ.

ಯಾರು ಈ ವಿಷಯಗಳ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಇರುವರೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಮಾಯೆಯ ದೋಷವೆಂಬ ಗುರಿಗಳ್ಗೆ ಸುರೇಶ್ವರನಾಯುಧಂಗಳೀ |
ಮಾಯೆಯ ದೋಷವೆಂಬ ತರುಗಳ್ಗೆ ಕರಾಳಪರಶ್ವಧಂಗಳೀ || ಮಾಯೆಯ

ದೋಷವೆಂಬ ಕರಿಗಳ್ಳೆ ಮೃಗಾಧಿಪರೆಂಬ ಕೀರ್ತಿಯಂ | ಕಾಯದೊಳಾಂತವರ್ಧ
ವದುದಾರಕೃಪಾಹೃತರೈ ಸದಾಶಿವ || — (ಸ. ಶಿ. ೫)

ಟಿ|| ಕರಾಳಪರಶ್ವಧಂಗಳ್—ಹರಿತನಾದ ಕೊಡಲಿಗಳು

ಶಿವನ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಮೃ|| ಕವಿಯೇ ಸರ್ವರೊಳುತ್ತಮಂ, ಕನಕನೇ ಲೋಹಂಗಳೊಳ್ ಶ್ರೇಷ್ಠ,
ಜಾ | ಹೃದಯೇ ತೀರ್ಥದೊಳುನ್ನತಂ, ಗರತಿಯೇ ಸ್ತ್ರೀಚಾತಿಯೊಳ್ ವೆಗ್ಗ
ಳಂ, || ರವಿ ಮುಖ್ಯಂ ಗ್ರಹವರ್ಗದೊಳ್, ರಸಗಳೊಳ್ ಶೃಂಗಾರನೇ ಬಲೈ,
ಕೇಳ್ | ಶಿವನೇ ದೇವರೊಳುತ್ತಮಂ, ಹರಹರಾ ಶ್ರೀಚೆನ್ನ ಸೋಮೇಶ್ವರ ||

—(ಸೋ. ಶಿ)

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಕಮಾಚು—ಆದಿತಾಳ.

ಇನ್ನಾದರೆಯು ನೀ ನೆನೆಯಲೊ ಪರಶಿವನ | ಮನನೆ || ಪ || ಮುನ್ನಿನಂತೆ
ನೀ ಬನ್ನಬಡೆ ಮುನಿ | ಮಾಸ್ತುಪದವ ಪಡೆ ಧನ್ಯನೆಸಸು || ಆ ಪ || ನೂರಾರು
ಯೋಸಿಯ ಸಾರಿ ಭವದೊಳು | ಮಾರಿ ನೋಂದಿಯಲ! ಬಹಳ || ಪುರಾರಿನಾಸುವು
ಪುರಾತ್ತದುರಿತವ | ಸುರಿಸಿ ಬೂದಿಗೈದಿರು ನವದಲೆ || ೧ || ದೇಹಧರ್ಮಕರ್ಮಗಳ
ಮಮತೆಯ | ಸಾಹಸದಿಂ ಜವನಿಗಳ || ಬಾಹುದುರಿದ್ರಾಪೋಹದಹಂಮಮ |
ತಾಹರನಾ ಹರನೋರ್ವನೆಂದು || ೨ || ಶಂಕರಪದದಲ್ಲಂಬು | ಭವದೆ ಭ |
ಯಂಕರತಾಪಕೆ ಕೂರಂಬು || ಸಂಕಟಜನಮೃತಿಯಂ ಕಾಣದ ಬಲು | ಬಿಂಕದ
ತಾಣದ ಲೆಂಕಸವೆಯೊ || ೩ || —(ಅ. ಗೀ)

ಟಿ|| ಬನ್ನ—ಭಂಗ. ಭವ—ಸಂಸಾರ. ಪುರಾತ್ತ—ಹಿಂದೆಪಡೆದ. ಜವ + ನಿಗಳ—ಯಮನಿಂದಾಗುವ
ಬೀಡಿ. ಬಾಹುದು (+ ಅವಿದ್ಯಾಮೋಹದ+ಅಹಂಮಮತಾಹಂಸು)ಬರುವದು. ಇಂಬು—ಆಶ್ರಯ.
ಕೂರಂಬು—ಕೂರನಾದ ಬಾಣ. ಜನಿ—ಹುಟ್ಟುವದು. ಬಿಂಕ—ಗರ್ವ. ತಾಣ—ಸ್ಥಾನ. ಲೆಂಕ—ಭಟ.

ಆ ಶಿವಭಕ್ತಿಯು ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೃಗೂಡಿರಬೇಕೆಂದರೆ—

ಮೃ|| ದುರಿತಂ ತೀರ್ದೊಡೆ ಪುಣ್ಯದೊಳ್ಳೆ ಲುವನಾ ಪುಣ್ಯಂ ಕರಂ ತೀರ್ದೊ
ಡಾ | ದುರಿತಂಬೊಂದುವನಿತ್ತಲತ್ತಲೆಡೆಯಾಟಂ ಕುಂದದಾತ್ಮಂಗಿವಂ || ಸರಿ
ಗೊಂಡಾತ್ಮವಿಚಾರವೊಂದರೊಳೆ ಸಿಂದಾನಂದಿಸುತ್ತಿರ್ಪನೇ | ಸ್ಥಿರನಕ್ಕುಂ
ಸುಖಿಯಕ್ಕುಮಕ್ಕುಯನಲಾ! ರತ್ನಾ ಕರಾಧೀಶ್ವರಾ || —(ರ. ೫.)

ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕವಿ ಹೊಗಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ತ್ರಿ|| ತೆಪ್ಪವನು ನಂಬಿದಡೆ ತಪ್ಪದೇ ತಡಿಗಹುದು ; | ಸರ್ವಭೂಷಣನ
ನಂಬಿದಡೆ ಭವಭಯ | ತಪ್ಪಿಹೋಗುವದು ಸರ್ವಜ್ಞ || —(ಸ. ಪ.)

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುಮುಕ್ಷುಗಳು ಬಯಸುವದೇನೆಂದರೆ—

ತ್ರಿ|| ಭಕ್ತಿಗಿರಡಕ್ಕರವು, ಮುಕ್ತಿಗಿರಡಕ್ಕರವು | ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆ
ವರೆ ಬಿಡದೆ ಆ | ರಕ್ಕರವ ಹೇಳೊ ಸರ್ವಜ್ಞ || —(ಸ. ಪ.)

ಟಿ|| ಅರಕ್ಕರ-ಈಶ್ವರನ ಅರಕ್ಷರದ ಮಂತ್ರ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕಾದ್ದಂತೆಂದರೆ—

ಕಲ್ಯಾಣಿ-ರೂಪಕ

ಈಶಾ ವಿಶ್ವೇಶ ಪೊರೆ | ಗಾಸಿಯಾಗಿರುವೆ || ಪ || ಬರಿಯ ದುಃಖವೆಂಬ
ಜಲದ | ಶರಧಿಯೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿ | ಜರೆಯು ಮರಣವಾದಿಯಾದ | ಹಿರಿಯ
ಮೊಸಳೆಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ || ಅರಿಯದೆ ಅದರಾದಿಯನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಅದರಂತವನ್ನು |
ಅರಿಯದೆ ಅವಲಂಬನವನು | ಸೊರಗಿ ಕೊರಗುತ್ತಿಹೆನು ನಾನು || ೧ || ವಿಷಯೇಂ
ದ್ರಿಯಜನಿತವಾದ | ವಿಷವನಮೃತವೆನುತ | ಬಿಸಿಯುಸಿರನು ಬಿಡುತ್ತಿರುತ |
ಅತನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು || ಮನಗುವ ಬಯಕೆಯ ಗಾಳಿಯ | ದೆಸೆಯಿಂ
ಕಲ್ಲೊಲವಾಗಿ | ಬುಸುಗುಟ್ಟುವನರ್ಥದ ಬಹು | ವಿಷದಲೆಯಂ ತಾಳಲಾರ
|| ೨ || ಪರಿಪರಿಗೋಳುಗಳು ಭೋ | ಗರೆಯೆ ಶರಣುಬಂದೆ | ಪರಗುಣಪಾಠೇ
ಯವಿಟ್ಟು | ನೆರೆ ಸುಜನರ ಬೊತೆಯ ಕೊಟ್ಟು || ಕರುಣಿ ಬಿಟ್ಟು ನಾವೆಯೊ
ಳಿರಿಸಿ ಮೋಕ್ಷತೀರಕ್ಕೆ | ತರುತಲಿ ಸಂಸಾರದ ಸಾ | ಗರದಿಂದಲಿ ಪಾರು
ಮಾಡು || —(ಭಕ್ತಿ. ಗೀ)

ಶರಣುಹೋಗಬೇಕಾದ ಶಿವನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕವಿ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರು
ವುದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಪಾರ್ವತೀಫಣಿಬಾಲೇಂದುಭಸ್ತ ಮಂದಾಕಿನೀಯುತಾ | ಪರ್ವಗ
ರಚಿತಾ ಮೂರ್ತಿರಪರ್ವಗಪ್ರದಾಯಿನೀ || —(ಸು)

ಅ|| ಪಾರ್ವತಿ, ಫಣಿ, ಬಾಲೇಂದು, ಭಸ್ತ, ಮಂದಾಕಿನೀ- ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಿವನು
ಪರ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೂರ್ತಿಯಾದರೂ ಅಪರ್ವವನ್ನು ಎಂದರೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವವನು.

ಅನ್ಯದೇವತೆಗೆ ಶರಣುಹೊಗುವದರ ತುಚ್ಛತ್ವವೆಂತೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ತ್ವಯಿ ಸತಿ ಶಿವ ದಾತರ್ಯಸ್ಮದಭ್ಯರ್ಥಿತಾನಾ | ಮಿತರಮನುಸರಂ
ತೋ ದರ್ಶಯಂತೋಽರ್ಥಮುದ್ರಾಮ್ || ಚರಮಚರಣಘಾತೈರ್ದುರ್ದುಹಂ
ದೋಗ್ಧಕಾಮನಾಃ | ಕಲಭಮನುಸರಾನುಃ ಕಾಮಧೇನೌ ಸ್ಥಿತಾಯಾಮ್ ||

—(ಸು)

ಅ|| ನಾವು ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ನೀನಿರುವಾಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮುಂದೆ ಬೊಗಸೆ
ಯನ್ನೊಡ್ಡುವದು ಕಾಮಧೇನುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊನೆಗಾಲಿನಿಂದ ಒದೆದು ಹಾಲುಕೊಡದೆ ಇರು
ವಂಥ ಮರಿಯಾನೆಯನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಶಿವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾದರೂ ಒಳ್ಳೆ ದೃಢಪ್ರಯತ್ನವು ಬೇಕೆಂದು ಒಬ್ಬ ಕವಿಯೇ
ನೆನಪುಗೊಟ್ಟಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ॥ ಎಲೆ ಮನ, ಜಗತ್ಪ್ರಾತನಹ ಚಿದಂಬರಶಿವನ-ಬಳಿಗೈದಿ ಮಾಳ್ವೆ
ಯೇನು ? | ಮಲಿತೆತ್ತು ಹಾಯುವದು; ಹಾವು ಕಚ್ಚುವದು; ಮ-ತ್ತುಳಿದು
ಮುಂದೈದೆ ನೀನು || ಸಲೆ ಮುತ್ತುವವು ಪಿಶಾಚಿಗಳ ಸಂದಣಿಯು ಹೆ-ದ್ದಲೆಯ
ಭೂತಗಳ ಹಿಂಡು; | ಸೆಳೆವುವವು ಮಸಣಕಾದೊಡಮವನ ಬಿಡೆವೆಂದು-ಬಲುಹಿಂ
ನಡೆಯಬಲ್ಲೆಯ ? —(ಹ. ಹಂ)

ಅದೇ ಕವಿಯೇ ಶಿವಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದವನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ॥ ಗಂಗೆಯನು ತುಂಬೆವೂವನು ಮುಡಿದು ಬಂಗಾರ-ದಂಗಳದಿ ಕುಣೆವ
ಶಿವನ | ಉಂಗುಟವ ಪೂಜಿಸದವನ ಗುರ್ತ ಪೇಳ್ವೆ ಕೇ-ಳ್ಕುಂಗೊಳಿಸುತಿರ್ಪ ಹದನ ||
ಹಂಗೇನವನದನ್ನ ದಾವಿಯುಂ ಸಿಗದೆ ಸುಖ-ಸಂಗಮಿರದವನುದಿನ | ಬೆಂಗೊಂ
ದು ಬಟ್ಟೆಯಿಲ್ಲದೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಹುಟ್ಟಿದಿಹ-ಕಂಗಾಳಿಯವನು ದೀನ || —(ಹ. ಹಂ)

ಆದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತನು ಶಿವನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಂಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಮುಖಾರಿ—ಝಂಪೆ

ಯಾಕೆ ದಯವನು ಮಾಡೆ ಹೇ ಸಾಂಬ, ಶಿವನೇ | ಲೋಕರಕ್ಕ ಕನೆಂಬ
ಬಿರುದ ಪೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡು || ಪ || ವಾಸವೇ ಕೈಲಾಸ; ವಸನವೇ ಗಜಚರ್ಮ; |
ವಾಸುದೇವನೆ ಮಿತ್ರ; ವಧುವೆ ಗಿರಿಜೆ; || ವಾಸುಕಿಯೆ ಅಭರಣ; ವಸುಧೆಯೇ
ರಥವೆಂಬ | ಈಸುಗರ್ವದೊಳೆನ್ನ ಮರೆತೆಯೊ? ಮಹಾದೇವ || ೧ || ಸಾರಥಿಯೆ
ಬ್ರಹ್ಮ; ಮಹಮೇರುವೇ ಧನುವಿದಕೆ | ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರ; ನಾಗೇಂದ್ರ
ಸೂತ್ರ; || ಈ ರೀತಿಯಲಿ ಮೂರು ಪುರವ ಜಯಿಸಿರುವಹಂ | ಕಾರದಿಂದೆನ್ನ
ಮರೆತೆಯೊ? ಮಹಾದೇವ || ೨ || ಬಡವನೊಡನೇಕೆನಿತು ಕಡುಹ ತೋರಿದೆ?
ಶಿವನೆ, | ಬಿಡದೆನ್ನ ಕಾಯೊ; ಮನದಿಷ್ಟಾರ್ಥವೀಯೋ; || ಮೃಡನು ನೀನಲ್ಲ
ದಿನ್ನಾರುಂಟು? ಈ ಜಗಕೆ | ರಚತಪುರವಾಸ, ಶ್ರೀಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ || ೩ ||

—(ದಾ)

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಯೆ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಶಿವಭಕ್ತಿಯನು
ಮಾಡು ಮಾಡೆಲೆ ನರನೆ” ಎಂದುಪದೇಶಿಸಿರುವರು. ಆ ಶಿವಭಕ್ತಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ
ಈಗ ಪಾರ್ವತೀಪರಿಣಯನೆಂಬ ಆಖ್ಯಾನವು ನಿರೂಪಣಮಾಡಲಾಗುವದು.

ಆಖ್ಯಾನ

ಕೇ॥ ಓಷಧಿಪ್ರಸ್ಥ ಪುರದಿ ಗಿರಾಜನು | ಲೇಸೆನೆ ಮೇನೆಯನೊಡಗೂಡಿ ||
ಭಾಸಿಸುತಿರ್ದನು ನಾನಾವಿಧದ ವಿಲಾಸಗೊಳುತ ಮೆರೆದಿರೆ ಗಾಡಿ ||

ಟಿ|| ಗಾಡಿ—ಸೊಬಗು.

ಆ ಪಠ್ಯತನನ್ನು ಅನೇಕ ಮುನಿಗಳು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕವಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವ ದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಇದು ಭೂಮಿಸ್ಥಾನದಿಂ ಮುಕ್ತಿಗೆ ನಡೆಯಿಪ ನೀಲಾಶ್ಮಸೋಪಾ
ನಮಾಹಾ ! || ಇದು ಸಂಸಾರಾತಪಶ್ಚಾತ್ತರೋಳತಿಸುಖವೀವಂಬುದಶ್ರೇಣಿ;
ಮೇಣಿಂ || ತಿದು ದುಷ್ಟಮಾರ್ಗಬ್ಬಷಂಡಂಗಳನುರೆ ಕೊರಗಿವೊಂದು ನೀಹಾರ
ಮೆಂಬಂ | ದದೆ ಹೋಮಸ್ತೋಮಧೂಮಂ ನೆಗೆದುದು ಮುನಿಗಳ್ವಾಳ್ವ ಮಂತ್ರಾ
ಗ್ನಿಯಿಂದಂ || —(೧. ಕ)

ಇಂಥ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಆ ಗಿರಾಜನ ವೈಭವವೆಂತಿದ್ದದೆ—

ವೃ|| ಎರಗದ ಭೂಪರಲ್ಲ; ಬೆಸಕ್ಕೆಯದ ರಾಜಕುಮಾರರಲ್ಲ; ಕೂರ್ತರಿ
ಯದ ಪೆಣ್ಣಿಲ್ಲ; ತಲೆವಾಗದ ಚಾಂಗಿಗಳಿಲ್ಲ; ತಳ್ಳು ಕು|ಕ್ಕುರಿಸದ ಪೀರರಲ್ಲ;
ನತರಾಗದ ಬಲ್ಲಿದರಲ್ಲ; ಕೀರ್ತಿಯಿಂ | ತುರುಗದ ದಿಕ್ಪತಾನಮಣಿಮಿಲ್ಲಿನೆ ಬಾಳ್ವ
ಸಗಾಧಿನಾಯಕಂ || (೧. ಕ)

ಟಿ|| ಬೆಸಕ್ಕೆ—ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡು. ಕೂರ್ತರಿಯದ—ಪ್ರೀತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದೇ ಇರುವ.
ಚಾಂಗಿ-ತ್ಯಾಗಿ ತಳ್ಳು-ಹೋರಾಡಿ. ಅಣಂ-ಸ್ವಲ್ಪವೂ. ಬಾಳ್ವಂ + ಅಗಾಧಿನಾಯಕಂ.

ಹೀಗಿದ್ದ ರಾಜದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಬಹುಕಾಲ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮೇನೆಯು ಆದಿಶಕ್ತಿಗೆ ಶರಣು
ಹೋದದ್ದೆಂತೆಂದರೆ—

ಚೂ|| ಸರ್ವತೀರ್ಥಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವಮಂತ್ರಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವತಂತ್ರಾತ್ಮಿಕೇ,
ಸರ್ವಯಂತ್ರಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವಶಕ್ತ್ಯಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವಪೀಠಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವತತ್ತ್ವಾತ್ಮಿಕೇ,
ಸರ್ವವಿದ್ಯಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವಯೋಗಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವನಾದಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವ
ಶಬ್ದಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವವಿಶ್ವಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವದೀಕ್ಷಾತ್ಮಿಕೇ, ಸರ್ವಸರ್ವಾತ್ಮಿಕೇ,
ಸರ್ವಗೇ, ಪಾಹಿ ಮಾಂ; ಪಾಹಿ ಮಾಂ; ಪಾಹಿ ಮಾಂ; ದೇವಿ, ತುಭ್ಯಂ ನಮೋ;
ದೇವಿ, ತುಭ್ಯಂ ನಮೋ; ದೇವಿ, ತುಭ್ಯಂ ನಮಃ || —(ದಾ)

ಸುರಟಿ — ಅಟಿತಾಳ

ಮಂಗಳಂ ಮಂಗಳಂ | ಭುವನೇಶ್ವರಿ | ಮಂಗಳಂ ಮಂಗಳಂ || ಪ || ಮಂಗಳಂ
ಲಂ ಲಂಕಾವುರವರ ಶಾಂಕರಿ | ಮಂಗಳಂ ಕಂಚೀಕಾಮಾಕ್ಷೀ ದೇವೀ || ಮಂಗಳ
ಲಕರವೀರಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸು | ಮಂಗಳಕೋಲಾವುರಮೂಕಾಂಬಿಕೆ || ೧ ||
ದೇವಿ, ಕ್ರಾಂಚದ್ವೀಪೇಶ್ವರಿ ಚಾಮುಂಡಿಕೆ | ಪಾವನಕಾಶೀಮಂಗಳಗೌರಿಕೆ || ಭೂ
ವರಾಲಂಪುರಾಯ ಜೋಗುಳಾಂಬಿಕೆ | ಪಾವತಲೋಕಶ್ರೀಶೈಲಭ್ರಮರಾಂಬಿಕೆ
|| ೨ || ಚಿತ್ರಕೂಟಾಶ್ರಿತಮಾಣಿಕ್ಯಾದೇವಿ ಪ | ವಿತ್ರಪ್ರಯಾಗವಾಸಿನಿ ಮಾಧವಿ ||
ಕ್ಷೇತ್ರೋತ್ತಮ ಹಿಂಗುಳಾನಿಲಯೈಂಕಾರಿ | ಕ್ಷೇತ್ರೇಶಿ ಪೈಠಣೀಪುರಪೀಠ
ರೂಪಿನಿ || ೩ || ಉಡ್ಯಾನಿನಿಯ ವಿಜಯಾದೇವಿ. ಸಖಿಲಮು | ನೀಡ್ಯಾಹಿಕ್ಷೇತ್ರ

ಸ್ಥಕಾಲರೂಪಿ || ಈಡ್ಲೇ ತುಲಜಾಪುರನಿಲಯಭವಾನಿ ದೇವೇಡ್ಯವಂದಿತಮಧುರೇ
ಶ್ವರಿ ವಾನಾಕ್ಷಿ || ೪ || ಇಷ್ಟಜ್ವಾಲಾಮುಖನಿಷ್ಠಮಹಾಜ್ವಾಲೆ | ಪುಷ್ಪಾತ್ಮ
ರೀಯಕರಾಡಲಕ್ಷ್ಮೀ || ಅಷ್ಟಾದಶಪೀಠಶ್ರೇಷ್ಠನಾಸಿ ಭಕ್ತಾ | ಭೀಷ್ಮಧಾತ್ರಿ ಜಗ
ದ್ಧಾತ್ರಿ ಸಮೋಽಸ್ಮು ತೇ || ೫ || —(ದಾ)

ಆದಿಶಕ್ತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮೇನೆಯು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ—

ಭಾ|| ಜಲಜಮಿತ್ರನ ಬಿಂಬವನು ಮಾತರ್ತಳೆದ ಸರಸಿಯೊ, ಸಾರವಿದ್ಯು |
ಜ್ಜ್ವಲಿತಮೇಘವೊ, ಮೇಣು ಎಮಲಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯನು || ತಿಳಿದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನನಿ
ಷ್ಠನ | ಲಲಿತತನುವೊ ಎನಲು ಮೇಣಾಲಲನೆ ಬೆಳೆದಳು ದಿವ್ಯಗರ್ಭದ ಬಹಳ
ತೇಜದಲಿ || —(ಕ. ಭಾಗ)

ಪಾರ್ವತಿಯ ಜನನವಾದದ್ದು—

ಕ|| ರತಿ ನೆಲನುಗ್ಗುಡಿಸೆಯರು | ಧತಿ ಕೈಗುಡೆ, ಸುಖವನ್ನೆದೆ ಸಾವಿತ್ರಿ,
ಸರ | ಸ್ವತಿ ಪೊಗಳೆ, ಶಚಿ ನಲಿಯೆ, ಪಾ | ವರ್ತಿ ಮೇನೆಯ ಗರ್ಭನಿಲಯದಿಂದ ಪೊರ
ಮಟ್ಟಳೆ || —(ಗ. ಕ)

ಬಿದಿಗೆಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಬೆಳೆದ ಆ ಕನ್ಯೆಯ ವಿವಾಹದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಪರಶ್ವರಾಜನು
ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾರದರು ಬಂದು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಚೌ|| ಹುತವಹನನುಳಿದನ್ಯರಮಲಾ-ಹುತಿಗೆ ತಕ್ಕವರೆನಿಸರೆ? | ಅತುಲಶತಿ
ಯನು ಬಿಟ್ಟು ಚಂದ್ರಿಕೆ-ಗಿತರಗತಿಯನು ಕಾಣ್ಬರೇ? || ಸುತೆಗೆ ಸುರವರಮೌಳಿ
ಮಣಿಪೂ-ಚಿತಪದಾಂಬುಜನಲ್ಲದೆ | ಪತಿಯೆನಿಸೆ ಬೇರೊಬ್ಬನರ್ಹನೆ? - ಹಿತವಿದನು
ತಿಳಿ ತಪ್ಪದೆ ||

ಆಗ ಪರಶ್ವರಾಜನು—

ಕೀ|| ಜಯವಿಜಯೆಯರಿಬ್ಬರು ಸಖಿಯರು ಬರೆ | ನಯದಿಂದ ಸುತೆಯನು ಕರೆ
ದೊಯ್ದು || ದಯದಿ ಹೇಮಕೂಟಕೆ ಶಿವನಲ್ಲಿಗೆ | ಜಯವೆಂದಿಳಿದನು ತಾನೊಲಿದು ||

ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿವಾದ—

ವೃ|| ಅನುಪಮನಿರ್ದನಿರ್ದನೆ ಶರಣ್ಣುಗು; ಶಾಶ್ವತಮೂರ್ತಿಯಿದನಿ |
ರ್ದನೆ ನಡೆನೋಡು; ಚಂದ್ರಧರನಿರ್ದನೆ ನಂಬು; ನಿಜೇತನಿ || ರ್ದನೆ ಪರಿಭಾವಿಸಪ್ಪ
ತಿಮನಿರ್ದನೆ ಕೀರ್ತಿಸು; ಶಂಭುವಿದನಿ | ರ್ದನೆ ಪದೆದರ್ಚಿಸರ್ಚಿಸೊಲವಿಂದವೆ
ಪಾರ್ವತಿ ಹಂಪೆಯೊಳ್ಳನಂ || —(ಗ. ಕ)

ಅಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಮುಖನಾಗಿದ್ದ ಶಿವನನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ನಿಂತು
ಬೇಡಿದ್ದು—

ಕಾಶಿನಾರಾಯಣ—ಅಟತಾರ

ಸೆರಗನ್ನೊಡ್ಡಿ ನಾಳು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು | ಹರನೆ; ನನ್ನ ಸೇವೆ ಕೈಕೊಳ್ಳೊ
ನೀನು || ಪ || ಶರಣು ಬಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಿ | ಹರುಷದಿಂದ ನೀನು ಕುಳ್ಳಿ

ರೆನುತಲಿ || ಅ. ಪ || ಅತಿಸಂಭ್ರಮವ ಪಡುತಲಿ ನನ್ನ | ಮತಿಯೆಂಬುವಾ ಕನ್ಯಕೆ
ಯನ್ನು || ಸತಿಯಾಗಿ ನಿನಗೀಯವೆನು; | ಹಿತದಿಂದ ಕೈಹಿಡಿಯೊ ದೇವ ಎಂದು ||
|| ೧ || ಅದರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆಂದು | ಐದು ಪ್ರಾಣಗಳ ಸೇವಿಸುವೆನು; ||
ಮೋದದಿಂದಲಾ ಸೇವಕರಿಂದ | ಅದ ಸೇವೆಯನು ಸ್ವೀಕರಿಸೆಂದು || ೨ || ನಿನ
ಗೆಂದು ನಾನು ವಿಷಯಂಗಳನು | ಅನವರತವು ಭೋಗಿಸುವೆನು; || ಚಿಸುಮ
ಯನೆ, ಅದನೆಲ್ಲವನು | ನಿನಗೊಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳೆನ್ನುತ || ೩ || —(ಭಕ್ತಿ. ೧೯)

ಶಿವನು ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳದಿರಲು ಮತ್ತೆ ಬೀಡುತ್ತಾಳೆ—

ವೃ|| ಕರೆವುದದೆಂದು? ಕಾಲ್ಪಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೆಂದು? ದಯಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ!
ಪೊರೆವುದದೆಂದು? ಮೆಲ್ಲು ಡಿಗಳಿಂದ ಮದವೇರಿವುದೆಂದು? ಸೋಂಕಿನಿಂದ || ಹರಿವುದ
ದೆಂದು? ಸಂತಸದೆ ಪರ್ಚಿವುದೆಂದು? ಮನಸ್ವಿನೀಂ ಕರಂ|ಕರಗಿವುದೆನ್ನ ನೆಂದೊಸೆದು
ಪೀಳಿನಗಿಂದೆಲೆ ಹಂಪೆಯಾಳ್ವನೇ || —(ಐ. ೪)

ಇನ್ನೂ ಶಿವನು ಕಣ್ಣು ಬಿಡದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದ್ದು —

ಶಂಕರಾಭರಣ—ರೂಪಕ

ನೋಡಲಾಗದೆ | ದೇವ | ನೋಡಲಾಗದೆ || ಪ || ಕೂಡೆ ನಿನ್ನ ದಿಟ್ಟ
ಮೂರು | ನಾಡೆ ಲೇಸು ಮಾಡಲೆನ್ನ || ಅ. ಪ || ಮಿಸುಕಲೀಯದೆನ್ನ ಮೋಹಂ
ಎಸರವೆಂಬ ವನವನುರುಹಿ | ಭಸಿತವೆನಿಸಿ ರುದ್ರ, ನಿನ್ನ | ನೊಸಲ ವಹ್ನಿನೇತ್ರ
ದಿಂದೆ || ೧ || ಕಲುಷತಿವಿರ ಮುಸುಕಿ ಮುಗಿದು | ನಲಿಯದೆನ್ನ ಹೃದಯಸಳಿಸ ||
ಪಲರೆ ದಿವ್ಯರೂಪ, ನಿನ್ನ, ಬಲದ ಭಾನುಸಯನದಿಂದೆ || ೨ || ಶರಣಕುಲಚಕೋರ
ತಣಿಯ | ಹರುಷಶರಧಿ ಮೊರಲೆನ್ನ || ವರದ ತಂಭುಲಿಂಗ, ನಿನ್ನ | ವರಸುಧಾಕ
ರಾಕ್ಷಿಯಿಂದೆ || ೩ || —(ದಾ)

ಈಶ್ವರನು ಹೀಗೆ ಸಮಾಧಿನಿಷ್ಠನಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಲಿಸುವ
ದಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕಾಮನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದರ ಮೇಲೆ ಅವನು
ತನ್ನ ಪರಿವಾರಸಮೇತನಾಗಿ ಬಂದು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂದು ತನ್ನ ಪುಷ್ಪಬಾಣವನ್ನು ಹೂಡಿದಾಗ
ಅದು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದು —

ಕಂ|| ಜಲದೊಳಗಣ ಜಲಜದವೊಲ್, | ತಿಲದೊಳಗಣ ತೈಲದಂತೆ,
ಕಾಷ್ಠದ ನಡುವು || ಜ್ವಲಿಸುವ ಶಿಖಿಯಂತೊವ್ವುವ | ಚಲಿವನಂ ಕಾವನೆನುಗೆ
ಕೈಕೊಂಡವುದೇ ? || —(೧. ಕ)

ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣವು ಏನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಕುಸುಮಚಾಪನು ನಿಶಿತಬಾಣದೆ | ಭಸಿತಭೂಷಣನನ್ನು ಹೊಡೆ
ಯಲು | ದೆಸೆಯ ತಪ್ಪುತೆ ವೇಗದಿಂದ ಮೊರೆದೈದಿದಾ ಬಾಣ || ಎಸೆದ ಹೊಡೆತವು
ಶಿವಗೆ ತಾಕದೆ | ತಶಿಮುಖಿಯ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಅತಿತಯ | ಕಸುವಿನಿಂದಲೆ ತಗುಲಿ
ಅವಳಿಗೆ ವ್ಯಸನಗೊಳಿಸಿದುದು || —(ಪಾ. ಪ ಕಾ)

ಮನ್ಮಥನ ಈ ಬಗೆಯ ಅತಿಕ್ರಮಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ನಂದೀಶ್ವರನು ಕೋಪಗೊಂಡು ನೋಡುತ್ತಲೆ—

ವೃ || ಕೀರತುರಂಗ ಓಡಿದವು; ಚೂತಗಜಾವಳಿ ಘೀಳಿಡುತ್ತೆ ಕಾಂ |
ತಾರದೊಳ್ಳಿದೆ ಪೊಕ್ಕವು; ಸಮೀರನುಡುಂಗಿದನಾ ವಸಂತಕಂ || ಘೋರವನಂ
ಗಳಿಂಚ್ಚುಗುತೆ ಮೈಗರೆದಂ; ಕಲಹಂಸಮಾಲೆ ಕಾ | ಸಾರದೊಳಂಜಿ ಪೊಕ್ಕವು;
ರಥಾಂಗರಥಂ ನಡೆಗೆಟ್ಟವದ್ಭುತಂ! || —(೧-ಕ)

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ —

ಶ್ಲೋ || ಅತೀಂದ್ರಿಯಕ್ಕೋಪಮಯುಗ್ಮನೇತ್ರಃ | ಪುನರ್ವಶಿತ್ವಾದ್ಬಲ
ವನ್ನಿಗೃಹ್ಯ || ಹೇತುಂ ಸ್ವಜೇತೋವಿಕೃತೇರ್ದಿದೃಕ್ಸು | ದಿಶಾಮುಪಾಂತೇಷು
ಸಸರ್ಜ ದೃಷ್ಟಿಮಃ || —(ಕು. ಸಂ)

ಅ || ಮುಕ್ಕಣ್ಣನು ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗಾದ ಕೋಪವನ್ನು ವಶಿತ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಲವಾಗಿ
ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಲಿಸಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ನೋಟವನ್ನು
ಸುತ್ತಲೂ ಬೀರಿದನು.

ಮಯೆಲ್ಲಿದ್ದ ಮನ್ಮಥನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೇ ಅವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ—

ವೃ || ಪೊಗೆದುದು, ಪತ್ತಿದತ್ತು, ಕಿಡಿಯಿಟ್ಟುದು, ನಾಲೆ ಸೆದೋರಿದತ್ತು,
-ಜಾ | ನೊಗೆದುದು, ನಿಂದ ಪೊಂಬೆಳಗುಮಂ ಪರಪುತ್ತುದು ಧಂಧಿಗಿಲ್ಲಗಿ ||
ಲಗಲೆನುತಟ್ಟಿ ತಟ್ಟಿದುದು, ಮುಟ್ಟಿತು, ತಿಂದು ತೇಗಿದ | ತ್ತುಗಿಯದೆ ನಿಂದ
ಪೂಗಣೆಯನಂ ಪಣೆಗಣ್ಣುರಿ ಹಂಪೆಯಾಳ್ ನಾ || —(೧.ಕ)

ಟಿ || ಪರಪುತ್ರ-ಹರಡುತ್ತ. ಅಗಿಯದೆ+ತಿಂದು+ತೇಗಿದತ್ತು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪಾರ್ವತಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲು ಆಕೆಯ ಮನೋದಾರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸ
ಬೇಕೆಂದು ಶಿವನು ಅಂತರ್ಧಾನನಾದಾಗ ಪಾರ್ವತಿ ನಿರಾಶಳಾಗದೆ—

ಕಂ || ಭಗ್ನಮನಮಲ್ಲದಚಲಿತೆ | ಲಗ್ನವ್ರತೆಯಾಗಿ ಶಂಕರಪ್ರೇಮರ
ಸೋ || ನೃಗ್ನಾಂಗಿ ಧೈರ್ಯನಿಧಿ ಪಂ | ಚಾಗ್ನಿಯ ನಡುವಗಜಿ ಎವುಲತಪದೊ
ಳ್ಳಿಂದಳಾ || —(೧.ಕ)

ಆಗ ಪಾರ್ವತಿಯು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು—

ಭಾ || ಆರ ನಾಮವನೊಲಿದು ಪಾಡುವೆ? | ನಾರ ಪಾದವ ಪೂಜಿ ಮಾಡು
ವೆ? | ನಾರ ಮೂರ್ತಿಯ ನೆನೆವೆ ಮನದೊಳು ನೀನರಿಯದಂತೆ? || ಆರು ಗತಿ? ಮತಿ
ಯಾರು? ದಿಕ್ಕಿನ! ಗಾರು? ನೀನಲ್ಲದೆ ಸದಾಶಿವ, | ಮೂರಹರ, ಮೈದೋರ
ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ || —(ಶಿ. ಭ. ಸಾ)

ಜುಂಜೋಟಿ-ರೂಪಕ

ಶಂಕರಾ, ನಿನ್ನ ಸೋಂಕಿನ ಬಿಂಕವೆಂದು ದೊರೆವುದೋ? || ಪ || ಎಧಿಯ
ರುಂಡವನ್ನು ನೀನು! ಮುದದಿ ಹಿಡಿದ ಕಾರಣದಿ || ಅದನು ಕಳಕವಾತ್ರೆಯೆಂದು |
ಬುಧರು ಸ್ತುತಿಸುವಂತೆ ಎನಗೆ || ೧ || ಮಸಣದ ಬಿಸಿಬೂದಿಯನ್ನು | ವಸನದಂತೆ

ನೀನು ಧರಿಸಿ || ರಸೆಯೊಳದು ವಿಭೂತಿಯೆನಿಸಿ | ಹೆಸರು ಹೊಂದಿದಂತೆ ಎನಗೆ
|| ೨ || ಹರಿಯು ಕಣ್ಣು ಕಳಚಿ ನಿನ್ನ | ಚರಣಯುಗದೊಳಿಡಲದನ್ನು || ಸರಸಿಜವಂ
ಮಾಡಿದಂಥ | ಪರಮಚಿದ್ವಿಶೇಷನೆ ಎನಗೆ || ೩ || —(ಭಕ್ತಿ . ಗೀ)

ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಯು ತಪೋವನಕ್ಕೆ ಶಿವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು -

ಶಂಕರಾಭರಣ-ತ್ರಿಪುಟ

ಯಾಕೆ ನೀ ಬರೆದೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆ ಭವಹರಗೆ | ಲೋಕರಕ್ಷಕನೆಂಬ ಗುರುಸಿದ್ಧೀ
ಶ್ವರಗೆ || ಪ || ನೀ ಕಮಲಮುಖಿ ಆಮುವೈರಿಯನೇಕ ಮೈಯೊಳು ಸುತ್ತಿ
ಕೊಂಡು ಎ | ವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ವಿಷವನುಂಡ ಪಿನಾಕಧರನಿಗೆ ಸೋಲುವದೆ? ನೀ
|| ಅ. ಪ || ಶಿರದೊಳು ಶಶಿಯು ಕೆಂಜೆಡೆಯಿಪ್ಪ ಭೋಗಿ | ಸ್ಮರನ ಧರಿಸಿ ಭಸ್ಮ
ಹಣೆಗಟ್ಟಿಯೋಗಿ | ಇರುವರೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದಂತೆ ತಾ ಪೋಗಿ | ಮೆರೆವ ಶ್ವಶಾನ
ಮಂದಿರ ಸುಖವಾಗಿ || ಮರುಳು ಭೂತಪಿಶಾಚಿಯಕ್ಷುರ | ನೆರವಿಯಲಿ ಕುಣಿ
ಕುಣಿದು ಬ್ರಹ್ಮನ | ಶಿರವಿಡಿದು ತಿರುದುಂಬ ಗೊರವಗೆ ಬರೆದೆ ಒಲಿವುದೆ? ಗರುವೆ
ಪಾರ್ವತಿ || ೧ || ಮಂಡೆಯೊಳೆ ಜಾಹ್ನವಿಶಶಿಯನ್ನೆ ಸೂಡಿ | ರುಂಡಮಾಲೆಯ
ಕೊರಳೊಳಗಿಟ್ಟು ಅಡಿ | ಕುಂಡಲಗಳ ಧರಿಸಿರುವನ ನೋಡಿ | ಖಂಡಪರಶುನೆಂದು
ಅವನ ಕೊಂಡಾಡಿ || ದಿಂಡೆಯಾಗಿಹ ಪ್ರಾಯದವಳು ನೀ | ಕಂಡಗಣ್ಣಿನ ಕ್ರೂರ
ರೂಪನ | ಕಂಡು ನೀನವ ಗಂಡನೆಂದು ಪ್ರಚಂಡಗೊಲಿದಿಹೆ ಯಾಕೆ ಪಾರ್ವತಿ ?
|| ೨ || ಕರದಿ ತ್ರಿಶೂಲಡಮರುಗಳ ಧರಿಸಿರುವ | ಕರಿಚರ್ಮಾಂಬರ ಹುಲಿದೊಗ
ಲುಟ್ಟು ಮೆರೆವ | ಹಿರಿಯತನಕ್ಕೆ ವೃಷಭನ ಎರಿ ಮೆರೆವಾ | ಸಿರಿಯ ಹೋಗಾಡಿ
ಪಕೀರನಂತಿರುವ || ಎರಚಿಸಿದ ಲೀಲಾವಿನೋದದ | ಪರತರಶ್ರೀಪ್ರಣವರೂಪನ |
ಗುರುವ ವಿಮಲಾನಂದಮೂರುತಿ | ಗರುಡಪುರನಂಜುಂಡಲಿಂಗನ || ೩ ||

—(ದಾ)

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಾರದೆ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪಾರ್ವತಿಯು ಶಿವದೂಷಕ
ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಬಾರದೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಕೇಳಿಸುವಂತೆ ಶಿವನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ಭಕ್ತ್ಯತಿಶಯವನ್ನು
ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದು -

ವೃ|| ಉಡುವುದು ಚರ್ಮವಾಗಿರೆಯುಮಿತ್ತಪೆಯುತ್ತುಮವಸ್ತ್ರಜಾಲಮಂ; |
ಕುಡಿವುದು ಗಂಜಿಯಾದೊಡೆಯುಮಿತ್ತಪೆ ಬಾಯ್ಗಿನಿದಾದ ಬೋನಮಂ; || ನಡೆ
ವೊಡೆ ಎತ್ತೆ ವಾಹನಮಿರಲೊಡುವೈ ಗಜವಾಚಿರಾಜಿಯಂ; | ಕೊಡುವದ
ಕುಂಟು ಭೋಗಿವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಲೇಂ ವಿಚಿತ್ರವೋ | —(ವಿ. ಕಾ)

ಬೇಗಡೆ-ಅದಿಕಾರ

ಬಹುಚಿತ್ರವೀ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ | ಚಂದ್ರಶೇಖರಾ, ಮಹಾದೇವಾ || ಪ ||
ವಿಷವೆ ನಿನ್ನಯ ಅಶನವಾದರೂ | ವಿಷಮನೇತ್ರ, ನೀನಮೃತಸ್ವರೂಪ || ೧ ||

ತಲೆಯ ಬುರುಡೆಯ ತಳೆವನಾದರೂ | ತಿಳಿದು ನೋಡೆ ನೀನಿಳಿಗೆ ಪಾವನ || ೨ ||
 ಎಷಮದೃಷ್ಟಿ ನೀನಾಗಿ ಕಂಡರೂ | ಅಸಮಮಹಿಮನೆ, ಸಮದರ್ಶಿ ನೀನು || ೩ ||
 ತಿಂದು ತಿಂಬುದು ತಪ್ಪದಿದ್ದರೂ | ಅರಿಯೆ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೀಶ್ವರನು || ೪ ||
 ಭವನಾಗಿ ನೀನಭವನಾಗಿರುವೆ; | ಭವನ ಕಳೆವ ಚಿತ್ಕಳೆಯು ಆಗಿರುವೆ || ೫ ||

—(ಭಕ್ತಿ. ೧೦)

ಈ ಬಗೆಯ ಏಕನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಶಿವನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆಲಂಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೆ
 ಪಾರ್ವತಿಯು ಕೊಸರಿಕೊಂಡಾಗ ಆದ ಸಂಗತಿ—

ಭಾ|| ಮುಟ್ಟದಿರು; ದೂರದಲಿ ನಿಂದಿರು; | ಕೆಟ್ಟ ಹಾರುವ, ಎನುತ ಕಂ
 ಗಳ | ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದಳಬಲೆ; ಕಂಡಳು ಮುಂದೆ ಹೊಳೆಹೊಳೆವ || ದೃಷ್ಟಿಗಳು
 ಕೋರವಿಸಲೆಡಬಲ | ದಿಟ್ಟಿಡೆಯ ಕಮಲಜಸುರೇಂದ್ರರ | ಬಿಟ್ಟ ಬೀದಿಯ ಬಹಳ
 ತೇಜದ ತೆರಳಿಗೆಯ ಶಿವನ ||

—(ಪಾ. ಪ. ಕಾ)

ಟಿ|| ಕೋರವಿಸಲು — ಮಂಜುಮಂಜಾಗಲು. ತೆರಳಿಗೆಯ — ಸಾಲುಹಿಡಿದಿರುವ.

ಆಗ ಶಿವನು ತನ್ನ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗುವೆನೆಂದು ಭರವಸೆ
 ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕೈಲಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕನ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಅರುಂಧತೀಸಮೇತರಾದ ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳನ್ನು
 ಹಿಮವಂಶನ ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಲೆ—

ಚಾ|| ಅರಳು ತೋರದೆ ಮರಗಳಿಗೆ ಫಲ-ಭರವು ಬಂದಂತೆನ್ನುತ | ಪಿರಿದೆನಿ
 ಸಿದುತ್ಸಾಹದಿಂದ ಋಷಿ-ವರರ ನೆರೆ ಸತ್ಕರಿಸುತ || ತರಳಬುದ್ಧಿಯವನಿಗೆ
 ಜ್ಞಾನವು-ದೊರೆತ ಹರ್ಷವ ಮರೆಸುತ | ಗಿರಿವರನು ಹರ್ಷಿಸಿದನಾಗಲೆ-ಹರನಳಿ
 ಯನೆನಗೆನ್ನುತ ||

ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ನಿಶ್ಚಿತಾರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಪರಮೇಶ್ವರನು ವಿವಾಹಸ
 ನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸಡಗರವನ್ನು ಕವಿವರ್ಣಿಸಿರುವದಂತೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಜಂಭಾರೇ, ಭವ ಪಾರ್ಶ್ವತಃ; ಪರಿಸರೇಣಾಯಾಹಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
 ಪತೇ; | ನೇಧಃ ಸ್ವಸ್ತ್ಯನಾನ್ಯಧೀಷ್ಟ; ಮುನಯಃ, ಪ್ರಬ್ರೂತ ರೌದ್ರೀಂ
 ರುಚಮ್; || ಚಂದ್ರಾರ್ಕಾವಪಿ ಚಾಮರೇ ವಿಧುನುತಾಂ, ಭಕ್ತೀಭವಾಹೀ
 ಶ್ವರ; | ಪ್ರಪ್ತ್ವಾ ರುದ್ರಗಣಾಃ ಪ್ರಯಾತಃ; ಪವನ, ಸ್ಪಂದಸ್ವ ಮಂದೋದಯಃ ||

—(ಪಾ. ಪ. ನಾ)

ಅ|| ಇಂದ್ರನೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿರು; ವಿಷ್ಣುವೇ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಾ; ಬ್ರಹ್ಮನೆ ವೇದವನ್ನು
 ಹೇಳು; ಮುನಿಗಳೆ ರುದ್ರಸೂಕ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿ; ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರೆ ಚಾಮರಗಳನ್ನು ಬೀಸಿ; ಆದಿಶೇ
 ಷನೆ ಕೊಡೆಯಾಗು; ಮುಂದಾಳುಗಳಾದ ರುದ್ರಗಣಗಳೇ, ಮುಂದೆನಡೆಯಿರಿ; ವಾಯುವೇ,
 ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬೀಸು (ಎಂದು ಸಂದೀಶ್ವರನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು)

ಹೀಗೆ ಈಶ್ವರನು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಡೆದ ಒಂದು ಚಮತ್ಕಾರವೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಎಷ್ಟೋಶ್ವಾಗಮನಂ ನಿಶಮ್ಯ ಸಹಸಾ ಕೃತ್ವಾ ಘಣೇಂದ್ರಂ
ಗುಣಃ | ಕೌಪೀನಂ ಪರಿಧಾಯ ಚರ್ಮ ಕರಣಃ ಶಂಭೌ ಪುರೋ ಧಾವತಿ ||
ದೃಷ್ಟ್ವಾ ವಿಸ್ತುರಥಂ ಸಕಂಪಹೃದಯಃ ಸರ್ವೋಪತದ್ಭೃತಲೇ | ಕೃತ್ವಿರ್ವಿಸ್ತು
ಲಿತಾ; ಹ್ರಿಯಾ ನತಮುಖೋ ನಗ್ನೋ ಹರಃ ಪಾತು ವಃ || —(ಸು)

ಅ|| ವಿಷ್ಣು ಬಂದನೆಂದು ಕೇಳಿ ಒಡನೆ ಶಿವನು ಹಾವನ್ನು ಉಡುದಾರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು
ಆನೆಯ ಚರ್ಮವನ್ನು ಕೌಪೀನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆಬರುತ್ತಿರಲು ವಿಷ್ಣುವಿನ ವಾಹನವಾದ
ಗರುಡನನ್ನು ನೋಡಿ ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ್ತ ಹಾವು ನೆಲದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಹೋದುದರಿಂದ ಚರ್ಮವು
ಉದುರಿ ಹೋಗಲಾಗಿ ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡ ಶಿವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಈಶ್ವರನ ಪರಿವಾರವು ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅತ್ತ ಪರಶರಾಜನ ಪರಿವಾರವೂ ಬರುತ್ತಿದ್ದ
ದ್ದಂತೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಭೂಪಂಕೇರುಹಕರ್ಣಿಕಾಯಿತತನುರ್ಮೇರುಸ್ಸುರಾಣಾಂ ಪ್ರಿ
ಯೋ, | ಯೋಕ್ತ್ರೀಭೂತಭುಜಂಗರಾಜಕಷಣಸ್ಥಿಗ್ಧೋಪಲೋ ಮಂದರಃ, ||
ವಿಂಧ್ಯೋ, ವೈದ್ಯಮನಿ ಭಾನುಮಾಲಿಸದವೀಜಂಘಾಲಶೃಂಗಾವಲಃ | ಸಾಕಂ
ಸಂಪ್ರತಿ ಗಂಧಮಾದನಮುಖೈಸ್ತಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಮಭ್ಯಾಗತಾಃ ||—(ಪಾ.ಪ.ನಾ)

ಅ|| ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಿಯನಾಗಿ ಭೂಮಿಯೆಂಬ ಕಮಲದ ಕರ್ಣಿಕೆಯಾದ ಮೇರು ಪರ್ವ
ತವೂ ಕಡೆಯುವ ಹಗ್ಗವಾದ ಆದಿಶೇಷನ ಶಿಕ್ಕಾಟದಿಂದ ನಯವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳುಳ್ಳ ಮಂದರಪರ್ವ
ತವೂ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ದಾಂಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿರುವ ಶಿಖರಗಳುಳ್ಳ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತವೂ ಗಂಧಮಾದನ
ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಕೂಡಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ (ಎಂದು ದೂತರು ತಿಳಿಸಿದರು).

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲರೂ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ವಿವಾಹದ ಯತ್ನವು ನಡೆದಿದೆ. ಹಸೆಯ ಜಗುಲಿಯ
ಮೇಲೆ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗೋತ್ತೋಚ್ಚಾರ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ
ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಕಿಂ ಗೋತ್ರಂ? ಕಿಮು ಜೀವನಂ? ಕಿಮು ಧನಂ? ಕಾ ಜನ್ಮಭೂಃ?
ಕಿಂ ವಯಃ? | ಕಿಂ ಚಾರಿತ್ರ್ಯಮುಮುಷ್ಯ? ಕೇ ಸಹಚರಾಃ? ಕೇ ವಂಶಜಾಃ
ಪ್ರಾಕ್ತನಾಃ? || ಕಾ ಮಾತಾ? ಜನಕಃ ಶಿವಸ್ಯ ಕ? ಇತಿ ಪುಹ್ವೇಣ ವೈಧ್ವೀ
ಭೃತಾ | ಪೃಷ್ಠಾಸ್ಸಸ್ಮಿತನಮ್ರಮೂಕವದನಾಃ ಸಪ್ತರ್ಷಯಃ ಪಾಂತು ವಃ ||

—(ಸು)

ಅ|| ಗೋತ್ರ ಯಾವದು? ಜೀವನೋಪಾಯವೇನು? ಐಶ್ವರ್ಯವೆಷ್ಟಿದೆ? ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳ
ಯಾವದು? ನಯಸ್ವೆಷ್ಟು? ಇವನ ನಡೆವಳಿಕೆ ಏನು? ಒಡನಾಡಿಗಳು ಯಾರು? ಇವನ ವಂಶದ
ಹಿಂದಿನವರು ಯಾರು? ಈ ಶಿವನಿಗೆ ತಾಯಿ ಯಾರು? ತಂದೆ ಯಾರು? ಎಂದು ಹಿಮಮತನು
ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಹುಸಿನಗೆಯನ್ನು ನಗುತ್ತ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ
ಸಪ್ತರ್ಷಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಕೊನೆಗೆ ಈಶ್ವರನು ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿ—

ಶ್ಲೋ|| ಪಾಣಿಗ್ರಹೇ ಪುಲಕಿತಂ | ವಷುರೈಶಂ ಭೂತಿಭೂಷಿತಂ ಜಗತಿ ||
ಅಂಕುರಿತ ಇವ ಮನೋಭೂ | ರಸ್ತಿಸ್ತಿಸ್ತಸ್ಮಾವತೇಷೋಽಪಿ || —(ಕು. ಸಂ)

ಅ|| ಬೂದಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಶಿವನು ಪಾರ್ವತಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದಾಗ ಆದ ರೋಮಾಂಚವು. ಬೂದಿಯಾಗಿ ಹೋದ ಮನ್ಮಥನು ಮತ್ತು ಚಿಗುರಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಮತ್ತೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಸಂಧ್ಯಾಸಲಿಲಾಂಜಲಿಮುಪಿ | ಕಂಕಣಫಣಿಪೀಯವಾಸಮವಿ
ಜಾನನ್ || ಗೌರೀಮುಖಾರ್ಪಿತಮನಾ | ವಿಜಯಾಹಸಿತಃ ಶಿವೋ ಜಯತಿ ||

—(ಕು. ಸಂ)

ಅ|| ಸಂಧ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಬೊಗಸೆಯಲ್ಲಿರುವ ನೀರನ್ನು ಕಂಕಣದ ಹಾವು ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವದನ್ನೂ ತಳಿಯದೆ ಗೌರಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ವಿಜಯಾ ಎಂಬ ಸಖಿಯು ನಗುವ ಹಾಗಾದಂಥ ಶಿವನು ಸ್ವೋತ್ಸರ್ಸನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಇಂಥ ಶಿವನಿಗೆ ಬಾಗಿಲು ಕಟ್ಟುವ ಸಮಾರಂಭವು ನಡೆದಿದೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಕಸ್ತ್ವಂ? ಶೂಲೀ; ಮೃಗಯ ಭಿಷಜಂ; ನೀಲಕಂಠಃ ಪ್ರಿಯೇ
ಹಮ್; || ಕೇಕಾಮೇಕಾಂ ಕುರು; ಪಶುಪತಿಸ್ತೈವ ದೃಶ್ಯೇ ವಿಷಾಣೇ; ||
ಸ್ಥಾಣುರ್ಮುಗ್ಧೀ; ನ ವದತಿ ತರುಃ; ಜೀವತೇಶಃ ಶಿವಾಯಾಃ; | ಗಚ್ಛಾತಿ
ವ್ಯಾಮಿತಿ ಹತವಚಾಃ ಪಾತು ವಶ್ಚಂದ್ರಚೂಡಃ || —(ಸು)

ಅ|| ನೀನು ಯಾರು? ನಾನು ಶೂಲಿ (ಶೂಲಾಯುಧವುಳ್ಳವನು). (ಹೊಟ್ಟೆನೋವಿನ ರೋಗವುಳ್ಳವನಾದರೆ) ವೈದ್ಯನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗು. ಪ್ರಿಯೇ, ನಾನು ನೀಲಕಂಠನು (ಕಪ್ಪು ಕುತ್ತಿಗೆಯವನು). (ನೀನು ನವಿಲಾದರೆ) ಒಂದು ಸಲ ಕೇಕೆಹಾಕು. ನಾನು ಪಶುಪತಿ (ಜೀವರಿಗೆಲ್ಲ ಒಡೆಯನು). (ನೀನು ದನಗಳ ಯಜಮಾನನಾದರೆ) ಕೋಡುಗಳು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಮುಗ್ಧೀ, ನಾನು ಸ್ಥಾಣು (ವಿಕಾರವಿಲ್ಲದವನು). (ನೀನು ಅಲ್ಲಾಡದವನಾದರೆ) ಮರವು ಮಾತಾಡುವದಿಲ್ಲ; ನಾನು ಶಿವಯ ಗಂಡನು. (ನೀನು ನರಿಯ ಒಡೆಯನಾದರೆ) ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗು—ಎಂದು ಬಾಯಿಕಟ್ಟಿ ಹೋದಂಥ ಶಿವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮದುವೆಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಯೊಡನೆ ಒಂದು ದಿನ ಶಿವನಿಗೆ ಮಾತು ನಡೆದದ್ದೇನೆಂದರೆ (ಗಂಗೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸೂಯೆಯಿಂದ ಪಾರ್ವತಿ ಕೇಳುವದು)—

ಶ್ಲೋ|| ಮೌಳಾ ಕಿನ್ನು, ಮಹೇಶ? ಮಾಸನಿ, ಜಲಂ; ಕಿಂ ವಕ್ತ್ರಮಂ
ಭೋರುಹಮ್; | ಕಿಂ ನೀಲಾಲಕವೇಣಿಕಾ? ಮಧುಕರೀ; ಕಿಂ ಭೂಲತಾ?
ವೀಚಿಕಾ; || ಕಿಂ ನೇತ್ರೇ? ಶಘಾ; ಕಿಮು ಸ್ತನಯುಗಂ? ಪ್ರೇಂಖ
ದ್ರಥಾಂಗದ್ವಯಂ; | ಸಾಶಂಕಾಮಿತಿ ವಂಚಯನ್ಗಿರಿಸುತಾಂ ಗಂಗಧರಃ
ಪಾತು ವಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಈಶ್ವರನೆ, ತಲೆಯಲ್ಲೇನು? ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ಅದು ನೀರು. ಮುಖವಾಗಿ ಕಾಣುವದೇನು? ಕಮಲ. ಕಪ್ಪ ಗಿರುವ ಮುಂಗುರುಳುಗಳೇನು? ಭ್ರಮರಗಳ ಹಿಂಡು. ಹುಬ್ಬಿನ ಬಳ್ಳಿಯೇನು? ಅಲೆ. ಕಣ್ಣುಗಳಂತಿರುವದೇನು? ವಿನುಗಳು. ಎರಡುಸ್ತನಗಳಾಗಿರುವದೇನು? ಅಡುತ್ತಿರುವ ಚಕ್ರವಾಕಸಕ್ಕಿಗಳು- ಎಂದು ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯಗೊಂಡ ಸಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡಿದ ಶಿವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಮನದಲ್ಲಿ ವರಿಸಿದ ಪತಿಯನ್ನೇ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಕೃತಾರ್ಥಳಾದ ಸಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಹುಷಿಸುತ್ತಿ ಯರೆಲ್ಲರೂ ಹೊಗಳಿದ್ದು -

ಶಂಕರಾರ್ಥರಣ-ತ್ರಿಪುಟಿ

ನಿನಗೆ ಸಮಾನರುಂಟೆ? ಗಿರಿರಾಜಕನ್ಯೇ || ಪ || ಇರುವುದು ಕೈಲಾಸ; | ಸುರಪತಿ ಸೇವಕ; | ಪರಿಕಿಸೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಕುಟುಂಬ || ೧ || ಕರದೊಳ ಗಿರುವವು | ವರಸಿದ್ಧಿಗಳೆಲ್ಲ; | ಗಿರಿಶನೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣ | ದರಸನಾಗಿರುವನು || ೨ || ಬಿಸಜಾಕ್ಷಿ ನಿನ್ನಯ | ಅಸಮಮಹಿಮೆಯಿಂದ | ವಿಷಮನೇತ್ರನು ತಾನು | ವಿಷವ ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡ || ೩ || ವಾರಿಜಮುಖಿ, ನಿನ್ನ | ಚಾರುರೂಪವ ಕಂಡು | ಧೀರೆ ಗಂಗಾದೇವಿ | ನೀರಾಗಿ ಹರಿದಳು || ೪ || ಮುನಿಜನರೆಲ್ಲರು | ಅನುದಿನ ಹುಡುಕುತ್ತ | ನೆನೆಯುತ್ತಿರ್ಪರು ನಿನ್ನ | ಚಿನುಮಯರೂಪವ || ೫ || —(ಭಕ್ತಿ. ಗೀ)

ಇನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಕಿರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಶಿವಭಕ್ತಿಯನು ಮಾಡು ಮಾಡಲೆ ನರನೆ” ಎಂದುಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವರು.

ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನ

ಪೀಠಿಕೆ—ಶುಚಿತ್ವ

ಕಮಾಚು—ಅಟಿತಾಳ

ಶುಚಿಯಾಗಿರು ಸತತ|ಹೆ ಮಾನವ|ಶುಚಿಯಾಗಿರು ಸತತ || ಪ || ನಿತ್ಯ ನಿಯಮವಾದ ಶುಚಿಯನುಪೇಕ್ಷಿಸೆ| ಮತ್ತೆ ದುರ್ವೃತ್ತಿಯೆ ಮುಂದವ್ವುದು || ಸತ್ಯದ ಮಾರ್ಗಕೆ ತಪ್ಪದೆ ಇದ್ದರೆ|ಸ್ತುತ್ಯನಾಗುವೆ ನೀ ಶು|ಚಿತ್ವದ ಬಲದಿಂದ || ೧ ||

ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ ಹಿಡಿಯದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಸತ್ಪುರುಷರು ಈ ಕಾಲಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನ ದೇವೇ ದೇವತ್ವಂ; ಕಪಟಪಟವಸ್ತ್ರಾಪನಜನಾ; | ಜನೋ
ಮಿಥ್ಯಾಪಾದೀ; ವಿರಲತರವೃಷ್ಟಿರ್ಜಲಧರಃ; || ಪ್ರಸಂಗೋ ನೀಚಾನಾಮವನಿ
ಪತಯೋ ದುಷ್ಟಮನಸೋ; | ಜನಾ ಭ್ರಷ್ಟಾ, ನಷ್ಟಾ; ಅಹಹ! ಕಲಿಕಾಲಃ
ಪ್ರಭವತಿ || —(ಸು)

ಅ|| ಈ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರಲ್ಲಿ ದೇವತ್ವವಿಲ್ಲ; ತಪಸ್ವಿಗಳೆಲ್ಲ ಬರೀ ನಟನೆಯವರು;
ಜನರು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವವರು; ಮೋಡಗಳು ಸುರಿಸುವ ಮಳೆ ಕಡೆಮೆ; ನೀಚರಿಗೆ ಏಳಿಗೆ; ರಾಜರೆಲ್ಲ
ಕೆಟ್ಟವನನ್ನವರು; ಜನರೆಲ್ಲರೂ ದುರಾಚಾರಿಗಳಾಗಿ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ; ಅಹಹ!

ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನಿನ ಒಬ್ಬ ಸಾಧುಗಳು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

—ಝಂಪೆ—

ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವರು; ಸಜ್ಜನರನವ-ಘಡಿಸುತ್ತೆ ಹಳಿಯುತಿ
ಹರು; | ಹಡೆದ ತಾಯಿಯಬಾಯ ಬಡಿದು ಬಹುವಂಚನೆಯ-ಬಿಡದೆ ಮಾಡು
ತ್ತಲಿಹರು; || ನಡೆಸದಿರ್ವರು ಶಾಸ್ತ್ರಶೋಧನೆಯನುಪಕೃತಿಯ-ಗೊಡವೆಗೇ
ಹೋಗದಿಹರು; | ಕೊಡರು ಬೇಡಿದರಿಗವರಿದೊಡೇ? ಹೋದೊಡೇ? ಮೃಡ,
ಕಂಚಿಯೇಕಾಂಬರ || ೧ || ವಾದಕ್ಕೆ ಜಗಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬರುತಿರುವರೊ-ಸ್ವಾದ
ಮಾತಾಡುತಿಹರು; | ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿದ ಕೃತಿಗೆ ನೆರವಾಗುವರು ಕರ್ಮ-ಬಾಧೆಗೊಳ
ಗಾಗಿ ನರರು; || ಸಾಧಿಸುತ್ತ ಪಡೆದೇನನಾದೊಡಂ ದಿನದಿನವು-ಮಾದರದೆ
ಪೆಣ್ಣೀವರಿಂ | ತಾದ ಮರವೆಯೊಳು ಹೊರಳುವರೇಕೆ ಹುಟ್ಟಿದರೊ? ಮೇದಿಸಿ
ಯೊಳೇಕಾಂಬರ || —(ಹ. ಹಂ)

ಕಲಿಯುಗದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ದಾಸರು ಹಾಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಕಾಂಬೊದಿ-ಝಂಪೆ

ಕಲಿಯುಗದ ಮಹಿಮೆಯು ಕಾಣಬಂತೀಗ | ಜಲಜಾಕ್ಷ ಮೇಲ್ಗಿರಿಯ
ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ || ಪ || ಹರಿಕಥೆಯನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೀನನುಡಿ ಕೇಳುವರು; | ಗುರು
ಹಿರಿಯರುಗಳ ದೂಷಿಸಿ ಬಾಳ್ವರು; || ಮೊರೆದ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳ ಮಾತುಗಳ
ಮನ್ನಿಸದೆ | ತರುಣಿಯರ ಆಜ್ಞೆವಾಲಿಸಿ ಸುಖಿಸರು || ೧ || ಪಟ್ಟದರಸಿಯ ಬಿಟ್ಟು
ಪರಸತಿಯ ಬಯಸುವರು; | ಕೊಟ್ಟಸಾಲವ ಸುಂಗಿ ಕೊಳಲೆಣಿಸರು; ||
ಮುಟ್ಟಿ ಭಾಷೆಯ ಕೊಟ್ಟು ಮೋಸವನೆ ಮಾಡುವರು; | ಬಿಟ್ಟು ಪರದೈವವನು
ಮಾರಿಗೆರಗುವರು || ೨ || ಕಂಡುದನು ಹೇಳರು; ಕಾಣದನೆ ಪೇಳುವರು; |
ಉಂಡ ಮನೆಗೆರಡನ್ನು ಬಗೆಯುತಿಹರು; || ಕೊಂಡಾಡಿ ಬೇಡಿದರೆ ಕೊಡರೊಂದು
ರುವ್ವಿಯನು; | ದಂಡಿಸಿ ಕೇಳುವರಿಗೆ ಧನವ ಕೊಡುತಿಹರು || ೩ || ಕಳ್ಳರೊಳು
ಅತಿನ್ನೇಹ; ಸುಳ್ಳರೊಳು ಸೋಲುವರು; | ಒಳ್ಳೆಯವರೊಡನೆ ವಂಚನೆ ಮಾಳ್ವ
ರು; || ಇಲ್ಲದ ಅನಾಥರಿಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದನಿಕ್ಕರು; | ಬಲ್ಲಿದವರಿಗೆ ಬಾಯ ಸವಿ
ಯನುಣಿಸುವರು || ೪ || ಮಾಡಿದುಪಕಾರವನು ಮರೆತುಕೊಂಬರು; ಮತ್ತೆ |

ಕೂಡಲೇ ಕಾದುವರು ಕಪಟದಿಂದ ; || ರೂಢಿಯೊಳಗೆ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರ ವಿಠಲನು | ಪಾಡಿ ಪೊಗಳದೆ ನಾಡ ವಾರ್ತೆಯಾಡುವರು || ೫ || —(ದಾ)

ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಇಂಥ ದುಃಸ್ಥಿತಿಗೆ ಇಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಎಚ್ಚತ್ತು ಒಬ್ಬ ಮಹಾತ್ಮನು ತನಗೆ ತಾನೇ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ಕಡೆಯಿಲ್ಲದ ಸಂಸಾರದ | ಕಡೆಗಾಣಲ್ಪಿಗೆವೆಯಪೊಡೆನ್ನು ಕ್ರಿಗೊಡಂ || ಬಡು; ಬೇವ, ನಿನ್ನ ಕಾಲಂ | ಪಿಡಿವೆಂ ; ಧರ್ಮನೆ ಮಗುಳೆ ಬಲ್ವಿಡಿವಿಡಿಯಾ || —(ಅ. ನಾ. ಪು)

ಆ ಧರ್ಮವು ನಮಗೆ ಮೈಗೂಡಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶುಚಿತ್ವವಿರಬೇಕು. ಮೈ ತೊಳೆಯುವದು ಹೊರಗಣ ಶುಚಿತ್ವ. ಮನಸ್ಸು ಶುದ್ಧವಾಗುವದು ಒಳಗಣ ಶುಚಿತ್ವ. ಹೊರಗಣ ಶುಚಿತ್ವವು ಒಳಗಣ ಶುಚಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವದು. ಹೊರಗಣ ಶುಚಿತ್ವದಿಂದಾಗುವ ಲಾಭವೇ ದೊಂದರೆ—

ಸೂ|| ಶೌಚಾತ್ಮಸ್ವಂಗಳುಗುಪ್ತಾ ಪರೈರಸಂಸರ್ಗಃ || —(ಯೋ. ಸೂ)

ಅ|| ಹೊರಗಣ ಶುಚಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರದ ಮೇಲೆ ಜುಗುಪ್ಸೆಯುಂಟಾಗುವುದು ಮತ್ತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರೊಡನೆ ಬೆರೆಯುವ ಇಚ್ಛೆ ತಪ್ಪುವುದು.

ಇದರಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಒಳಗಣ ಶುಚಿತ್ವದಿಂದಾಗುವ ಲಾಭವೇನೆಂದರೆ—

ಸೂ|| ಸತ್ತ್ವಶುದ್ಧಿಸೌಮನಸೈಶ್ಯಕಾಗ್ರ್ಯೇಂದ್ರಿಯಚಯಾತ್ಮದರ್ಶನಯೋಗ್ಯತ್ವಾನಿ ಚ || —(ಯೋ. ಸೂ)

ಅ|| ಮನಸ್ಸಿನ ಶುದ್ಧಿ, ಸೌಮನಸ್ಯ, ಏಕಾಗ್ರತೆ, ಇಂದ್ರಿಯಜಯ, ಆತ್ಮದರ್ಶನದ ಯೋಗ್ಯತೆ—ಇವೆಲ್ಲ ಬರುವವು.

ಈ ಶುಚಿತ್ವದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕವಿ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಯೋ ವರ್ತತೇ ಶುಚಿತ್ವೇನ ಸ ವೈಶ್ವಾನರ ಉಚ್ಯತೇ | ಯೋ ವರ್ತತೇ ಶುಚಿತ್ವೇನ ಸ ವೈ ಶ್ವಾನರ ಉಚ್ಯತೇ || —(ಸು. ಲಾ)

ಅ|| ಯಾವನು ಶುಚಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೋ ಅವನು ವೈಶ್ವಾನರನೆನಿಸುವನು ಎಂದರೆ ಅಗ್ನಿಯು ; ಯಾವನು ಅಶುಚಿಯಾಗಿರುವನೋ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ನಾಯಿ ಎನಿಸುವನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಶುಚಿತ್ವವಿಲ್ಲದ ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಕಲಿ ಕಾಲುಹಾಕುವನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಕಲಿಮಲಿನಮತೇರ್ನರಸ್ಯ ನೈವ | ಸ್ವಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಪರೋಃ ಪರೋಃಸ್ತುಪಾಯಃ || ಹರಿಗುಣಪರಿಶೀಲನಾತ್ಪದೇತ | ನ್ನಿಷಧೇಂದ್ರೋ ನಿವುಣಂ ವಿಚಾರಣೇಯಃ || —(ಸು. ಲಾ)

ಅ|| (೧) ಕಲಿಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೊಟ್ಟ (ನರಸ್ಯ) ಮನುಷ್ಯನ ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ (ಹರಿ) ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುಣದ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. (೨) ಕಲಿಯಿಂದ ಬುದ್ಧಿಗೊಟ್ಟ (ನರಸ್ಯ) ನಳನ ಪೂರೈಸಿಕೆಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ (ಹರಿ) ಕುದುರೆಯ ಗುಣದ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಹೊರತು

ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಳಚೇತ್ರಿಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು 'ಶುಚಿಯಾಗಿರು ಸತತ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವು ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಲಾಗುವದು.

ಅಖ್ಯಾನ

ಕೀ|| ನಿಷಧದೇಶದೊಳಗಕ್ಕೆ ಕ್ರೇಡಾ| ವ್ಯಸನದ ಹೊರತತಿಗುಣಶಾಲಿ ||
ಎಸೆದನು ನಳನತಿರೂಪಾ| ದಾರ್ಯದಿ| ವಿಶದವಾದ ಬಹುಕೀರ್ತಿಯಲಿ ||

ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ—

ಸಾ|| ದಮಯಂತಿಯೊರೆಯಲು ಪುತ್ರೇಷ್ಟಿಯ ಸು| ಕ್ರಮದಿ ಎದಭಾರ್ಥಿ
ಪತಿ || ಸನೆಯು ಪಡೆದನಾ ದಮಯಂತಿಯ ನ| ದಮಮ! ಪೊಗಳೆ ಜನವಿತ್ತಿ ||

ಆ ದಮಯಂತಿಯ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕವಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ನಿರಿಗುರುಳ, ಸಿರಿಮುಡಿಯ, ಏಮಲಾ| ಧರದ, ತೋಳ್ಗಳ, ಕಂಬು
ಕಂಠದ, | ತರಳನಯನದ, ಸಂಪಿಗೆಯ ನಾಸಿಕದ, ಪೆರೆನೊಸಲ, || ಹರಿಯು
ಮಧ್ಯದ, ಹಂಸಗಮನದ, | ಗುರುಕುಚದ, ಕರಪಲ್ಲವದ, ಸರ| ಸಿರುಹಮುಖಿ
ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ರಾಜಭವನದಲಿ ||

— (ನ. ಚ)

ಹೀಗಿರುವಾಗ ದೇಶವಿದೇಶಗಳ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನರಿತು ಬಂದವರು ನಳನ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಚಾ|| ಮುರಹರನ ಸೊಸೆ ನಾಚೆ ಚಂದ್ರನ-ತರಳೆ ತಲೆಯನು ಬಗ್ಗಿಸೆ |
ಮೆರೆವ ಮೈನಾಕನ ಸಹೋದರಿ-ಕಿರುಮೊಗವನಾಂತೀಕ್ಷಿಸೆ || ಶರಧಿತನುಜೆಯ
ಸೌಂದರಿಯವನು-ಮರೆಸಿತನೆ ತಾ ರಂಜಿಸೆ | ತರಳೆ ದಮಯಂತಿಯ ಸೊಬಗು
ಬಲು-ಮೆರೆವುತಿರ್ದವುದೀಕ್ಷಿಸೆ ||

ದಮಯಂತಿಯ ಲೋಕೋತ್ತರಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಳನು ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನಾಗುವಾಗ ಅತ್ತ ದಮಯಂತಿಯ ಮುಂದೆ ಹೊಸ ಸಮಾಚಾರದವರು ನಳನ ವಿಷಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ವನನಿಧಿಯಂತೆ ಗರ್ಭಿರಂ, | ವನಚಾಕ್ಷನವೊಲ್ಲಮಸ್ತವಿಭವಾಶ್ರ
ಯನುಂ, || ಘನಗಿರಿವೊಲ್ಗೆ ಸ್ಥಂಪಂ, | ಮನಸಿಜನೋಲ್ಗೆ ಲುವನುಂ, ಬಲಿಯವೊ
ಲುದಾರಂ ||

— (ನ. ಚಂ)

ವೃ|| ಶಿವನೆನ್ನಂ ಮುನ್ನ ಕಣ್ಣಿಚ್ಚಿ ನೊಳುರುಹಿದನಾ ಮೇಲೆ ಶರ್ವಾಣಿ
ಪ್ರೇಮಂ | ತವೆಗೊಂಡೀಯಲ್ಗೆ ಜೀವಂ ಜಸಿದೆನದೆ ಕೃಷ್ಣಂಗೆ ಪುದ್ಯುಮ್ಮ
ನಾಗಿ || ಸವರೂಪಂ ಬಿತ್ತಿನಾದರ್ತನುವಳಿದುದರಂದಿನ್ನು ನಾಂಮೂರ್ಮಯಂ
ಪು | ಟ್ಟುವೆ ನೆಂದೇನಾನುಮಾಗಳ್ಳನರಪತಿಯಾಗಿರ್ಪನೀ ಚೆಲ್ವನಾಂತು ||

—(ನ. ಚಂ.)

ಇದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

—ಝಂಪೆ—

ಕರಗಿತಂತಕರಣವು ; | ತನುವಿನೊಳು | ಸಿರೆಯಾಯ್ತು ಮದನಾಸ್ತ್ರವು ; ||
ವಿರಹಾಗ್ನಿ ಸುಡುತಂಗವಿಭ್ರಮವ ಕೆಡಿಸಿದುದು | ತರಳಾಕ್ಷಿ ಗಾಂಕ್ಷಣದೊಳು
|| ೧ ||

—(ನ. ಜೋ. ಹಾ)

ಆಗ ದಮಯಂತಿಯು ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದು—

ಸಾವೇರಿ—ಭಾಪು

ಎಂದು ನಳನನು | ಕಂಡೇನು ನಾನು || ಪ || ಎಂದಿಗಿನ್ನು ನಾನು |
ಧನ್ಯಳಾದೇನು ? || ಅ. ಪ || ಅನ್ನವನ್ನು ತಿನ್ನುತ-ಲಿನ್ನು ಬದುಕಲೇನು ? | ಅನ್ನ
ಜನ್ಮದಿಂದ-ಸಾರ್ಥಕವೇನು ? || ಸನ್ನುತಾಂಗನಾದ-ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿ | ಯನ್ನು
ಕಾಣದೀಗ-ಬನ್ನಬಡುವೆಯೋ ? || ೧ || ದಾಸಿಯರು ನನ್ನ-ಸೇವೆ ಮಾಡ
ಲೇನು ? | ದೇಶವೆಲ್ಲ ನನ್ನ-ಹೊಗಳಿದೊಡೇನು ? || ಭಾಸುರಾಂಗನಾದ-ನಳರಾಜಗೆ |
ದಾಸಿಯಾಗಿ ನಾನು ಸೇರಲಿಲ್ಲವೆಯೋ ? || ೨ || ಮಾತನಾಡಲೊಲ್ಲ-ಮೇಲೆ
ಮೇಲೆ ನಾನು ; | ಪ್ರೀತಿಗೊಳ್ಳಲೊಲ್ಲ-ಬೇರೆ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ; || ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರ
ನಾದ-ನಳರಾಜನೆನ್ನ | ನಾಥನಾಗುತ್ತೆನ್ನ ಪೊರೆವನೆಂದೊ ಕಾಣೆ || ೩ ||

ಮಗಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಭೀಮನೃಪಾಲನು ಸ್ವಯಂವರವನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದನು. ಅನೇಕ
ರಾಜರು ಬಂದಿಳಿದರು. ದಮಯಂತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳನ್ನು ತಾವು
ವರಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಯ ಮರುಣರೂ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಳಚಕ್ರ
ವರ್ತಿಯೂ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆಗ ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿಯ ಮರುಣರು—

ದಿಂ || ನಳನ ರೂಪಂ ಕಂಡಿಸನಿಗೊಲಿವಳೆಂದು | ತಿಳಿದು ತಾವವನಿಂದವಳ
ಪಡೆಯಲೆಂದು || ಕಳುಹೆ ದೂತಂ ತಾ ನಾಗುತವರಿಗಂದು | ಬಲುಭುಜಂ ಬಂದಂ
ಸತಿಯನೊಲಿಪೆನೆಂದು ||

ಮುಂದೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಕು|| ಸುರರಿತ್ತ ಶಕ್ತಿಯಿಂ | ದಿರದೆ ತಾನೊಳಹೊಕ್ಕು | ತರುಣಿಯನು
ನೋಡುತ್ತೆ ಬಿರಗುವಟ್ಟು || ಮೆರೆವ ಕಾಮವಿಕಾರ | ದುರುಚಿಯಂ ತಡೆದು
ಕೊಂಡೊಂದನಾಕೆಗೆ ತನ್ನ ಬಂದ ಹದನ ||

ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಶ|| ನೀನೆ ವರಿವುದೆನೆ | ತಾನಾಸುರರಿಗ | ಧೀನನೆನಗದೊಪ್ಪದೆನುತ್ತ ||
ಮಾನಿ ನಳನೆನಲು | ಮಾನಿನಿ ಸಭೆಯೊಳು | ತಾನೆ ನಿನ್ನ ವರಿಸುವೆನೆಂದಳ ||

ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನಳನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತಿಳುಹುತ್ತಲೆ ಅವರು ಮುಂದಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆಸಾಗಿದರು. ನಳನೂ ಅವರ ಹಿಂದೆ ಸಾಗಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ವಯಂವರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ದಮಯಂತಿಯು ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಆಗ—

ಭಾ|| ಎನ್ನ ನೊಲಿದಿಹಳೆಂದು ಕೆಲಬರು ; | ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ಕೆಲಬರು ; |
ಗನ್ನದಿಂದೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದರು ಕೆಲರು ; ಹುಬ್ಬಿನಲಿ || ಎನ್ನ ನೋಡಿದಳೆಂದು
ಕೆಲಬರು ; | ಬಿನ್ನಣದಿ ಮಿಗೆ ಓರೆನೋಟದಿ | ಕಣ್ಣಿನಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿದಳೆಂದಾಡಿದರು
ಕೆಲಕೆಲರು || —(ನ. ಚ)

ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ—

ಭೋ|| ನಳನ ಜೊತೆಗೆ ನಾಲ್ವರಮರ | ರುಳಿದು ತನ್ಮು ರೂಪವನ್ನು |
ನಳನ ತೆರದೊಳಾಗಿ ಮದನಬಾಣದಂದದಿ || ನಳನಮುಖಿಗೆ ತೋರೆ ನಿಜವ |
ತಿಳಿಯಲಾರದಾಕೆ ಸುಯ್ದು | ಬಳಲಿ ದೇವವರಸಿಗಾಕೆ ತರಣುಹೊಕ್ಕಳು ||

ದಮಯಂತಿಯು ಇಂದ್ರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದು—

ಅಥಾಣ—ರೂಪಕ

ದೇವರಾಜನೆ, ತೋರು ನಳನ|ಭಾವದಿ ನಾ ಭಚಿಸುವವನ || ಪ || ಈ
ವಿವಾಹಸಮಯದಲ್ಲಿ | ಈ ವಿಧವನು ಮಾಡುವರೆ ? | ಕಾವುದೆನ್ನನೀಗ ನೀನು
|| ಅ. ಪ || ನಳನ ಹೊರತು ಬೇರೊಬ್ಬರ | ಬಳಸದಿದ್ದರೆ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ || ತಿಳಿಯ
ಲೆನಗೆ ನಿಜವಾದಾ | ನಳಮಹಾರಾಜನೀಗ || ೧ || ಪರಮಪತಿವ್ರತೆಯೆಂಬುವ |
ಬಿರುದಿಗೆ ನಾ ಪಾತ್ರಳಾದರೆ || ಧರಣೀಶ್ವರ ನಳರಾಜನು | ಪರಮಾನಂದನ
ನೀಯಲಿ || ೨ || ನಿಮ್ಮ ನಾನು ಪೂಜಿಸಿದ್ದರೆ | ಧರ್ಮವನ್ನು ಗೈದಿದ್ದರೆ || ನಿರ್ಮಲನಹ
ನಳನೃಪತಿಯು | ಪೇರ್ಮೆಯಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸಲಿ || ೩ ||

ಆಗ ಆಕೆಯ ಭಾವಕ್ಕೆ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಮೆಚ್ಚುತ್ತಲೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಸಾಪಶ್ಯದ್ವಿಬುಧಾನ್ಸ್ರಾಪ್ತನಸ್ವೇದಾನ್ಸುಬ್ಧಲೋಚನಾನ್ |
ಅವ್ಲಾಸಸ್ರಗ್ರಜೋಹೀನಾನ್ಸಿಂಹತಾನಸ್ಪೃಶತಃ ಕ್ಷಿತಿಮ್ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ಬೆವರಿಲ್ಲದೆ, ಎವೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಹೂವಿನ ಸರಬಾಡದೆ, ಧೂಲಿಲ್ಲದೆ, ನೆಲಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟದೆ
ಇರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅವಳು ನೋಡಿದಳು.

ಮತ್ತು—

ಶ್ಲೋ|| ಛಾಯಾದ್ವಿತೀಯೋ ಮ್ಲಾನಸ್ರಗ್ರಜಃಸ್ವೇದಸಮನ್ವಿತಃ |
ಭೂಮಿಷ್ಠೋ ನೈಷಧಶ್ಚೈವ ನಿಮಿಷೇಣ ಚ ಸೂಚಿತಃ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ತನಗೆರಡನೆಯದಾದ ನೆರಳಿರುವವನಾಗಿ ಬಾಡಿದ ಮಾಲಿಯುಳ್ಳವನಾಗಿ ಧೂಲಿಯಿಂದಲೂ ಬೆವರಿನಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ನೆಲದ ಮೇಲಿದ್ದು ಎವೆಯಿಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ನಳನನ್ನು ನೋಡಿದಳು.

ಆಮೇಲೆ ದಮಯಂತಿಯು ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಳನಿಗೆ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದಳು. ನಳನು ತನಗೆ ನಿರ್ವಂಚನೆಯಿಂದ ದೂತಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ನಳನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಉಪಕಾರವೇನೆಂದರೆ —

ನೀ|| ಕರೆಯೆ ಯಜ್ಞಕೆ ಬಂದು ದರ್ಶನವನಿತ್ತು. ಮೇ-ಣ್ಣುರಗತಿಯನೀವೆ ನಂದಿಂದ್ರನೆಂದ; | ಕರೆದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊನೆಗೆನ್ನ-ವರಲೋಕ ಕೊಯ್ಯೆನೆಂದಗ್ನಿಯೆಂದ; | ನೆರೆ ನೆನೆದ ರುಚಿಯನ್ನ ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನ-ದರಿವಾಗ ಲೆಂದು ಯಮಧರ್ಮನೆಂದ; || ಬರವೇಳ್ವ ಕಡೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಪೂಸರ ಬಾಡ-ದಿರ ಲೆಂದು ತಾನಾಗಿ ವರುಣನೆಂದ; | ಸರಳಸ್ವಭಾವದಿಂ ದಾತ್ಯವನ್ನು | ವಿರಚಿಸಿದ ನಳಭೂಮಿಪಾಲನನ್ನು | ವರಗಳಂ ಕೊಟ್ಟು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಿನ್ನು | ತೆರಳಿದರು ಸುರರವರ ಲೋಕವನ್ನು ||

ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಲಿಪುರುಷನು ತಾನೂ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ವರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದೆಂತೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಕುರುಳುಚುಂಚುರುತಲೆಯ, ತಗ್ಗಿನ | ಕೊರಳ, ಕೆಂಗರಿಗಣ್ಣು, ಕಾಂತಿಯ, | ಹರಕುಗಡ್ಡೆ, ಕಂಚುಮಾಸೆಯ, ಮಲಿನವಸನದಲಿ || ನೆರೆದ ವೀರ ಕರಾಳಭಟರಿ | ತ್ರಿದೊಳುಕ್ಕಿನ ತೇರಿನಲಿ ಕಲಿ | ಪುರುಷ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನಮರೇ ಶ್ವರನ ಸಸುನಗುತ || —(ನ. ಚಂ)

ದಮಯಂತಿಯು ಮದುವೆಯಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಲಿಯು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ದೇವಾನಾಂ ಮಾನುಷಂ ಮಧ್ಯೇ ಯತ್ಸಾ ಪತಿಮವಿಂದತ | ನನು ತಸ್ಯಾ ಭವೇನ್ನಾಗ್ನಯ್ಯಂ ವಿಪುಲಂ ದಂಡಧಾರಣಮ್ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ಅವಳು ದೇವತೆಗಳ ನಡುವೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ವರಿಸಿದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆಗ ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದಲೇ ನಳನನ್ನು ವರಿಸಿದಳೆಂದರೂ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಕಲಿಯು ನಳದಮಯಂತಿಯರನ್ನು ಕಷ್ಟಕ್ಕೀಡುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಳನನ್ನು ಪ್ರವೇಶಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಸಮಯವನ್ನು ಕಾದಿದ್ದದ್ದೆಂತೆಂದರೆ—

ನೀ|| ಶೌಚಮಿಲ್ಲದವಂಗೆ ನೀಚಮಪ್ಪುದು ಬುದ್ಧಿ;-ಬುದ್ಧಿಹೀನಂಗೆತ್ತ ಭಕ್ತಿಶುದ್ಧಿ? | ಸಿದ್ಧಿವಿಹೀನಂಗೆ ಸಿದ್ಧಿಸುವದೇ ಮಂತ್ರ?-ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲದದೆಂತು ತಂತ್ರನಿಷ್ಠೆ? | ನಿಷ್ಠೆಯಿಲ್ಲದವಂಗೆ ನಿಶ್ಚಯವೆಂತಕ್ಕು-ಮಕ್ಕೃತನಿಶ್ಚಯಗಹುದು ಅಧಿಕಲೋಭ; | ಲುಬ್ಧಂಗೆ ಸಕಲಗುಣ ಲೋಪವಾಗುವದು;-ಅಗುಣಂಗೆ ನಿಷ್ಪಾಪ್ತಿ ಸಮನಿಸುವದು; || ಅಂತನರ್ಥಪರಂಪರೆಗಾದಿಯಾದ | ಶೌಚಲುಪ್ತತೆ

ನಳನೊಳಿಂತವ್ವದಾಗ | ಪೊಕ್ಕು ಮೆಯ್ಯೊಳು ದುಷ್ಟರ್ಮವೆಸಗಿ ಬಿಡದೆ | ಕಡಿಸು
ವೆನೆನುತ ಕಲಿಯು ಚಿಂತಿಸುತಲಿದಂ || —(ನ. ಚಂ)

ಹೀಗಿರುವಾಗ—

ಸಾಂ|| ಅಶುಚಿಸ್ಥಲಕೆ ಹೋಗಿಬಂದು ತಾ ಶೌಚವ | ನೆಸಗದಿಹುದು
ನೋಡಿ ಕಲಿಯು || ನುಸುಳುತೆ ನಳನೊಳು ಬೇಗದಿ ಜೂಜಿನ | ವ್ಯಸನವ ಬಿಡದೆ
ಬಿಟ್ಟಿದ ||

ಆಗ ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಕೀ|| ಜೂಜನಾಡಿ ವುಷ್ಟರಗೆ ಸೋತ ನಳ | ರಾಜನು ದಮಯಂತಿಯ
ಸಹಿತ || ಮಾಜಿ ವಸವಾಸಕೆ ಹೊರಟನು ಜನ | ರಾಜಿ ಮರುಗೆ ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ ||

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತೌರುಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿ ದಮಯಂತಿಯೂ ಹಿಂದೆ ಬರಲು ಆಕೆಯೊಡನೆ ನಳನು
ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವಾಗ—

ಸಾ|| ಹಸಿವೆಯಡಗೆ ಹಕ್ಕಿಗಳ ಹಿಡಿಯಲೆಂ | ದೆಸೆಯಲಾಗ ನಳ ತನ್ನ ||
ವಸನವನವು ಕೊಂಡೊಯ್ದವು ಜೂಜಿನ | ದೆಸೆಯನರುಹಲೆನೆ ಮುನ್ನು ||

ಅವು ತಾವು ದಾಳಗಳೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಲು ನಳನು ಮುಂದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ದುಃಖವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ
“ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ತೌರುಮನೆಗೆ ಹೋಗಹೇಳಿದಾಗ ಆಕೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಮೋಹನ — ಅಟತಾಳ

ಅಗಲಲಾಪೆನೆ? ನಿನ್ನ | ಜಗದೊಡೆಯನೆ ಕೇಳು || ಪ || ಮಿಗೆ ದೇಹವನು
ನೆಳಲು | ಅಗಲುವದೆಂತಯ್ಯೊ ! || ಅ. ಪ || ಸಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ವನ | ವನ್ನು ನಾ
ಸೇರುವೆನು ; || ಇನ್ನದೇ ಅರಮನೆ | ಎನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ನಾಥ || ೧ || ಸಿನ್ನೊಡನು
ಪವಾಸ | ವನ್ನು ಮಾಡುವೆ ನಾನು ; || ಚೆನ್ನನೆ, ಪಂಚಪ | ಕ್ವಾನ್ನ ವದೆನುವೆನು
|| ೨ || ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆಯೆ ಕಷ್ಟ | ವನ್ನು ಪಡುವೆ ನಾನು || ಮಾನ್ಯನೆ, ಅದೇ ಸುಖ |
ವೆನ್ನುತ ತಿಳಿವೆನು || ೩ ||

ಇಷ್ಟೇಅಲ್ಲ—

ಶ್ಲೋ|| ನ ಚ ಭಾರ್ಯಾಸಮಂ ಕಿಂಚಿನ್ನರಸ್ರಾರ್ತಸ್ಯ ಭೇಷಜಮ್ ; ||
ಸಿತ್ಯಂ ಹಿ ಸರ್ವದುಃಖೇಷು ಸತ್ಯಮೇತದ್ವ್ಯವೀಮಿ ತೇ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ದುಃಖಿತನಾದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ದುಃಖಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಮ
ವಾದ ಔಷಧವಿಲ್ಲ. ಇದು ನಿಜ ; ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಮಾತಿಗೆ ನಳನು ಒಪ್ಪಿದವನ ಹಾಗೆ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು—

ದಿಂ|| ಇರುಳು ತಾನಾ ಸ್ತ್ರೀಯರ್ಥವಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ | ಮರೆಸಬೇಕೆಂದೇ ಮಲಗಿ
ಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿ || ತರುಣಿಯಾಯಸದಿಂ ನಿದ್ರೆಮಾಡುವಾಗ | ಹರಿದುಕೊಂಡಲ್ಲಿಂ
ಹೊರಟನವನು ಬೇಗ ||

ಆಗ ಅವನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಂದು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಹಂಬಲಿಸಿ ಕೊಂಡದ್ದು—

ವೃ|| ಬರಸಿಡಿಲಿಂದುರುಳ್ಳ ಪುರಗೋಪುರಶೃಂಗದ ಪೊನ್ನ ಬೊಂಬೆಯೋ? | ಸುರಪತಿಶಾಪದಿಂದ ಧರೆಗುರುಳ್ಳ ಮರಾಂಗನೆಯೋ? ಎನಲ್ಮನೋ || ಹರತನು ರೂಪದಿಂದ ರತಿಯಂ ಕಡೆಗಣ್ಣು ತೆ ಸಿದ್ರೆಯಿಂದ ಮೈ | ಮರೆದೊರಗಿರ್ಪ ಚಂಚ ದಳಕಾಂತೆಯ ಕಾಂತೆಯನೆಂತಗಲ್ಲೆ? ನಾಂ || (—ನ. ನಾ)

ಟಿ|| ಚಂಚದಳಕಾಂತೆಯ-ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮುಂಗುರುಳ ತುದಿಗಳುಳ್ಳ.

ಎಂದು ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲಿ, ತಾನು ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು—

ಕಂ|| ವನಿತಾದಿವಿಷಯಮೆನಿತುಂ | ದಿನಸುದೋಷಮಳವುದೆಂದದಂ ತಾಮೆ ಬಿಡಲ್ || ಜನರ್ಗ ಸುಖಮವ್ವುದದೆ ತ | ಮ್ಮನೆ ತೊರೆಸಂದಕಟ! ಮನಕೆ ದುಃಖಮನೀಗುಂ || —(ಥ. ವೈ)

ಹೀಗೆ ಅವನು ಮುಂದೆ ಹೊದಮೇಲೆ ದಮಯಂತಿ ಎಚ್ಚತ್ತು ಸೋಡಿ ಪತಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ಬಿಡರಿ ಸೆರಗು ಹರಿದಿರುವವನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಬರಿಗೊಂಡು ಪತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕೆಂದು ನೀಳು ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದು—

ವಾ|| ತಣ್ಣೆಲರ್ಮೈಸೋಂಕಲೇಳುವಳ್ಳೀಳುವಳ್; | ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುತಿರುತಿರುಗಿ ನೋಡುವಳ್ಳಾಡುವಳ್; | ಬಣ್ಣಗೆಟ್ಟಿರೆಯಸಂ ಕೂಗುವಳ್ಳಾಗುವಳ್ಳಾಯಾರಿ ಚೇರಿ ವಾರಿ; || ಉಣ್ಣಲೇನಿಲ್ಲದಿರೆ ಬಸವಳೆದು ಸುಳಿಸುಳಿದು | ಪಣ್ಣಸರಸುತ್ತ ಲಾಲೋಕಿಪಳ್ ಶೋಕಿಪಳ್; | ಕಣ್ಣೀರನೊರಸಿಕೊಳುತ್ತೋಡುವಳ್ಳೀಡುವಳ್ಳಾಂತಸಂ ಕಂಡ ತೆರದಿ || —(ನ. ಚಂ)

ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಒಂದು ಹಾವು ನುಂಗುವದಕ್ಕೆ ಬದಲು ಆಗ ಆಕೆ ಪತಿಗೆ ಮರೆಹೊಕ್ಕದ್ದು—

ಆರಭಿ—ಆದಿತಾಳ

ಪರಿವಾಲಿಸೊ | ಹೆ, ಪ್ರಾಣಕಾಂತ || ಪ || ತೊರೆದೆನ್ನನು ನೀ | ನಿರುವೆ ಯೆಂತೊ ಕಾಣೆ || ಆ ಪ || ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವೀಗಿನ ಭ್ರಾಂತಿಯ ತೊರೆ | ದಿನ್ನು ಸಹಜರಿತಿಗೆ ತಾ ತಿರುಗಲು || ಎನ್ನ ಸುಳಿಯುತೆಂತಿಹೆಯೆಂಬುದ ನೀ | ನಿನ್ನು ಸೆನೆದು ಬಾ ಬಾ ಮನದಿನಿಯ || ೧ || ಕಳೆದುಹೋಗಿರುವ ರಾಜ್ಯವು ನಿನ್ನಯ | ಬಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ತಾಸೈದಿದ ಕಾಲದಿ || ನಿಳಯದೊಳೊಬ್ಬನೆಯಂತಿಹೆಯೆಂಬುದ | ತಿಳಿದು ಬೇಗ ಬಾ ಬಾ ಮನದಿನಿಯ || ೨ || ಧನವು ಧಾನ್ಯವೆಲ್ಲವು ಕೈಸೇರಿದ | ಕ್ಷಣದೊಳೆನ್ನ ನೀ ಸೆನೆಯುವೆಯಲ್ಲವೆ? || ಮಣಿದು ಬೇಡುವೆನು ತಪ್ಪದೆ ನೀ ಮೊ | ರ್ಗಸೆಯನಿತ್ತು ಬಾ ಬಾ ಮನದಿನಿಯ || ೩ ||

ಅಷ್ಟಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಬೇಡನು ಬಂದು ಆ ಹಾವನ್ನು ಹೊಡೆದು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಮವಿಕಾರವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಆಕೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ತ್ರಿ॥ ಇಂದೆನಗೆ ಅಸುವಿತ್ತ ತಂದೆ ನೀನಾಗಿರುವೆ; | ಕಂದಳೆಂದೆನ್ನ ನೀ
ನೋಡಿದಡೆ ತಾನೆ ಮುಚು | ಕುಂದನೊಲೆಯುವನು ಸಿಜವಾಗಿ ||

ಅದೂ ಅವನು ಮೇಲೆ ಬೀಳಬರಲು—

ಸಾ॥ ನಳನನೊಬ್ಬನನೆ ವರಸಿಹೆನಾದೊಡೆ | ಖಳನಿನನಳಿಯಲೆನುತ್ತ ||
ಲಲನೆ ನುಡಿಯೆ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚಿನ ಮರದಂ | ತಳಿದನವನು ಭೋರಿದುತ ||

ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕೆಟ್ಟಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡುವವರ ಪರಿಣಾಮವು ಹೀಗಾಗುವದಂದೇ ಪೂರ್ವಿಕರು
ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಪ॥ ಸ್ತ್ರೀಯರನು ಕಂಡು ಅಳುವದಿರಾ ಮನವೆ. ಉದ್ವಂಧತನದಲೆ ನಡೆಸ
ಭಂಡರನು ಹುಳುಗೊಂಡದಲ್ಲಕ್ಕದೆ ಬಿಡುವನೇ ಸಮ್ಮ ದೇವರಾಯನೊಡ್ಡಳಾ||
—(ವೀ. ವ. ಶಾ)

ಅಂತು ದಮಯಂತಿಯು ಆ ಕಂಟಕದಿಂದ ಪಾರಾದಳು ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ—

ಕಂ॥ ಜಲದೊಳ್ಳಿಲಿಯೊಳ್ಳನದೊಳ್ | ಜಲಸಿಂಧಿಯೊಳ್ಳವತಾಗ್ರದೊಳ್
ಕೊಳುಗುಳದೊಳ್ || ಬಲುಮರವೆಂದ್ರೆಗಳೊಳಂ | ಸಲಹುವದು ಮನುಷ್ಯನಂ
ಪುರಾಕೃತವುಣ್ಯಂ ||
—(ಭ. ನೀ)

ಆಮೇಲೆ ದಮಯಂತಿಯು ದಾರಿಹೋಕರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಚೇದಿರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗು
ತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ರಾಜನ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ದಾಸಿಯಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಲು ಆಕೆ ತನ್ನ
ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ನೀ॥ ತಿಂದು ಮಿಕ್ಕುದ ತಿಂಬಳಲ್ಲ; ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗದೆಂದಿಗುಂ ಕಾಲುಗಳ
ತೊಳೆವಳಲ್ಲ; | ಬಂದ ಪರವುರುಷರನು ಮಾತನಾಡಿಸಳಲ್ಲ;—ಕಂದುಕುಂದಿನ
ನಡೆಯ ನಡೆವಳಲ್ಲ; | ಎಂದಾದೊಡೆನ್ನ ನೋರ್ದನು ಕಾಮಿಸಿದೊಡವನ—ಕೊಂದು
ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳ್ವೆ ನಾನು; | ತಂದೆಯಂತಹ ಪಾರ್ವರನೆಗೆ ಪತಿವಾರ್ತೆಯನು
ತಂದಸರೆನುತ್ತವರ ನುಡಿಸುತಿಹೆನು; || ಇಂದು ನಾನೀತೆರದ ಗೌಡಿಯಹೆನು; |
ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲದಿರೆ ಪೇಳ್ವೆನಿದನು; | ಕಂದಳೆಂದೆನ್ನನ್ನು ನೋಡುತಿನ್ನು | ಚೆಂದದಿಂ
ವೊರೆಯಿರಲೆ ದಾಸಿಯನ್ನ ||

ಈ ನಿಯಮದಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ದಮಯಂತಿಯು ಸುಖದಿಂದಿರುವಾಗ ನಳನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತ
ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಕದಲಾರದೆ ಕೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಪಾತ್ರೆಯ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ
ನೋಡಿದಾಗ ಆ ಕಕೋಟಿಕನೆಂಬ ಹಾವು ನಳನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕು॥ ನಾರದರ ಶಾಪದಿಂದ | ದೀರಿತಿಯಾಗಿರುವೆ; | ಪಾರುಮಾಡೆನ್ನ ನಾ
ಹಗುರವಹೆನು; || ದೂರವಪ್ಪುದು ಶಾಪ; | ಮಾರಿ ಹಿತವನು ಪೇಳ್ವೆ; | ಬಾರೆಂದು
ಹೆಚ್ಚಿಟ್ಟನಪ್ಪಾದನು ||

ನಳನು ಅದಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಿದಾಗ—

ಶ|| ಹತ್ತಂಕವನೆಣೆ | ಸುತ್ತಡಿಯಿಡುವುದೆ | ನುತ್ತ ಪೇಳಲಾ ರೀತಿಯಲಿ ||
ಮತ್ತೇಂ 'ದಶ' ಎನೆ | ಹೊತ್ತಿನೊಳದು ಕ | ಚಿತ್ತವನನು ತಾ ಖಾತಿಯಲಿ ||
ಟಿ|| ದಶ-ಹತ್ತು, ಕಚ್ಚು.

ಅದರ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ದೊಡ್ಡ ಉದರದ, ಗೂನು ಬೆನ್ನಿನ, | ಅಡ್ಡವೋರೆಯ, ಗಂಟು
ಮೂಗಿನ, | ದೊಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳ, ಉದುರಿದ ರೋಮವಾಸೆಗಳ, || ಜಡ್ಡು
ದೇಹದ, ಗುಬ್ಬುಗೊರಲಿನ, | ಗಿಡ್ಡರೂಪಿನ, ಹರಕುಗಡ್ಡದ, | ಹೆಡ್ಡನಾದ
ಕುರೂಪಿತನದಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ || —(ನ ಚ)

ಆಗ ಸಚಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದು—

ಕಂ|| ಪರರುಪಕಾರವನಿಸಿಸುಂ | ಸ್ಮರಿಸದೆ ಘಾತುಕರವರ್ಗೆ ಕೇಡನೆ ಬಗೆ
ವರ್; || ಉರಿಯೊಳಗಿದಾರ್ ವಾವಂ | ಪೊರವಡಿಸಲದೆನ್ನ ಕರ್ಚಿದುದೆ ದೃಷ್ಟಾಂ
ತಂ || —(ನ ನಾ)

ಆಗ ಕರ್ಕೋಟಕನು ನಳನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಭೋ|| ನಿನ್ನ ಹಿಡಿದ ಕಲಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ | ಯನ್ನ ಮಡಲಿಂತು ಗೈದೆ | ನಿನ್ನ
ವಿಷವೃಥೆಯನವನೆ ಭೋಗಗೈವನು; || ಇನ್ನಿ ದೀ ವಸ್ತ್ರಯುಗಳ | ವನ್ನು ಧರಿಸ್ತೆ
ರೂವು ಬಹುದು; | ಮುನ್ನಯೋಧೈಯೊಡೆಯ ಕಲಿಪನಕ್ಷಹೃದಯವ ||

ಎಂದು ಕರ್ಕೋಟಕನು ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅಂತರ್ಧಾನನಾಗಲು ಇತ್ತ ನಳನು ತನ್ನನ್ನು
ಯಾರೂ ಅರಿಯದಂತಿರುವದಕ್ಕೆ ಈ ಕುರುಪವೇ ಮೇಲೆಂದು ಬಾಹುಕನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅಯೋ
ಧೈಯ ಪುತುಪರ್ವರಾಯನ ಅಶ್ವಶಿಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದು ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಮಲಗುವಾಗ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು—

ಕಂ|| ಪಸಿವಿಂ ಬಾಯಾರಿಕೆಯಿಂ | ಬಿಸುಸುಯ್ಯುತೆ ಬಳಲಿ ನೆನೆಯುತೀ
ಕುಮತಿಯನಾ || ಬಿಸಜಾಕ್ಷಿ ಎಲ್ಲಿ ತಾಂ ಪವ | ಡಿಸುವಳೊ ? ಹಾ ! ಯಾರ
ಸೇರಿ ಬೇವಿಸುತಿಹಳೋ ? || —(ಸು)

ಇತ್ತ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಭೀಮನೃಪಾಲನ ಕಡೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು
ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಲು ಚೇದಿರಾಜನ ತಾಯಿಯು ಅವಳನ್ನು ಆಗ ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಮಗಳೆಂದು
ತಳಿದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಆಮೇಲೆ ದಮಯಂತಿಯು ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು
ಕರೆದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಜಸಭೆಗೂ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಹಾಕುವಂತೆ ಹೇಳಿಕಳು
ಹಿಸಿದಳು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕಂ|| ನೆರೆ ಮಾರ್ಗಾರ್ಯಾಸದೆ ಮೈ | ಮರೆದು ಮಲಂಗಿದರ್ ತನ್ನ ಸಹ
ಧರ್ಮಿಣಿಯಂ || ತೊರೆದು ಮಹಾರಾಜ್ಯದೊಳವ | ಕರೆಸೀರೆಯ ಪರಿದುಕೊಂಡು
ಪೋದವನುಂಟೆ ? —(ನ. ನಾ)

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ದುಃಖಗೊಂಡು ಬಾಹುಕನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕಂ|| ಹತವಿಧಿವಶದಿಂ ತನ್ನಯ | ಪತಿ ತನ್ನಂ ಕುಮತಿಯಾಗಿ ಬಿಡಲೊರೈ
ಪತಿ | ಪ್ರತೆ ಕೋಪಂಗೆೊಳ್ಳದೆ ಬೇ | ಎತಮನವಂಗೆೊಸುಗಂ ತಳೆದುಕೊಂಡಿ
ರ್ಪಳ್ || —(ನ ನಾ)

ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತರುತ್ತಲೆ ದಮಯಂತಿಯು ಅವನೇ ನಳನಿರಬೇಕೆಂದು
ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ದಮಯಂತಿಯ ಪುನಃಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜನಿಗೆ ಆಮಂತ್ರಣ
ವನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿದಳು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಮತ್ತೆ ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತರುತ್ತಲೆ ಋತು
ಪರ್ಣನು ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಬಾಹುಕನನ್ನು ಕರೆದು ರಥವನ್ನು ತರಹೇಳಿದನು ಆಗ ನಳನು
ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟಿದ್ದು—

ನಾಯಕಿ—ರೂಪಕ

ಏತಕಿಂಥ ಅಲೋಚನೆ | ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಮೂರ್ತಿಗೆ || ಪ || ಮಾತೇನಾ
ದಮಯಂತಿಯು | ರೀತಿಯನಾ ತಿಳಿಯಲಾರೆ || ಅ ಪ || ಎನ್ನ ಪಡೆಯಲೆಂದು
ಪಾಯ | ವನ್ನು ತಾನೆ ಗೈದಳೇನೋ! || ಸನ್ನುತಾಂಗಿ ಎನ್ನ ಮರೆಯು | ತಿನ್ನಿದ
ಹೂದಿದಳೇನೋ! || ೧ || ಮಕ್ಕಳಂದಿಗಳಾದೀಕೆಗೆ | ತಕ್ಕುದೆನಿಪುದೆಂತೀ ಬಗೆ? ||
ಕಕ್ಕುಲಿತೆಯನಿದ ತಿಳಿಯದೆ | ಸಿಕ್ಕಿದೆ ನಾನೀಗ ಕಷ್ಟಕೆ || ೨ ||

ಹೀಗೆ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತ ಆಗ ಸಾರಥ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ನಳನು ಹೇಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನೆಂದರೆ—

ಚಾ|| ಸುರಪಸಾರಥಿಯಾದ ಮಾತಲಿ-ಧರಣಿಗಿಳಿತಂದಿರ್ಪನೋ? | ತುರಗ
ವಿದ್ಯೆಯ ಶಾಲಿಹೋತ್ರನು ನರನ ರೂಪನು ತಾಳ್ದನೋ? || ನರಪನಹ ನಳಚಕ್ರ
ಪರ್ತಿಯೆ-ಎರಡನೆಯ ರೂಪಾಂತನೋ? | ಅರಿಯಲಾಗದೆನಿಲ್ಲೆ ತುರಗವ-
ಹರಿಸಿದನು ತಾನಾಕ್ಷಣ ||

ದಮಯಂತಿಯು ಮೇಲೆ ನಟ್ಟ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಋತುಪರ್ಣನು ರಥದ ವೇಗಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದಾಗ
ಬಾಹುಕನಿಗೂ ಅವನಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂಭವೇನೆಂದರೆ—

ಕೀ || ನಳನಿಂದತ್ತದ ವಿದ್ಯೆಯರಿತು ನೃಪ | ನಳನಿಗಿಕ್ಕುವಿದ್ಯೆಯ ಕಲಿಸೆ ||
ಕಲಿ ಹೊರಟ್ಟಿದ ತಾರೇಮರವನು | ನಳನಿಗೆ ಶುಭಸಂತತಿಯುದಿಸೆ ||

ಋತುಪರ್ಣನು ತನ್ನ ಬಿಡಾರದಲ್ಲಿಳಿದುಕೊಂಡಾಗ ಒಬ್ಬ ದೂತ ಬಂದು ನೋಡಿ ಕೆಲವು
ವಿಶೇಷಗಳನ್ನರಿತು ದಮಯಂತಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಭಾ|| ತಲೆಯ ಒಗ್ಗಿಸದವನು ಬರೆ ಬಾ | ಗಿಲೆ ವಿಶಾಲತೆ ಹೊಂದುವದು;
ಕರ | ತಲದಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಪಾತ್ರೈ ನೀರ್ದುಂಬುವದು; ಮೇಣಿನ್ನು || ಚಲದಿ ಹೊಸ
ಕಿದ ಹೂವರಳುವದು; | ಕೆಲದ ಹುಲ್ಲನು ಹಿಡಿದು ಬಾರೆನೆ | ಬಲದ ಬೆಂಕಿಯು
ಬಂದು ತೋರ್ದುಡನೇನನೆಂಬುವೆನು ||

ಆಮೇಲೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಸಾ|| ತನಯರ ಕಳುಹಲು ದಮಯಂತಿಯು ನಳ | ನನುನಯದಿಂದವ
ರನ್ನು || ಘನತೆಗೊಟ್ಟು ಮುದ್ದಿಸಿ ತಾ ತಳೆದನು | ಮನದೊಳಗೇ ದುಃಖವನು ||

ಆಗ ಆ ಹುಡುಗರೂದನೆ ಬಂದಿದ್ದ ದಾಸಿ ನಳನನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದು —

—ಝಂಪೆ—

ಆರು ಸಾರಥಿಯೇ ನೀನು ? | ಕಾಣುತ್ತ ಕು | ಮಾರರನು ಬಳಲುತ್ತಿದೇನು ? ||
ಸಾರಿ ಪೇಳುವದು ಕುಲನಾಮವನು ಎನ್ನೊಡನೆ | ತೋರುವದು ಚೋದ್ಯವೆ
ನಲು | ನಳನೆಂದ || —(ನ. ಜೋ. ಹಾ)

ಅದಕ್ಕೆ ನಳನ ಉತ್ತರ—

—ಝಂಪೆ—

ನಸಿತೆಯಳಿ, ಕೇಳು ಎನಗೆ | ಇಂತಪ್ಪ | ತನಯರಿದ್ದರು ; ಮನಸಿಗೆ || ನೆನೆ
ಸುತವರನು ದುಃಖಗೈದೆ ಮತ್ತೇನಿಲ್ಲ ; | ಎನುತೆ ನೀನಿಲ್ಲಿ ಬರದೆ-ತೆರಳುವದು ||

—(ನ. ಜೋ. ಹಾ)

ಆಗ ದಮಯಂತಿಯು ನಳನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಅವನನ್ನು ಗುರ್ತಿಸಿದಾಗ ನಡೆದ
ವಾತು —

ದಿಂ || (ದಮ) ಸುರರ ಕೈಬಿಟ್ಟುಂ ನಿನ್ನ ಪಡೆದೆನಲ್ಲ !

ಭರದಿ ನೀಂ ಗೈದಾ ಭಾಷೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲ !

(ನಳ) ಆರರೆ ಗೈದಂ ತಾಂ ಕಲಿಯಿದೆಲ್ಲವನ್ನು |

ವರಿಪರೇ ಪೇಳ್ವೀನೀಗಳನ್ನನನ್ನು ||

ಆಗ ದಮಯಂತಿಯು ಇದೆಲ್ಲವೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ
ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ನಿರ್ದೋಷಿಯೆಂದು ಹೇಳಿ ವರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ || ಕರ್ಕೋಟಕಸ್ಯ, ನಾಗಸ್ಯ, ದಮಯಂತ್ಯಾ, ಸಲಸ್ಯ ಚ, |
ಖುತುಪರ್ಣಸ್ಯ, ರಾಜರ್ಷೀಃ ಕೀರ್ತನಂ ಕಲಿನಾಶನಮ್ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಆ ಕರ್ಕೋಟಕನೆಂಬ ಹಾವು, ದಮಯಂತಿ, ನಳ, ರಾಜರ್ಷಿಯಾದ ಋತುಪರ್ಣ-ಇವರನ್ನು
ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ ಕಲಿದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. —

ಆಮೇಲೆ ಕರ್ಕೋಟಕನು ಕೊಟ್ಟ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಲೇ ನಳನಿಗೆ ಪುರ್ದದ ರೂಪ
ಬಂತು. ಆಮೇಲೆ ನಳನು ಮತ್ತೆ ಜೂಜಿಗೆ ಕೂತು ಪುಷ್ಕರನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು
ಪಡೆದು ಸುಖವಿಂದಿದ್ದನು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ತ್ರಿ || ಹಾಸಂಗಿ ಹರಿಯುವಡೆ, ದಾಸಿಯು ದೊರೆಯುವಡೆ, | ವೀಸಕ್ಕೆ
ವೀಸ ಕೂಡುವಡೆ, ತನಗೆ | ಈಶನ ಬಲುವೆ ಸರ್ವಜ್ಞ || —(ಸ. ಪ)

ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿಯೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು 'ಶುಚಿಯಾಗಿದು
ಸತತ' ಎಂದು ಮೊದಲಾದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು.

ಶಿವರಾತ್ರಿ

ಖೇರಿಕೆ—ಶಿವಭಕ್ತಿ

ಪಂತವರಾಳಿ—ರೂಪಕ

ಶಿವನ ಪೂಜಿಸೋ | ಮನುಜ | ಶಿವನ ಪೂಜಿಸೋ || ಪ || ಶಿವನ ಪೂಜೆ
ಯನ್ನು ಮಾಡೆ | ಅವನಿಯಲ್ಲಿ ಸುಲಭವೋ || ಅ ಪ || ಶಿವನು ನೋಡೆ ಸರ್ವ
ಲೋ | ಕವನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದನು ಸಿಜದಿ; || ಶಿವನೆ, ಸಿನ್ನ ಕಾಣಬೇಕೆನೆ | ಜವದಿ
ಸಗುಣನಾಗಿ ಬಹನು || ೧ ||

ಜಗತ್ತು ಎಂದೆಂದೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿರುವುದೆಂದು ನಂಬಿ ಮೋಸಹೋಗಿರುವ ಪ್ರಾಪಂಚಿ
ಕರನ್ನು ಕುರಿತು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ನೆನಪುಗೊಟ್ಟಿರುವುದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಪಲಜನರರ್ಪ ಮಂದಿರದೊಳಿದರ್ಪನೋರ್ವನೆಯೋರ್ವನಿಪ್ಪ ತ |
ನ್ನಿಲಯದೊಳಿದರ್ಪರ್ ಪಲಬರಂತ್ಯದೊಳೋರ್ವನುಮಿಲ್ಲಮಿಂತು ಚಂ || ಚಲ
ತರರವ್ವ ಬೇವರನೆ ಕಾಯ್ಗನಾಗಿ ಸುತಾಡುವಂ ಧರಾ | ಫಲಕದೆ ಧೀರ ಕಾಲ
ವಿಭು ಚಿಮ್ಮುತಿರುಳ್ಳಗಲೆಂಬ ನೆತ್ತಮಂ || —(ಭ. ವೈ)

ಟಿ|| ಧರಾಫಲಕದೆ-ಭೂಮಿಯೆಂಬ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ. ಇರುಳ್ಳಗಲೆ-ಹಗಲುರಾತ್ರಿ.

ಇಂಥ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರುವಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಇದು ದಲಪೂರ್ವವಿಾ ಮನುಜಜನ್ಮದೊಳುದ್ಭವಿಸಿದರ್ ಮೂಕ
ನಾ | ಗದೆ, ಸಲೆಯಂಧನಾಗದೆಲೆ, ಪಂಗುವುಮಾಗದೆ, ಕೂನದೇಹನಾ || ಗದೆ,
ಏಕಲಾಂಗನಾಗದೆ, ಕಿವ್ವಂಡನುಮಾಗದೆ, ಹೀನವರ್ಣನಾ | ಗದೆ, ಮೆರೆವಲ್ಲಿ
ಮಾನವ, ಮಹೋತ್ಸವದಿಂ ನೆನೆ ಹಂಪೆಯಾಳ್ವನಂ || —(ವಿ. ಶ)

ಟಿ|| ಪಂಗು-ಕುಂಟೆ.

ಹಂಪೆಯಾಳ್ವವನನ್ನೇನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ—

ಎರಕುಲಕಾಂಭೋಜಿ-ಝಂಪೆ

ಜನ್ಮಗಳನೆನೆಗೆ ಕೊಡುತಿರು ಶಂಭು, ನೀನು || ಪ || ಜನ್ಮವೀವಾಟದಿ
ಎನೋದವನು ಪಡುತ || ಅ ಪ || ಕಾಶಿಯೊಳಗಿದ್ದು ಗಂಗೆಯೊಳು ಸ್ನಾನವ
ಮಾಡಿ | ಆನೆಗಳ ತೊರೆದು ನಿರ್ಮಲಹೃದಯದಿ || ಈಶ, ಶಂಕರ, ಚಂದ್ರಚೂಡ,
ಎಂದೆನುತ ಎ | ಶ್ರೇಶನನು ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಜಿಸುತಿರುವಂಥ || ೧ || ಹಿಮಗಿರಿ
ಗುಹಾಂತರಾಲದಿ ಸಮಾಧಿಯೊಳಿದ್ದು | ಕ್ರಮದಿಂ ಸಮಾಧಿ ತಾನಿಳಿದ ಮೇಲೆ ||
ಹಿಮಕರನ ಬೆಳಕಿನೊಳು ಹೊರಬಿದ್ದು ಹಿಂದಿನಾ | ಭ್ರಮೆಗಳನು ನೆನೆನೆನೆದು
ನಗುತಲಿರುವಂಥ || ೨ || ಹೊರಗೆ ಪರಿಪರಿಯ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ | ಹೊರ

ಗೆ ಬಿಡುತ್ತವುಗಳನು ಮನಕೆ ತರದೆ || ತಿರುತಿರುಗಿ ನೋಡಲೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಚಿದ್ರೂಪ | ದರಿವಿನೊಳಗೇ ಮುಳುಗಿ ತೇಲುತಿರುವಂಥ || ೩ || —(ಭಕ್ತಿ. ಗೀ)

ಈ ಬಗೆಯ ವರವಿಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮವು ಬಂದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಪ್ರಾಠಮ್ಯಾರ್ಥಕರ್ಮಕರ್ಮದೇಹವಾ ಕರ್ಮ-ತೀರಿದರೆ ನಿಲ್ಲದಿಲ್ಲ; | ಮಾರಹರಪದವ ನೆನೆದವರ ಭಕ್ತರನೀಗ-ಸೇರದಿರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ; || ದೂರಮಾಡುತ್ತ ಭಕ್ತಜನರಲ್ಲದವರನೀ-ದಾರಿಯೊಳೆ ನೀನಿಲ್ಲಲು | ಧಾರಣೆಯೊಳಗೆ ಮನವೆ, ಸಿನ್ನಂತೆ ಬಂಧುವಿ-ನ್ನಾರುಂಟಿನೆಗೆ? ನೋಡಲು || ೧ || ಹಡೆದವಳು ಹಗೆ; ಕೈಯ ಹಿಡಿದವಳು ದೊಡ್ಡ ಹಗೆ;-ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು ಹಗೆಯು; | ಪೊಡವಿ ಹಗೆ; ಮಕ್ಕಳುಂ ಹಗೆ; ಸಿರಿಯು ಬರಿದಾಗೆ-ಬಿಡದೆಲ್ಲ ಜನರು ಹಗೆಯು; || ಎಡೆಬಿಡದೆ ಕೊರಗುತ್ತಿದಕಾಗಿ ಯೋಚಿಸೆ ಮನವೆ-ನುಡಿಯನಿದಕೇಳುತ್ತಿದೇ | ಪಡೆ ನೀಂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರುವದಾ ಮರುದೀಶ-ನಡಿಗಳೈಸಿರಿಯದೊಂದೇ || —(ಹ. ಹಂ)

ಟಿ|| ಮರುದೀಶ-ತಿರುವಿಡೈಮರದೊರೆಂಬ ಊರಲ್ಲಿರುವ ಶಿವನು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತನು ಹಂಬಲಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೇನೆಂದರೆ—

ಧನಾಸು-ಆದಿತಾಳ

ಮನುಜಜನ್ಮದಲಿ ಹಾಕಿದ ಮಾತ್ರಕೆ ಘನತೆಯೇನೊ ಕಾಣೆ || ಪ || ರವಿ ಶಶಿಪೈಶ್ವಾನರನಯನನೆ, ನೀ | ಮನದೊಳಗಿದ ವಿವೇಚನೆಮಾಡಿ ನೋಡೊ || ಅ || ಕರಚರಣಾದೀಂದ್ರಿಯವಿಹುದೆಂಬೆಯ? | ಧರಣಿಯೊಳೆಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯು ಸಿನ್ನ || ಇರುವಿಕೆಯನುಭವವನೆ ಕೊಳಲಾರದ | ಕರಚರಣಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? || ೧ || ಮನಸನು ಕೊಟ್ಟಿಹನೆಂದು ಪೇಳ್ವಿಯ? | ಅನಿಶವು ಮನಸಿಜನಿಗೆ ತಾನು || ಮನೆಯಾಗಿ ನಿನ್ನನು ನೆನೆಯದೆ ಇರುವಂಥ | ಮನಸನಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? || ೨ || ಬುದ್ಧಿ ಇಹುದೆ ಒಂದು ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂಬೆಯ? | ಬುದ್ಧಿಗೆ ನೀನೇಕೆ ದೂರನಾದೆ? || ಶುದ್ಧಚಿದ್ರೂಪವ ಗ್ರಹಿಸಲಾರದಂಥ | ಬುದ್ಧಿಯನೆನೆಗೆ ತ್ತೇನು ಪ್ರಯೋಜನ? || ೩ || —(ಭಕ್ತಿ. ಗೀ)

ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಶಂಕರೇ ಭಕ್ತಿಮಾನಾನ್ಸೃಷ್ಟೇಚ್ಛಂ ಕರೇ ತಸ್ಯ ನಿಶ್ಚಿತಮ್ | ಯಾ ತನಾವಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಸ್ತು ಯಾತನಾ ಸಾ ಸನಾತನೀ || —(ಸು. ಲಾ)

ಅ|| ಶಂಕರನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾದರೆ (ಶಂ) ಸುಖವೆಂಬುದು (ಕರೇ) ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವದು ನಿಶ್ಚಯ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೇಹವನ್ನು ನಾನೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ರೋಗ.

ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕವಿ ಶಿವಮೂತ್ರಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಮನದಿ 'ನಮಃ ಶಿವಾಯ' ಎನುವೀ ಘನಮಂತ್ರಮಪಾಯಕರ್ಮಕಾ
ನನಕೆ ಪರಶ್ವಧಂ, ವಿಷಮಸಂಸ್ಕೃತಿವಾರ್ಧಿಗೆ ಬಾಡಬಂ, ಪುರಾ || ತನಘನವಾಸ
ನಾಗಿರಿಗೆ ವಜ್ರಮಘಾಂಧತಮಸ್ಸಿಗರ್ಕ, | ವಾಸನೆಯಭಿಘಾತದಂತಿಗೆ ಮೃಗೇ
ಶ್ವರನೀಶ್ವರನೈ ಸದಾತಿವ || —(ಸ. ಶಿ. ಶ)

ಟಿ|| ಪರಶ್ವಧಂ—ಕೊಡಲಿ. ಅಘಾಂಧತಮಸ್ಸಿಗೆ—ಪಾಸವೆಂಬ ಕಗ್ಗತ್ತಲಿಗೆ. ಅಭಿಘಾತ-
ಹೊಡೆತ.

ಇಂಥ ಶಿವಮಂತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದವನು ಆಯಾಸವನ್ನು ಮನಕ್ಕೆ ತರದೆ ಉತ್ಕಟವಾದ ತಪಸ್ಸನ್ನು
ಮಾಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಪುಟವಿಡುವಲ್ಲಿ ಕಿಚ್ಚಿಸುರಿಗಂಬಿದೊಡಾ ಕನಕಕ್ಕೆ ಕೂಡಿದಾ | ಕುಟಿ
ಲತೆ ಪೋಕುಮೇ? ಮನಕಲಂಕಮನೂದಿ ಕಳಲ್ವ ಕಾಂತಿಸಂ || ಪುಟದೊಳಗಾ
ತ್ಮನಂ ನಿಲಿಸಿ ನಿರ್ಮಲನಾಗುವೆನೆಂಬ ಭವ್ಯನು | ತ್ಯುಟಿತಪದಬೈಗಳ್ಳಿದೊಡೆ
ಸಿದ್ಧಿಪುದೇ? ಅಪರಾಜಿತೇಶ್ವರಾ || —(ಅ. ಶ)

ಅಂಥ ಉತ್ಕಟವಾದ ತಪಸ್ಸು ಮೈಗೂಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಶಿವನನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳ
ಬೇಕಾದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ವ|| ವಿಷಯವೆಂಬ ಹಸರನೆನ್ನ ಮುಂದೆ ತಂದು ಪಸರಿಸದಿರಯ್ಯ ಪಶುವೇನ
ಬಲ್ಲದು ಹಸುರೆಂದೆಳಸುವದಲ್ಲದೆ ವಿಷಯರಹಿತನ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿರಸವ ದಣಿಯೆ
ಮೇಯಿಸಿ ಸುಬುದ್ಧಿಯೆಂಬುದಕವನೆರೆದು ನೋಡಿ ಸಲಹಯ್ಯ ಕೂಡಲನಂಗ
ಮದೇವ || —(ವೀ. ವ. ಶಾ)

ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಮೈಗೂಡಿದ ಆ ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಹಂಸಧ್ವನಿ—ರೂಪಕ

ವರವನೆನಗಿದೊಂದ ನೀ | ಕರುಣಿಸೈ ಸದಾ | ಶಿವನೇ || ಪ || ದುರುಳ
ಜನರ ಶಿಕ್ಷಕನೆ, ಶರಣಜನರ ರಕ್ಷಕನೆ || ಅ ಪ || ಪರಿಪರಿವಿಷಯಂಗಳನನು |
ಭವಿಸುವ ಸಡಗರದಲಿ | ಮರೆತು ನಿನ್ನ ನವುಗಳೊಡನೆ ಬೆರೆತು ದುಃಖಿಯಾದೆನಲ್ಲ!!
ಪರಿಪರಿಯಾ ವಿಷಯಸುಖ | ಸ್ಫುರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನಾನು | ಮರೆಯದಂತೆ ನಿನ್ನ
ನಾಮ | ಸ್ಮರಣೆಯಿತ್ತು ಕಾಯ್ದುದೆನ್ನ || ೧ || ಧರಣಿಯೆಂಬ ನಾಟ್ಯದ ಮಂ |
ದಿರದೊಳಾಡಲೆಂದು ನೀ | ಪರಿಪರಿವೇಷಗಳೊಳೆನ್ನ | ನಿರಸು ನಿನಗೆ ತೋರಿ
ದಂತೆ || ಪರಶಿವನೇ, ಆ ನಾಟ್ಯದ | ಭರದಿ ನನ್ನ ನಿಜವ ನಾನು | ಮರೆಯದಂತೆ
ಮಾಡು ನಿನ್ನ | ಚರಣಯುಗಳದನುಗ್ರಹದಿ || ೨ || ನನಗಿರಲಿದು ನನಗಿದು ಬೇ |
ಕೆನುತ ವಿವಿಧವಿಷಯವ | ನೆನೆದು ನೆನೆದು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿ | ಯನುವನಯದಾದೆ
ನಲ್ಲ!! | ನನಗಿದನು ಸಾಕೆನಿಸಿ | ಮನದಿ ಸಾಕುಬೇಕುಗಳ | ನೆನೆಯದಂತೆ
ಮಾಡು ನಿನ್ನ | ಚಿಂತನುಯರೂಪವನು ತೋರಿ || —(ಭಕ್ತಿ. ಗೀ)

ಹೀಗೆ ಶಿವಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಯಾರು ಪಾರಾಗಿರುವರೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಪ್ರಾಪ್ತಾ ಸಿದ್ಧಿಂ ಪುರಾ ವಿಪ್ರ, ಭರತಾದ್ಯಾಶ್ಚ ದೇಹಿನಃ | ನುಂ
ಧಾತಾ ಧುಂಧುಮಾರಶ್ಚ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಾದಯೋ ನೃಪಾಃ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ಎಲೈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ, ಹಿಂದೆ ಭರತನೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಮಾಂಧಾತನೂ ಧುಂಧುಮಾರನೂ
ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಅರಸರೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು.

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು 'ಶಿವನ ಪೂಜಿಸೋ' ಎಂದು
ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವರು. ಆ ಶಿವನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಶಿವರಾತ್ರಿಯ ಆಖ್ಯಾ
ನವು ಇಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಣ ಮಾಡಲಾಗುವದು.

ಆಖ್ಯಾನ.

ಕೀ|| ದಾರುಕವನದೊಳು ದಾರತಪಸಿಗಳು—ವಾರಹರಸನೇ ಭಜಿಸುತ್ತ ||
ವಾರಿದ ವೈರಾಗ್ಯದ ವೈಭವನು—ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ವರಸವರತ ||

ಅವರ ಯೋಗ್ಯತಾಪ್ರಭಾವವು ಆ ವನದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಪಸಿದೈತಂದುಣ್ಣುದಾ ಪೆಣ್ಣುಲಿಯ ಮೊಲೆಯನಲ್ಲಿದ ಸಾರಂಗ
ಶಾಬಂ; | ದ್ವಿತೀಯ ತಾಯ್ನಿ ಪಾಯ್ನಿಟಿಗೆ ಗುಟುಕನೊಲ್ಲಾಡುಗುಂ;
ದಂತಿಪೋತ || ಪ್ರಸರಕ್ಕಂಗಾಲಳೊಳ್ಳುಳ್ಳುರಿದೊಡುಗುರ್ಗಲಿಂ ತೀರ್ಚುಗುಂ
ಸಿಂಹಮಾಡು | ಬ್ಬಸಮಂ ಸರ್ವಾರ್ಥಕಕ್ಕಾತಪದೆ ತೊಲಗಿಕುಂ ಬರ್ಹದಿಂ
ಬರ್ಹಿವೃಂದಂ || —(ರಾ. ವಿ)

ತಪಸ್ವಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು
ಈಶ್ವರನು ಒಂದು ದಿನ ಮುನಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮುನಿಪತ್ನಿಯರ ಬಳಿಗೆ
ದಿಗಂಬರನಾಗಿ ಭಿಕ್ಷುಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆಗ ಅವನ ಮುಖದ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಒಬ್ಬಳು
ಕೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಕೋಟಸಿ ತ್ವಂ ಭಿಕ್ಷುಕೋ ಭೂತ್ವಾ ಆಗತೋಽತ್ರ ಮಹಾ
ಮತೇ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ಭಿಕ್ಷುಕನಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ನೀನು ಯಾರು?

ಅದಕ್ಕೆ ಈಶ್ವರನ ಉತ್ತರ—

ಶ್ಲೋ|| ಈಶ್ವರೋಽಹಂ ಸುಕೇಶಾಂತೇ, ಪಾವನಂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಸಿಮಮ್ ||
—(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ಹೇ ಸ್ತ್ರೀಯೇ, ನಾನು ಈಶ್ವರನು. ಇದು ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ
ಬಂದೆನು.

ಎಕೆಂದರೆ—

ಸಾ|| ಸಾತ್ತ್ವಿಕರತ್ನವನುಂಡರೆ ಮನ | ಸಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗುವುದೆಂದು ||
ತತ್ತ್ವವರಿತು ನಾಂ ಬಂದೆನು ನಿಮ್ಮ ಮ | ಹತ್ತ್ವವ ನೋಡಲ್ಪಿದು ||

ಆಗ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಏಕಾಕೇನಃ ಕಥಂ ದೇವ, ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥಮಟನಂ ತವ ||

ಅ|| ಹೆ, ದೇವ, ನೀನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಬಂದೆ?

ಎಕೆಂದರೆ—

ದಿ|| ಅರಿಯೆ ನೀನರ್ಥಾಂಗಿಯನಗಲ್ಪನಲ್ಲ ! | ವಿರತಿಯೊಳ್ ಜಗದೊಳ್
ನಿನ್ನ ಪೋಲ್ಪಿರಲ್ಲ ! | ನೆರೆ ವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದೆಲ್ಲ ಪೇಳ್ವರಲ್ಲ ! | ಅರಿವುದೆಮ್ಮಂ ನೀಂ
ಬಲ್ಲವರೊಳು ಬಲ್ಲ ||

ಆಗ ಈಶ್ವರನು ಹುಸಿನಗೆಯನ್ನು ನಗಲು ಆ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ—

ಕಾಂಬೋದಿ—ಝಂಪೆ

ಏಕೆ ಭಿಕ್ಷೆ ವು ಚರ್ಮಚೇಲ ಸಿನಗೆ? || ಪ || ಶ್ರೀಕಂಠ, ನಿನ್ನಷ್ಟು ಸಹಾಯ
ಬಬ್ಬರಿಗಲ್ಲ || ಅ ಪ || ಕನಕಾಚಲವೆ ನಿನ್ನ ಕರದೊಳಗೆ ಇಹ ಧನವು; | ಮನೆಯು
ಝಟಾಚಲವು; ಅನ್ನ ಪೂರ್ಣ || ಸಿನಗೆ ಪಟ್ಟದರಾಣಿ; ಲೋಕವಿಘ್ನವ ಕಳೆವ |
ಗಣನಾಥ ನಿನ್ನ ಮಗ; ನೀನು ಶಿವರೂಪಿ || ೧ || ರಾಜಶೇಖರ, ನೀನು ಸಕಲ
ಲೋಕಾಧ್ಯಕ್ಷ; | ರಾಜರಾಜನು ಸಿನಗೆ ಪರಮಸಖನು; || ಮೂಜಗಕೆ ಪಾವ
ನಳೆ ಚಡಿಯೊಳಗೆ ಸುರಗಂಗೆ; | ಸೋಜಿಗವಿದೇನಯ್ಯ ಜಗದಿ ಶಂಕರನೆ || ೨ ||
ತ್ರಿಸಯನನು ನೀನು ಪಂಚಾಸ್ಯ, ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗನು; | ನಿನಗೊಬ್ಬ ಮಗನಿಹನು
ಆರುಪೊಗನು; || ಅನಿಮಿಷಪ್ರಿಯಗುರು, ಗೋಪಾಲವಿಠಲಾ, | ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ
ಸುಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವ ದೇವ || ೩ ||

—(ದಾ)

ಆದರೂ ಶಿವನು ಭಿಕ್ಷಾ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವರ ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀತಿಜ್ಞರು
ಭಿಕ್ಷೆಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಪ್ರತಿದಿನಮಯತ್ನಸುಲಭೇ, | ಭಿಕ್ಷುಕಜನಸಿ, ಸಾಧುಜನಕಲ್ಪ
ಲತೇ, || ಸೃಪನಮನಸರಕತಾರಿಣಿ, | ಭಗವತಿ, ಭಿಕ್ಷೇ ನಮಸ್ತುಭ್ಯಮ್ ||

—(ಸು)

ಅ|| ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಆಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ದೊರೆಯುವಂಥವಳಾಗಿಯೂ, ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆಲ್ಲ ತಾಯಾ
ಗಿಯೂ ಸಜ್ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಾಗಿಯೂ ರಾಜನ ಕಾಲಿಗೆ ಬೀಳುವದೊಬ ನರಕದುಃಖವನ್ನು
ದಾಟಿಸುವವಳಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಭಿಕ್ಷೆಯೇ ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ—

ಭಗವದನುಗ್ರಹದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಜನರು ತಮ್ಮ ಕಾಲವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ
ಕಳೆಯಲಪೇಕ್ಷೆ ಸದೆ ಸಾತ್ತ್ವಿಕರ ಮನೆಯ ಸಾತ್ತ್ವಿಕಾನ್ನವನ್ನು ಬಯಸುವ ಭಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲದೆ ಹೊಟ್ಟೆ
ಗಾಗಿಯೇ ತಿರಿಯುವವರಲ್ಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಯಗಳೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಉಚ್ಚೈರಧ್ಯಯನಂ, ಪುರಾತನಕಥಾ, ಸ್ತ್ರೀಭಿಃ ಸಹಾಲಾಪನಂ, |
ತಾಸಾಮರ್ಭಕಲಾಲನಂ, ಪತಿಸುತಿಸ್ತತ್ಪಾಕಮಿಥ್ಯಾಸ್ತುತಿಃ, || ಆದೇಶಸ್ಯ ಕರಾ
ವಲಂಬನವಿಧಿಃ, ಪಾಂಡಿತ್ಯಲೇಖಕ್ರಿಯಾ, | ಹೋರಾಗಾರುಡಮಂತ್ರತಂತ್ರ
ಕವಿಧಿರ್ಭಿಕ್ಷೋಗುಣಾ ದ್ವಾದಶ || —(ಸು)

ಅ|| ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ಹಳೇಕಥೆಗಳು, ಹೆಂಗಸರೊಡನೆ ಮಾತುಕಥೆ,
ಅವರ ಮಕ್ಕಳನ್ನಾಡಿಸುವುದು, ಅವರ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಹೊಗಳುವುದು, ಅವರಡಿಯನ್ನು ಸುಳ್ಳು ಸುಳ್ಳು
ಕೊಂಡಾಡುವುದು, ಮುಂದಾಗುವ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನೂ ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನೂ ಹೇಳುವ ಜಾಣತನ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ
ವನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬರೆಹ, ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಲದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳುವುದು, ವಿಷವನ್ನಿಳಿಸುವ ಮಂತ್ರ,
ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಕೃಚಮತ್ಕಾರ-ಹೀಗೆ ಭಿಕ್ಷು ಕನಗೆ ಹನ್ನೆರಡು ಗುಣಗಳು

ಈ ಬಗೆಯ ಭಿಕ್ಷು ಕತ್ಯವು ಕೆಟ್ಟದ್ದೇ ಹೊರತು ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಿಕ್ಷು ಕನಾಗಿರು
ವದು ಸಮ್ಮ ದೇಗದಲ್ಲಿ ಭೂಷಣವಾಗಿಯೇ ಎಣಿಸಲ್ಪಡುವದು. ಅದು ಯಾವದೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಸ್ವಾನಂದಭಾವೇ ಪರಿತುಷ್ಟಿಮಂತಃ | ಪ್ರಶಾಂತಸರ್ಮೇಂದ್ರಿಯ
ವೃತ್ತಿಮಂತಃ || ನಾಂತಂ ನ ಮಧ್ಯಂ ನ ಬಹಿಃ ಸ್ಮರಂತಃ | ಕೌಪೀನವಂತಃ
ಖಲು ಭಾಗ್ಯವಂತಃ || —(ಕೌ. ಪಂ)

ಅ|| ತನ್ನ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ತಾನು ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿಟ್ಟು
ಕೊಂಡು ಕೊನೆಯದನ್ನೂ ನಡುವಿನದನ್ನೂ ಹೊರಗಣದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ಕೌಪೀನವನ್ನು
ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವವನು ಭಾಗ್ಯವಂತನು.

ಈಶ್ವರನು ಅಂಥವರ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅವನ ದರ್ಶನದಿಂದ ತಾವು ಧನ್ಯರಾದೆವೆಂದು
ಉಷಿಸ್ತಿಯರು ಆದದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದರು. ಆಗ ಅವನು —

ಸಾಂ|| ಇತ್ತವರಿಗೆ ತಾನು ಕೊಡುವ ಸಿಯಮವನ್ನು | ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ತಾರದೆ
ಶಿವನು || ಇತ್ತ ತಪಸ್ವಿಪತ್ನಿಯರಿಂದಲೇ ಮತ್ತೆ | ಚಿತ್ತವನಪಹರಿಸಿದನು ||

ಆಗ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಪರವಶರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವನ ಚೈತನ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿಯದೆ ಅವನ ಸೌಂದ
ರ್ಯಕ್ಕೆ ಮರುಳಾದವರಾಗಿ ಕಾಮುಕತೆಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಸುರುಟಿ—ಆದಿತಾಳ

ಕರುಣಿಸು ಪರಮೇಶಾ, | ಪುರಹರ, | ಸುರುಚಿರಶಶಿಭೂಷಾ || ಪ ||
ಶರಣಾಗತಪರಿಪಾಲಿತ, ಸುಲಲಿತ | ಚರಣಾಂಬುಜವನು ಸ್ಮರಿಸುವೆ ಆನಂದಿನ
|| ಅ ಪ || ಪಂಚವದನ, ದೇವಾ, | ಸುರಪವಿ | ರಿಂಚಿಗಿಷ್ಟವನೀವಾ || ಪಂಚೇಂ
ದ್ರಿಯಕುಲದೂರ, ಸದಾಶಿವ, | ಪಂಚಹೃದಯ, ರಚತಾಚಲವಾಸ || ೧ || ಪಾಲಿ
ತಸುರನಿಕರಾ, | ಪಶುಪತಿ, | ಕಾಲಹರಶರೀರ, || ನೀಲಕಂಠ, ನಿಗವಾಗಮ
ಸನ್ನುತ, | ಶೈಲರಾಚತನುಜೇಶ, ಮಹೇಶ || ೨ || ಶೇಷಾಭರಣಧರಾ, | ಶಶಿ
ಸಂ | ಕಾಶ, ಮಹೇಶ, ಸುರಾ || ಧೀಶ, ಕುಡುಮಪುರ | ವಾಸ, ತ್ರಿಪುರಹರ, |
ಪಾಶವಿಧೃತಕರ, ಶ್ರೀಶ, ಮಂಜುನಾಥ || ೩ || —(ದಾ)

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಇಂಗಿತವನ್ನರಿತು ಪರಮೇಶ್ವರನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ತಯಾ ಸತ್ಯಾ ಏನಾ ಕಂಚಿತ್ಸ್ತ್ರೀಮಾತ್ರಂ ಮಮ ಭಾಮಿನಿ, ||
ನ ಲೋಚತೇ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಮಿ, ಸತ್ಯಂ ಪ್ರತಿವದಾಮಿ ತೇ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ಅಮ್ಮ, ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ (ಪಾರ್ವತಿಯು) ಹೊರತು ಬೇರೆಯಾವ ಸ್ತ್ರೀಯೂ ನನಗೆ ರುಚಿಸುವದಿಲ್ಲ.

ಆಗ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೆರಗಾದದ್ದು —

ಚೌ|| ಅರಿವೆಯಿಲ್ಲದನಾಗಿಯುಂ ನಿಜ-ದರಿವೆಯಾದಂತಿರ್ಪನು; | ತರುಣಿ
ಯರು ಮುಂದಿರಲು ಕಾಮಾ-ತುರತೆಗೆಡೆಗೊಡದಿರ್ಪನು; || ಧರೆಯೊಳವನು
ವಿರಕ್ತಜನಕೀ-ಶ್ವರನೆನಿಸಿಕೊಳೆ ಸಲ್ಪನು; | ಕರುಣದಿಂದೆಮಗಿದನೆ ತಾನೀ-
ತೆರದೊಳುಪದೇಶಿಸುವನು ||

ಟಿ|| ಅರಿವೆ-ವಸ್ತು. ಅರಿವೆ-ಜ್ಞಾನವೆ.

ಮುಷಿಪತ್ನಿಯರು ಹೀಗೆಯೇಳುತ್ತ ಶಿವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಮುಷಿಗಳು ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ
ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಕ್ಕಷ್ಟು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈಶ್ವರನೇ ಕಾಮುಕನಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿ
ಯರನ್ನಪಹರಿಸಿರುವನೆಂದು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಕಾಮುಕತ್ವವನ್ನು ಅವನ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಕಿಂ ಕೃತು ಹಿ ತ್ವಯಾ ಶಂಭೋ, 'ವಿರಕ್ತೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ | ಪರ
ದಾರಾಪಹತೌ ಸಿ ತ್ವಮೃಷೀಣಾಂ ನ ಸಂಶಯಃ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ಶಿವನೆ, ನೀನು ವಿರಕ್ತನೂ ಮಹಾತ್ಮನೂ ಆಗಿ ಎಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದೆ! ನೀನು ನಮ್ಮ
ಭಾಗಕ್ಕೆ ಪರರ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದಿ. ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆಂದು ಅವರು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು —

ಕು|| ಪುರುಷನಾಗಿಹ ನೀನು | ಪರನಾರಿಯರುಗಳಪ | ಹರಣೆಯಿಂ
ದೂಷ್ಯನಾಗಿದುರಿಂದ || ಪುರುಷತ್ವಹೀನನಾ | ಗಿರು ಲೋಕದೊಳಗೆಂದು |
ಭರದೊಳುಚ್ಚರಿಸಿದರು ಕೋಪದಿಂದ ||

ಈಶ್ವರನು ಸರ್ವಸಮರ್ಥನಾದರೂ —

ಶ|| ವನದೊಳಗಿರುತೆ | ನ್ನನು ನಿಜಭಾವದಿ | ದಿನದಿನವುಂ ಪೂಜಿಸಿದವರ ||
ನೆನಹು ಬಂಜೆಯೆಂದೆನಿಸದಂತೆ ತಾ || ಘನತೆಗೊಟ್ಟನದಕಾಗ ಹರ ||

ಒಡನೆ ಈಶ್ವರನ ಜನನನೇಂದ್ರಿಯಗೋಲವು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಆಗ ನಡೆದ ವಿಶೇಷ
ವೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಒಡನೆ ತೋರ್ದುದು ಬಿಗಿದ ಬೆಳಕಿನ | ಗಡಣವದು ಬೆಳೆಬೆಳೆಯು
ತೆಲ್ಲಾ | ಕಡೆಯೊಳಗೆ ಹಬ್ಬಿದುದು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನಾವರಿಸಿ; || ಅಡಗಿಸಿತು
ತನ್ನುದರದೊಳಗೀ | ಪೊಡನೆಯೆಲ್ಲವ; ದೇವತತಿ ಕಂ | ಗೆಡುತ ಹರಿವಿಧಿಗಳಿಗೆ
ಬಿನ್ನಹಗೈದರೀ ಹದನ ||

ಆ ತೇಜಸ್ಸು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಪುರಾಣಕಾರರು ಹೇಳಿರುವದೇ ನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನಾಸೀದ್ವೈತಸುಭಾಗಂ ಚ ಸರ್ವಂ ಲೀನಂ ಚ ತತ್ಕೃಣಾತ್ ||
ಲಯನಾಲ್ಲಿಂಗಮಿತ್ಯೇವಂ ಪ್ರವದಂತಿ ಮನೀಷಿಣಃ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ಇದು ಬೇರೆ, ಅದು ಬೇರೆ-ಎಂಬುದೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲವೂ ಒಡನೆ ಲಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಲಯವಾದ್ದರಿಂದ ಲಿಂಗವೆಂದು ಪಂಡಿತರು ಹೇಳುವರು.

ಹೀಗೆ ಪ್ರಪಂಚವೇ ಲಯವಾದರೆ ಮುಂದೆ ಗತಿಯೇನೆಂದು ದೇವತೆಗಳು ಹೇಳಲು ಆ ಜ್ವಾಲಾ ಲಿಂಗದ ತುದಿನೊಡಲನ್ನು ಕಂಡು ಮುಂದಿನ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕೆಂದು—

ಶ್ಲೋ|| ವಿಷ್ಣುರ್ಗತೋ ಹಿ ಪಾತಾಲಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಸ್ವರ್ಗಂ ಜಗಾಮ ಹ ||
—(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ವಿಷ್ಣು ಪಾತಲದ ಕಡೆಗಿಳಿದನು. ಬ್ರಹ್ಮನು ಸ್ವರ್ಗದ ಕಡೆಗೇರಿದನು.

ಪಾತಾಲಕ್ಕೆ ಹೋದ ವಿಷ್ಣು ಆ ಲಿಂಗದ ಬುಡವನ್ನು ಕಾಣಲಿಯದೆ ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ನಿರಭಿಮಾನವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಮುಖಾರಿ—ಆದಿತಾಳ

ತಿಳಿವೆನೆಂತು? ನಾ ಚಂದ್ರಚೂಡ ನಿನ್ಮ | ಸುಲಭವಾಗಿ ನೀ | ನೊಲಿಯು ದಿದ್ದರೆ || ಪ || ಕಲಿಕಲ್ಮಷಾವಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು | ನೆಲೆಗೆ ನಿಲ್ಲದ ಮನದಿಂದಲಿ || ಅ.ಪ || ಸ್ಥೂಲದೇಹವನ್ನು ತಾಳಿ ನಿನ್ನ ಬಹು | ಲೀಲೆಗಳನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕದಿರೆ || ಬಾಲತನದ ನಾನು ಹೃದಯದೊಳಗಣ | ಕೀಲ ನೆಲೆಯನು ಅರಿಯಲಾರೆನು || || ೧ || ಅದಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಂತ್ಯವಿಲ್ಲದೆ | ಹೋದರೆ ನನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಂಗಳು || ಅದರ ದಿಂದರಿವುದಕೆ | ಸಾಧ್ಯವೆ? ಪೇಳೈ ದೇವ ನಿನ್ನ || ೨ || ಅತಿ ದೊಡ್ಡದಕಿಂತತಿದೊಡ್ಡವನು; | ಅತಿ ಚಿಕ್ಕದಕಿಂತತಿಚಿಕ್ಕವನು; || ಅತಿಯನ್ನು ನೀ ಬಿಡದಿರೆ ಮಂದ | ಮತಿಯಿಂದ ಚಿತ್ಸಿತ್ತಿಯಂದವನು || ೩ || —(ಭಕ್ತಿ. ಗೀ)

ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋದ ಬ್ರಹ್ಮನು ತುದಿಯನ್ನು ಕಾಣದೆ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ನ ದೃಷ್ಟಂ ಮಸ್ತಕಂ ತಸ್ಯ ವ್ಯಾಪಕಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ | ಕಿಂ ವಕ್ಷ್ಯೇಣಹಂ ಚ ದೇವಾಗ್ರೇ ಚಿಂತಾ ಮೇ ಚಾತಿವರ್ತತೇ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ಆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಮಹಾತ್ಮನ ತಲೆಯನ್ನು ನಾನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೇನು ಹೇಳಲಿ? ನನಗೆ ಬಹಳ ಯೋಚನೆಯಾಗಿದೆ.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ಮೊದಲೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದು ತಾನು ಅಡಿಯನ್ನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಬಂದು ತನ್ನ ಪ್ರತಿಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ತಲೆಯನ್ನು ಕಂಡೆನೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನರಿತಿದ್ದ ವಿಷ್ಣು ಆಗ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ದೃಷ್ಟಂ ಹಿ ಚೇತ್ಸ್ಯಯಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಮಸ್ತುಕಂ ಪರಮಾರ್ಥತಃ |
ಸಾಕ್ಷೀಣಃ ಕೇ ತ್ವಯಾ ತತ್ರ ಅಸ್ಮಿನ್ನರ್ಥೇ ಪ್ರಕಲ್ಪಿತಾಃ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ಬ್ರಹ್ಮನೆ, ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ತಲೆಯನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆಯಾರನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಿ ?

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ತಾನು ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ ಎರಡು ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಲಿ—

ಭೋ|| ಬಂದಿತಾಕಳೊಂದು ಮೇಲಿ | ನಿಂದ ವಿಧಿಯು ಮಾತು ಸತ್ಯ |
ವೆಂದು ನುಡಿಯಿತಾಗ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡದೆ; || ಬಂದಿತೊಂದು ಕೇತ
ಕಿಯು ಸು | ಗಂಧವನ್ನು ಬೀರುತಾಗ | ನಿಂದು ನುಡಿದುದಬ್ಬಭವನು
ಕಂಡನಿಸುತಲಿ ||

ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಬೆರಗಾಗಿ ಆಕಾಶವನ್ನು ನೋಡಲು ಆಕಾಶವು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಸುರಭ್ಯಾ ಜೈವ ಯತೈಶ್ಚೋಕ್ತಂ ಕೇತಕ್ಯಾ ಚ ತಥಾ ಸುರಾಃ |
ತಸ್ಮೃಷೋಕ್ತಂ ಚ ಜಾನೀಧ್ವಂ ಸ ದೃಷ್ಟೋ ಹ್ಯಸ್ಯ ಮಸ್ತುಕಃ ||—(ಸ್ಕಾಂ ಪು)

ಅ|| ದೇವತೆಗಳು, ಆಕಳು ಹೇಳಿದ್ದು ಮತ್ತು ಕೇತಕಿಯು ಹೇಳಿದ್ದೂ ಸುಳ್ಳುಮಾತು.
ಇವನ ತಲೆಯನ್ನು ಅವನು ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿ.

ಆಗ ದೇವತೆಗಳು ಆಕಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾ|| ತನ್ನಯ ಹಾಲನು ಕುಡಿಯುವ ಕರುವಿನ | ಬೆನ್ನ ನೆಕ್ಕುವೀ
ಜಾತಿ || ಬಿನ್ನಣದಿಂ ಸಟಿಯಾಡುವದರಿದೇ? | ಇನ್ನಿದೆ ತನ್ನಯ ರೀತಿ ||

ಆಮೇಲೆ ಅವರು ಕೇತಕಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಪತ್ರಾಣಿ ಕಂಟಕಶತ್ರುಃ ಪರಿವೇಷ್ವಿತಾನಿ; | ವಾರ್ತಾಪಿ ನಾಸ್ತಿ
ಮಧುನೋ; ರಜಸಾಂಧಕಾರಾಃ; || ಆನೋದಮಾತ್ರರಸಿಕೇನ ಮಧುವ್ರತೇನ |
ನಾಲೋಕಿತಾನಿ ತವ ಕೇತಕಿ ದೂಷಣಾನಿ || —(ಸು)

ಅ|| ಎಲೈ ಕೇತಕಿಯೆ ಎಲೆಗಳು ನೂರಾರು ಮುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ಮುಸುಕಿವೆ; ಪುಷ್ಪರಸದ
ಸುದ್ದಿಯೇ ಇಲ್ಲ; ಧೂಲಿ ತುಂಬಿದೆ; ನಿನ್ನ ಈ ದೋಷಗಳನ್ನು ವಾಸನೆಯ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತ
ವಾದ ಭ್ರಮರವು ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ಸುಳ್ಳುಗಾರನ ಹಣೆಯ ಬರಹವೇ ಇಷ್ಟೆಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಜಿಹ್ವೈಕೇವ ಸತಾಮುಭೇ ಫಣವತಾಂ; ಸ್ರಷ್ಟೃಶ್ಚ ತಸೃಶ್ಚ; ತಾ|
ಸ್ತಾಃ ಸಪ್ತೈವ ವಿಭಾವಸೋರ್ನಿಯಮಿತಾಃ; ಷಟ್ಕಾರ್ತಿಕೇಯಸ್ಯ ಚ; ||
ಪೌಲಸ್ತ್ಯಸ್ಯ ದಶಾಭವತ್; ಫಣಿಸತೇರ್ಜಿಹವ್ವಾ ಸಹಸ್ರದ್ವಯಂ; | ಜಿಹವ್ವಾ ಲಕ್ಷ
ಶತ್ಪಕೋಟಿನಿಯಮೋ ನೋ ದುರ್ಜನಾನಾಂ ಮುಖೇ || —(ಸು)

ಅ|| ನಾಲಿಗೆ ಸಜ್ಜನಿಗೆ ಒಂದೆ; ಹಾವುಗಳಿಗೆ ಎರಡು; ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು; ಅಗ್ನಿಗೆ ಏಳು;
ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿಗೆ ಆರು; ರಾವಣನಿಗೆ ಹತ್ತು; ಆದಿಶೇಷನಿಗೆ ಎರಡುಸಹಸ್ರ; ದುರ್ಜನನಿಗೆ;
ಲಕ್ಷವೋ ಕೋಟಿಯೋ ನಿಯಮವೇ ಇಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಯೋಚಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು ಆ ಸುಳ್ಳುಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಗಿಬ್ಬರಿಗೂ ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ಅಪವಿತ್ರಂ ಮುಖಂ ತೇತಸ್ಮೈ ಸರ್ವಧರ್ಮಬಹಿಷ್ಕೃತಃ | ಸುಗಂ
ಧಕೇತಕೇ ಚಾಪಿ ಅಯೋಗ್ಯಾ ತ್ವಂ ಶಿವಾರ್ಚನೇ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಆ|| ಎಲೆ ಆಕಳಿ, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಹೊರಗಾದ ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಅಪವಿತ್ರವಾಗಲಿ; ಎಲೆ
ಕೇತಕಿಯೆ, ನೀನು ಶಿವನ ಪೂಜೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಬೇಡ.

ಈ ಸುಳ್ಳಿನಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಾದ ಪರಿಣಾಮವೇನೆಂದರೆ—

ಕು|| ಪರಮೇಷ್ಠಿಯಾಗಿ ತಾ | ನಿರುತ ಸುಳ್ಳಾದುತ್ತ | ಸುರರಿಗುಂ
ವೋಸಮಂ ಗೃಹ ಕತದಿ || ಧರೆಯೊಳಗೆ ಪೂಜ್ಯತೆಯ | ನೆರೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತಾ|
ನಿರುವನೆಲ್ಲಿಯೊ ಮುಂದೆ ಬರದೆ ಜಗದಿ ||

ಆಗ ಆ ಸುಳ್ಳುಗಾರರೆಲ್ಲರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡದ್ದು —

ತೋಡಿ-ಝಂಪೆ

ಬಲ್ಲರೊಳು ಸಲ್ಲದೈ ಮುಲ್ಲ ಮಾತುಗಳು; | ನಿಲ್ಲದಾಯುಷ್ಕೀರ್ತಿ ಜನರ
ಮಧ್ಯದೊಳು || ಪ || ಅರಸು ಸಣ್ಣವನೆಂದು ಸರಸವಾಡಲು ಸಲ್ಲ; | ಕರೆಸಿ ಕೇಳಿದ
ಮಾತು ಆಡಸಲ್ಲ; || ಪರಸತಿಯ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿರಸಲ್ಲ; | ಬೆರೆಸಿ
ಬಹವಾತಕವ ಅರಸುವರೆ ಸಲ್ಲ || ೧ || ಹಗಲು ಕಳ್ಳನ ಕೈಯ ಜಗಳವಾಡಲು
ಸಲ್ಲ; | ಹಗೆಯೊಡನೆ ಸ್ನೇಹವನು ಮಾಡಸಲ್ಲ; || ಜಗಳಗಂಟಿಕ್ಕುವನ ಮೊಗ
ದೊಳಗೆ ನಗೆ ಇಲ್ಲ; | ಅಗಲಿವೋಗುವನೆಂಬ ಮಗನ ಮೊಗಸಿಲ್ಲ || ೨ || ಬಿಡೆಯ
ನಿಲ್ಲದ ಊರು ಬಡವರಿಗೆ ಅಳವಲ್ಲ; | ಕಡುಚೆಟ್ಟಿ ಕುರುಡನೆಗೆ ಮಡದಿಯಹ
ಸಲ್ಲ; || ನುಡಿಯತಿಯದೆ ಇಹ ಸಾಕ್ಷಿಯನು ಇಡಸಲ್ಲ; | ದೃಢವಾದ ಮೂರ್ಖ
ನೊಳು ಕಡನ ಮಾತಿಲ್ಲ || ೩ || ಹರಿದಾಸರೆಸಿಸಿದರೆ ಪರಗತಿಯೊಳಿರವಿಲ್ಲ; | ಗುರು
ಹಿರಿಯರಾದವರ ಜರಿಯಸಲ್ಲ; || ಕರೆಕರೆಯ ಬದುಕಿನೊಳು ಬರುವ ಉಡುಗೊರೆ
ಇಲ್ಲ; | ಮರವಿನೊಳು ಹಗೆಯುರಗ ಗೆಲುವ ಪರಿ ಸಲ್ಲ || ೪ || ಹರಿಯು ಮುಸಿ
ದರೆ ಮನೆಯೊಳಿರಿಸಿಕೊಂಬುವರಿಲ್ಲ; | ಹರಿಯೊದ ನರನೊಳಗೆ ಗೆಲುವ ಪರಿ
ಯಿಲ್ಲ; | ಸಿರಿಯರಸ ವರಹತಮ್ಮಪ್ಪನಿರವನು ಬಲ್ಲ | ನರನು ಹರಿದೂಷಕರ
ಸರಿಯೊಳಗೆ ನಿಲ್ಲ || ೫ || —(ದಾ)

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಹಂಬ್ರಹ್ಮರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಲಿಂಗದ ತುದಿನೊಡಲನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕಾಗದ ಮೇಲೆ
ಅದಗಿಂದಾಗಿರುವ ಸಂಕಟದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಶಿವನಿಗೇ ಮರೆಹೊಗಳಿಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ದೇವತೆಗಳು
ಶಿವನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದು —

ಚೂ|| ಒಂಕಾರ ಸರಸಿಯೊಳು ಹೊಳೆವ ಕಮಲ, ನೀನು-ಒಂಕಾರಕುಸು
ಮದೊಳಗಿಹ ಪರಿಮಳ, ನೋಡ-ಲೋಂಕಾರರೂಪನಹ ನೀನೆ ಸಕಲ, ಮತ್ತೆ—
ಒಂಕಾರವಾಚ್ಯ ನಿನ್ನಿರವದಚಲ, ಎಣಿಸ-ಲೋಂಕಾರವಾರಿಧಿಗೆ ನೀನೆ ಸುಜಲ,
ಅರಿಯ-ಲೋಂಕಾರವೃಕ್ಷದೊಳಗುತ್ತಮಫಲ, ವಿಮಲಾ | ನವಲಿಂಗಮಯ

ನಾಗಿ ಶೋಭಿಸುವನೆ, ನವಕೋಟಿಗಣಪೂಜ್ಯನಾಗಿರುವನೆ, ನವನೀತವ್ಯದೊಂದು ಸನಸಿಸಿರುವನೆ, ಸರಲೋಕತಮವನ್ನು ಕಳೆಯುವವನೆ, ನಯನಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸ್ಮರನ ಸುಟ್ಟಿರುವನೆ, ಶಿವನೆ, ಭವನೆ | ತಿಳಿಯಲರಿಯುವು ನಿನ್ನ ನಿಜವ, ಕ್ಷಮಿಸು-
ತಿಯಾದಿರೈಮ್ಮ ಪಾತಕವ, ಒಲಿದು-ತಳಿ ನೀನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಹ ತನುವ, ಮಸದಿ
ಸಲಿದು ಹಿಡಿದೆವು ನಿನ್ನ ಪದವ, ಸ್ತುತಿಸಿ-ಸುಲಭದಲಿ ಪಡೆಯುವೆವು ಮುದವ ||

ಆಗ ಆಕಾಶವಾಣಿಯಾದ್ದೇನೆಂದರೆ-

ಶ್ಲೋ|| ಏತಲ್ಲಿಂಗಂ ಸಂವೃಣುಷ್ವ ಪೂಜನಾಯ ಜನಾರ್ದನ, | ಪಿಂಡೀ
ಭೂತ್ವಾ ಮಹಾಬಾಹೋ ರಕ್ಷಸ್ವ ಸಚರಾಚರಮ್ || —(ಸ್ಕಾಂ. ಪು)

ಅ|| ವಿಷ್ಣುವೇ, ನೀನು ಪಾಣಿವಟ್ಟವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೆ ತಕ್ಕ ಸಗುಣರೂಪವನ್ನು ವಹಿಸೆಂದು ಈ
ಲಿಂಗವನ್ನು ಬೇಡಿ ಈ ಚರಾಚರಸ್ವಂಚವನ್ನು ಕಾಪಾಡು.

ವಿಷ್ಣು ಆ ಪ್ರಕಾರ ಪಾಣಿವಟ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿ ಜ್ವಾಲಾಲಿಂಗವು ತನ್ನ
ವ್ಯಾಪ್ತಿವನ್ನು ಸಂಕುಚಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೂಜಾರೋಗ್ಯವಾದೊಂದು ಲಿಂಗವಾಯಿತು.
ಆ ದಿನವು ಯಾವದೆಂದರೆ-

ಶ್ಲೋ|| ಮಾಘಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶ್ಯಾಮಾದಿದೇವೋ ವ-ಹಾನಿತಿ | ಶಿವ
ಲಿಂಗಮಭೂತ್ವತ್ರ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಸಮಪ್ರಭಮ್ || —(ವ್ರ. ಚೂ)

ಅ|| ಮಾಘಕೃಷ್ಣ ಚತುರ್ದಶಿಯ ದಿನಸ ಆದಿದೇವನಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಯಲ್ಲಿ
ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಸಮನಾದ ತೇಜಸ್ಸುಳ್ಳ ಶಿವಲಿಂಗವಾದನು.

ಆಗ ಶಿವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾದ ವಿಷ್ಣು ಆ ಪೂಜಾಸೌಲಭ್ಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು
ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ-

ಶ್ಲೋ|| ವಸ್ಯೇಷು ಯಾದೃಶೀ ಪ್ರೀತಿರ್ವರ್ತತೇ ಪರಮೇಶಿತುಃ | ಉತ್ತ
ಮೇಷ್ಟಪಿ ನಾಸ್ಯೈವ ಗ್ರಾಮಜೇಷ್ಟಪಿ ತಾದೃಶೀ || —(ಶಿ. ಗೀ)

ಅ|| ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯೋ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ
ಹುಟ್ಟಿದ ಉತ್ತಮವಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಅಷ್ಟಿಲ್ಲ.

ಆ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬಿಲ್ವದ ಮೇಲೆ ಶಿವನ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಏಕೆಂದರೆ-

ಶ್ಲೋ|| ತ್ರಿದಲಂ ತ್ರಿಗುಣಾಕಾರಂ ತ್ರಿಣೇತ್ರಂ ತ್ರಿತಯಾಯುಧಮ್ |
ತ್ರಿಜನ್ಮಪಾಪಸಂಹಾರನೇಕ ಬಿಲ್ವಂ ಶಿವಾರ್ಪಣಮ್ || —(ಬಿ. ಅ)

ಅ|| ಮೂರು ದಲಗಳುಳ್ಳದ್ದೂ ಮೂರು ಗುಣಗಳ ಆಕಾರವುಳ್ಳದ್ದೂ ಮೂರು ಕಣ್ಣಿನಂತಿರು
ವದೂ ಮೂರು ಆಯುಧವಾಗಿರುವದೂ ಆದ ಒಂದು ಬಿಲ್ವವನ್ನು ಶಿವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದರೆ ಮೂರು ಜನ್ಮ
ಗಳ ಪಾಪವು ಪರಿಹಾರವಾಗುವದು.

ಶಿವನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಮಾಡುವದೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ-

ಸೂ|| ಪೂಜಾದಿಷ್ಟನುರಾಗ ಇತಿ ಪಾರಾಶರಃ || —(ನಾ. ಭ. ಸೂ)

ಅ|| ಪೂಜಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯೆಂದು ಪಾರಾಶರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಇರಬೇಕಾದ ಭಾವನೆಯೇನೆಂದರೆ—

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಅಟಿತಳ

ಶಿವಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿರೋ | ಶಿವಭಕ್ತರೆಲ್ಲಾ | ಶಿವಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿರೋ
|| ಪ || ನಾನಾಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಉದಯಸ್ಥಿತಿಪ್ರಲಯಕ್ಕೆ | ತಾನೇ ಕಾರಣವಾಗಿಹ
ಬ್ರಹ್ಮವು | ತಾನಾಗಿ ತನಗನ್ಯವೇನೂ ತೋರದೆ ಶಿವ | ತಾನೆಂಬ ಭಾವನೆ ತನಗೆ
ಸಾಧನವೆಂದು || ೧ || ಎಚ್ಚರ ಮರವೆಯಳಿದು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆ | ಸಿಶ್ಚಯ ತಾನೆಂಬ
ಅರಿವಿನೊಳು || ಒಚ್ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಆವಾಹನಗಳ | ಎಚ್ಚರದಿಗಿ ಮೌನಾ
ಕಾರದರುಹಿನೊಳ್ || ೨ || ಅರಿದುದ ನುರೆಯದೆ ತೊರೆಯದೆ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯವ ತುರಿಯಾ
ತೀತ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು || ಅರಿದುದ ಒರಿ ಅರಿವಿನ ಚಿದ್ರೂಪವೆ | ನೆಲೆಗೊಂಡ
ಶ್ರೀ ಗುರುಸಿದ್ಧಶಾಂತನಾಗಿ || ೩ ||

—(ದಾ)

ಈ ದಿನ ಜಾಗರಣೆ ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಚತುರ್ಥಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ
ದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ರಾತ್ರೀ ಶಿವಾ ಕಾಚನ ಸನ್ನಿಧತ್ತೇ | ಎಲೋಚನೇ ಜಾಗ್ರತ
ಮಪ್ರಮತ್ತೇ || ಸಮಾನಧರ್ಮಾ ಯುವಯೋಃ ಸಕಾಶೇ | ಸಖಾ ಭವಿಷ್ಯತ್ಯ
ಚೀರೇಣ ಕಶ್ಚಿತ್ ||

—(ಸು)

ಅ|| ಎಲೇ ಕಣ್ಣುಗಳೇ, ಒಂದು ಮಂಗಳಕರವಾದ ರಾತ್ರಿ ಬರುತ್ತದೆ. ನೀವು ರೆಪ್ಪೆ ಬಡಿ
ಯದೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಂಥವನೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಸೇರಿ ಗೆಲೆಯನಾಗುತ್ತಾನೆ.
(ಎಂದರೆ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣು ಬರುತ್ತದೆ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಶಿವನೇ ಆಗುತ್ತೀರಿ- ಎಂದರ್ಥ.)

ಈ ಜಾಗರಣೆಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿ—

ಶ್ಲೋ|| ರಾತ್ರಾ ಜಾಗರಣಂ ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸ್ಮಾತ್ತಾಂ ಸಮುಪೋಷ
ಯೇತ್ ||

—(ವ್ರ. ಚೂ)

ಅ|| ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ಊಟವಾಡಬಾರದು.

ಹೀಗೆಂದ ಮೇಲೆ ಇಂಥದೊಂದು ವ್ರತದ ಉಪದೇಶವು ತಮಗೆ ಆದದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಿಸಿ
ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಹರಸಿಕೊಂಡದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಕರೋಮಿ ತ್ವತ್ಪೂಜಾಂ ; ಸಪದಿ ಸುಖದೋ ಮೇ ಭವ ವಿಭೋ ; |
ವಿಧಿತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ದಿಶಸಿ ಖಲು ತಸ್ಯಾಃ ಫಲಮಿತಿ || ಪುನಶ್ಚ ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ
ದಿವಿ ಭುವಿ ವಹಸ್ವಕ್ಕೆ ನ್ಯುಗತಾನ್ | ಆದೃಷ್ಟಾಪ್ತ ತಪ್ತೇದಂ ಕಥಮಹ ಸಹೇ ?
ಶಂಕರ, ವಿಭೋ ||

—(ಶಿ ಲ)

ಅ|| ಹೆ, ಸ್ವಾಮಿ, ಶಂಕರ, ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಬೇಗ ಮೋಕ್ಷ
ವನ್ನು ಕೊಡು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುತ್ವವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನಾದರೆ ಮತ್ತೆ
ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಮೃಗವಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೂ
ಸುತ್ತಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಆ ವೃಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ ?

ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಬಗೆಯ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮಾಡದೆಂದರೆ—

ಕೀ || ಕರಣಗಳೀರೈದುಂ ನಾಲ್ಕುಂತಃ | ಕರಣದೊಡನೆ ಹದಿನಾಲ್ಕಾಗಿ ||
ಹರಗರ್ಪಣೆಯಾಗಲೈ ಚತುರ್ದಶಿ | ಧರೆಗುತ್ತಮವಹುದೊಪ್ಪಾಗಿ ||

ಮತ್ತು—

ಭಾ || ಮನದ ಕಲ್ಪವ ನೀಗಿ, ದೃಶ್ಯವ | ಕನಸಿನಂತಿರೆ ಕಂಡು, ಜ್ಞಾನದ |
ಮರೆಯ ಹೊಕ್ಕರೆ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷವೆ ತಾನೆಯೆನಿಸುವದು ; || ಘನಕೆ ಘನವಾದಾತ್ಮ
ಲಿಂಗದ | ನೆನಪಿನೊಳು ಮನ ಮಗ್ನವಾಗಲು | ವನಬಲೋಚನ, ಕೇಳು ಅದೆ ಶಿವ
ರಾತ್ರಿಯೆನಿಸುವದು ||

—(ಶಿ ಕ)

ಇಷ್ಟಾದರೆ ಅವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ
ದೇನೆಂದರೆ—

ನಾದನಾಮಕ್ರಿಯೆ—ಝಂಪೆ

ಶಿವನೋಗಿ ಸಕಲಸಂಸಾರದೊಳಗಿದ್ದೊಡೇ | ನವಿವೇಕಿಯಂತೆ ವೋಹಿಸಿ
ಕೆಡುವದುಂಟೇ? || ಪ || ಪಸಿಯ ಕಾಯ್ಲವಣಮುಂಬಂತೆ ಲೋಕಭ್ರಮೆಯೋ |
ಳೊನೆದು ತನ್ಮಯವಾದ ಮೂಢನಂತಿರದೆ || ಕೆಸರಿನೊಳಗಾಡುತ್ತಿಹ ಕುಂಬಾರ
ಹುಳುವಿನಂ | ತೆನೆದು ಲೌಕಿಕವ ಸೋಂಕಿಯು ಸೋಂಕದಿರುವ || ೧ || ಜಲಮಗ್ನ
ವಸ್ತ್ರದಂತಶಿವಾವಲಂಬನಗೆ | ಳೊಳಗೆ ಸಮರಸವಾದ ಬದ್ಧನಂತಿರದೆ || ಸಳಿನದಲಿ
ಜಲದಿ ಮುಳುಗಿದ್ದು ನೆನೆಯದ ತೆರದಿ | ತಿಳಿದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನೊಂದಿಯು ಹೊಂದ
ದಿರುವ || ೨ || ಇಂದ್ರಜಾಲಕ್ಕೊಲಿವನಂತೀ ಪ್ರಪಂಚ ನಿಜ | ವೆಂದು ಸಂಬಿರುವ
ಚೆರಚೀವಿಯಂತಿರದೆ || ಇಂದ್ರಜಾಲವ ತೋರ್ಪನಂತಖಿಲವದು ಮಿಥ್ಯೆ | ಯೆಂದ
ರಿದು ಗುರುಸಿದ್ಧನಡಿಯನೆಡೆವಡೆ || ೩ ||

—(ಕೈ. ಕ)

ಟಿ|| (ವಸ್ತ್ರದಂತೆ+) ಅಶಿವಾಪಲಂಬನಗಳೊಳಗೆ—ಅಮಂಗಳಕರವಾದ ಲೌಕಿಕೋದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ.

ಶಿವಭಕ್ತಿಯ ಈ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು 'ಶಿವನ
ವೂಜಿಸೋ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವರು.

ಭಜನಾವಲಿ

೧. ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ | ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ ಸಾಂಬ ಶಿವ
- ೨ ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ ಶಂಭೋ ಶಂಕರ | ಶರಣಂ ಮೇ ತವ ಚರಣಯುಗಮ್
೩. ಶಂಭೋ ಶಂಕರ ಗೌರೀಶ | ಶಾಂತ ದಯಾಪರ ವಿಶ್ವೇಶ
೪. ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ ಗಿರಿಜಾನಾಯಕ | ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಜಯ ಭವಭಯಹಾರಕ
೫. ಜಯ ಜಯ ಸಾಂಬ ; ಶಿವ ಹರ ಸಾಂಬ
೬. ಹರ ಹರ ಶಂಭೋ ಗೌರೀಪತೇ | ಚಿತ್ಸುಖದಾಯಕ ಜಗತ್ಪತೇ

ಆ ಘಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಇರಬೇಕಾದ ಭಾವನೆಯೇನೆಂದರೆ—

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಅಟಿತಾಳ

ಶಿವಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿರೊ | ಶಿವಭಕ್ತರೆಲ್ಲಾ | ಶಿವಪೂಜೆಯ ಮಾಡಿರೊ
|| ಪ || ನಾನಾಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಉದಯಸ್ಥಿತಿಪ್ರಲಯಕ್ಕೆ | ತಾನೇ ಕಾರಣವಾಗಿಹ
ಬ್ರಹ್ಮವು | ತಾನಾಗಿ ತನಗನ್ಯವೇನೂ ತೋರದೆ ಶಿವ | ತಾನೆಂಬ ಭಾವನೆ ತನಗೆ
ಸಾಧನವೆಂದು || ೧ || ಎಚ್ಚರ ಮರವೆಯಳಿದು ಪರಬ್ರಹ್ಮವೆ | ಸಿಶ್ಚಯ ತಾನೆಂಬ
ಅರಿವಿನೊಳು || ಒಚ್ಚಿತ್ತನಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅವಾಹನಗಳ | ಎಚ್ಚರಡಗಿ ಮೌನಾ
ಕಾರದರುಹಿನೊಳ್ || ೨ || ಅರಿದುದ ನುರೆಯದೆ ತೊರೆಯದೆ ಲಕ್ಷ್ಯವ ತುರಿಯಾ
ತೀತ ಅಹಂಬ್ರಹ್ಮವೆಂದು || ಅರಿದುದ ಬರಿ ಅರಿವಿನ ಚಿದ್ರೂಪವೆ | ನೆಲೆಗೊಂಡ
ಶ್ರೀ ಗುರುಸಿದ್ಧಶಾಂತನಾಗಿ || ೩ ||

—(ದಾ)

ಈ ದಿನ ಜಾಗರಣೆ ಬಹಳ ಅವಶ್ಯಕವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವ
ದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ರಾತ್ರಿ ಶಿವಾ ಕಾಚನ ಸನ್ನಿಧತ್ತೇ | ಎಲೋಚನೇ ಜಾಗ್ರತ
ಮಪ್ರಮತ್ತೇ || ಸಮಾಸಧರ್ಮಾ ಯುವಯೋಃ ಸಕಾಶೇ | ಸಖಾ ಭವಿಸ್ಯತ್ಯ
ಚಿರೇಣ ಕಶ್ಚಿತ್ ||

—(ಸು)

ಅ|| ಎಲೇ ಕಣ್ಣುಗಳೇ, ಒಂದು ಮಂಗಳಕರವಾದ ರಾತ್ರಿ ಬರುತ್ತದೆ. ನೀವು ರೆಪ್ಪೆ ಬಡಿ
ಯದೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮಂಥವನೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಸೇರಿ ಗೆಲುವನಾಗುತ್ತಾನೆ.
(ಎಂದರೆ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣು ಬರುತ್ತದೆ. ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಶಿವನೇ ಆಗುತ್ತೀರಿ- ಎಂದರ್ಥ.)

ಈ ಜಾಗರಣೆಗೆ ಸಾಧನವಾಗಿ—

ಶ್ಲೋ|| ರಾತ್ರೌ ಜಾಗರಣಂ ಯಸ್ಮಾತ್ಪ್ರಸ್ಮಾತ್ತಾಂ ಸಮುಪೋಷ
ಯೇತ್ ||

—(ವ್ರ. ಚೂ)

ಅ|| ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿರಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ ಹಗಲು ಹೊತ್ತು ಊಟವಾಡಬಾರದು.
ಹೀಗಿಂದ ಮೇಲೆ ಇಂಥದೊಂದು ವ್ರತದ ಉಪದೇಶವು ಕಮಗೆ ಆದದ್ದಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷಿಸಿ
ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಹರಸಿಕೊಂಡದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಕರೋಮಿ ತ್ವತ್ಪೂಜಾಂ ; ಸವದಿ ಸುಖದೋ ಮೇ ಭವ ವಿಭೋಃ |
ವಿಧಿತ್ವಂ ವಿಷ್ಣುತ್ವಂ ದಿಶಸಿ ಖಲು ತಸ್ಯಾಃ ಫಲಮಿತಿ || ಪುನಶ್ಚ ತ್ವಾಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ
ದಿವಿ ಭುವಿ ವಹನ್ಸಿಕ್ಕೈನ್ಯುಗತಾನ್ | ಆದೃಷ್ಟ್ವಾ ತತ್ಪ್ರೇದಂ ಕಥಮಹ ಸರ್ವೇ ?
ಶಂಕರ, ವಿಭೋ ||

—(ಶಿ ಲ)

ಅ|| ಹೆ, ಸ್ವಾಮಿ, ಶಂಕರ, ನಿನ್ನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಬೇಗ ಮೋಕ್ಷ
ವನ್ನು ಕೊಡು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮತ್ವವನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುತ್ವವನ್ನೂ ಕೊಡುವವನಾದರೆ ಮತ್ತೆ
ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಮೃಗವಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೂ
ಸುತ್ತಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಆ ವೃಥೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಲಿ ?

ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾದ ಬಗೆಯ ಶಿವರಾತ್ರಿ ಮಾಡದೆಂದರೆ—

ಕೀ || ಕರಣಗಳೀರೈದುಂ ನಾಲ್ಕುಂಟೆ || ಕರಣದೊಡನೆ ಹದಿನಾಲ್ಕಾಗಿ ||
ಹರಗರ್ವಣಿಯಾಗಲೈ ಚತುರ್ದಶಿ | ಧರೆಗುತ್ತಮವಹುದೊವ್ವಾಗಿ ||

ಮತ್ತು—

ಭಾ || ಮನದ ಕಲ್ಪವ ನೀಗಿ, ದೃಶ್ಯವ | ಕನಸಿನಂತಿರೆ ಕಂಡು, ಜ್ಞಾನದ |
ಮರೆಯ ಹೊಕ್ಕರೆ ಕೃಷ್ಣ ಪಕ್ಷವೆ ತಾನೆಯೆನಿಸುವದು ; || ಘನಕೆ ಘನವಾದಾತ್ಮ
ಲಿಂಗದ | ನೆನಪಿನೊಳು ಮನ ಮಗ್ನವಾಗಲು | ವನಬಲೋಚನ, ಕೇಳು ಅದೆ ಶಿವ
ರಾತ್ರಿಯೆನಿಸುವದು ||

—(ಶಿ ಕ)

ಇಷ್ಟಾದರೆ ಅವನು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ
ದೇನೆಂದರೆ—

ನಾದನಾಮಕ್ರಿಯೆ—ಝಂಪೆ

ಶಿವನೋಗಿ ಸಕಲಸಂಸಾರದೊಳಗಿದೊಡೇ | ನವಿವೇಕಿಯಂತೆ ವೇದಾಹಿಸಿ
ಕೆಡುವದುಂಟೇ ? || ಪ || ಪಸಿಯ ಕಾಯ್ಲವಣಮುಂಬಂತೆ ಲೋಕಭ್ರಮೆಯೋ |
ಳೊಸೆದು ತನ್ಮಯವಾದ ಮೂಢನಂತಿರದೆ || ಕೆಸರಿನೊಳಗಾಡುತು ಕುಂಬಾರ
ಹುಳುವಿನಂ | ತೆಸೆದು ಲೌಕಿಕವ ಸೋಂಕಿಯು ಸೋಂಕದಿರುವ || ೧ || ಜಲಮಗ್ನ
ವಸ್ತ್ರದಂತಿವಾವಲಂಬನಗೆ | ಳೊಳಗೆ ಸಮರಸವಾದ ಬದ್ಧನಂತಿರದೆ || ಸಳಿನದಲೆ
ಜಲದಿ ಮುಳುಗಿದು ನೆನೆಯದ ತೆರದಿ | ತಿಳಿದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನೆಂದಿಯು ಹೊಂದ
ದಿರುವ || ೨ || ಇಂದ್ರಜಾಲಕ್ಕೊಲಿವನಂತೀ ಪ್ರಪಂಚ ನಿಜ | ವೆಂದು ಸಂಬಿರುವ
ಚಿರಜೀವಿಯಂತಿರದೆ || ಇಂದ್ರಜಾಲವ ತೋರ್ಪನಂತಖಿಲವಿದು ಮಿಥ್ಯೆ | ಯೆಂದ
ರಿದು ಗುರುಸಿದ್ಧನಡಿಯನೆಡೆವಡೆ || ೩ ||

—(ಕೈ. ಕ)

ಟಿ|| (ವಸ್ತ್ರದಂತೆ+) ಅಶಿವಾಪಲಂಬನಗಳೊಳಗೆ-ಅಮಂಗಳಕರವಾದ ಲೌಕಿಕೋದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ.

ಶಿವಭಕ್ತರು ಈ ಮಹಿಮೆಯನ್ನರಿತೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ' ಶಿವನ
ವೂಚಿಸೋ ' ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವರು.

ಭಜನಾವಲಿ

೧. ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ | ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ ಸಾಂಬ ಶಿವ
- ೨ ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ ಶಂಭೋ ಶಂಕರ | ಶರಣಂ ಮೇ ತವ ಚರಣಯುಗಮ್
೩. ಶಂಭೋ ಶಂಕರ ಗೌರೀಶ | ಶಾಂತ ದಯಾಪರ ವಿಶ್ವೇಶ
೪. ಸಾಂಬ ಸದಾಶಿವ ಗಿರಿಜಾನಾಯಕ | ಮೃತ್ಯುಂಜಯ ಜಯ ಭವಭಯಹಾರಕ
೫. ಜಯ ಜಯ ಸಾಂಬ ; ಶಿವ ಹರ ಸಾಂಬ
೬. ಹರ ಹರ ಶಂಭೋ ಗೌರೀಪತೇ | ಚಿತ್ಸುಖದಾಯಕ ಜಗತ್ಪತೇ

ಸು ಕ ನ್ಯಾಖ್ಯಾನ

ಪೀಠಿಕೆ—ಸಾತಿವ್ರತ್ಯ

ಯರಕುಲಕಾಂಕ್ಷೋದಿ - ಅಟಿತಾಳ

ಪತಿಭಕ್ತಿಗೆಣೆಯಿಲ್ಲ ಜಗದ | ಪತಿ | ಪ್ರತಿಯರ ಗುಣ ಸುಖವೀವುದು
ಮುದದಿ || ಪ || ಧನಸಂತನಲ್ಲೆಂದು ಬಿಡದೆ | ಒಹು | ಗುಣವಂತನೆಂದು ಕೈ
ಹಿಡಿದರೆ ಮುಗುದೆ || ಎಣಿಸದೆ ರೂಪನ ಮನದೆ | ಇರ್ಪಾ | ವಸಿತೆಯ ಕೀರ್ತಿ
ಹಬ್ಬದೆ ತಾ ನಿಲ್ಲುವದೆ? || ೧ ||

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿರುವದೊಂದಲ್ಲವೆ ವಿಷಯಸುಖವನ್ನನುಭವಿಸುವದು? ಅದ್ವ
ರಿಂದ ಆ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ
ದರೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಧನ್ಯರಾಗುವೆಲ್ಲವೆ? ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಾಧನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸ್ಥಿತಿಯು
ಹೇಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಒರಗದಂ ಕನಸಿಂದೆ ದುಃಖಸುಖದೊಳ್ಪಾಳ್ವದಂತೆ ತಾನೇಳ್ಳದ ಕ | ಗೊ
ರೆದಾಗಳ್ಳೆಯಲಪ್ಪ ವೌಲ್ ಸರಕ ತಿರ್ಯಜ್ಞತ್ಯದೇವತ್ವದೊಳ್ || ತಿರಿತಂದೊಪ್ಪುವ
ಬಾಳ್ಳೆಯಲ ಬಯಲ ಬಾಳಂ ನಚ್ಚಿ ನಿತ್ಯತ್ವಮಂ | ಮರವಂತೇಕೆಯೊ ನಿಮ್ಮ
ನಾಂ ಮರೆವೆನೋ? ರತ್ನಾ ಕರಾರ್ಥಶ್ವರಾ ||

—(ರ. ಶ)

ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೇ ಸಾಲದಾಗುವದೆಂದು ನಿತಿಶಾಸ್ತ್ರ
ಕಾರರು ಎಚ್ಚರಿಸುವದೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ಒಡಲಿದು ದಿಡಮಿರ್ಪನ್ನಂ, | ಕಡುಬವದಿಂ ಮಿಳ್ಳು ಸನಿಹಕೈತರ
ದನ್ನಂ, || ಬಿಡದಾತ್ಮಹಿತವನೆಸವುದು; | ಕಡೆಗಾಲದೊಳೇನನೆಸಗಲಾರ್ಪಂ
ಮನುಜಂ? ||

—(ನ. ಶ)

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಎಲ್ಲರೂ ಈ ದಾರಿಯನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟು ಅಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವದನ್ನು ಒಬ್ಬ
ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಮುಖಾರಿ — ಝಂಪೆ

ಸಕಲಸಾಧನವೆನಗೆ ಕೈನೇರಿತು; ||ಪ|| ಮುಕುತಿಯಾ ಸಾಧನಕೆ ಬಾರದಾ
ಧನವು || ಅ. ಪ. || ಸಂಸಾರದಲಿ ಜ್ಞಾನ; ಸತಿವುತ್ರರಲಿ ಭಕ್ತಿ; | ಕಂಸಾರಿ
ಪೂಜಿಯಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವು; || ಸಂಶಯದ ಜನರಲ್ಲಿ ಸಖತನವ ಮಾಡುವೆನು; |
ಹಿಂಸೆಪಡಿಸುವೆ ಸುಜನಸಂಗವನು ರಂಗ || ೧ || ಎಷಯಂಗಳಲಿ ಧ್ಯಾನ; |
ಲೌಕಿಕದಲಿ ಮನವು; | ವಶವಲ್ಲದಾ ಕಥೆಗಳೇ ಶ್ರವಣವು; || ಹಸನಾಗಿ ಎಣಿ
ಸುವಾ ಹಣಹೊನ್ನಿ ನಾ ಜಪವು; | ಬಿಸಿಲೊಳಗೆ ಚರಿಸುವದೆ ಆದಿ ಮಹಾತಪವು
|| ೨ || ಪೀಠವೊಜೆಂಬುದು ಲಾಬಚೋರಣವಯ್ಯ; | ಮಾಟದ ಪಯೋ

ಧರವೆ ಕಲಶವೂಜೆ; || ಚೂಟಿಯಲಿ ಉದರದಾ ಯಾತ್ರೆಯೆ ಮಹಾಯಾತ್ರೆ; |
ಬೂಟಕತನದಿ ಅನ್ಯತ ಪೇಳ್ವುದೇ ಮಂತ್ರ || ೩ || ಹೆಂಡತಿಯ ಕೊಂಡೆಯದ
ಮಾತುಗಳೆ ಉಪದೇಶ; | ಚಂಡಕೋಪವು ಎಂಬುದಗ್ನಿಹೋತ್ರ; || ಪಂಡಿತ
ನೆನಿಸಿದೆ ಕುವಿದ್ಯದ ಪಠನೆಯಿಂದ; | ಕಂಡಲ್ಲಿ ವಾದಿಸುವೆ ತರ್ಕವಯ್ಯ; || ೪ ||
ಒದಿದೆನು ಯಲ್ಲಣ್ಣ ಕಲ್ಲಣ್ಣ ಎನ್ನುತಲಿ; | ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯವೆಂಬುದೇ ಪಗಡೆ
ಪಂಜಿ; || ಸಾಧಿಸಿ ಈ ಪರಿಯ ಧನವನ್ನು ಕೂಡಾಕಿ | ಮೋದಿ ಶ್ರೀ
ಹಯಪದಸ ಸಿನ್ನ ನಾ ಮರೆತಿ || ೫ || —(ದಾ)

ದೇವತೋಪಾಸನೆಯು ಪುರುಷರಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸುಖವಾದ ಬೇರೆ
ಮಾರ್ಗವಿರುವದು. ಅದು ಯಾವದೊಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನಾಸ್ತಿ ಯಜ್ಞಃ ಸ್ತ್ರೀಯಃ ಕಿಂಚಿನ್ನ ವ್ರತಂ ನೋಪವಾಸಕಮ್; |
ಯಾ ತು ಭರ್ತರಿ ಶುಶ್ರೂಷಾ ತಯಾ ಸ್ವರ್ಗಂ ಜಯತ್ಯಸೌ || —(ಸು)

ಅ|| ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಯಾವದೊಂದು ಯಜ್ಞವೂ ವ್ರತವೂ ಉಪವಾಸವೂ ಇಲ್ಲ. ಗಂಡನನ್ನು
ಸೇವಿಸುವದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವರು.

ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಭರ್ತಾ ತು ಖಲು ನಾರೀಣಾಂ ಗುಣವಾಸ್ತಿ ಗುಣೋಽಪಿ ವಾ |
ಧರ್ಮಂ ಏಮೃತಮಾನಾನಾಂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಂ ದೇವ, ದೈವತಮ್ || —(ಶ್ರೀ. ರಾ)

ಅ|| ಧರ್ಮವನ್ನು ಒಳಹೊಕ್ಕು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಗುಣವಂತನಾಗಲಿ ಗುಣಹೀನನಾಗಲಿ ಹೆಂಗ
ಸರಿಗೆ ಗಂಡನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೈವವು.

ಆ ಪತಿಸೇವೆಯ ರೀತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಪತಿಯ ಮಾನಸದಿರವನನುಸರಿ | ಸುತೆ, ನಿರಾಕರಿಸದೆ ತದಾ
ಜ್ಞೆಯ, | ಹಿತವಚನಗಳನಾಡುತುದ್ದತನವ ತೋರಿಸದೆ, || ಪತಿಯ ತಪ್ಪಣಿ
ಸದೆ, ಸಿರಂತರ | ಪತಿಯ ಶಿಶ್ರೂಷೆಯನು ಮಾಡು | ತ್ವತ್ತಿಶಯದ ಸದ್ವೃತ್ತಿಗಳ
ನೀನಾಚರಿಸು ಕುವರಿ || —(ಸ್ತ್ರೀ. ಧ. ಸಂ)

ಇದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಶಿರೋಮಣಿಯು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಸಾಂ|| ಮುದುಪರಿಯರೆಂದು ಮುಂದುಗಿಟ್ಟಾಡದೆ, | ಚದುರರಲ್ಲೆಂದು
ಜರಿಯದೆ || ಇದು ಹಿತವೆಂದವರಿತ್ತುಪದೇಶವ | ನೆರ್ದೆಗೊಳಿಸುವುದೆಸಗುವುದು ||
—(ಹ. ಧ)

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು
“ಪತಿಭಕ್ತಿಗೆಣೆಯಿಲ್ಲ ಜಗದಿ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ
ನಿರ್ದೇಶನವಾಗಿ ಸುಕನ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ನಿರೂಪಣಮಾಡಲಾಗುವದು.

ಆಖ್ಯಾನ

ಕೀ॥ ಭೃಗುಸುತ ಚ್ಯವನನ್ನು ವೀರಾಸನದೊಳು-ಮಿಗಿಲಹ ತಪದೊಳು
ಕುಳಿತು | ಬಗೆಯದೆ ಹುತ್ತಗಟ್ಟಿರುವದ ದೇಹದಿ-ಬಿಗಿದಿದನು ಚಗವನು
ಮರೆತು ||

ಹೀಗಿರುವಾಗ—

ಸಾ || ಬಂದನಾಗ ಶರಣಾತಿಸ್ಥವನು ಬಹು | ಸುಂದರಾಂಗಿಯರ ಕೂಡಿ ||
ನಂದನಸಮಪಹ ತಪೋವನಕೆ ತಂ | ನಂದಡೆಯೊಳೊಡಾಡಿ ||

ಆವನ ಮಗಳಾದ ಸುಕನ್ಯೆಯು ತನ್ನ ಗೆಳತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ
ಬರುತ್ತಿರುವದು—

ಕಾಂಬೊದಿ—ಝಂವೆ

ಸರಿ ಯಾರು ಲೋಕದೊಳು ನಿನಗಿಲೆ ವಸಂತ? || ಪ || ಹರುಷವನು ಧರೆ
ಗೀಯುವದೆ ನಿನ್ನ ಪಂಥ || ಅಪ || ಮಾಸುರದ ಮೇಲುಗಡೆಯೊಳು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂ
ಕುಳಿತು | ಕೋಮಲದ ಕಂಠದಿಂ ಕೋಗಿಲೆಗಳು || ಸಾಮಗಾನವನು ಮಾರಿಸಿ
ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಯನು | ಪ್ರೇಮದಿಂದಲಿ ಹಾಡುತ್ತಿಹುದು ನೋಡಿದರೆ || ೧ || ಸರಸಿ
ಗಳೊಳೆಲ್ಲೆಯುಂ ತುಂಬಿ ತೋರುತ್ತ | ಅರಳಿರುವ ಕಮಲದೆಸಳುಗಳಿಂದಲಿ ||
ಪರಿಮಳವ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಗಾಳಿಯೊಂದಿಗೆ ದುಂಬಿ | ಮೊರೆದು ಸಾರುವ ನಿನ್ನ
ಯಶವ ಕೇಳೆ || ೨ || ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಡೆ ಪೆಣ್ಣು ಕ್ರವಾಕಂಗಳಾ | ಸಲ್ಲಲಿತಕಮಲ
ನಾಳದೊಳರ್ಥವ || ಮೆಲ್ಲುತ್ತ ತಾನು ಮೊದಲುಗಳರ್ಥವನು ತನ್ನ | ನಲ್ಲಗಾ
ಮೇಲೆ ಕೊಡುತ್ತಿಹುದು ನೋಡೆ || ೩ ||

ಆ ಸ್ವರಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಬಹಿರ್ಮುಖನಾದ ಚ್ಯವನನು ಸುಕನ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಿಸಿ ತನ್ನ
ಕುಗ್ಗಿದ ಕಂಠದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಮೋಹನ—ಆದಿತಾಳ

ನೆರೆ ನೋಡೆನ್ನ ಮರುಕದಿಮುನ್ನ | ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವೆನೀ || ಪ || ನೆರೆ ನೋಡು
ತೆನ್ನೊಳು | ಸಿರಚಿಸು ಹರ್ಷವ | ನೆರಗೊಡ್ಡಿ ಬೇಡುವೆ | ಸ್ಮರನರಗಿಣಿ ನಿನ್ನ || ಅ ಪ ||
ಕಳೆದೆ ನೀನೆನ್ನಯ | ಬಲಿದ ಸಮಾಧಿಯ | ಕಳೆಯ ಬೇಡೆನ್ನೊಳು | ಚಲಿಸುವ
ಪ್ರಾಣಗಳ || ಉಳಿಸೆನ್ನ ಬೇವಿತವ | ಗಳಿಸೆ ನಿನ್ನಯ | ಬಲುಮೆಯ ತೋರುತ |
ಜಲಜಾತಸಮನೇತ್ರ || ೧ || ನೀನೇ ನನಗೆ ಈಗ | ಕಾಣುವ ದೈವತವು | ನೀನೇ
ಎನಗೆ ಈ | ಕ್ಷೋಣಿಯ ಸರ್ವಸ್ವವು || ನೀನೇ ನನಗೆ ಪಂಚ | ಪ್ರಾಣವು ನೋಡಲು |
ನೀನಿಂದು ದಯದೊರೆ | ಮಾನಿಸಿಮಣಿ ಈಗ || ೨ || ಶರಣುಬಂದಿಹೆ ನಿನಗೆ |
ತರುಣೀಮಣೀಯನೀನು ಕರುಣವ ದೋರದಿರೆ | ಮರಣವಾಗುವದು || ತಿರುಗಿ
ನೋಡೆನ್ನನು | ಕೊರಗಿಸಿದಿನ್ನು ಮೇಲೆ | ಬೆರಗಾಗಿ ಬೇಡುವೆ | ಸರಸಿರುಹಾಸನೇ
೩ ||

ಇಂಥ ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ವಿಷಯಸುಖದ ಮೇಲೆ ಬಾಯಿನೀರುಂಟಾಗುವದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಪರಾಶರಪ್ರಭೃತಯೋ ವಾತಾಂಬುಸರ್ಣಾಶನಾ |
ಸ್ತೇನು ಸ್ತ್ರೀಮುಖಪಂಕಜಂ ಸುಲಲಿತಂ ದೃಷ್ಟ್ವೈವ ಮೋಹಂಗತಾಃ ; || ಶಾಲ್ಯ
ನ್ನಂ, ಸಘೃತಂ, ಪಯೋದಧಿಯುತಂ, ಯೇ ಭುಂಜತೇ ಮಾನವಾಃ | ಸ್ತೇಷಾ
ವಿಂದ್ರಿಯಸಿಗ್ರಹೋ ಯದಿ ಭವೇದ್ವಿಂಧ್ಯಃ ಪ್ಲವೇತ್ಸಾಗರೇ || —(ಸು)

ಅ|| ಗಾಳಿ, ನೀರು, ತರಗಿತಿ—ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತಿಂದುಕೊಂಡಿದ್ದಂಥ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ
ಪರಾಶರ—ಮೊದಲಾದವರೇ ಹೆಂಗಸರ ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಮೋಹಗೊಂಡರು;
ಇನ್ನು ನೆಲ್ಲಕ್ಕಿಯ ಅನ್ನ, ತುಪ್ಪ, ಹಾಲಾ, ಮೊಸರು—ಇವುಗಳನ್ನು ಣ್ಣುವಂಥ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ
ಇಂದ್ರಿಯಸಿಗ್ರಹವಾಗುವದೊಂದರೆ ವಿಂಧ್ಯಪರ್ವತವು ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ತೇಲಿತು.

ಮೈಮೇಲೆಲ್ಲ ಹುತ್ತಗಳಿದ್ದ ಚೈವನನು ಕಾಣಿಸದೆ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಸುತ್ತಲೂ ಬೆರಗಾಗಿ
ನೋಡಿದ ಸುಕನ್ಯೆಯು ಆ ಹುತ್ತವನ್ನು ನೋಡಿ—

ದಿಂ || ಹುತ್ತವೋ ಮೋಕ್ಷಾಂತಂ ಸಣ್ಣ ಗಿರಿಯೋ? ನೋಡಿ ; | ಏತ್ತ ನೋಡಿ
ದೊಡಂ ರಮ್ಯವಿಹುದು ನಾಡೆ ; || ಇತ್ತ ನೋಡಲೈಕೆರಡು ಹೊಳೆವ ಗೂಡು ; |
ಚಿತ್ತಕಾಶ್ಚರ್ಯಂ ನೋಡಲಿದರ ಪಾಡು ||

ಸುಕನ್ಯೆಯು ಆ ಹುತ್ತದ ಗೂಡುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲಿಚ್ಛಿಸಿದಾಗ ನಡೆದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಅಚ್ಚರಿಯನ್ನೊಂದು ಕೇಳಾ | ಸಚ್ಚರಿತಸಿರೆ ಹುತ್ತಿನೊಳಗುರಿ |
ಗಿಚ್ಚಿಸಂತೋರಂತೆ ಬೆಳಗುವ ಕಂಗಳನು ಕಂಡು || ಅಚ್ಚರಿಯಿದೇನೆನುತ
ಮುಳ್ಳಿಲಿ | ಚುಚ್ಚಿದಳು ತಾಸರಿಯದವಳಿಂ | ತೊಚ್ಚತಿಳಿದುದು ರಕ್ತವವನಿಗೆ
ಕಾಂತೆ ಬೆರಗಾಗೆ || —(ಕ. ಭಾಗ)

ಟಿ|| ಓರುತೆ—ಎಡೆಬಿಡದೆ. ಒಚ್ಚತ (ಇಳಿದುದು)—ಹೆಚ್ಚಾಗಿ.

ಇದರ ಸ್ತುಭಾವದಿಂದ—

ಸಾಂ|| ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಮಲಮೂತ್ರಬಂಧನೆಯಾಗಿ | ಮಾನವೇಂದ್ರನು ಚಿಂತೆ
ಗೊಂಡು || ತಾನೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ತಿಳಿದನು ಮಗಳಿಂದ | ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಪೀಡೆಯಾದುದು
ದನು ||

ಒಡನೆ ಶರ್ಮಾತಿರಾಜನು ಮುನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಗಳದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು
ಪೇಚಾಡಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುನಿಯು ಅವನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಭೂಪಾಲ—ಝಂಪೆ

ಬರಲುಳ್ಳ ದುಃಖವನು ಮಾರಲಾರಿರದಹುದು? ಮರುಳೆ, ನಿಯಮಿಸುವ
ವಿಧಿ ಬೇರಿರುತ್ತಿರೆ || ಪ || ಹರಿಯು ಭೃಗುಸತಿಯ ಕೊಲಬೇಕೆನ್ನು ತಿರ್ವನೇ? |
ಹರಸ ವಿಧಿ ಧಿಕ್ಕುರಿಪೆನೆಂದಿರನೇ? || ಸ್ಮರನುಮೇಶನ ಶರವನೆಸುವೆನೆಂದಿರನೇ? |
ಸುರರು ಯಜ್ಞಕೆ ಪೋಪೆನೆಂದಿರನೇ? || ೧ || ರಾಕ್ಷಸರ ಗುರು ದಾನಕಡ್ಡ

ಬರಲಿದನೆ? | ದಕ್ಷನುಂ ಶಶಿಯುಂವೇಕ್ಷಿಸಲಿದನೆ? || ಅಕ್ಷಗಳ ಶ್ಯೂರಿಪುವಾಡ
ಲೆಂದಿದನೆ? | ದಕ್ಷನುಗ್ರನ ವೈರಕೊಲಿದಿದನೆ? || ೨ || ಮುನಿಗಳಿಂ ನಹುಷ
ನಂದಣವೊರಿಸಲಿದನೆ? | ಕನಕನ್ಯಗವನು ರಾಮನೆಳಸಿದನೆ? || ಮುನಿಯು
ಧೇನುವ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನರಿದಿದನೆ? | ದನುಜನವನಿಜಿಗಳು ಪಲೆಂದಿದನೆ? || ೩ ||
ಈಶನ ಜಲಂಧರಂಗೈಲೈದಲಿದನೆ? | ವಾಸವನಹಲೈಯನು ಬಯಸಿದನೆ? ||
ವಾಸುದೇವನಸುತರು ಯತಿಯ ಗೆಲಲಿದರೇ? | ವ್ಯಾಸನಭವನ ಜರಿವೆನೆಂದಿ
ದನೆ? || ೪ || ತುರಗನನು ಶೂದ್ರೀಕನೇರಲೆಂದಿದನೆ? | ತುರಗಮೇಧವ ಸಗರ
ನೆಣಿಸಿದನೆ? || ಹಿರಿಯರಿಂತವರೆ ಮುಂದೋಚದೊಳಗಾದರೆನೆ | ಗುರುಸಿದ್ಧ
ನಾಜ್ಞೆಯನು ನೀನುಳಿಯೆ? || ೫ ||

—(ಕೈ. ಕ)

ಆದರೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕೆನ್ನಲು ಮುನಿ
ಹೇಳಿದ್ದು—

ಭಾ|| ಎನ್ನ ಜಪತಪನಿತ್ಯಕರ್ತುಕೆ | ಬನ್ನಮಿಲ್ಲದ ತೆರದಿ ಗುಣಸಂಪನ್ನ
ನಿನ್ನಯ ಕನ್ಯೆ ಶಿಶ್ರೂಸಿಸಲು ಸತಿಯಾಗಿ || ನನ್ನಿಯಿಂದೆನಗಿತ್ತು ಮದುವೆಯ |
ಮನ್ನಿಸಗು ಸುಖವಹುದು ; ಕುಡದೊಡೆ | ಮನ್ನಿಸಲು ತಾನಾರನೆಂದನು
ಚ್ಚವನನುನಿಯಾಗ ||

—(ಸು. ಚ)

ಹೀಗೆನ್ಮತ್ತಲೇ ರಾಜಕುಮಾರನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳಾದ ಮಗಳನ್ನು ವನ
ವಾಸಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಡಿ ಮಾಸಿತೆಂದು ಅರಸನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದ್ದು—

ಚಾ|| ಗೌತಮನ ಕೈ ಹಿಡಿದವಳು ಪುರು-ಹೂತನಿಗೆ ಮರುಳಾದಳು ;
ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತ ಚಂದ್ರನನು ತಾರೆಯು-ಪಾತಕಾಬ್ಧಿಯೊಳಾಳ್ಳಳು ; || ಈ ತೆರದೊಳಿವ
ಳಾಗಲೆಂತಾ-ರೀತಿಯನು ನಾ ಸಹಿವೆನು ; | ಭೀತಿದೋರ್ವುದು ಮುನಿಗೆ
ನೀಡುವೊ-ಡೀ ತರುಣಿಯರ ಮಣಿಯನು ||

ಹೀಗೆ ತಂದೆ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಗಳು ಬಂದು ತಾನು ಆ ಋಷಿಯನ್ನೇ ವರಿಸುತ್ತೇ
ನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಆತ್ಮಾರ್ಥಂ ಜೀವಲೋಕೇಽಸ್ಮಿನ್ನೋ ನ ಜೀವತಿ ಮಾನವಃ |
ಪರಂ ಪರೋಪಕಾರಾರ್ಥಂ ಯೋ ಜೀವತಿ ಸ ಜೀವತಿ ||

—(ಸು)

ಅ|| ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾರು ತಾನೆ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ ? ಪರೋಪಕಾರ
ಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರು ಬದುಕುತ್ತಾರೋ ಅವರ ಬದುಕೇ ಬದುಕು.

ಆದ್ದರಿಂದ ತಾನು ಸೈನಿಕರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮುನಿಯನ್ನು ವರಿಕುಂತೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಈ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ
ತಕ್ಕ ಹಿರಿಯರುಕ್ತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಕ್ಕೊಂಡದ್ದು—

ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ-ಭಾಷೆ

ಮಾಡು ಧಾಸಧರ್ಮ ಪರಲುಪಕಾರವ ಮರೆಯದಿರಚ್ಚರಿಕೆ | ಕೇಡ ನೆನೆಯ
ಬೇಡ ನಂಬಿದವರ ಮೇಲೆ ಕೆಡುವೆ ನೀನೆಚ್ಚರಿಕೆ || ಪ || ಬಾಳಿ ಬದುಕಿ ನೀರಿ

ಇರುವಾಗಲೆ ಬಂಧುಬಳಗಗಳೆಚ್ಚರಿಕೆ | ಹಾಳು ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಹಲವರ ಹತ
ಗೈದು ಬದುಕದಿರೆಚ್ಚರಿಕೆ || ೧ || ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಿದೆ ನಾನು ಬದುಕಿದೆಂಬೊ
ಜೇಷ್ಟ ಬೇಡಚ್ಚರಿಕೆ | ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಫಲದಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಮುಂದೆ
ನೋಡೆಚ್ಚರಿಕೆ || ೨ || ಹೊನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಮಣ್ಣು ನಿನ್ನಣಕಿಸಿ ಹೋದುದನ್ನು
ನೋಡೆಚ್ಚರಿಕೆ | ಇನ್ನು ಸಂಬಡೇಡ ನಿನಗೆ ಮೃತ್ಯುವು ಕಂಡ್ಯ ತಿಳಿದಿರು ಎಚ್ಚ
ರಿಕೆ || ೩ || ಬಲ್ಲಿದ ನೀನೆಂದು ಬಡವರ ಬಾಯ್ತೇಲೆ ಬಡಿಯದಿರೆಚ್ಚರಿಕೆ ||
ಎಳ್ಳಷ್ಟು ತಪ್ಪದೆ ಯಮನಾಳುಗಳು ಸರಕಕ್ಕೆಳೆದೊಯ್ಯರೆಚ್ಚರಿಕೆ || ೪ || ಕಾಲನ
ದೂತರು ಯಾವಾಗ ಎಳೆವರೊ ಕಾಣದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ | ಬೇಲೂರವುರವಾಸ ನೆಲೆ
ಯಾದಿ ಕೇಶವನ ಮರೆಯದಿರೆಚ್ಚರಿಕೆ || ೫ || —(ದಾ)

ಮತ್ತು ತಾನು ರಾಜವೈಭವವನ್ನು ಮುಖ್ಯವೆಡೆಗೊಳಿಸುವವಳಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಅವಳು ತನ್ನ
ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ತ್ರಿ|| ಹಣಗುಣದಿ ಬಲವುಳ್ಳ ರಣಧೀರ ರಾವಣನ | ತೃಣವೆಂದು ಬಗೆದ
ಪತಿವ್ರತೆಸೀತೆಗೆ | ಎಣೆಯಾರು? ಹೇಳು ಸರ್ವಜ್ಞ || —(ಸ.ಪ)

ಹೀಗೆ ತಾನು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಬೇಕೆಂದು ಆ ಋಷಿಯನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು
ಅನಳು—

ಭಾ|| ವನಿತೆಯುಳಿದಾ ರಾಜಭೋಗವ, | ಮುನಿಸತಿಯರಂದದೊಳು ವಲ್ಕು
ಲ | ವನು ಧರಿಸಿ, ದಿನದಿನದೆ ವಿವಾಳು ಶೀತಜಲದಲ್ಲಿ; || ವಿನಯದಿಂ ಪತಿಯಾಣ
ವಿಸಿದಂ | ತನುಗೊಳಿಸಿ ತಂದೀವಳಾತಗೆ | ಘನತರದಕುಸುಮವನು ಸಮಿ
ಧೆಯ ದರ್ಭಪತ್ರಗಳ || —(ಸು. ಚ)

ಟಿ|| ಅಣವಿದಂತೆ-ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದಂತೆ.

ಆಗ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶರ್ಮಾತಿಯು ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ವೃ|| ಮನಮರಿದಂಜಿ ಬೆರ್ಚಿ ಬೆಸಕೆಯ; ನಿಜವಲ್ಲಭನೇನನೆಂದೊಡಂ |
ಕಿನಿಸದಿರೊಂದಿದಗ್ರಮುಹಿಷೀಪದದಲ್ಲಿ ಪದಸ್ಥಿಯಾಗು; ಸಂ | ದನರನಗಣ್ಯಪುಣ್ಯ
ಧನರಂ ಪಡೆಯೆಂದಮರ್ದಪ್ರಿಕೊಂಡು ತ | ತ್ತನುಜಿಯಗಲ್ಕೆಯೊಳ್ ನೆಗಪಿದರ್
ಬಸಮಲ್ಲದ ಬಾಷ್ಪವಾರಿಯಂ || —(ಆ. ಪು)

ಆ ತಂದೆಯು ತಾನು ಹೊರಡುವಾಗ ತನ್ನ ಅಳಿಯನಿಗೂ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಬಗೆದುಂ ನಿನ್ನಸ್ತವಾಯೋನ್ನತಿಯನಿವಳತಿಸ್ನೇಹಸಂಬಂಧಮಂ
ನೀಂ | ಬಗೆದುಂ ಸಂದೆಮ್ಮ ನಣ್ಣಂ, ಬಗೆದುಮರಿಯದೇನಾನುಮೆಂದಾಗಳುಂ
ಮೆ || ಲ್ಲಗೆ ನೀಂ ಕಲ್ಪಿಪ್ಪುದೆಮ್ಮಂ ನೆನೆದರ್ದಗಿಡದಂತಾಗೆ ಪಾಲಿಪ್ಪುದಿಂತೀ |
ಮೃಗಶಾಬೇಕ್ಷಾಕ್ಷಿಯಂ ಮನ್ನಿ ಸುವುದಿನಿತನಾಂ ಬೇಡಿದೆಂ ವಜ್ರಜಂಘಾ ||

—(ಆ. ಪು)

ಟಿ|| ನಣ್ಣಂ-ಸಂತತವನ್ನು.

ಶರ್ಮಾತಿಯು ತನ್ನ ಪುರಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನ ಚ್ಯವನದಂಪತಿಗಳ ಮನೆಗೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳು ಬರಲು ಅವರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಮುಡುಕನಾದ ಚ್ಯವನನು ವರವನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ಗ್ರಹಂ ಗ್ರಹೀಷ್ಯೇ ಸೋಮಸ್ಯ ಯಜ್ಞೇ ವಾಮುಪ್ಯಸೋಮ ಪೋಃ; | ಕ್ರಿಯತಾಂ ಮೇ ವಯೋರೂಪಂ ಪ್ರಮದಾನಾಂ ಯದೀಪ್ಸಿತಮ್ ||
—(ಸಂ. ಭಾಗ)

ಅ|| ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸೋಮಪಾನಕ್ಕೆ ಅರ್ಹರಲ್ಲವೆಂದಾಗಿರುವ ನಿಮಗೆ ಸೋಮಪಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೋಹಿಸುವಂಥ ವಯಸ್ಸನ್ನೂ ರೂಪವನ್ನೂ ನನಗೆ ಉಂಟುಮಾಡಿ.

ಅದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ಸುಕನ್ಯೆಯ ಮುಂದೆಯೇ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ಚ್ಯವನನೊಡನೆ ಕೂಡಿ ಒಂದು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆಳೆವಾಗ —

ಶ್ಲೋ|| ಪುರುಷಾಸ್ತ್ರಯ ಉತ್ಸಸ್ಥಿರಪೀಚ್ಯಾ ವನಿತಾಪ್ರಿಯಾಃ | ಪದ್ಮ ಸೃಜಃ ಕುಂಡಲಿನಸ್ತುಲ್ಕರೂಪಾಃ ಸುವಾಸಸಃ ||
—(ಸಂ. ಭಾಗ)

ಅ|| ಸುಂದರರಾಗಿ, ಹೆಗಸರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವವರಾಗಿ, ಕಮಲದ ಮಾಲೆಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಕುಂಡಲಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಸಮಾನವಾದ ರೂಪುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದಂಥ ಮೂವರು ಪುರುಷರು ಎದ್ದರು.

ಆ ಮೂವರೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ವರಿಸೆನ್ನಲು ಸುಕನ್ಯೆಯು ತನಗೆ ತನ್ನ ಪತಿಯೇ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದು —

ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಆದಿತಾಳ

ಕಾಯಬೇಕು ನೀವೆನ್ನನು | ಈಯುತೆನಗೆ ನಾಥನ || ಪ || ಪತಿವ್ರತೆಯಾದೆನ್ನ | ಹಿತವನು ಮಾಡದೆ || ಅತಿಯಾಗಿ ವಂಚಿವುದು | ಕ್ಷಿತಿಗೆಂತು ಯುಕ್ತವು | || ೧ || ಮೋಸವೆಂದೆಂದಿಗು | ಲೇಸನು ಮಾಡದು; || ದೋಷವಲ್ಲವೆ? ಇದು | ಗಾಸಿಗೊಳಿಸುವದು || ೨ || ಪಾಪದ ಬುದ್ಧಿಯ | ರೂಪಿವುದುಚಿತವೆ? || ತಾಪಗೊಳಿಸುವರೆ? | ಈ ಪರಿಯೊಳು ನೀವು || ೩ ||

ಹೀಗೆನ್ನುತ್ತಲೆ ಅಶ್ವಿನೀಕುಮಾರರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಧಾರಣೆಮಾಡಿ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಾವು ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಪರದಾರರತಿಃ, ಫಲಾಭಿಸಂಧಿ | ಬ್ರಹ್ಮದಂಭೋ, ಭಗಕಾಮನಾ, ಮಮತ್ವಮ್, || ಚರಿತಂ ಮುಹುರಿದ್ಯುಗಸ್ಮದೀಯಂ | ಕಥಮಪವರ್ಗರಸಸ್ಯ ಭಾಜನಂ ಸ್ಯುಃ? ||
—(ಸು. ಲಾ).

ಅ|| (೧).ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ಆಸೆ, ಪ್ರತಿಫಲದ ಮೇಲೆ ಬಯಕೆ, ಬಹಳವಾದ ಆಡಂಬರ, ವಿಷಯೇಚ್ಛೆ, ನನ್ನದೆಂಬಭಿಮಾನ,— ನಮ್ಮ ನಡೆವಳಿಕೆ ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾವು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಭಾಗಿಗಳಾದೇವು? (೨) ಮೇಲಿನ ದೋಷಗಳೆಲ್ಲ ಪವರ್ಗದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ನಮಗೆ ಅವರ್ಗ (ಮೋಕ್ಷ) ಹೇಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು?

ఆగ అవరు సుకన్యేగేమేచ్చి హేళిద్దు —

కం॥ కౌలగిలేగి దసయే రూపం; | నీగద హదిబదేయ తనమే వని
తేగే రూపం; || ఏగళుమిళయోళ్ళురుషం | గాగురుతర ఏద్యే రూపు; తవ
సిగి సహనం || —(న. శ)

ఓగేగే హేళి చ్యవననన్న రూపయౌవనసంపన్న నన్నా గి మాడి అస్తినిదేవతగళు హేద
మలే చ్యవనదంపతిగళు సుఖదిందిరువాగ ఒమ్మే శంకృతిరాజను బంధు చ్యవననన్న పర
పురుషనేండు తిళిదు తన్న మగళన్న కులతు హేళిద్దు —

శ్లో॥ చీకీర్షితం తే కిమిదం పతిస్త్యయౌ | పులంభితో
లోకనమస్మృత్యో మునిః; || త్వం యజ్ఞరాగ్రస్తమసత్వసమ్మతం |
ఏహాయ జారం భజసేఽముమద్భుగం || —(సం. భాగ)

ఆ॥ హే, (అశతి) కట్టిహేంగుసే, ఈగ ఏను మాడిదే? జగత్తిగేల్ల పూజ్యనూ గండనూ
ఆద మునియన్న మోలసగొళిసిదేయ? నీను మదుమయాదవనన్న ముదుకనాద్దరింద
(అశమృతం) బేదదవనేండు బిట్టు ఈ దారియోకనన్న ఆశ్రయిసిద్ది.

నీను మాడిద్దు అనుజితవేండు ఇన్నా హేళిద్దు —

భా॥ కాత కల్పదుమవనుళిదీ | హూత శాల్మలిగేరగిదేయల! |
బూతు మాడిదే మగళే, పావనమేసిపుభయకులవ; || ఖ్యాతియను
మాడిదే, మహాన్వయ | జాతేయంగిదు ఫలచే? దుగ్గతి | హేతువల్లా!
తాయే, హేళంతస్థవేనేంద || —(క. భాగ)

టి॥ కాత-కాయ బిట్టు. హూత-హూ బిట్టరువ. శాల్మలిగే-ముత్తుగద గిడక్కే.
అదక్కే సుకన్యేయ లుత్తర—

పువ్వి, కల్యాణి-అటతాళ

నోడి మాతనాడబేకణ్ణ | అప్పయ్య కేళిగి | నోడదే మాతాడ
లేకణ్ణ? || ప || నోడి మాతనాడబేకు | ఆడి మాత నోడబేకు |
జాడిగారరన్న హేరగి | దూడి దూర మాడబేకు || అ ప || బుద్ధివంత
నీను ఖిరేయణ్ణ | హాగాద నేలె | ఇద్దహాగి తిళియబేకణ్ణ ||
బుద్ధివంతనాదమేలె ఇద్దహాగి తిళియవదకే | సద్గురువ సేరి భవవ
గిద్దు ముక్తనాగబేకు || ౧ || గండనను బిడలిల్ల కాణణ్ణ | ఈ పురుష
నన్న | గండనల్లదే బేరేయల్లణ్ణ || గండనే దోడ్డవర కరుణది | గండు
గలియేనే తోలరుతిఫసు | గండుగలి తానాద మాత్రది | గండనాగదే
బేరేయహనే? || ౨ || భండే నీనేందేనలుబేడణ్ణ | నీనిగ నన్నను | పుండ
నీవనల్లల్ల కాణణ్ణ || భండతనవను పుండతనవను | కండ కడేయలి జేండ

ನಾಡುವ | ಚಂಡತೇಜದ ಧರ್ಮವನೆ ಕೆಳೆ | ಗೊಂಡವರು ಕಾಣಣ್ಣ ನಾವು
|| ೩ || —(ದಾ)

ಆಮೇಲೆ, ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಸಂತೋಷಗೊಂಡ ಶರ್ಮಾತಿರಾಜನು ಒಂದು ಯಜ್ಞಕ್ಕೆ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿ ಚ್ಯವನನ ಪೌರೋಹಿತೃದಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸುವ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಚ್ಯವನನು ಇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಗೆ ಹವಿರ್ಭಾಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಸೋಮರಸದ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅಶ್ವಿನೀದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕರೆಯಲು ಇಂದ್ರನು ಬಂದು ತಡೆದು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಚಿಕಿತ್ಸಕಾನ್ ದೇವಲಕಾನ್ ಮಾಂಸವಿಕ್ರಯಿಸ್ತಥಾ | ನಿಪ
ಣೇಸ ಚ ಜೀವಂತೋ ವರ್ಜ್ಯಾಃ ಸ್ಯುರ್ಹವ್ಯಕವ್ಯಯೋಃ || — (ಮ. ಸ್ತ.)

ಅ|| ವೈದ್ಯರು, ಪೂಜಾರಿಗಳು, ಮಾಂಸವನ್ನು ಮಾರುವವರು ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಬದುಕುವವರು-ಇವರನ್ನು ಹವ್ಯಕವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು.

ವೈದ್ಯರನ್ನೇಕೆ ಬಿಡಬೇಕೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನಿಧೌಷಾಧೈಹಂತ! ಮೃಷಾಕಷಾಯೈ | ರಸಹೃಲೇಹೈರ
ಯಥಾರ್ಥತೈಶ್ಚೈಃ || ವೈದ್ಯಾ ಇಮೇ ವಂಚಿತರುಗ್ಲವರ್ಗಾಃ | ಪಿಚಂಡಭಾಂ
ಡಂ ಪರಿಪೂರಯಂತಿ || —(ಸು)

ಅ|| ಅಯ್ಯೋ! ಈ ವೈದ್ಯರು ಸುಳ್ಳು ಮೂಲಿಕೆಗಳಿಂದಲೂ ಸುಳ್ಳು ಕಷಾಯಗಳಿಂದಲೂ ಓಕಂಕೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಲೇಹ್ಯಗಳಿಂದಲೂ ಸುಳ್ಳು ಸುಳ್ಳು ಎಣ್ಣೆಗಳಿಂದಲೂ ರೋಗಿಗಳನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿ ಗುಡಾಣದಂಥ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಚ್ಯವನನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಮಸ್ತೇ ದುಃಸಹವೇದನಾಕವಲಿತೇ, ಮಗ್ನೇ ಸ್ವರೇಂತರ್ಗ
ಲಮ್, | ತವತ್ತಾಯಾಂ ಜ್ವರಪಾವಕೇನ ಚ ತನೌ, ತಾಂತೇ ಹೃಷೀಕವ್ರಜೇ, ||
ದೂನೇ ಬಂಧುಜನೇ, ಕೃತಪ್ರಲಪನೇ ಧೈರ್ಯಂ ವಿಧಾತುಂ ಪುನಃ | ಕಃ ಶಕ್ತಃ
ಕಲಿತಾಮಯಪ್ರಶಮನೋ ವೈದ್ಯಾತ್ಪರೋ ವಿದ್ಯತೇ? || —(ಸು)

ಅ|| ತಲೆಯೆಲ್ಲ ಬಹಳವಾಗಿ ನೋಯುತ್ತಲೂ ಸ್ವರವು ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೈಗರೆಯುತ್ತಲೂ ಮೈ ಎಲ್ಲ ಜ್ವರದಿಂದ ಸುಡುತ್ತಲೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಲ್ಲ ಸೊರಗುತ್ತಲೂ ನಂಟರಿಷ್ಟರೆಲ್ಲ ಖಿನ್ನರಾಗಿ ಆಳುತ್ತಲೂ ಇರುವಾಗ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ರೋಗವನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡಬಲ್ಲ ವೈದ್ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೇರೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ?

ಆಗ ಇಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕೀ|| ದೂತರಶ್ವಿನೀಕುವರರೆಮಗೆ ಬರಿ | ಮಾತೇಂ ಕೊಡದಿರು ಭಾಗವನು;||
ಮಾತನಿದನು ನೀ ವಿಾರಲು ವಬ್ರದಿ | ಘಾತಿಸಿ ನಿನ್ನನು ಕೊಂದವನು ||

ಎಂದು ವಜ್ರವನ್ನೆತ್ತುತ್ತಲೆ—

ಭಾ|| ಕೊಂಡನೇ ವಜ್ರವನಹಲ್ಲಾ | ಮಂಡನದಕೇನಾಯ್ತು; ತನ್ನ |
ದ್ವಂಡತನ ಹಾರುವನೊಳಿದೆ ನೀ ನೋಳ್ವದೆಂದೆನುತ || ಭಂಡ ! ಫಡ || ಫಡ !!!
ನಾವು ಕೊಟ್ಟುದ | ನುಂಡು ಬದುಕುವದಲ್ಲದೇಕೀ | ಚಂಡಿ? ಸಾಕಾಸರಿಯಲ
ಲ್ಲಿಯೆ ಸಿಲಿ ಭುಜವೆಂದ ||
—(ಕ. ಭಾಗ)

ಹೀಗೆಂದು ಹೂಂಕರಿಸುತ್ತಲೇ ಇಂದ್ರನ ಭುಜವು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತದ್ದಲ್ಲದೆ ಮದಾಸುರನೆಂಬ
ಒಂದು ಭೂತವು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು—

ರ|| ಹೊರಟಿತಾ ಹುಂಕೃತಿಯಿಂದಲಿ ಭೂತ | ಜಗಕಾಯಿತು ಘಾತ ||ಪ||
ಒಂದುದವಡೆಯಾಕಾಶವನೊತ್ತಿತು | ಒಂದು ದವಡೆ ಭೂಗೋಲವಸುತ್ತಿತು |
ಕೋರೆಹಲ್ಲು ನಾಲ್ಕುಂ ಬೆಳಗುತ್ತಿರೆ | ನೂರುಂಗಾವುದುದ್ದದಿ ತಾ ನೆರೆ |
ಎರಡು ಬಾಹುನೆರಡುಗ್ರಳಂತಿರೆ | ಮೆರೆದು ಹತ್ತುಸಾಸರ ಗಾವುದವಿರೆ |
ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಥಳಥಳ ಹೊಳೆಯುತ್ತಲಿ | ಚಂಚಲವಹ ನಾಲಿಗೆಯಿರೆ ಬಾಯಲಿ |
ಬಾಯಿನೋಡೆ ಕಾಲಾಗ್ನಿಯ ನೆಲೆವನೆ | ಬೇಯುತ್ತಿಹ ದೃಷ್ಟಿಗಳ ತಾರುಮನೆ ||
ಆಗ ಏನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಸಾ|| ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬರೆ ಭೂತನು ಸುರವನ | ನೆಟ್ಟನವನು ಬಲವಂದು ||
ಮುಟ್ಟಿದನಾ ಮುಸಿಪದಗಳ ತಲೆಯಲಿ | ಬಿಟ್ಟನು ಗರ್ವವನೆಂದು ||

ಸಹಜವಾಗಿ ದಯಾಳುವಾದ ಚೈವನನು ಅವನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದೊಡನೆ ಆ ಮದಾಸುರನು ತನಗೇನು
ಗತಿಯೆಂದಾಗ ಚೈವನನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾಂ|| ಎಲೆ ಮದದೈತ್ಯನೆ, ಜೂಜಾಡುವೆಡೆಯಲಿ | ಸಲೆ ಮದ್ಯಪಾನವೆಡೆ
ಯಲಿ || ಬಲವಾದ ಬೇಟೆಯನಾಡುವೆಡೆಯೊಳು ನೀ | ನೊಲಿದಿರು ನಿನ್ನಿ ಚೈ
ಯಲಿ ||

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತನ್ನೊಡೆಯನ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದದ್ದೇ ಸಾಕೆಂದೆಣಿಸಿ ಆಗ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಮುಂದೆ
ಮಾಡಿದ್ವೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಅನ್ವಜಾನಂಸ್ತತಃ ಸರ್ವೇ ಗ್ರಹಂ ಸೋಮಸ್ಯಚಾಶ್ವಿನೋಃ |
ಭಿಷಜಾಽಪಿ ಯತ್ಯೂರ್ವಂ ಸೋಮಾಹುತ್ಯಾ ಬಹಿಷ್ಕೃತೌ ||

ಅ|| ವೈದ್ಯರೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೊದಲು ಸೋಮಪಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಗುಮಾಡಿದ್ದಂಥ ಅಶ್ವಿನೀ
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೂಡ ಈಗ ಸೋಮರಸವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಜ್ಞವು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಸುಕನ್ಯೆಯ ಕೀರ್ತಿಯು ಮನುಷ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ
ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಕಿಕ್ಕಿರಿಯಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ
ಕ್ರ " ಪತಿಭಕ್ತಿಗಣೆಯಿಲ್ಲ ಜಗದಿ " ಎಂದುಪದೇಶಮಾಡಿರುವರು.

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ

ಪೀಠಿಕೆ — ಸತ್ಯ.

ಪಂತವರಾಳಿ-ವಿಕತಾಳ

ಸತ್ಯವೆಂಬುದೊಂದೇ | ಜಗದೊಳು | ಸ್ತುತ್ಯಧರ್ಮವಯ್ಯಾ || ಪ ||
ಸತ್ಯವು ಸಮಸ್ತ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ | ಪಥ್ಯವೆಂದರಿತು ನೀನಡೆಯಯ್ಯಾ || ಅ ಪ ||
ನಿನ್ನದೆಂಬುದೆಲ್ಲ | ಹೋದರೂ | ಬನ್ನವಿಲ್ಲವಯ್ಯಾ; || ಇನ್ನು ನೀನು ಸತ್ಯವ ಸಂರ
ಕ್ಷಿಸಿ | ಧನ್ಯನಾಗಿಯೇ ಬಾಳುವೆಯಯ್ಯಾ || ೧ || ಕಷ್ಟವೊದಗಿದಾಗ | ನೀನದ |
ಸತ್ಯ ಸಹಿಸಯ್ಯಾ; || ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನೀ ಸತ್ಯವ ಹಿಡಿದಿರೆ | ಶ್ರೇಷ್ಠಮನುಜನೆಂದೆ
ನಿಸುವೆಯಯ್ಯಾ || ೨ ||

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಗೆ ಯಾರೂ ಹೇಳಿಕೊಡದಿದ್ದರೂ ದೇವರೊಬ್ಬನಿರುವನೆಂಬ ಮತ್ತು ತಾವು
ಅವನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂಬ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೊಂದು ಸಹಜವಾಗಿ ಇದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿರುವದು.
ಆ ದೇವರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಲೆಂದು ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಸಿರಿಗೆ ಹಿಗ್ಗದೆ, ಬಡತನಕೆ ಜ | ರ್ಪುರಿತನಾಗದೆ, ಪರರುಕೀರ್ತಿಸೆ |
ಬೆರೆತಿದೆ, ನಿಂದಿಸಿದವರನುರೆ ಮರಳಿ ನಿಂದಿಸದೆ, || ಹಿರಿಯರಲಿ ಗರ್ವಿಸದೆ, ತನು
ವನು | ಪಿರಿದು ವಿಶ್ವಾಸಿಸದೆ, ಸತ್ಯವ | ತೊರೆಯದಿಹ ಸತ್ಪುರುಷನೆನ್ನವನಾತ
ಕೇಳೆಂದ ||

—(ಅ. ಚ)

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳ ಫಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ಎಲ್ಲಿ ಸುಶೀಲಂ, ಸದ್ಗುಣ | ಮೆಲ್ಲಿ, ದಯಾಧರ್ಮಮೆಸೆವ ಸತ್ಯಂ ನೆಲೆ
ಗೆಂ || ಡಲ್ಲಿಯೆ ಆಯುಂ ಸಿರಿಯುಂ | ಸಲ್ಲಿಲೆಯೊಳಿರ್ಪವಲೈ ಚೂಡಾ
ರತ್ನ ||

—(ಸು)

ಇಂಥ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅವಸರ
ಗೊಳಿಸಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ವಸಂತ-ಅಟಿತಾಳ

ಇಂದು ನಾಳೆಯು ಎನ್ನದೀಗಳೇ ಸುಕೃತವಡೆ; | ಮುಂದಾವಗಳಿಗೆಗೇನೇ
ನಹುದೋ? ಮನುಜ || ಪ || ತನುವೇನು ಶಾಶ್ವತವೆ? ಮನಕೆ ನಿಶ್ಚಲವಹುದೆ? |
ಧನವು ಕುಲಗಿರಿಯೆ? ಯತ್ನವಭಂಗಮಯವೆ? || ವನಿತೆಯನುಕೂಲಿಸಿಯೆ? |
ತನಯನಾಜ್ಞಾಧರನೆ? | ಜನರೊಲುವು ನಿಜವೆ? ವಾಸನೆಯೇಕಮುಖಿಯೇ? ||
|| ೧ || ಕುಜನರಲಿಸಿದರೆ? ವಿಘ್ನರಗಳಕ್ಷಿಯು ಹೋಯ್ತೆ? | ರುಜಿಗೆ ಮೈಮರವೆ?
ದುಃಖಕೆ ಮೂರ್ಛೆ ಬಂತೇ? || ನಿಜಬಂಧುವಳಿಯನೇ? ಪೃಶೂನ್ಯವಡಗಿತ್ತೆ? |
ವಿಜನದೇಶಕೆ ಪ್ರಮಾದವು ತಪಿಸಹೋಯ್ತೇ? || ೨ || ಚಾರವಳಿದನೆ ಗ್ರಹ

ಗಳಾಧಿ ಮೃತವಾಯಿತೇ ? | ದಾರಿದ್ರ್ಯಕೇಂ ಗಡುವೆ ? ಸಷ್ಟವಳಕುವದೇ ? ||
ಜೋರರತಿಧರ್ಮಿಗಳೆ ? ಲೋಭಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಯ್ತು ? | ಕಾರುಣ್ಯಮುಂಟೆ ಯಮರಾಜ
ನಿಗೆ ? ಕಡೆಗೆ || ೩ || ಸತಿಸುತರಗಿರಲೆಂದು ಸುಕೃತಮುಳಿದಿರಲೋ | ಗತಿ
ನಿನಗೊ ? ತದನುಭವವನಗೋ ? ಬಳಿಕಾಗೋ ? || ಮೃತವಪ್ಪೆನೆಂದು ಕರು
ವಿಗೆ ಗೋವು ಪುಲೈದೆಯು | ಜೊತೆಮಾಡುವದೆ ? ಲೋಕಬಂಧು ಶಿವನಿನೇ ?
|| ೪ || ಕಾಲಮಿಹುದಿನ್ನು ಮೆನಲೀ ದೋಷವದರಿದೆ | ಹಾಲಿದ್ದ ಕಾಲದಲೆ
ಹಬ್ಬನೆಂದಿರದು || ಕೇಳದಾರನು ಯಥಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಧರ್ಮಪರಿಪಾಲನೆಯ ಮಾಡಿ
ಗುರುಸಿದ್ಧನನು ವಲಿಸೈ ||

—(ಕೈ. ಕ)

ಆ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಸಿದ್ಧಿಯುಂಟಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ತಪಶ್ಚರ್ಮವೇನೆಂದರೆ—

ಮೃ|| ಮುನಿವವನಾದೊಡಂ ಪೆರಗೆ ನೋವನೊಡರ್ಚದೆ, ರಂಭೆಯಾದೊ
ಡಂ|ವನತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಸಿಲ್ವದೆ, ದರಿದ್ರತೆಯಾದೊಡಮರ್ಥಿಗೇನುಮಿ || ಲೈನಿನದೆ,
ಹಾಸಿಯಾದೊಡಮಸತ್ಯವ ಪೇಳದೆ, ಬಾಳ್ವ ಮತ್ಸ್ಯನೇ | ಮುನಿವರನಾತನಾ
ಚರಣೆಯುಗ್ರತಪಂ ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಶಂಕರಾ ||

—(ಗು. ಶಂ. ೪)

ಅದನ್ನೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕವಿ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ಕಡಿವಡೆಯದೆ ಕಾಮಿನಿಯರ | ಕಡೆಗಣ್ಣಂಬಿಂದೆ, ತೀವ್ರಕೋಪಾ
ನಲನಿಂ || ಸುಡದೆ, ಬಹುವಿಷಯಲೋಬ | ಕೈಡೆಯಾಗದೆ, ಬಾಳ್ವನಲೆ ! ಜಗ
ತ್ತಯ ವಿಜಯಂ ||

—(ಭ. ನೀ)

ಈ ತಪಶ್ಚರ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ವ ವಿಘ್ನಗಳೊದಗದರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಉಪಾಯವೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ಸಹನಮೆನಿಸಪನಿಯ ಕರದೊ | ಳ್ವಹಿಸಿರೆ ದುರ್ಜನನಕ್ಕುಮೇನೀ
ಸರ್ವಂ || ಸಹೆಯೊಳ್ಳಿದಾರ್ಥದ ಹುತ | ಸಹನಂಟೆರ್ಡೆಂತು ಬಲೈವಡೆದುಜ್ಜ
ಳಿಸಂ ? ||

—(ನಿ. ಸಾ)

ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳೂ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿ ಸಜ್ಜನನೆನಿಸಿದ ಲಕ್ಷಣವೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಇನನುದಯಿಸಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಾದ್ರಿಯೊ | ಳನಲನೊಮ್ಮೆ ಹಿಮಾಂಶು
ವಾಗಲಿ, | ಕನಕಗಿರಿಯಲ್ಲಾಟವಾಗಲಿ, ಪರ್ವತಾಗ್ರದಲಿ || ವನಜ ವಿಕಸಿತವಾ
ದಡೆಯು, ಸ | ಜ್ವನರುಗಳು ನುಡಿದೆರಡನಾಡರು | ಮನವಚನಕಾಯದಲಿ
ಚಿತ್ತೈಸೆಂದನಾ ಎದುರ ||

—(ಕ. ಭಾರ)

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ನಿಂದಿಕೆ, ಮೇಣ್ಣಯವಿದರಭಿ | ನಂದಿಕೆ, ಸಿರಿಯೊಮ್ಮೆ ಬರ್ಕ, ಮೋಕೆ
ಯಥೇಷ್ಟಂ, || ಇಂದೇ ಮೃತಿಯೈದುಗೆ, ಮೇಣ್ಣಂದೈದುಗೆ, ನೀತಿಪಥವನುಳಿ
ಯಂ ಧೀರಂ ||

—(ಅ. ನೀ)

ಮನುಷ್ಯನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವದೇ
ನೆಂದರೆ—

ಮಾರವಿ-ಝಂಪೆ

ಅಧಿಕವಹ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಎವರಿಸುವೆ | ಸಧಿಕರಿದನಾಚರಿಸಿ ನಿಜಮು
 ಕ್ತರಹುದು || ೮ || ಸಕಲ ಪಾಪಂಗಳೊಳು ಪರರ ನಿಂದನೆಯಧಿಕ | ಸಕಲವುಣ್ಯ
 ದೊಳಸ್ಯಪೋಷಣೆಯದಧಿಕ || ಸಕಲ ದುರ್ಗುಣಗಳೊಳು ಲೋಭವೆಂಬುವದಧಿಕ |
 ಸಕಲ ಸುಗುಣಂಗಳೊಳು ವಿತರಣವದಧಿಕ || ೧ || ಅಖಿಲಲಾಘವಗಳೊಳುದೇಹಿ
 ಯೆಂಬುವದಧಿಕ | ವಖಿಳ ಗೌರವದೊಳಗೆ ಯೋಚನೆಯದಧಿಕ | ಅಖಿಲವಹ ತಪ
 ಗಳೊಳು ಸತ್ಯವೆಂಬುವದಧಿಕ | ವಖಿಲತೀರ್ಥದಿ ವಿಮಲಮಾಸವದಧಿಕ || ೨ || ಎಲ್ಲ
 ಬಂಧನಗಳೊಳು ಭವಬಂಧನವದಧಿಕ | ಎಲ್ಲ ವಿಜಯದಿ ಕರಣಗಳ ವಿಜಯ
 ವಧಿಕ || ಎಲ್ಲ ಜನ್ಮಂಗಳೊಳು ಮನುಜಜನ್ಮವದಧಿಕ | ಎಲ್ಲ ಸುಖಗಳೊಳು ಮೈರಾ
 ಗ್ಯಸುಖವಧಿಕ || ೩ || ಸರ್ವಾಸನಂಗಳೊಳು ಸಿದ್ಧಾಸನವದಧಿಕ | ಸರ್ವಮುದೈ
 ಗಳೊಳಗೆ ಶಾಂಭವಿಯದಧಿಕ || ಸರ್ವ ನಾಡಿಗಳೊಳು ಸುಷುಮ್ಮನಾಡಿಯ
 ದಧಿಕ | ಸರ್ವಲಕ್ಷ್ಮಿ ದುರ್ವಿಣ್ಣಲಕ್ಷ್ಮಿ ವತ್ಸಧಿಕ || ೪ || ನಿಖಿಲವಹ ಗುರುಗಳೊಳು
 ಗುರುಸಿದ್ಧನತ್ಯಧಿಕ | ನಿಖಿಲವಿದ್ಯದಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯವಧಿಕ || ನಿಖಿಲಯೋಗಂಗಳೊಳು
 ರಾಜಯೋಗವದಧಿಕ | ನಿಖಿಲಪದದೊಳು ಮುಕ್ತಿಪದವಿಯತ್ಯಧಿಕ ||

—(ಕೈ. ಕ)

ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಖ್ಯವಾದ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಹೇಳಿರುವ
 ದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನಹಿ ಸತ್ಯಾತ್ಮರೋಧರ್ಮಃ; ನಾಸೃತಾತ್ಮತಕಃ ಪರಮ್ || —(ಸು)

ಅ|| ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ; ಸುಳ್ಳುಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಪವಿಲ್ಲ.

ಸತ್ಯವೆಂತರೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗತಿಯೆಂದು ಸರ್ವಜ್ಞನು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ತ್ರಿ|| ಸತ್ಯರೂ ಹುಸಿದಡೆ, ಒತ್ತಿ ಹರಿದಡೆ ಶರಧಿ, | ಉತ್ತಮನು ತಪ್ಪಿ ನಡೆ
 ದಡೆ, ಲೋಕವಿ | ನ್ನತ್ತ ನೇರುವದು? ಸರ್ವಜ್ಞ || (—ಸ. ಪ)

ವಿವೇಕಿಗಳು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿರುವ ಬೆಲೆಯೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಅಶ್ವಮೇಧಸಹಸ್ರಂ ಚ ಸತ್ಯಂ ಚ ತುಲಯಾ ಧೃತಮ್; | ಅಶ್ವ
 ಮೇಧಸಹಸ್ರಾದ್ಧಿ ಸತ್ಯಮೇವ ವಿಶಿಷ್ಯತೇ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ಸಹಸ್ರ ಅಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನೂ ಸತ್ಯವನ್ನೂ ತಕ್ಕಡಿಗೆ ಹಾಕಿ ತೂಗಿ ನೋಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರ
 ಅಶ್ವಮೇಧಗಳಿಗಿಂತ ಸತ್ಯವೇ ಹೆಚ್ಚಿನದು.

ಜನರಿಗೆ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ವೇದವು 'ಸತ್ಯಂ ವದ' ಎಂಬ ಮಾತಿ
 ನಿಂದ ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಿ ಎಂದು ಮೊದಲು ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವದು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. 'ಸತ್ಯಾನ್ಮ
 ಪ್ರಮದಿತವ್ಯಂ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಬಾರದೆಂದೂ "ಸತ್ಯೇನ ಲಭ್ಯಸ್ತು
 ಪಸಾಹ್ಯೇಷ ಆತ್ಮಾ" ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಈ ಆತ್ಮನು ಸತ್ಯದಿಂದ ಪಡೆಯಲ್ಪಡತಕ್ಕ

ವನೆಂದೂ ' ಸತ್ಯಮೇವ ಚರುತಿ ನಾನ್ಯತಮ್ ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಿಂದ ಸತ್ಯವೇ ಗೆಲ್ಲುವದೇ ಹೊರತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲವೆಂದೂ ಅನೇಕಕಡೆ ಹೇಳಿರುವದು.

ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪುವವನನ್ನು ಭಾಗವತರು ಬಯ್ಯಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಆಸೆಮಾತನು ಕೊಟ್ಟು ಭಾಷೆ ತಪ್ಪುವ ಹೊಲೆಯು; | ಲೇಶ ಉಪಕಾರಗಳ
ಮಾಡದವ ಹೊಲೆಯು; || ಮೋಸದಲಿ ಮುನಿದು ಮನುಜನ ಕೆಡಿಸುವವ ಹೊಲೆ
ಯು; | ಹುಸಿಯ ಬಗುಳುವನೊಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ ಹೊಲೆಯು || —(ದಾ)

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿಯೇ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ' ಸತ್ಯವೆಂಬು
ದೊಂದೇ ' ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಈಗ
ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರೋಪಾಖ್ಯಾನವು ನಿರೂಪಣಮಾಡಲಾಗುವದು.

ಆಖ್ಯಾನ

ಕೀ|| ಇದ್ದನಯೋಧ್ಯೆಯೊಳಿಕ್ಕಾಪ್ತಕುವ ಕುಲ | ದುದ್ಧಾರಕನು ಹರಿ
ಶ್ಚಂದ್ರ; || ಶುದ್ಧ ಸತ್ಯವಂತನು ಸಜ್ಜನರೊಳು | ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನು ಭೂವೇಂದ್ರ ||
ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇವಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಸಭೆ ನೆರವಿದ್ದಾಗ ಭೂಲೋಕದ ವಿಶೇಷವನ್ನು
ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ವಸಿಷ್ಠರು ಹೇಳಿದ್ದು—

ವಾ|| ಧರೆಯೊಳು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಭೂವರಂ ತನ್ನ ಸಾ | ದರ್ಶ, ಬೇಡಿದರ,
ಬಯಸಿದರ, ಸೋಂಕಿದರ, ಬೆರಸಿ | ದರನು ತನ್ನಂತೆ ಮಾಳ್ಕುನ್ನ ತಿಕೆಯನು
ಕಂಡು ನಾಚಿ ಸಿಗ್ಗಾಗಿ ಸೆಡೆದು || ಮರನಾಯ್ತು ಚಂದನಂ; ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥವಾಯ್ತು
ಸುರ | ತರು; ಮೂಗುವಟ್ಟು ದಮರರ ಧೇನು; ಕಲ್ಲಾಯ್ತು | ಪರುಷ; ಕಟ್ಟನೆ
ಕರಗಿತೆನೆ ಸಿದ್ಧರಸವಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಮೂಜಗದೊಳು || —(ಹ. ಕಾ)

ಟಿ|| ಮೂಗುವಟ್ಟು—ಮಾತಾಡದಂತಾಯಿತು. ಸರುಷ-ಸ್ವರ್ಗಮಣಿಯೆಂಬ ಮಣಿ.

ಇದಲ್ಲ ಅತ್ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಾಕ್ಷೇಪಿಸಿದಾಗ ವಸಿಷ್ಠರು ಮತ್ತೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕಂ|| ರವಿ ಪಡುವೆಟ್ಟಿನೊಳೊಗೆದೊಡ | ಮಂತ್ರಧರ್ಮಾ ಮೇರುಭೂಧರಂ
ಚಲಿಸಿದೊಡಂ, || ಪವನಸಖಂ ತಣ್ಪಾದೊಡ | ಮವನಿಯೊಳೊಳ್ಳಿದರ ಶೀಲಮೇಂ
ಕದಲುಗುಮೇ ? —(ನ. ಶ)

ಇದು ಬರೀ ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯ ಮಾತೇ ಹೊರತು ನಿಜವಾಗುವದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ವಿಶ್ವಾ
ಮಿತ್ರರಾಕ್ಷೇಪಿಸಲು ವಸಿಷ್ಠರು ಹೇಳಿದ್ದು—

ವಾ|| ಇಳಿ ತಳಕ್ಕಿಳಿಯೆ, ಸಸಿ ಬಿಸಿಯಾಗೆ, ಮೇರುಗಿರಿ | ಚಲಿಸೆ, ರವಿ
ಕಂದೆ, ಜಲನಿಧಿ ಬತ್ತೆ, ಶಿಖಿ ಹಿಮಂ | ದಳೆದ ದಿನದೊಳು ಸತ್ಯನಿಧಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ

ರಾಯನ ವಾಕ್ಯದೊಳು ಹುಸಿಗಳು || ಮೊಳೆಯವಿದು ನಿರುತವಾನರಿಯಲಾತನ
ಸತ್ಯ | ದಳವನರಿವೊಡೆ ನೊಸಲಕಣ್ಣುಳ್ಳನಾಗಬೇ | ಕುಳಿದವರಿಗಳವಡದು;
ನೀನೇ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವೆಯೆಂದನಾ ಮುನಿನಾಥನು || —(ಹ. ಕಾ)

ಇದು ಹೇಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತೆಂದರೆ—

ಸಾ|| ಕುಶಿಕಸುತನು ನರಪಾಲನ ಮಾತನು | ಹುಸಿಗೈದಪೆ ನಾನೆಂದ; ||
ಹುಸಿದರವನು ಜಾತಿಯ ಬಿಡಲಿತರನು | ಮುಸಗಿದ ಪರಿಯಲಿ ನಿಂದ; ||

ಇದಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ವಸಿಷ್ಠರು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಎಚ್ಚರಿಕೆ
ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು—

ಬೇಗಡೆ-ರೂಪಕ

ತಪ್ಪುಬೇಡವೊ | ನೀನಾಡಿದುದಕ್ಕೆ || ಪ || ಒಮ್ಮೆ ನೀನು ನುಡಿದ ಮೇಲೆ |
ಸುಮ್ಮನದನು ನಡೆಸಬೇಕು; || ಹೆಮ್ಮೆಗೊಳ್ಳದೆ ನಡೆಯಬೇಕು; | ಸುಮ್ಮಾನವ
ಪಡೆಯಬೇಕು || ೧ || ಸತ್ಯವೇ ಶಮ; ಸತ್ಯವೇ ದಮ; | ಸತ್ಯವೇ ತಪ; | ಸತ್ಯವೇ
ಜಪ || ಸತ್ಯವೇ ಶ್ರುತಿ; ಸತ್ಯವೇ ಸ್ಮೃತಿ; | ಸತ್ಯವೇ ಯಜ್ಞಾದಿಕರ್ಮ || ೨ ||
ಸತ್ಯದಿಂದ ಲೋಕದುಳಿವು; | ಸತ್ಯದಿಂದ ಹಗೆಗಳಳಿವು; || ಸತ್ಯಮಾರ್ಗ
ವರ್ತನೆಯೆ | ಸತ್ಯವೋಕ್ಷ್ಮವರಿತು ನೋಡೆ || ೩ ||

ಎಂದು ಹೇಳಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಆಶ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ಅವರು ಸೂಚಿಸಿದ
ಕೆಲವು ಕಾಲದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬಂದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ದೂರು ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು—

ದಿಂ|| ಪಶುಗಳಂ ಜನರಂ ಬಾಧಿಕುಂ ಮೃಗಂಗಳ್; | ಎಸೆನ ವ್ಯಾಪಾರಂ
ಸಿಂತುದೀಗ ನೋಡಲಾ; || ಸಸಿಗಳಂ ಕಾಡಾನೆಗಳು ತುಳಿವನೀಗ; | ಬಿಸಸು
ಬೇಂಟೆಯನಾಡಲೈ ನೀನು ಬೇಗ ||

ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜನು ಹೂಂ ಗುಟ್ಟುತ್ತಲೆ ಬೇಟೆಗಾರರು ಸಿದ್ಧರಾದದ್ದು—

ಸಾಂ|| ಉಟ್ಟ ಕಾಗಿನ ದಟ್ಟ, ಮೆಟ್ಟಿದ ಎಕ್ಕಡ, | ಇಟ್ಟುಕೊಲ್ಲುವ ಬಡಿ
ಕೋಲು, || ಇಟ್ಟ, ಸಬಳ, ಬಿಲ್ಲಂಬು, ಸುರಗಿ, ಸಹ | ದಿಟ್ಟ ಶಬರರೊಡಗಿದರು ||
—(ಹ. ಸಾಂ)

ಅನರೊಡನೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಬೇಟೆಗೆ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವನನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ
ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೆಳೆಯಲು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಜಿಂಕೆ ಮುಂದೆ ಬರು
ತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ತೃಣಮುಖಮಪಿ ನ ಖಲು ತ್ವಾನೃ | ತ್ಯಜಂತಿ ಹೇ ಹರಿಣ,
ವೈರಿಣಃ ಶಬರಾಃ; || ಯಶಸ್ವಿವ ಜೀವಿತಮಿದಂ | ತ್ಯಜ ಯೋಚಿತಶೃಂಗಸಂ
ಗ್ರಾಮಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಎಲೇ ಜಿಂಕೆಯೆ, ನೀನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ನಿನ್ನ ಹಗೆಗಳಾದ
ಬೇಡರು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡುವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೊಂಬುಗಳನ್ನು ಮುಂದು ಮಾಡಿ ಕಾದುವದಕ್ಕೆ
ನಿಂತು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವವನ್ನು ಬಿಡು.

ಎಂದು ಗುರಿಯಿಟ್ಟು ನೋಡಿ ತಳಮಳಗೊಂಡು ಹೇಳಿದ್ದು —

ವೃ|| ಕ್ಷಣದೊಳಡಂಗುಗುಂ; ಬಳಿಕೆ ಪೊದುಗುಮಾಕ್ಷಣಗೋಚರತ್ವ
ಮುಂ; | ಕ್ಷಣದೊಳೆ ದೂರಮಪ್ಪದೆಡೆಯೊಳ್ ಸುಳಿಗುಂ; ಪಲವುಂ ಬರಂ
ಸಮಂ||ತೆಣಿಸಿದೊಡತ್ತ ಮುತ್ತ ಕೆಲದೊಳ್ ಬಲದೊಳ್ ಸಲೆ ಸುತ್ತಮಾಟಿಕುಂ;|
ಕ್ಷಣರುಚಿಯಂತೆ ಚಂಚಲಮೆನಿಸುವುದ ನಾಂ ಗುರಿಗೈವೆಂತಿದಂ?||-(ಚಂ.ಕೌ.ನಾ)

ಟಿ|| ಅಟಿಕುಂ-ಅಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕ್ಷಣರುಚಿಯಂತೆ-ಮಂಚನ ಹೊಳಸಿನಂತೆ.

ಹೀಗೆಂದು ಹಿಂದಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಡೆಯಲಾರದೆ ಆಪ್ತಾಂತವನ್ನು
ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು —

ನೀ|| ಇದನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದೆನ್ನ ಹಸಿವಡಗಿ-ದುಡು; ಶಾಂತಿಯಾ
ದುದಾಯಾಸವಳಿದು; | ಮುದದೊಳೆ ಕಡೆಯೊಳೆ ಮರಯಾನೆಯೊಲಿದು ಸಿಂ-
ಹದ ನೊಲೆಯ ಚಪ್ಪರಿಸುತುಣ್ಣುತಿಹುದು; | ಇದು ತನ್ನ ಭಕ್ಷ್ಯವೆನ್ನದೆ ಬೆಕ್ಕು
ತಾ ಮೂಸ- ಕದ ಮೆಯ್ಯನೇ ಮತ್ತೆ ಸೆಕ್ಕುತಿಹುದು; | ಹದವಾದ ನೆರಳೆಂದು
ಸವಿಲ ಬಳಿಯೊಳು ಹಾವು - ಹೆದರದೇ ಹೆಡೆಯೆತ್ತುತಾಡುತಿಹುದು; || ಇದನು
ನಾ ನೋಡಲಾಶ್ಚರ್ಯವಹುದು; | ಇದು ಪುಣ್ಯಭೂಮಿಯೇ ಆಗದಿದು; || ಇದ
ರಳವನು ವಿಚಾರಿಸುವೆನೊಲಿದು; | ಇದರ ನಾಯಕನಾರೊ? ತಿಳಿಯಬಹುದು ||

ಹೀಗೆಂದು ವಿಚಾರಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಆಶ್ರಮದ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ನೆನಪಿ
ಕೊಂಡು ಯೋಚಿಸಿದ್ದು —

ವಾ|| ಈ ಮುನಿಯ ಚಾರಿತ್ರದೊಳು ಗಂಗೆ ಹುಟ್ಟಿದಿರ | ಳೀ ಮುನಿಯ
ಶಾಂತಿಯೊಳು ಚಂದ್ರಮಂ ಜನಿಸದಿರ | ನೀಮುನಿಯ ವದನದೆ ದಯಾವನಧಿ ಸುರ
ಕುಜಂ ಸುರಧೇನು ಪೊಣ್ಣಾದಿರವು; || ಈ ಮುನಿಯ ಸವಿಯ ಸುಡಿಯಿಂದಮೃತ
ಮೊಗೆಯದಿರ | ದೀ ಮುನಿಯ ಸುಳುಹಿನೊಳು ತಂಗಾಳಿ ಬನಿಸದಿರ | ದೀ
ಮುನೀಂದ್ರಂ ಮುನಿಯ ವೇಷದೀಶ್ವರನಾಗದಿರನೆನುತ ನಡೆತಂದನು ||-(ಹ. ಕಾ)

ಆಮೇಲೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿದಾಗ ಅದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಆಶ್ರಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಲೆ ಪಶ್ಚಾ
ತ್ತಾಪಗೊಂಡದ್ದು —

ಕಮಾಚು-ಭಾವು

ತಿಳಿವಿಲ್ಲದವ-ನಾದೆನೇ ಅಯ್ಯೊ! | ಇಳಿಯೊಳು ನಾನು || ಪ || ಮೃಗ
ಸಂಕುಲವ-ಮಿಗೆ ಬೀಂಟೆಯಾಡೆ-ಬಂದೆ, ಕೊಂದೆ, ಇಂದೇ-ಹಗರಣವಂ ಗೈದೆನು
|| ಅ ಪ || ಕಳಕೊಂಡೆ ನಾನು ಮತಿಯ-ಸದ್ಗತಿಯ-ಶುಭತತಿಯ-ಕುಲಪತಿಯ-
ತಳೆದೆಂ ಬಲುಭ್ರಾಂತಿಯ | ತಿಳಿಯೆ ಕ್ಷುದ್ರ ಲಾಭ-ಕಾಗಿ | ಬಲುವಿಪತ್ತ
ತಂದು ಕೊಂಡೆ || ೧ ||

ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಹೆಂಡತಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ತಲೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮಲಗಿದ ಹಂಪ್ಪಂದ್ರನು
ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಎದ್ದು ಕಣ್ಣೀರಿದುತ್ತ ಕನವರಿಸಿದ್ದು —

ಕಂ|| ಬಿಡು ಕೋಪವನು; ಮುನಿಯೆ, | ಅಡಿಗೆರಗಿ ಬೇಡುವೆನು; | ಕೊಡ ಬೇಡ ಶಾಪವನು ಮುನಿಯುತೆನಗೆ; || ಹಿಡಿಯೆನ್ನ ನುಂ ಸಿನ್ನ | ಕಡುದೀನ ಶಿಷ್ಯರೊಳು; | ಬಿಡು ಕೋಪವನು; ಮತ್ತೆ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ||

ಆಗ ಹೆಂಡತಿಯು ಅವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನು ತನ್ನ ಕನಸನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಶ|| ಸಿಡಿಲೆರಗಿತು; ಮನೆ | ಬಿಡದುರುಳಿತು; ಬಿಳಿ | ಗೊಡೆ ಮುರಿದಿತು; ಮುಗ್ಗುರಿಸಿದೆನು; || ಕಡೆಯೊಳೆದೆಯ ಮೇ | ಗಡೆ ಕಾಗೆಗಳಿರೆ | ಕೆಡೆದವು ಕೊಳ್ಳಿ ಗಳೆಲ್ಲೆಡೆಯೊಳ್ ||

ಕೊನೆಗೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಮಾಯೆಯಿಂದ ನರ್ಮಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಚಂಡಾಲಕನ್ಯೆಯರು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದು —

ಚೌ|| ಹಗಲ ನೋಡಲು ಬಂದು ತೋರುವ-ಬಗೆಯ ಕಾರಿರುಳಂದದಿ | ಮಿಗೆ ವಿಸದ ಹೊಗೆ ಹೊಯ್ದು ಜಲದೇ-ವಿಗೆ ಸವಿಯರೆಂಬಂದದಿ || ನೆಗಳ್ಳ ಕರಿ ಗಲ್ಲೊಂಬೆ ಬೇವದ - ಸೊಗಸದಳೆದಿರ್ಪಂದದಿ | ಹಗರಣದ ಹೊಲತಿಯರು ಬಂದರು-ಸಗುತ ಸಗುತಾನಂದದಿ ||

ಹೀಗೆ ಬಂದ ಆ ಹೊಲತಿಯರು ಮಾಡಿದ ನರ್ತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೆಚ್ಚಿದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಬೇಡಿರನ್ನಲು ಅವರು ಬೇಡಿದ್ದು —

ಸಾ|| ಕೊಡು ನಿನ್ನಯ ಬಿಳುಗೊಡೆಯನರಸನೇ, | ಕಡುಕಷ್ಟದಿ ನಾನಿ ಹೆವು; || ತಡೆಯಲಾರೆವೀ ಬಿಸಿಲತಾಪವನು; | ತಡಗೈದೊಡೆ ಸಾಯುವೆವು ||

ಬಿಳುಗೊಡೆಯು ಇತರರಿಂದ ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಂತ್ರಿಯು ಸೂಚಿಸಿದ್ದನ್ನರಿತು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಅವರನ್ನು ಚಾಟಿಯಿಂದ ದಂಡಿಸಿದಾಗ ಅವರು ಅತ್ತ ಘೋರಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಕೋಪದಿಂದ ಬರುತ್ತ ಹೇಳಿದ್ದು —

ವೃ|| ಆನನಿವಂ ಕರೋರನತಿನಿರ್ದಯಮಾನಸನಾಚರಿಷ್ಯನೋ | ಮೋ ಮೋ! ತಮೋವನಕ್ಕುಚಿತಮಲ್ಲದ ಘೋರನೃಶಂಕರಮಮಂ; || ಈ ವಿಶಿಖಾಗ್ರ ದಿಂದನನ ಕಂಧರಮಂ ಪರಿದೆಲ್ಲವಂಗಮಂ | ಪಾವಕನೊಳ್ಜ್ವಲಚ್ಛಿಖನೊಳಾನಿರ ದಾಗಿಪೆನಿಂದು ಹೋಮಮಂ ||
—(ಚಂ. ಕಾ. ನಾ)

ಹೀಗೆ ಕ್ರುದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದೊಡನೆ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ರಮವಿರುದ್ಧವಾದ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದುದೇಕೆಂದು ಗರ್ಜಿಸಲು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಭೋ|| ಬಿಳಿಯ ಕೊಡೆಯ ಕೇಳ್ವ ಜನಗ | ಕಳೆಯನವಹರಿಸುವರೆಂದು | ತಿಳಿಯುತವರ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ || ಬಲುಹದೋರ್ದೆನವರ ಮೇಲೆ; | ತಿಳಿದು ನೋಡು ರಾಜತನದ | ಬೆಲೆಯನರಿತ ನೀನು ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದಲಿ ||

ಆಗ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾಂ|| ಹಡೆದ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳಲ್ಲದೆ ಹೆಂಗಳ | ಹೊಡೆವಧಿಕಾರವುನೋಡೆ ||
ಬಡಗೂಡಿದವಗೊಬ್ಬಗುಂಟದರಿಂದ ನೀ | ನೋಡಗೂಡುವದು ಹೊಲತಿಯರ ||

ಅದಕ್ಕೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಉತ್ತರ—

ವಾ|| ಹೆತ್ತ ತಾಯಂ ಮಾರಿ ತೊತ್ತ ಕೊಂಬೆನೆ? ಮೂಗ | ನಿತ್ತು ಕನ್ನ
ಡಿಯ ನೋಡುವರೆ? ಮಾಣಿಕದೊಡವ | ನೊತ್ತೆಯಿಟ್ಟೊಡೆದ ಗಾಬಂ ಹಿಡಿ
ವರೇ? ಕೋಪದಿಂ ಸತ್ತು ಮದುವೆಯಹರೇ? || ಕತ್ತುರಿಯಸುರುಹಿ ಕರಿಗು
ರುಳ ಸಿಕ್ಕುವರೆ? ನೆರೆ | ಚಿತ್ತಯಿಸು ಹೊಲತಿಯರ ಪಿಡಿದು ನಾನೋಪದಿ |
ಪ್ಪತ್ತೊಂದು ತಲೆವೆರಸಿ ಸರಕಕ್ಕೆ ಹೋಹೆನೇ ಮುಸಿನಾಥ ಕೇಳೆಂದನು||-(ಹ.ಕಾ)

ಅಥವಾ ಹೊಲತಿಯರೆಂಬ ಮಾತೂ ಇರಲಿ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮಗೆ ತಮ್ಮಂಥ ಹಿರಿಯರ
ಉಪದೇಶವಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ದೇವಗಾಂಧಾರಿ-ಅಟತಾಳ

ಹೆಣ್ಣಿಗಿಚ್ಛಿಸುವರೆ ಮೂಢ ? ಇದನು | ಕಣ್ಣು ಕಿವಿ ಮೈಮನಗಳಿಂ
ಸೋಂಕಬೇಡ || ಪ || ತಾಯಾಗಿ ವೊದಲು ಹಡೆದಿಹುದು; | ಮೇಲೆ | ಜಾಯೆ
ಯೆಂದೆನಿಸಿ ಕಾಮದೊಳು ಕೆಡಹುವದು; || ಕಾಯದೊಳು ಜಸಿಸಿ ಸುತೆಯ
ಹುದು; | ಇಂತು | ಮಾಯೆಯೇ ನಿನ್ನ ಬಹುವಿಧದಿ ಕಾಡುವದು || ೧ || ಹಿತ
ಶತ್ರುವಾಗಿ ಹೊಂದುವದು; | ಸಿಮಿಷ | ರತಿಗೊಟ್ಟು ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಿಯನೆ ಸೆಳೆ
ಯುವದು; || ಕ್ಷಿತಿಯ ವೂಚ್ಯತೆಯ ಕೆಡಿಸುವದು; | ಮುಂದೆ | ಶತಜನ್ಮಗಳಿಗೆ
ಹೊಣೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದು || ೨ || ಬಗೆಯೆ ತನುವೆಲು ನರವು ಖಂಡ; | ಅದರೊ |
ಳಿಗೆ ಪಾಯುರಂಧ್ರವದು ಕಿಸುಕುಳದ ಹೊಂಡ; || ಭಗವೆಂಬುವದು ಮೂತ್ರ
ಭಂಡ; | ಅದಕೆ | ವಗಡಿಸದೆ ನಿನಗೆ ನಿಜಸುಖವಿಲ್ಲ ಕಂಡ್ಯ || ೩ || ಬಸೆದು
ವಾಲಿಯನೆ ಕೊಲಿಸಿಹುದು; | ಹಾಂಗೆ | ಹೆಸರು ಮಾತ್ರದೊಳು ಕೀಚಕನ
ನುಳಿಸಿಹುದು; || ದಶಕಂಠಸಸುವ ಕಳಿಸಿಹುದು; | ಇಂದ್ರ | ಶತಿಗಳಂಗದಿ ಭಗ
ಕ್ಷಯಗಳೆಸಗಿಹುದು || ೪ || ವರಸೆವಾವೆಗಳನಳಿಸುವದು; | ನೋಂಕಿ | ದರ
ಮೇಲೆ ಪಾತಕದ ಹೊರೆಯ ಹೊರಿಸುವದು; || ನರಕದರಮನೆಯೊಳಿರಿಸು
ವದು; | ನಮ್ಮ | ಗುರುಸಿದ್ಧನಡಿಗವರ ದೂರವೆನಿಸುವದು || —(ಕೈ. ಕ)

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಹುಬ್ಬನ್ನು ಗಂಟಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕೀ|| ದಾನಕೊಟ್ಟ ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಿರದ ನೀ | ನೇನೇನೋ ಮಾತಾಡುವೆಯೆ?||
ಮಾನವೇಂದ್ರನೆಂಬುಬ್ಬಿನಿಂದ ಮುಂ | ಗಾಣದೇನನೋ ಹರಟುವೆಯೆ ? ||

ಇದು ಕೊನೆಗಂಡದ್ದೆಂತೆಂದರೆ—

ಸಾಂ|| ಬೇಡೆನೆ ನರಪನು ರಾಜಸೂಯದಿ ವೆಚ್ಚ | ಮಾಡಿದಷ್ಟನೆ ಬೇಡೆ
ಮುನಿಯು || ನೀಡಿದನಾಗಲೆ ನರಪತಿ; ಸಂತಸ | ಗೂಡಿದನಾದನು ಮುನಿಯು ||

ಆಗ ಹೊಲತಿಯರು ತಮಗೆ ಸಮಾಧಾನವೇನೆನ್ನಲು ಮತ್ತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಅವರನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ತೆಗೆದಾಗ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಭೋ|| ಪಳೆಯದಿಹುದೆ ಧರ್ಮ, ತನುವ | ಕಳೆಯದಿಹುದೆ ಸಿದ್ಧಿ, ಚಿತ್ತ |
ವಲುಗದಿಹುದೆ ಮುಕ್ತಿ, ಮರೆದು ಸುಡಿದ ವಕ್ಕಣೆ || ಅಳಿಯದಿಹುದೆ ಸತ್ಯ,
ರೋಷ | ದಳಿಸದಿಹುದೆ ಶಾಂತಿ, ಕಪಟ | ವೋಳಿಯದಿಹುದೆ ಸೌಖ್ಯವಿದ
ತಳಿಯೆ ಕೃತಾರ್ಥನು || —(ವೃ. ೧೯)

ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರನು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ ತಥಾ ವಾಚೋ ; ಯಥಾ ವಾಚ ಸ್ತಥಾ ಕ್ರಿಯಾಃ ;
ಚಿತ್ತೇ ವಾಚಿ ಕ್ರಿಯಾಯಾಂ ಚ ಸಾಧೂನಾಮೇಕರೂಪತಾ || —(ಸು)

ಅ|| ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ನುಡಿ. ನುಡಿಯಂತೆ ನಡೆ. ಮನಸ್ಸು, ನುಡಿ, ನಡೆ—ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಧುಗಳು ಒಂದೇ ಬಗೆಯಾಗಿರುವರು.

ಮುಂದೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಕೀ|| ಇದಿರುವಾತನಾಡುವೆಯೆ ? ಎಂದು ಮುನಿ | ಯೊಡೆಯೆ ನೃಪನು
ಕಾಲೊತ್ತುತ್ತ || ಸದಯನಾಗು ; ಸಿಗೀನೆ ಧರೆಯನೆನ | ಲದ ತಾ ಕೊಂಡನು
ಮುನಿನಾಥ ||

ಒಡನೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ತಾನೆ ರಥವನ್ನು ಹತ್ತಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರದಂಪತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದು—

ವಾ|| ಉಡುಗಣದ ಸಡುವಣೆಂದುವ ತೆಗೆಸಿ ರಾಹು ಬಂ | ದೆಡೆಗೊಂಬ
ತೆರನಾದುದಾರಣ್ಯದೊಳು ಮೃಗಸ | ಗಡಣದಿಂದಿಸ್ಸ ಹರಿಯನು ತೆಗೆಸಿ ಸರಿ
ಸುಖವಾಸವನು ಕೈಕೊಂಬವೊಳ್ ; || ಕಡಲವಾರಿಯೊಳು ಬಿಂಬಿಸುವ ರವಿ
ಯಂ ಮುಗಿ | ಲ್ವಡೆ ಮಸಗುವಂತೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಮುನಿವರಂ | ಪೊಡವೀಶನಂ
ಮುಸುಕಿಕೊಂಡು ಕೌಶಿಕ ರಥವನೇರಿ ಒರಲಿಂತೊಪ್ಪಿತು || —(ಪ. ಕಾ.)

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಬಂದು ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೆ ತನಗೆ ಹಗುರವಾಯಿತೆಂದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಸಂತೋಷಗೊಂಡದ್ದು—

ಕಂ|| ಮನದೊಳದಾವುದ ನಾಂ ಬಿ | ರ್ರನೆ ಬೀಳ್ವ ಸಿಡಿಲೆ ಸಾಟಿಯೆಂದೆಣಿ
ಸಿದನಾ || ಮುನಿಯ ಮುನಿಸೆನ್ನ ಮುಡಿಯೊಳ್ | ನನೆಮಲ್ಲಿಗೆಮಾಲೆಯೆಸಿಸಿ
ಬೀಳ್ವುದು ಸೈಪಿಂ || —(ಚಂ. ಕೌ. ನಾ)

ಆಮೇಲೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಸಾಂ|| ಧರೆಯ ಕೊಟ್ಟುದಕೆ ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಕೇಳಲು ಮುನಿ | ಪಿರಿದಾಗಿ
ಚಿಂತಿಸಿ ನೃಪನು || ಸೆರಗೊಡ್ಡುತ್ತೊಂದು ತಿಂಗಳ ಗಡುವನು ಪಡೆ | ದಿರದೆ ಸಂತ
ಸವ ತಾಳಿದನು ||

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಆ ದಕ್ಷಿಣಾದ್ರವ್ಯವು ದೊರೆಯಗೊಡದಂತೆ—

ಸಾ|| ಇರಬೇಡೆನ್ನೂ ರೊಳಗೆಂದಾ ಮುನಿ | ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾ ಸೃಪನನ್ನು ||
ಇರದೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು ಹಿಂದೆಯೆ ಹಣವನು | ತರೆ ನಕ್ಷತ್ರಕನನು, ||

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಚಂದ್ರಮತಿಯನ್ನೂ ಮಗನಾದ ರೋಹಿತಾಶ್ವನನ್ನೂ
ಕರೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡಿಗೆ ಹೊರಟದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಜನರು ಮರುಗಿದ್ದು -

ಭೂಪಾಲ-ರೂಪಕ

ಆರಸು ಹೋಗುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ! | ಇರುವೆನೆಂತೊ ಕಾಣೆವಲ್ಲ! || ಪ || ಪರ
ಮಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯಮ್ಮ | ಪುರವ ಜಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿತ್ತಲ್ಲ! || ಅ ಪ || ಅರಿತು
ನೋಡಲೆಮ್ಮ ಧರ್ಮ | ಶರಥಿಯಿಂದು ದುರ್ಬೊವದಿ || ಪುರುಷರೂಪಾಗಿ ವನ
ಕೆ | ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದಲ್ಲ! || ೧ || ಜನುಮಜನುಮದಿಂದ ನಮ್ಮ |
ನನುಸರಿಸಿದ ಭಾಗ್ಯವಿಂದು || ಅಸಮಿತ್ತವಾಗಿ ತಾನೆ | ವನದ ದಾರಿಯ ಹಿಡಿಯಿ
ತ್ತಲ್ಲ! || ೨ || ನೋಡಲೆಮ್ಮ ಭೂದೇವಿಯ | ಗಾಢವಾದ ವೈಭವವೇ || ಪಾಡ
ಳಿದಚ್ಚಾತವಾಸಕೆ | ಕಾಡ ಸೇರಲಿರ್ಪುದಲ್ಲ! || ೩ ||

ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆಯುತ್ತ ದಕ್ಷಿಣಾದ್ರವ್ಯದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ
ಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಆಕಾರವಾಣಿಯಾದದ್ದು—

ಕಂ|| ಹಿಂದೆ ಗಳಿಸಿದುದು ಪೋದುದು; | ಮುಂದಕ್ಕಿನ್ನೆಂಪೆನೆಂದು ಚಿಂತಿಸ
ಲೇಕೈ? || ಅಂದುದು ಸೇದುವಾವಿಗೆ | ತಂದುದಕವನೆರಿದರುಂಟೆ? ಸುಗುಣಕ
ರಂಡ ||

—(ಸು)

ದಾರಿಯಲ್ಲ ನಕ್ಷತ್ರಕನು ಕೊಟ್ಟತೊಂದರೆ—

ಕು|| ಮಗನಿಳಿಸೆನ್ನನೇ | ಹೆಗಲೊಳಿರಿಸೆನ್ನುವನು; | ಮಿಗೆ ಹಸಿವು ನೀರ
ಡಿಕೆಯೆಂದಳುವನು; || ಹಗಲಿನಾಯಾಸವನು | ಬಗೆಯುತ್ತ ಮುಗಿದರೆ | ನೋಗ
ಸಾಗಿ ಕಾಲನೊತ್ತೆನ್ನುತಿಹನು ||

ಕಾಶಿಯು ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದೂರದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಇವರ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಕಳು
ಹಿಸಿದ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚನ್ನು ನೋಡಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಮುಂಗಾಣದಿರಲು ಚಂದ್ರಮತಿಯು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸೆರ
ಗನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮುಂದೆ ಬಂದು—

ವಾ|| ಪೊಡವೇಶ ಕೇಳುಭಯಕುಲಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದಿ | ದೊಡೆ, ನಿನ್ನನಲ್ಲ
ದನ್ಯನನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆನಾ | ದೊಡೆ, ಹಿಂದೆ ನಿನಗೊಂದನಿಕ್ಕಿ ನಾನೊಂದನುಂಡೊಡೆ
ಮೂರುಕರಣವರಿಯೆ || ಮೃಡನಲ್ಲದನ್ಯ ದೈವಕ್ಕೆ ನಮಿಸಿದೊಡೆನ್ನ | ಹೊಡೆದು
ಮುಕ್ಕುವದು ದಾವಾಗ್ನಿ; ಮೇಣಲ್ಲದಿ | ದೊಡೆ ಬಟ್ಟೆಗೊಟ್ಟವುದು; ಕೇಳೆಂದು
ಬೊಬ್ಬಿಗುಡುವಾ ಪೊಳ್ಳನೇವೊಗಳ್ಳೆನು ||

—(ಹ. ಕಾ)

ಆಗ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಲು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಕಾಶಿಯನ್ನು ಸೇರಿದೊಡನೆ ನಕ್ಷತ್ರಕನು ಹಣ
ಕಾಳಗಿ—

ಭೋ|| ನೃಪನ ನಿಲಿಸೆ ಬಿಸಿಲೊಳರಸಿ | ತಪಿಸಿ ಮರೆಯಗೈದಳವನ; |
 ಕೃಪೆಯ ತೊರೆದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲ ಹೇರಲು || ಶಪಿಸದವನನತ್ತಳಾಕೆ; |
 ನೃಪನು ಮುಂದುಗಾಣದಿರಲು | ತ್ರಪೆಯ ಬಿಟ್ಟು ಸತಿಯ ಮಾರಿಕೊಡುವ
 ದೆಂದನು ||

ಇಷ್ಟಾದೂ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ.

ಸಾಂ|| ಕರಗಿಸೆ, ಕಾಸೆಯೊರೆಯೆ, ತೇಯೆ, ನವನೀತ | ವರದುಗ್ಧ ಕನಕ
 ಮಲಯುಜ || ಕರಮೆಸೆವಂತೆ ದುರ್ಜನರ ಬಾಧೆಗೆ ಸ | ತ್ವರುಷರು ಗುಣವ
 ಮೆರೆವರು || —(ಚಂ. ಪ್ರ. ಚ)

ಆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ನೊಂದುಕೊಂಡದ್ದು —

ಕಂ|| ಋಣಮೆ ಮನುಜಗೆ ಭಯಕಾ | ರಣಮಿಹಪರಗಳೊಳಮಕಟ |
 ಪರಣತಿಘೋರಂ; || ಪಣಮುಳ್ಳನ ಕೆರಳ್ವಾಸ್ಥಮ | ನಣಮಾಲೋಕಿಸದ ಸರನೆ
 ಧನ್ಯಂ ಜಗದೊಳ್ || —(ಚಂ. ಕಾ. ನಾ)

ಆಗ ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದದ್ದು —

ಮಾರವಿ-ಝಂಪೆ

ಋಣವೆಂಬೊ ಸೂತಕವು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದೆ || ಪ || ಗುಣಸಿದ್ಧಿಯೆ ನೀ ಎನ್ನ.
 ಋಣವ ಪರಿಹರಿಸೊ || ಅ ಪ || ಕೊಟ್ಟ ಧನಿಕರು ಬಂದು ನಿಷ್ಕೂರದ ಮಾತಾ
 ಡಿ | ಕೆಟ್ಟ ಬಯ್ವರು ತಮ್ಮ ಮನದಣಿಯಲು; || ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು
 ಕೇಳಿದೆನಯ್ಯ; | ಸೃಷ್ಟಿಗೊಡೆಯನೆ ನೋಡಿ ಕಷ್ಟ ಪರಿಹರಿಸೊ || ೧ || ಅಳಿದೊಡೆ
 ಯನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನುಡಿಯಲುಬಹುದು; | ಊಳಿಗವ ಮಾಡಿ ಮನದಣಿಯ
 ಬಹುದು; || ಕಾಳಗದಿ ಮೊಕ್ಕು ಕಡಿದಾಡಿ ಜಯಿಸಲುಬಹುದು; | ಪೇಳಲಳ
 ವಲ್ಲ ಋಣದವಗೊಂದು ಸೊಲ್ಲ || ೨ || ಹೆತ್ತ ಸೂತಕ ಹತ್ತು ದಿನಗಳಿಗೆ ಪರಿ
 ಹಾರ; | ಮೃತ್ಯುಸೂಚಕವು ಹನ್ನೊಂದು ದಿನಕೆ; || ಮತ್ತೆ ಋಣಸೂತಕವು
 ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಕೆ; | ಎತ್ತೆತ್ತಹೋದರೂ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿಹುದು || ೩ || ಬಂಧು
 ಬಳಗದ ಮುಂದೆ ಬಹುಮಾನವು ಹೋಗಿ | ಅಂದು ಬಾಳಿದೆನೊ ಈ ವಿಧ ಋಣ
 ದೊಳು; || ಇಂದಿರಾರಮಣ ಸಿರಿಪುರಂದರವಿಠಲನೆ, | ಬಂದೆನ್ನ ಋಣವನ್ನು
 ಪರಿಹರಿಸೊ ಹರಿಯೆ || ೪ || —(ದಾ)

ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಹಣವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ನಕ್ಷತ್ರಕನೊಂದ ಮಾತಿಗೆ
 ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ತ್ರ|| ಆಡಿ ಹುಸಿಯಲು ಹೊಲ್ಲ; ಕೊಡಿ ತಪ್ಪಲು ಹೊಲ್ಲ; | ಕಾಡುವನೆಂಟೆ
 ಬರೆ ಹೊಲ್ಲ; ಸಟೆಯ ತಾ | ನಾಡುವದೆ ಹೊಲ್ಲ ಸರ್ವಜ್ಞ || —(ಕ. ಪ)

ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಯಾಡಿದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಕ್ಷತ್ರಕನು ಶಿಷ್ಟಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು
 ತೋರಿಸಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ವಿವಾಹಕಾಲೇ, ಋತುಸಂಪ್ರಯೋಗೇ, | ಪ್ರಾಣಾತ್ಮಯೇ,
ಸರ್ವಧನಾಪಹಾರೇ, || ವಿಸ್ತೃತ್ಯ ಚಾರ್ಥೇಽಪ್ಯನ್ಯತಂ ವದೇಯುಃ ಪಂಚಾನ್ಯತಾ
ನ್ಯಾಹುರಪಾತಕಾನಿ || —(ಸು)

ಅ|| ಮದುವೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಋತುವೆಂಬ ಗುಂಪಿನಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಪ್ರಾಣವು
ಹೋಗುವಾಗ, ತನ್ನದೆಲ್ಲವೂ ನಾಶವಾದಾಗ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನಳಿಸಬೇಕಾದಾಗ—ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುವ
ದುಂಟು. ಈ ಐದು ಸುಳ್ಳುಗಳಿಂದ ದೋಷವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ಉತ್ತರ—

ಶ್ಲೋ|| ಯಶೋ ಯಸ್ಮಾಧ್ವಸ್ಮೀಭವತಿ ವನವಹ್ನೇರಿವ ಸನಂ; | ಸಿದಾ
ಸಂ ದುಃಖಾನಾಂ ಯದನಸಿರುಹಾಣಾಮಿವ ಚಲಂ; || ಸ ಯತ್ರ ಸ್ವಾಚ್ಛಾಯಾ
ತಪ ಇವ ತಪಃಸಂಯಮಕಥಾ; | ಕಥಂಚಿತ್ತಸ್ಮಿಥ್ಯಾವಚನಮುಭದತ್ತೇ ನ ಮತಿ
ಮಾನ್ || —(ಸು)

ಅ|| ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಕಾಡು ಹೇಗೊ ಹಾಗೆ ಯಾವದರಿಂದ ಕೀರ್ತಿಯೆಲ್ಲ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ
ಯಾಗುವದೋ, ಮರಗಳಿಗೆ ನೀರು ಹೇಗೊ ಹಾಗೆ ಯಾವದು ದುಃಖಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮೂಲಕಾರಣವಾಗಿರು
ವದೋ, ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ನೆರಳು ಹೇಗಿರುವದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಯಾವದಿರುವಕಡೆ ತಪಸ್ಸು, ಮನೋನಿಗ್ರಹ-ಮೊದ
ಲಾದವುಗಳ ಮಾತಿರುವದಿಲ್ಲವೋ ಅಂಥ ಸುಳ್ಳುಮಾತನ್ನು ಬುದ್ಧಿ ಕಾಲಗಳಿಂದೂ ಆದಬಾರದು.

ಮುನಿಪುತ್ರನ ಮಾತಿನಂತೆ ತನ್ನನ್ನು ಮಾರೆಂದು ಚಂದ್ರಮತಿ ಹೇಳುವದು —

ದಿಂ|| ಆಡಿ ಜೂಜಂ ನೀನೆನ್ನ ಕಳೆವುದಿಲ್ಲ; | ಬೇಡಿ ಮಧ್ಯವ ನೀನೆನ್ನ ಕೊಡು
ವದಿಲ್ಲ; | ಗಾಡಿಕಾತಿಯರೊಳಗೆ ಬಿರೆಯೆ ತೊರೆವುದಿಲ್ಲ; | ನೀಡುವೈ ಧನಸಂ ಮುನಿ
ಗಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ||

ಉಪಾಯಾಂತರವಿಲ್ಲದೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮಾರುತ್ತೇನೆಂದು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರಿದ್ದು —

ಆನಂದಭೈರವಿ-ಆದಿತಾಳ

ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೀಗ | ಈಕೆಯ || ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದೀಗ || ಪ ||
ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಿರೇ | ಎನ್ನಯ ಧರ್ಮದ | ಹೆಂಡತಿಯನು ನಿನ್ನಯ ಮನೆಗೆಲ
ಸಕೆ || ಅ. ಪ || ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವೆ | ತಾಳಿಮೆಯಿಂದಲಿ || ಕಾಲದಿ ಮಾಡುವ |
ತೀಲದ ಸಾರಿಯ || ೧ || ಹುಗಳೆಸಪ ಕೆಲ | ಸಂಗಳೆಲ್ಲವನು || ತಾಂ ಗೆಯ್ಯಲು
ಬಿಲ್ಲಂಗನಾಮಣಿಯ || ೨ || ಧರ್ಮವೆ ತನ್ನಯ | ಪೇರ್ಮೆಯೆಂದರಿತು || ಕರ್ಮ
ವನೆಸಗುವ | ಮರ್ಮವ ಬಲ್ಲಳ || ೩ ||

ಆಗ ಕಾಲಕಾಶಿಕನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಂದು ಆ ದಕ್ಷಿಣಾಧ್ರವ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟು ಚಂದ್ರ
ಮತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಆಕೆ ಅಗಲುವಾಗ ಪತಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು —

ಕು|| ಸಾಧುಗಳ ಸತ್ಕರಿಸಿ | ಸಾಧುಕರ್ಮವ ಮಾಡು | ತಾದಿತೇಯರ
ಪೂಜೆಗೈದಿದ್ದರೆ || ಮೇದಿನಿಯೊಳಗೆ ಮುಂದ | ಕಾದೊಡಂ ನೀನೆ ಸ | ಮೋದ
ದಿಂದೆನಗೆ ಪತಿಯವ್ವದೆಂದುಂ ||

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಮಗನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತ ಆಕೆ ಹೊರಡಲು ಇತ್ತ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಮಿಶ್ರಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು—

ನೈ|| ಸ್ತ್ರೀಯಂ ಮಕ್ಕಳನೆಂತಗಲ್ವಿಸಿವರ್ಗಾರುಂಟೆಂದು ಗೋಳಿಟ್ಟು ಕ |
 ಣ್ವಾಯಂ ಬಿಟ್ಟಳೆವಂ ಬಳಿಕ್ಕುದಯಿಪಂ ತಾನಲ್ತೆ ಬೇರನ್ನರೋಳ; || ಪ್ರಾಯಂ
 ದಾಳ್ವು ವಿವಾಹಮಾಗಿ ಸುತರಂ ಮುದ್ದಾಡುವಂ ಮುನ್ನಿನಾ | ಸ್ತ್ರೀಯಂ
 ಮಕ್ಕಳನಾಗಳೇಕೆ ನೆನೆಯಂ? ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ || —(ರ. ಕ)

ಅಷ್ಟ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಚಂದ್ರಮತಿಯ ಕೈಗೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ
 ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಾಗ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನ ವಿಷಮದಲ್ಲಿ ಜನರು ಆಡಿಕೊಂಡದ್ದು —

ಕಂ|| ಅರಸಿಯನಾಗಿಸಿದಿವಳಂ | ಪರಗೃಹಪರಿಚಾರಿಕೆಯನೊಡರ್ಚಿದ
 ನಿಸಗೇ || ನೊರೆವೆಂ? ಬೈತಲೆಮಣಿಯಂ | ಚರಣಕ್ಕಾಭರಣಮೆಸಗಿದಂತಾ
 ಯ್ತಲೇ ! || —(ಚಂ. ಕೌ. ನಾ)

ಚಂದ್ರಮತಿಯು ಅಲ್ಲಿ ಬಹುಕಷ್ಟದಿಂದ ಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ
 ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯೇ ಅಂಥದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಮಾನಾನ್ಮೂಲಕಃ, ಪ್ರವಚನಪಟುವಾರ್ತುಲೋ ಚಲ್ಯಕೋ
 ವಾ, | ಧೃಷ್ಟಃ ಪಾರ್ಶ್ವೇ ವಸತಿ ಚ ಸದಾ, ದೂರತಸ್ತುಪುಗಲ್ಭಃ, || ಕ್ಷಾಂತಾ
 ಭೀರುರ್ಯದಿ ಸ ಸಹತೇ ಪ್ರಾಯಶೋ ನಾಭಿಜಾತಃ, | ಸೇವಾಧರ್ಮಃ ಪರ
 ಮಗಹನೋ ಯೋಗಿನಾಮಪ್ಯಗಮ್ಯಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಸುಮ್ಮನಿದ್ದರೆ ಮೂಕನೆನ್ನುವರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದರೆ ಬಾಯಿಬಡಕನೆನ್ನುವರು.
 ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ದಿಟ್ಟನೆನ್ನುವರು. ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ಮುಂದಾಳಲೆವೆನ್ನುವರು. ಸಹನೆ
 ಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಹೇಡಿಯೆನ್ನುವರು. ಸಹನೆಯನ್ನು ತೋರದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆ ಮನೆತನದವ
 ನಲ್ಲವೆನ್ನುವರು. ಸೇವೆಯು ಬಹು ಕಷ್ಟ. ದೊಡ್ಡ ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ.

ಇದರ ಮೇಲೆ ಪರರ ಮನೆಯ ವಾಸವೆಂಬುದೇ ಕಷ್ಟ —

ಶ್ಲೋ|| ಶಿರಸಾ ಧಾರ್ಯಮಾಣೋಽಪಿ ಸೋಮಃ ಸೌಮ್ಯೇನ ಶಂಭುನಾ |
 ತಥಾಪಿ ಕೃಶತಾಂ ಧತ್ತೇ ಕಷ್ಟಃ ಖಲು ಪರಾಶ್ರಯಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಶಾಂತನಾದ ಈಶ್ವರನು ಚಂದ್ರನನ್ನು ತಲೆಯಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವನು ಬಡ
 ವಾಗುವನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಆಶ್ರಯವೇ ಕಷ್ಟ.

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕಾಲಕೌಶಿಕನು ರೋಹಿತಾಕ್ಷನಿಗೆ ಕೂಡ ದರ್ಭೆ ಮೊದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತರುವ
 ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಳಿ ತೊಂದರೆಪಡಿಸುತ್ತಿರಲು ಇತ್ತ ನಕ್ಷತ್ರಕನು —

ಸಾ|| ಇಷ್ಟುದಿನದ ತಡಕಾಗಿಹ ಬಡ್ಡಿಯು | ಕೊಟ್ಟಿರಡನೆ ಮಾತಾಡು; ||
 ನೆಟ್ಟನೆ ನಿನ್ನನು ಮಾರಿಕೊಂಡಾದರೂ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲದೆ ಬಿಡೆ ನೋಡು ||

ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಎಳೆದಾಗ ಅವನು ಶಿವನಿಗೆ ಮರೆಹೊಕ್ಕದ್ದು —

ಮುಖಾರ್ಥ-ಝಂಪೆ

ಎಕೆ ದಯವನು ಮಾಡೆ? ಹೇ, ಸಾಂಬತಿವನೇ || ಪ || ಲೋಕರಕ್ಷಕ
ನೆಂಬ ಬಿರುದ ಪೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡು || ಅ ಪ || ವಾಸವೇ ಕೈಲಾಸ; ವಸನವೇ ಗಜ
ಚರ್ಮ; | ವಾಸುದೇವನೆ ಮಿತ್ರ; ಪಥುವೆ ಗಿರಿಜೆ; || ವಾಸುಕಿಯೆ ಅಭರಣ;
ವಸುಧೆಯೇ ರಥವೆಂಬ | ಈಸು ಗರ್ವದೊಳೆನ್ನ ಮರೆತೆಯೋ? ಮಹಾದೇವ || ೧ ||
ಸಾರಥಿಯೆ ಬ್ರಹ್ಮ; ಮಹಮೇರುವೇ ಧನುಷದಕೆ | ನಾರಾಯಣಾಸ್ತ್ರ;
ಸಾಗೇಂದ್ರ ಸೂತ್ರ; || ಈರೀತಿಯಲಿ ಮೂರುಪುರವ ಜಯಿಸರ್ಪಹಂ | ಕಾರ
ದಿಂದೆನ್ನ ಮರೆತೆಯೋ? ಮಹಾದೇವ || ೨ || ಬಡವನೊಡನೇ ಕಿಞಿತುಕಡುಹ ತೋ
ರಿದೆ? ಶಿವನೆ, | ಬಿಡದೆನ್ನ ಕಾಯೋ; ಮನದಿಷ್ಟವೀಯೋ; || ಮೃಡನು ನೀನಲ್ಲ
ದಿನ್ನಾ ಮಂಟು? ಈ ಜಗಕೆ | ರಜತಪುರವಾಸ, ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಮೌಳೀಶ || ೩ ||—

ಆಗ ಈಶ್ವರನು ವೀರಬಾಹುವೆಂಬ ಹೊಲೆಯನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕು ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡು
ಕೊಳ್ಳುವಪಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ —

ವಾ|| ಹಿಡಿದ ಸೆಂಬುಳಿಗೋಲ, ಕಾರೊಡಲ, ಕೆಂಗಣ್ಣ, | ಕುಡಿದು
ಕೊಬ್ಬಿದ ಬಸಿರ, ದಡದಡಿ ಸಿ ತರಹರಿಸು | ವಡಿಯ, ಕೆದರಿದ ತಲೆಯನಡಸಿ
ಸುತ್ತಿದ ಮುಪ್ಪುರಿ ಬಾರಿ ಕಟ್ಟಣೆಗೆಯ, || ಬಿಡದೆ ಘರ್ರನೆ ತೇಗಿ ನೆರವಿಯಂ
ಬಯ್ಯ ಬಿರು | ನುಡಿಯ, ಕಲಿವೀರಬಾಹುಕ ಬರುತ್ತಿರೆ ಮೂರು | ಪೊಡೆ
ಕೊಂಡು ಹೊಂಗೆಗೊಡುವೆ ನಾನೆಂದು ತಸ್ಯ ಹಡಬಗಸಿಂಧ ಕೇಳಿಸಿದನು ||-(ಹ.ಕಾ)

ಟಿ|| ಹಡಬಗ-ಎಲೇ ಅಡಿಕೆಯ ಚೀಲವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವವನು.

ಅದಕ್ಕೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ|| ನಾಲಕುವರ್ಣದ | ಮೇಲಹ ಜಾತಿಯ | ಶೀಲದವರು ಕೊಳ್ಳಲು ಬಹು
ದು; || ಕೀಳಹ ಹೊಲೆಯನಿಗಾಳಾಗುವದನು | ತಾಳಬಹುದೆ? ನೀಂ ಯೋಚಿ
ವುದು ||

ಅದಕ್ಕೆ ವೀರಬಾಹುವಿನ ಉತ್ತರ—

ಸಾಂ|| ಹೊಲೆಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಮಾನವರಲ್ಲದೆ | ಹೊಲೆಯಿಲ್ಲದಾರು
ಹುಟ್ಟಿದರು? || ಹೊಲ ಸಿ ನೋಳಿಗೆ ನವಮಾಸ ಬೆಳೆದು ಬಂದು | ಕುಲಕೆ ಹಾರುವರೆ
ಬಲ್ಲವರು? ||

—(ಹ. ಸಾಂ)

ಆಗ ಬೇರೆ ದಾರಿ ತೋರದೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾಂ|| ಆನೆಯ ಮೇಲಿದ್ದು ಚಿಮ್ಮಲು ಕವಡೆಯ | ತಾನೆಷ್ಟು ಮೇಲೆ
ಹೋಗುವದೊ || ಮಾಣದೆ ಹಣದ ರಾಶಿಯನಷ್ಟ ಕೊಟ್ಟರೆ | ನಾನವರಾಳಾ
ಗುವೆನು ||

ವೀರಬಾಹು ಒಡನೆ ಅಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಸುರಿದನು, ಅದನ್ನು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಿಗೆ
ಕೊಟ್ಟನು. ಆಗ ಆದ ಆಕಾಶವಾಣಿ—

ಕ೦|| ಅದ್ಭುತಮಾದಾನಂ ! ಮೇ | ಇದ್ಭುತಮಾ ಕ್ಷಾಂತಿ ! ಧೈರ್ಯ ಸೌಶೀಲ್ಯಂ ! ತಾ || ಸದ್ಭುತಮಾ ಜ್ಞಾನಮುಮ | ತ್ಯದ್ಭುತಮಾ ಸತ್ಯಮಲ್ಪೆ ! ಭೂಪೋತ್ತಮನಾ || —(ಚಂ. ಕ೦. ನಾ)

ಆಗ ಶ್ವರಾನದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನೂ ಶವದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಶ್ವಿಮಶ್ವಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ವೀರಬಾಹುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ—

ವೃ|| ಸುರಿಗುಮದೊಂದರಿಂ ರುಧಿರಪೂರಿತಪಾತ್ರನನೀಳ್ಳು ಕೊಂಡಡೊಂ | ದುರೆ ಪೆರತೊಂದು ದೀಪ್ತರಸನಂ ನೊಣೆಗುಂ ಮೊಗದಿಂದಮೊಕ್ಕುದಂ ; || ತಿರೆಯೊಳಗೊಕ್ಕು ಶೋಣಿತಕಣಂಗಳನಾಕ್ಷಣಮುಂತಡೊಂದು ನೀ | ಳ್ಳಿರೆ ರಸನಾಂಜಲಂ ಸಮಗುಮಾಸೆಮಿಗಲಾ ವಲಮುಚ್ಚ ಕಂಧರಂ || —(ಚಂ. ಕ೦. ನಾ)

ಟಿ|| ಈಳ್ವುಕೊಂಡು—ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು. ನೊಣೆಗುಂ—ನುಂಗುವದು. ಒಕ್ಕುದಂ—ಚೆಲ್ಲಿದ್ದನ್ನು. ಉಚ್ಚಕಂಧರಂ— ತಲೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು.

ಅಲ್ಲಿ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನಿರುವಾಗ ಅತ್ತ ರೋಹಿತಾಶ್ವನು ದರ್ಶಿ ವನದಲಾದುವುಗಳನ್ನು ತರುವದಕ್ಕೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹುತ್ತದ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಎಲೆಯನ್ನು ಕೊಯ್ಯುವಾಗ ಹಾವು ಕಚ್ಚಿ ಸತ್ತದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರಮತಿಯು ರಾತ್ರಿ ಮನೆಯವರ ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಗೊರವೀಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ—

ವಾ|| ವಿಷದ ಹೊಗೆ ಹೊಯ್ದು ಹಸುರಾದ ಮೈವಿಾರೆ ನೊರೆ | ಯೊಸರೈ ಗಲ್ಲಂ, ಕಂದಿದುಗುರ್ಗಳರೆದೆರೆದುರ್ಗುರ್ವಸುವ ಕಣ್, ಹರಿದು ಹುಲುಹಿದ ಹರಹಿದ ಕೈಗಳಂಬ ಹೊತ್ತುಣೆ ಪಡೆಯದೆ || ಹಸಿದು ಬೆನ್ನಡರ್ದ ಒಸಿರಕಟ ಕಟ ! ಮುರಿದ ಗೋರ್ಣ | ದೆನೆಗುರುಳಿ ಹುಡ ಹೊಕ್ಕು ಬರತ ಬಾಯ್ವರಸಂದು | ಬಸವಳಿದ ನಿಜಸುತನ ಕಂಡಳು ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನರಸಿ ಹುತ್ತದ ಮೊದಲೊಳು ||

—(ಹ. ಕಾ)

ಆಗ ಅವಳು ದುಃಖಿಸಿದ್ದು —

ರ|| ಎನೆನೇವೆನೆಲೆಮಗನೇ ಮಗನೇ | ಸಾವೇಕಾಯಿತ್ತೆಲೆ ಚೆನ್ನಿಗನೆ | ಇರಿದೆಯಲಾ ! ಎನ್ನನು ಸುಕುಮಾರಾ | ಕೊರಿದೆಯಲಾ ! ಕೊರಲನು ಚಿತಮಾರಾ ! ವನಿತೆಯನಾರಡಗೊಂಡೆಯೊ ! ಎಧಿಯೆ ! ಎನಗೀಪರಿಯಲಿ ಮಡಿವದ ನಧಿಯೇ ? ! ತಿರದಲಿ ಬರೆದಕ್ಕರವೀಪರಿಯೆ ? ! ಗರಳದ ಉರಿಯಲಿ ಬರಗಿದೆ ಕಣಿಯೆ | ಎನುತ ಸುತನ ವದನವ ನೆರೆ ನೋಡಿ | ವನತಿ ಮಹಾದುಃಖದೊಳೊಡಗೂಡಿ | ಪುತ್ರಶೋಕದುರಿ ಭುಗಿಲಿನೆ ನೆಗೆದು | ಗಾತ್ರವನಡರೆ ಕೊರಲ ನೆರೆ ಬುಗಿದು | ಹೊಟಹೊಟನೊಡೆಯಲು ದುಃಖದಿ ಕಾಯ | ತುಟಿಯೆಂತಂತಲು ಗುತ್ತಿರೆ ಜಾಯ | ತೆರೆದೊರಲಿದಳೊರಲಿದಳೋರಂತೆ | ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಳು ಹೊಳೆಗಳೊ ಕಾಂತೆ | ಹುಡಿಯಾಗುತ್ತಿರೆ ಹೊರಳಿದಳಂದು | ಕಡುಶೋಕಾನಲನಿರಿದುರೆ ಬಿಂದು | ಎತ್ತಣ ಬರಸಿಡಿಲೆರಗಿತೊ ? ನಿನ್ನ | ಹುತ್ತದ ಹತ್ತಿರಲೊರಗಿದ

ಚೆನ್ನ | ಅರಿಗೆನ್ನ ನೊಪ್ಪಿಸಿದೆಯೋ? ಕಂದ | ಅರಯ್ಯದೆ ಹೋಹರೆ? ಗುಣ
ವೃಂದ || —(ಹ. ಕಾ)

ಕೊನೆಗೆ ಅವಳು ಮಗನನ್ನು ತಂದು ಶ್ವಶಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸುಡುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು
ದೂರದಿಂದ ಹುಶ್ಚಂದ್ರನು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದ್ದು —

ಕಂ|| ತಿಳಿಸದೆನಗೀವ ಮೃತಕಂ | ಬಲಮಂ ತಾಂ ಕುಡದೆ ಚಸಮದಾರಾ
ದೊಡವಾ || ಇಳೆಯೊಳ್ಳುತ್ತಾನಯೋಗ್ಯಂ | ಗಳೆನಿವ ಕಜ್ಜಗಳಸುಜ್ಜಗಿಸದಿರ
ವೇಳ್ಕುಂ || —(ಚಂ. ಕೌ. ನಾ)

ಆಮೇಲೆ ಅವನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಲು ತಾನು ದಾಸಿಯೆಂದು ಚಂದ್ರ
ಮತಿ ಹೇಳಿದಾಗ ಹುಶ್ಚಂದ್ರನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಸಾ|| ಕೊರಳೊಳಗಿರುವ ಮಾಂಗಲ್ಯಸುವರ್ಣವ | ನೆರೆ ಮಾರುತ್ತ ಪಡೆ ಹಣ
ವ; || ಸರಿಬರದಿರಲಿದು ನಿಸಗೀ ಸ್ಥಲದೊಳ | ಗಿರಿಸದಿರಿಂತೀ ಹೆಣವ ||

ತನ್ನ ಮಾಂಗಲ್ಯವನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವವನು ಗಂಡನೊಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಆಕೆ ನರಗಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿ
ಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಲು ಹುಶ್ಚಂದ್ರನೂ ದುಃಖಿಸಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಯಾದೂ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ತರಹೇಳಿ
ಅವಳನ್ನು ಊರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ಅವಳು ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದದ್ದೇನೆಂದರೆ —

ಕು|| ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನ ಕೊಲ್ವ | ತುಡುಗರನು ನೃಪಪತ್ನಿ | ತಡೆಯಲೊ
ಡನೋಡಿರು ಭರದೊಳವರು; || ಒಡನೆ ದೂತರು ಬಂದು | ತುಡುಗಿ ನೀನೇ
ಎಂದು | ಕಡುಹಿನಿಂ ಕೊಂಡೊಯ್ದರರಸನೆಗೆ ||

ಆಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮತಿ ಮನದಲ್ಲಿ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದು —

ಮುಖಾರಿ-ಝಂಪೆ

ಸತ್ಯವಂತರಿಗಿದು ಕಾಲವಲ್ಲ || ಪ || ದುಷ್ಟ ಚಸರಿಗೆ ಸುಭಿಕ್ಷುಕಾಲ
|| ಅ ಪ || ಹರಿಸ್ಮರಣೆ ಮಾಡುವಗೆ ಕ್ಷಯವಾಗುವ ಕಾಲ | ಪರಮಪಾಪಿಗಳಿಗೆ
ಸುಭಿಕ್ಷುಕಾಲ || ಸ್ಥಿರವಾದ ಪತಿವ್ರತೆಯ ಪರರು ನಿಂದಿಪ ಕಾಲ | ಧರೆಗೆ ಜಾರೆ
ಯಳ ಕೊಂಡಾಡುವ ಕಾಲ || ೧ || ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಅಪಕರಿಸುವ ಕಾಲ |
ಸಕಲವು ತಿಳಿದನಗೆ ದುರ್ಭಿಕ್ಷುಕಾಲ || ಪತಿಮತರಾಯೆಂಬುವರ ನಂಬಲರಿಯದ
ಕಾಲ | ಸಟಿಯಲ್ಲವಿದುವೆ ವಿಪರೀತಕಾಲ || ೨ || ಧರ್ಮವ ಮಾಡುವಗೆ ನಿರ್ಮೂಲ
ವಾಗುವ ಕಾಲ | ಕರ್ಮಪಾತಕರಿಗೆ ಬಹುಸೌಖ್ಯಕಾಲ || ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮಕಸಿರಿ
ಪುರಂದರವಿಠಲನ | ಮರ್ಮದೊಳು ಭಜಿಸಲರಿಯದ ಕಾಲವಯ್ಯ || —(ದಾ)

ಆಮೇಲೆ ಅವಳ ಶಿರಚ್ಛೇದವಾಗಬೇಕೆಂದು ರಾಜಾಜ್ಞೆಯಾಗುತ್ತಲೆ ದೂತರು ಅವಳನ್ನು
ಕರೆದುಕೊಂಡುಬಂದು ಹುಶ್ಚಂದ್ರನ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿಯೆನ್ನಲು —

ಕು|| ಕಡಿಯಲೆತ್ತಲು; ಕಯ್ಯ | ತಡೆದು ಮುನಿ ಮಾಯೆಯಿಂ | ದೊಡ
ಗೊಡೆ ಹೊಲತಿಯರ ಸುಖಿಪೆಯೆಂದ; || ಬಿಡುನುಡಿಯನಾಡೆನೆನು | ತೊಡನ
ವನು ಕತ್ತಿಯನು | ಕಡುಹಿನಿಂ ಬೀಸಿ ಜಯ | ಸತ್ಯವೆಂದ ||

ಒಡನೆ ಪಾರ್ಶ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ರೋಹಿತಾಶ್ವನನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು—

ವಾ|| ಘನಸತ್ಯವೇ ಬೇವವೆಂದಿದರ ಸಿನ್ನ ಹೊಲೆ | ಯನ ಸೇವೆ ಗುರು ಸೇವೆ; ಹೊತ್ತ ಹೊಲೆವೇಷ ಪಾ|ವನಪುಣ್ಯವೇಷ; ಸುಡುಗಾಡ ಕಾದಿರ್ಪಿರವು ತಾ ಯಜ್ಞಕರ್ಮದಿರವು; || ಅನುದಿನಂ ನೀನುಂಡ ಶಪದ ತಿರದಕ್ಕಿಯಾ | ಘನ ವೇಸಿಪ ಚಾಂದ್ರಾಯಣಂ ; ಪುತ್ರನಳಿವು ಬ | ಸ್ಮಸಿಕಾಯದಳಿವಂಗನಾಹನನ ಮಾಯಾಹನನವಂಜಬೇಡೆಂದನು ||
—(ಹ. ಕಾ)

ಇದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಪ|| ದೇವಲೋಕ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕವೆಂಬಿವು ಬೇರಿಲ್ಲ ಕಾಣೆರೋ ; ಸತ್ಯವ ನುಡಿವುದೇ ದೇವಲೋಕ ; ಅಸತ್ಯವ ನುಡಿವುದೇ ಮರ್ತ್ಯಲೋಕ ; ಆಚಾರವೇ ಸ್ವರ್ಗ ; ಅನಾಚಾರವೇ ಸರಕ. ಇದಕ್ಕೆ ನೀನೇ ಪ್ರಮಾಣ ಕೂಡಲಸಂಗಮ ದೇವ ||
—(ವೀ. ವ. ರಾ)

ಸತ್ಯದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರದವರು ಹೇಳಿರುವ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವೇನೆಂದರೆ—

ಸೂ|| ಸತ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂತಾಂ ಕ್ರಿಯಾಫಲಾಶ್ರಯತ್ವಮ್ ||—(ಯೋ. ಸೂ)

ಅ|| ಸತ್ಯವು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದರೆ ಕ್ರಿಯೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕ್ರಿಯಾಫಲಗಳು ದೊರೆಯುವವು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಮಾಡಿಯೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು “ ಸತ್ಯವೆಂಬ ದೊಂದೇ ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು.

ಸಾವಿತ್ರಿ

ಪೀಠಿಕೆ — ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ

ಶಂಕರಾಭರಣ-ಅದಿತಾಳ

ಗುಣವನೆ ನೀ ನೋಡುವಳಾಗು ; | ಮನ | ದಿನಿಯನ ಮನಸಿಗೆ ನೆರವಾಗು || ಪ || ಗಣಿಸದೆ ದೋಷಂಗಳನವನೊಳು ಮೇ | ಣನುವರಿಯುತ ಸೇವಿಸುವವಳಾಗು || ಅ.ಪ || ಹಣಕಾಸನು ನೋಡಲುಬೇಡ ; | ತನ | ಗೆಣಿಸೆ ಕಷ್ಟಬಂತೆನಬೇಡ || ಇನಿಯನ ಕಡೆಯವರನು ತನ್ನವರೆ | ದೆನುವದರೊಳು ಹಿಂಜರಿಯಲು ಬೇಡ || ೧ ||

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮಾಡುವವರೆಲ್ಲರೂ ತಾವು ಆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಳುಗಿ ನೆಲಾಹಿಡಿಯದಂತೆ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕಾದ ವಿಷಯವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತೋರಿಸುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನಲಿನೀದಲಗತಜಲಮತಿತರಲಮ್; | ತದ್ವಜ್ಜೀವಿತಮತಿಶಯಚಪಲಮ್; ||
ವಿದ್ಧಿ ವ್ಯಾಧ್ಯಭಿಸಾನಗ್ರಸ್ತಮ್ | ಲೋಕಂ; ಶೋಕಹತಂ ಚ ಸಮಸ್ತಮ್ ||
—(ಮೋ. ಮು)

ಅ|| ಕಮಲದ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರು ಬಹು ನಡುಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವಿತವೂ ಬಹುಚಂಚಲವಾದದ್ದು. ರೋಗ, ಅಭಿಮಾನ-ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ದುಃಖದಿಂದ ನೆಲಾಹತ್ತಿರುವದು.

ಆದ್ದರಿಂದ ದುಃಖದ ದಾರಿಯಿಂದ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ರೇಗುಪ್ರ-ಝಂಪೆ

ಬರದೆ ಸಿರಿಯನು ಬಯಸಿ ಬಳಲಿ ಜಾಯಾರದಿರು | ಮರುಳೆ, ಪೂರ್ವದೊಳು ತಿವನೊಳು ಬೇಡಿ ತರದೆ || ಪ || ನೀನೊಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಡತನವು ನಿನಗಿಂತು | ತಾನೆ ಬಂದಿಹುದಿಂತು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ || ನೀನು ಮಾಡಿದ ಸುಕೃತವಿದೋಡದರಿಂ ಸಿರಿಯು | ತಾನೆ ಬಂದಿರು ಸದೀಗಳಸಲ್ಪಿದುವದೆ? || ೧ || ದೊರೆಗಳೆಲ್ಲರು ಮೊದಲು ಪುಣ್ಯಗಳ ಮಾಡದಲೆ | ಸಿರಿಯನುಂಬರೆ? ಬಡವರಘವೆನಗದೆ || ತಿರಿದು ತಿಂಬರೆ? ತಿವಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತಗಳುಂಟೆ? | ಬರಿಯ ಚೀಲದೊಳು ಕೈ ಇಕ್ಕಲೇನಹುದು? || ೨ || ಕೊಟ್ಟು ಹುಟ್ಟದೆ ಬೇಡೆ ಸಿರಿ ಬರಲು ಸುಕೃತವನ | ನುಷ್ಠಿಸುವರೇಕೆ ಜನರಿದನರಿಯದೆ || ಸಿಟ್ಟಿನಿಂ ತಿವನ ಬಯ್ಯುದಕೆ ಮುಂದಕ್ಕುದಿಸಿ | ಕಷ್ಟಗಳನುಂಡು ತೀರಿಸಬೇಕು ಮನುಜ || ೩ || ಇಂದು ಮಾಡಿದುದಿಂದೆ ಫಲಿಸಬೇಕೆನೆ ಜನಗೆ | ಮುಂದೆ ಭವವಿಲ್ಲವಾಯ್ತಂತಾದೊಡೆ || ಇಂದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವಿದು ಹಾಳಾಗುತ್ತಿಹುದಾಗ | ಲೆಂದೊಡಾಗಲೈ ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆಯೇ? ಮೂಢ || ೪ || ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದುದನಿಂದುಂಜೊಲಿಂದೆಸಗಿದುದೆ | ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರ್ಪದೆನೆ ಮುಂದದಾರೊ? || ಇಂದಾರೊ? ಎಂದು ಸುಕೃತವನುಳಿಯೆ ಭವಭವದೊ | ಕೆಂದೆಂದಿಗಿಂತು ಕಷ್ಟವು ನಿನಗೆ ಬಿಡದು || ೫ || ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಮಾಡಿದಷ್ಟೆಂಬ ಗಾದೆಯದು | ರೂಢಿಸಿಹುದನು ತಿಳಿದು ಹಿಂದೆ ನಾನು || ಮಾಡಿದಷ್ಟಿಂದುಂಜೆನೆಂದರಿದು ಚಿಂತೆಯನು | ಮಾಡದೆಲೆ ಗುರುಸಿದ್ಧನಂಘ್ರಿಯನು ಭಜಿಸೈ ||
—(ಕೈ. ಕೆ)

ಹಿಂದೆ ಸ್ತ್ರೀ, ಧನ-ಮೊದಲಾದುವುಗಳೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ಅದರ ಸದುಪಯೋಗವಾಗದಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಒಬ್ಬನು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಪಡೆದತ್ತಿಲ್ಲವೆ ಪೂರ್ವದೊಳ್ಳ ವವಧೂರಾಜ್ಯಾದಿಸೌಭಾಗ್ಯಮಂ? | ಪಡೆದೇಂ; ತನ್ನ ಮಕಾರದಿಂ ಪಡೆದನೀ ಸಂಸಾರಸಮೃದ್ಧಿಯಂ || ಪಡೆದತ್ತಿಲ್ಲ

ನಿಜಾತ್ಮತತ್ತ್ವರುಚಿಯಂ, ತದ್ವೋಧಚಾರಿತ್ರಮಂ; | ಪಡೆದಂದಾಗಳೆ ಮುಕ್ತಿಯಂ ಪಡೆಯೆನೇ ? ರತ್ನಾಕರಾರ್ಥಶ್ರುತಂ || —(ರ. ಶ)

ಆದ್ದರಿಂದ ಬರೀ ಸ್ತ್ರೀ ಮೊದಲಾದದ್ದನ್ನು ಪಡೆದ ವಾತ್ಸರ್ಯಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಇಹಲೋಕದ ಯೋಚನೆ ತಪ್ಪಿ ಪರಲೋಕದ ಸುಖದ ದಾರಿ ದೊರೆಯಲಾರದೆಂದು ತಿಳಿಯುವದರಿಂದ ಇಹಸರಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಾಧನವಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ರೋ|| ಅನುಕೂಲಾಂ, ವಿಮಲಾಂಗೀಂ, | ಕುಲಚಾಂ, ಕುಶಲಾಂ, ಸುಶೀಲ ಸಂಪನ್ನಾಂ || ಸಂಚಲಕಾರಾಂ ಭಾರತ್ಯಾಂ ಪುರುಷಃ ಪುಣ್ಯೋದಯಾಲ್ಪಭತೇ || (ಸು.)

ಅ|| ಅನುಕೂಲಗಳಾಗಿಯೂ ನಿರ್ಮಲವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವಳಾಗಿಯೂ ಕುಶಲತೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ ಸುಶೀಲಳಾಗಿಯೂ— ಈ ಐದೂ ಲಕ್ಷಣಗಳಿರುವ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಪುರುಷನು ಪೂಜ್ಯಪುಣ್ಯದಿಂದ ಪಡೆಯುವನು.

ಆಕೆಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ —

ರಾಮಪ್ರಿಯ—ರೂಪಕ

ಹೀಗಿರು ನೀನೀಗ ಮನವೆ | ಈ ಮಾತ ಕೇಳಿ || ಪ || ರಾಗಲೋಭಗಳನು ನೀ ಎ | ರಾಗಕಾಂಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು || ಅ. ಪ || ಸಾಧುಸಂತರಾದವರ ಪಾದ ಸೇವೆ ದೊರೆಯಲೆಂದು | ಆದರದಿಂದಾನೆಯನ್ನು ಮಾಡುನೀನು ಸಂತತ || ಮೋದಿಸಿಯೊಳಗೊಳ್ಳೆಯವುಗಳಾದ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವರೊಳು | ಮೋದದಿಂದ ಪ್ರೀತಿಮಾಡು ಭೇದಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು || ೧ || ನಿನ್ನ ನೀನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುತ, ಅನ್ಯವನ್ನು ಬಯಸದಿರುತ, | ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗದಿರುತ ಮಾನ್ಯತೆಗಧಿಕಾರಿಯಾಗುತ || ಚೆನ್ನಾಗಿರುವುದದೊಳು ವದಾನ್ಯಗುಣವ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ | ನಿನ್ನ ನೀನು ತಿಳಿದು ನೀನೆ ಧನ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುತಿರುತ || ೨ || ಗುರುಜನಂಗಳೆದುರ ನಲ್ಲಿ ಶಿರವ ಬಾಗಿ ನಡೆಯುತಿರುತ | ನಿರುತವು ಎದ್ಯಾವಸನದ ಭರವ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿಕೊಂಡು || ಹೊರಗಣಿಂದ ದೂರುಗಳನು ಬರವಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುತ | ನೆರೆ ಚಿನ್ಮಯನಲ್ಲಿ ಮಮತೆಯಿರಿಸಿ ನಿತ್ಯಸುಖವ ಪಡುತ || ೩ || (ಭಕ್ತಿ. ಗೀ.)

ಹೀಗೆ ಮೇಲುಪಜ್ಜೆಯಾಗಿರುವ ಗೃಹಿಣಿಯರಿಂದ ಇಹಸರಗಳೆರಡೂ ಹಿತಕರವಾಗುವದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ “ಗುಣವನೆ ನೀ ನೋಡು ವಳಾಗು” ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಉಪಾಖ್ಯಾನವು ನಿರೂಪಣ ಮಾಡಲಾಗುವದು.

ಅಖ್ಯಾನ

ಕೀ|| ಮೆರೆವ ಮದ್ಯದೇಶದೊಳಶ್ವಗತಿ | ನರಪನಿರಲು ವೈಭವದಿಂದ ||
ತರಳರಿಲ್ಲದಿದ ಕೊರತೆಯೊಂದನನ | ಕೊರೆಯುತಿತ್ತು ತಾ ಭರದಿಂದ ||

ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷ ತಪಶ್ಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ
ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದು—

ಭೈರವಿ-ರೂಪಕ

ಕರುಣದಿಂದ ಮೊರೆವುದೆನ್ನ | ಪರಮಪುರುಷ, ಸೂರ್ಯದೇವ || ಪ || ಗಾಲಿ
ಯೊಂದೆ ಇರುವ ರಥವು | ಕಾಲು ಕುಂಟನಾದ ಸಾರಥಿ || ಏಳು ಕುದುರೆ
ಇರಲು ನಡೆವ | ಕಾಲಚಕ್ರನಿಯಂತಾರ || ೧ || ಲೋಕಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣೆಸಿಸುತ್ತ | ಭೀಕ
ರಾಂಧಕಾರವನ್ನು || ನೂಕಿ ಜಗಕೆ ಬಿಳಕನೀವ | ಸಾಕಾರ ಪರಬ್ರಹ್ಮ || ೨ ||
ಸರ್ವಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಗಿ | ಸರ್ವಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ || ಉರ್ದಿಯೊಳಗೆ ಬಿಳಗು
ತಿರುವ | ಸರ್ವದೇವ ಚಿತ್ಸ್ವರೂಪ || ೩ || —(ಭಕ್ತಿ. ಗೀ.)

ಕೊನೆಗೆ ಅವನಿಗೆ ಸೂರ್ಯನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣಾಯಿತು ಅದು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ—
ಭಾ|| ನಗಿನೊಗದ, ತೊಳಗುವ ಕವೋಲದ, | ಚಿಗುರನಣಕಿಪ ಕರತಲದ,
ಸಂ | ಪಗೆಯ ಮೋಲುವ ನಾಸಿಕದ, ಮೊಗರೊಗುವ ಚೆಂದುಡಿಯು, || ಬೊಗಸೆ
ಗಣ್ಣಿನ, ತುಂಬಿಗುರುಳಿನ | ಮಗಳ ಜೆಲುನಿಕೆಯನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ | ಬಗೆಯೊ
ಳಾಸಂದಿಪರು ಜನನೀಜನಕರಡಿಗಡಿಗೆ || —(ಸಾ. ಚ)

ಈ ಹುಡುಗಿಗೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯೆಂದು ನಾಮಕರಣವಾಯಿತು. ಈ ಹುಡುಗಿಯು ಬೇಡಾಗ—
ಚಾ|| ರತಿಯ ಸುವಿಲಾಸಗಳನಾ ಭಾ-ರತಿಯ ವಾಕ್ಯತ-ರತೆಯನು |
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳತಿಯಳಿಸಿದಾ ಹರಿ-ಸತಿಯ ಸಮವಹ ಸೊಬಗನು || ಕೃತಕ
ವಲ್ಲದ ರೀತಿಯೊಳು ನೃಪ-ಸುತೆ ತಳೆದು ಶೋಭಿವುದನು | ಸುತಿಸುತಿದ್ದರನುಂದ
ಹರ್ಷದಿ-ಮತಿಯುತರು ಗುಣತತಿಯನು ||

ಹೀಗೆ ಬಿಳಿದ ಆ ಕನ್ಯೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಉಳಿದವರಿಗೇ, ಅನಂದವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಶ್ವಸತಿರಾಜ
ನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಹಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಏಕೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಜಾತೇತಿ ಕನ್ಯಾ ಮಹತೀತಿ ಚಿಂತಾ | ಕಸ್ಮೈ ಪ್ರದೇಯೇತಿ
ಮಹಾನ್ ವಿತರ್ಕಃ || ದತ್ತಾ ಸುಖಂ ಯಾಸ್ಯತಿ ವಾ ಸವೇತಿ | ಕನ್ಯಾ
ಪಿತೃತ್ವಂ ಖಲು ನಾಮ ಕಷ್ಟಮ್ || —(ಸು.)

ಅ|| ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದರೆನೆ ದೊಡ್ಡ ಚಿಂತೆ. ಯಾರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ದೊಡ್ಡ ಯೋಚನೆ.
ಕೊಟ್ಟ ಕಡೆ ಸುಖವಾಗಿರುತ್ತಾಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಬೇರೆ ಚಿಂತೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ತಂದೆಯಾಗುವದು
ಬಹಳ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣ.

ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಚಿಂತೆಯ ಕಾರಣವುಂಟಾಗಿದ್ದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ತಾಂ ತು ಪದ್ಮಪಲಾಶಾಕ್ಷೀಂ ಜ್ವಲಂತಮಿವ ತೇಜಸಾ | ನ ಕಶ್ಚಿ
ದ್ವರಯಾಮಾಸ ತೇಜಸಾ ಪ್ರತಿವಾರಿತಃ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಥಳಥಳ ಹೊಳೆಯುತ್ತ ಕಮಲದಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಆ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು
ಯಾರೂ ತಮ್ಮ ಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ವರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಅವಳ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದವರಾಗಿ
ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಕೊನೆಗೆ ಅಶ್ವಪತಿಯು ನೀನೇ ಹೋಗಿ ಪತಿಯನ್ನು ವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾರೆಂದು ಮಗಳಿಗೆ
ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಆಕೆ

ಸಾ|| ಬರಿಮೆರುಗಿನ ಲಾಕಿಕರಹ ಮನುಜರ | ಸಿರಿ ಶಾಸ್ತ್ರತನಲ್ಲೆಂದು ||
ತರಳೆ ವನಕೆ ವೊರಟಳು ಧಾರ್ಮಿಕನಹ | ಪುರುಷನ ವರಿಸುನೆಂದು ||

ಅಲ್ಲಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ತಪೋವನಗಳನ್ನು ಕಂಡು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದು—

ಬೇಗದೇ—ರೂಪಕ

ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರವೇ ವನ! || ಪ || ಸೃಷ್ಟಿಗಿಡೇ ಸಮೋಹನ || ಅ.ಪ ||
ಮೊರೆಯುತ್ತಿರುವ ಮರಿದುಂಬಿಯ | ನೆರವಿ ಈಗ ಬರುವ ಜನರ || ಕರೆಕರೆ
ಯುವ ಪರಿಪರಿಯೊಳು | ಪರಿಶೋಭಿಸುತ್ತಿರ್ಪುದಾಹ || ೧ || ಬಳಿಗೆ ಬಂದ
ಜನರಿಗೆಲ್ಲ | ತಲೆಯ ಬಗ್ಗಿಸಿ ಪಂದಿಪಂತೆ || ನೆಳಲಿನೀಯುತ್ತ ಮರಗಳೆಲ್ಲ | ಫಲ
ಭಾರದಿ ಬಗ್ಗಿರುವವು || ೨ || ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಜಿಯೆತ್ತು | ಪ್ರತನ ಹಿಡಿದು ಮರ
ಗಳೆಲ್ಲ || ಹಿತದಿ ಹೂಗಳ ಮಳೆಗೆರೆಯುತ್ತ | ಸತತವು ಸತ್ಕಾರಗೈವವು || ೩ ||

ಆ ಆಶ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವಾಗ ಸಾವಿತ್ರಿಯು—

ಶ್ಲೋ|| ಏವಂ ತೀರ್ಥೇಷು ಸರ್ವೇಷು ಧನೋತ್ಸರ್ಗಂ ಸೃಪಾತ್ಮಜಾ |
ಕುರ್ಮತೀ ದ್ವಿಜಮುಖ್ಯಾನಾಂ ತಂ ತಂ ದೇಶಂ ಜಗಾಮ ಹ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ದಾರಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಅತಿಥಿಗಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತ ಆ ರಾಜಕುಮಾರಿಯು ಎಲ್ಲ ತೀರ್ಥಗಳ
ಲ್ಲಿಯೂ ಮುಖ್ಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಆಯಾ ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿ
ದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಪ್ರನಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು
ಹಿಂದಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತಂದೆಯು ನಾರದರೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಸಾವಿತ್ರಿಯು
ಬಂದು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ನಮಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಂತಾಗ ನಾರದರು ಅಶ್ವಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಕ್ವ ಗತಾಃ ಭೂತುತೇಯಂ ತೇ ಕುತಶ್ಚೈವಾಗತಾ ಸೃಪ | ಕಿಮು
ರ್ಥಂ ಯುವತೀಂ ಭದ್ರ, ನ ಜೈನಾಂ ಸಂಪ್ರಯಚ್ಛಸಿ? ||

ಅ|| ನನ್ನ ಮಗಳು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಳು? ಎಲೈ ಮಂಗಳಕರನಾದ
ರಾಜನೇ, ಈ ಪ್ರಾಯಸ್ಥಳಿಗಿನ್ನೂ ಏಕೆ ಮದುವೆಮಾಡಲಿಲ್ಲ?

ಆಗ ರಾಜನು ಅವಳ ಪ್ರವಾಸದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನಾರದರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಗಿ ನಾರದರು ಪ್ರವಾ
ಸದ ಫಲವನ್ನು ಹೇಳಿಂದು ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಾವಿತ್ರಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕುಂ|| ನೆರೆ ಸಾಲ್ಪನೆಂಬ ನಾ | ಡರಸಂ ದ್ಯುಮತ್ಸೇನ | ಕುರುಡಾಗಿ
ರಾಜ್ಯವನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು || ಇರೆ ವಸದೊಳವನ ಮಗ | ವರಸತ್ಯವಂತನನು |
ವರಿಸಿದನು ತಪಸಿಯಾಗಿರುವನನ್ನು ||

ಒಡನೆ ನಾರದರು ನಿಟ್ಟುಸಿರನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಶ್ವಪತಿಯು ಸತ್ಯವಂತನ ಗೃಹಚಾರ
ವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಾರದರು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಏಕಾಸನಸ್ಥಾ ಬಲವಾಯುಭರನ್ನಾ | ಮುಮುಕ್ಷು ವಸ್ತುಕ್ತಪರಿ
ಗ್ರಹಾಶ್ಚ || ಪೃಚ್ಛಂತಿ ತೇಽಪ್ಯಂಬರಚಾರಿಚಾರಮ್ | ದೈವಜ್ಞ ಮಸ್ಯೇ ಕಿಮುತಾ
ರ್ಥಚಿತ್ತಾಃ || — (ಸು)

ಅ|| ಒಂದೇ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನೀರನ್ನೂ ಗಾಳಿಯನ್ನೂ ಕುಡಿದುಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು
ಬಯಸಿ ಎಲ್ಲ ಸುಖಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಕೈಬಿಟ್ಟಿರುವವರು ಕೂಡ ಬೋಯಿಸರನ್ನು ಕುರಿತು ಗ್ರಹಬಲ
ವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಪ್ರಾಸಂಚಿಕರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೇನು?

ಕಲವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಉಪಯೋಗದಲ್ಲಿರುವವು. ಅವು ಯಾವವೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಅನಾನ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ವಿನೋದಮಾತ್ರಂ ; | ಪ್ರಾಪ್ತೇಷು ವಾ
ತೇಷು ಸ ತೈಶ್ಚ ಕಿಂಚಿತ್ ; || ಚಿಕಿತ್ಸಿತಜ್ಯೋತಿಷಮಂತ್ರವಾದಾಃ | ಪದೇ
ಪದೇ ಪ್ರತ್ಯಯಮಾವಹಂತಿ || — (ಸು)

ಅ|| ಉಳಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ವಿನೋದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸರಿ. ಅವು ಬಂದರೂ ಅವುಗಳಿಂದ
ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ವೈದ್ಯ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಮಂತ್ರವಾದ-ಇವು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಂಬಿಕೆ
ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಎಂದು ಸತ್ಯವಂತನ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟು—

ದಿಂ|| ಕುದುರೆಯಂ ನೋಡಲ್ಪವಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಹೆಚ್ಚು ; | ಕುದುರೆಯಂಬರೆವಾ
ಕಲೆಯೊಳವಗೆ ಮೆಚ್ಚು ; || ಚದುರರೀತನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ |
ಮುದದಿ ಚಿತ್ರಾಶ್ವಾ ಎಂದು ಕರೆವ ರೂಢಿ ||

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ—

ಕಂ|| ರಂತಿಯಯಾತಿಗಳೊಳ್ ಗುಣ | ವಂತಂ ; ತಾಂ ರೂಪದೊಳ್
ಜಯಂತನೊಲಿಸೆವಂ ; || ಸಂತರ ಸೇವೆಯೊಳಾ ಶಿಬಿ | ಯಂತಿರುವಂ ; ಸತ್ಯವಾಕ್ಯ
ನೀತಂ ಧೀರಂ || — (ಸಾ. ದೃ)

ಹಾಗಾದರೆ ನಿಟ್ಟುಸುರಿಟ್ಟದ್ದೇಕೆನಲು ನಾರದರು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಏಕೋ ದೋಷೋಽಸ್ತಿ ನಾನೋಽಸ್ಯ ಸೋಽದ್ಯುಪ್ಪಭೃತಿ ಸತ್ಯ
ವಾನ್ | ಸಂವತ್ಸರೇಣ ಕ್ಷೇಣಾಯುದೇಹನ್ಯಾಸಂ ಕರಿಸ್ಯತಿ || — (ಸಂ. ಭಾ)

ಅ|| ಇವನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೋಷವಿದೆ, ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲ. ಆ ದೋಷವೇನೆಂದರೆ ಸತ್ಯವಂತನು
ಇಂದಿನಿಂದ ಒಂದುವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇರೆಯವನನ್ನು ವ್ಯಾಸವಂತ ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿವನು ತಂದೆ ಮಗಳ ಮುಂದೆ ಆ ಮಾತು ತಿಳಿದಾಗ ಮಗಳು ಹೇಳಿದ್ದು--

ಕಾಂಬೋದಿ-ಅಟಿತಾಳ

ತಿರುಗಿಸಲಾರೆನು ಮನವ | ಬಮ್ಮೆ | ವರಿಸಿದವನಿಗೆ ನಾಸ್ತೀನು ತನುವ
|| ಪ || ಧರಣಿಯೊಳಗೆ ಕಲ್ಕಳೆರಡು ಹೋಳಾಗುವ | ದರಿಯಲೊಂದೇ ಸಾರಿ
ಯಲ್ಲನೆ ಪೇಳೆ || ಪರಿತುಡ್ಧವಂಶದ ಕನ್ಯೆಯು ನಾನಾಗಿ | ವರಿಸುತೊಬ್ಬನ
ಮತ್ತೆ ವರಿಸೆಂತಸ್ತನ || ೧ || ಕುಲಜರು ಕನ್ಯೆಯ ದಾಸವಗೈವುದು | ಇಳೆಯೊಳ
ಗೊಂದೇ ಸಲವಲ್ಲವೇ? ತಿಳಿದಿದನೊಬ್ಬನ ವರಿಸಿದ ನಾನೀಗ | ತಿಳಿಗೇಡಿಯಾಗಲೆ?
ವರಿಸಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ || ೨ || ದಾಸಗಳೇ ನೆಲದೊಳು ಯಾಚಕರ ಮುಂದೆ | ದಾಸ
ಮಾಡುವದೊಮ್ಮೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆ? || ದಾಸ ಮಾಡಿಹೆನ್ನೆನೊಬ್ಬನಿಗದ ಬಿಟ್ಟು |
ದಾಸವು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ಶೋಭಿಸುವದೆ? || ೩ ||

ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನಾದರೊ-

ಕಂ|| ಮನದೊಳ್ಳರಿಸಿದೆನಾತನ | ನೆನಗಾತನೆ ಪುರುಷನುಳಿದ ಪೂರುಷರೆಲ್ಲಂ ||
ಜನಕರ್ತನುಜಾತರ್ಮೇ | ಣನುಜಾತರೆನಿಪ್ಪ ಬಗೆಗೆ ಬಂದಪರಕ್ಕುಂ || -(ಸು)

ಕೊನೆಗೆ ನಾರದರು ಉಪಾಯಾಂತರವನ್ನರಿಯದೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದರು.
ಇತ್ತ ಅಶ್ವಪತಿಯು ಮಗಳನ್ನು ಸತ್ಯವಂತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಸಕಲ
ಸನ್ನಾಹದೊಡನೆ ಹೊರಟು ಆ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದ್ದು--

ಕಂ|| ಕರುಣದೆ ಪೆಣ್ಣಿಂಗಂ ಮೊಲೆ | ಯರರೇ ಕರಿಶಾಬಕಿತ್ತು ಪೊರೆಗುಂ ;
ಪುಲಿಯಾ || ಹರಿಣಂಗಳನಾಡಿಸುತುರೆ | ಹರುಷದೊಳಿರುತಿರ್ಕುಮಕ್ಕುಜಂ
ಮುನಿತೇಜಂ ! ||
-(ಸಾ. ನಾ)

ಹೀಗೆ ದ್ಯುಮತ್ತೇನನ ತಪಃಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬ
ರಿಗೆ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಮಾತುಗಳಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದ್ಯುಮತ್ತೇನನು ನಾಚಿ ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು
ಹೇಳಿದ್ದು--

ಶ್ಲೋ|| ಅತ್ಯಂತವಿಮುಖೇ ದೈವೇ ವ್ಯರ್ಥೇ ಯತ್ತೇ ಚ ಪೌರುಷೇ |
ಮನಸ್ವಿನೋ ದರಿದ್ರಸ್ಯ ವನಾದಸ್ಯತ್ಕೃತಃ ಸುಖಮ್ ! || -(ಸು)

ಅ|| ದೇವರ ಅಸುಗ್ರಹವು ದೂರವಾಗಿ ಪುರುಷಪ್ರಯತ್ನವೇನೂ ನಡೆಯದಿರುವ ಬದವನಿಗೆ
ಅಡವಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಸುಖವಿನ್ನೆಲ್ಲಿ ?

ಮತ್ತು--

ಶ್ಲೋ|| ದೂಯೇ ಕಾಂತಾಕರಂ ನೀಕ್ಷ್ಯ ಮಣಿಕಂಕಣವರ್ಜಿತಮ್ ; |
ಅತಃ ಪರಂ ಪರಂ ದೂಯೇ ಮಣಿಕಂ ಕಣವರ್ಜಿತಮ್ || -(ಸು)

ಅ|| ಹೆಂಡತಿಯ ಕಯ್ಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಬಳೆ ಇಲ್ಲದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಬಹಳ ನೊಂದು
ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ನಮ್ಮ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಲ್ಲದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ
ಇನ್ನಷ್ಟು ಮರುಗುತ್ತೇನೆ--

ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಇಷ್ಟಾದರೂ ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತಾವಿಶೇಷವನ್ನು ನೋಡಿ ಸತ್ಯವಂತನಿಗೆ ಮಗ
ಳನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ದ್ಯುಮತ್ತೇನನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಚ್ಯುತತ ಸ್ತು ರಾಚ್ಯಾದ್ವ್ಯಸವಾಸಮಾಶ್ರಿತಾ | ಶ್ವರಾನು ಧರ್ಮಂ
ಸಿಯತಾಸ್ತಪಸ್ವಿನಃ || ಕಥಂ ತ್ವನರ್ಹಾ ವಸವಾಸಮಾಶ್ರಮೇ | ಸಹಿಷ್ಣುತಿ ?
ಕ್ಲೇಶಸುಮಂ ಸುತಾ ತವ || —(ಸಂ. ಭಾಗ)

೨|| ರಾಚ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವವನಾಗಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು
ತಪಸ್ವಿಗಳ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿದೇವೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿರುವದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಳಿದ ನಿನ್ನ ಮಗಳು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ
ವನ್ನು ಹೇಗೆ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಳು?

ಅದಕ್ಕೆ ಅಗ್ರಪತಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಭಾ|| ಏನುಸರ್ವೆ? ನೀನಿಂತು ನುಡಿದರೆ? | ಹಾನಿವೃದ್ಧಿಗಳೆಂಬುವವು ತಾ|
ವೇನು ಶಾಶ್ವತಗಳೆ? ಎಚಾರಿಸಿ ನೋಡ ನೆಲೆಯಿಲ್ಲ; || ದೀನನಾಗುವನೊಮ್ಮೆ
ರಾಜ್ಯ | ಶ್ರೀ ನಿಲಯನಾದವನು; ದೀನನು | ಮೊ ನೆಲಕೆ ಸಮ್ರಾಜನೆಸುವ
ನೊಮ್ಮೆ ಕೇಳೆಂದ || —(ಸಾ ಚ)

ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಉದಾಹರಣೆಯೊಡನೆ ಹೇಳಿರುವರು—

• ವೃ|| ಉಡುರಾಜಂ ಕಳೆಗುಂದಿ ಪರ್ಚದಿಹನೇ? ನ್ಯಗ್ರೋಧಜೀಜಂ ಕೆಲಂ|
ಸಿಡಿದುಂ ವೇರ್ಮರನಾಗದೇ? ಎಳಗರುಂ ಎತ್ತಾಗದೇ ಲೋಕದೊಳ? || ಮಿಡಿ
ಪಣ್ಣಾಗದೆ? ದೈವದೊಲೈಯಿರೆ ತಾ ಕಾಲಾನುಕಾಲಕ್ಕೆ ಪೇಳೆ | ಬಡವಂ ಬಲ್ಲಿದ
ನಾಗನೇ? ಹರ ಹರಾ! ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನನೋಮೇಶ್ವರ || —(ಸೋ. ಶ)

ಹೀಗೆಂದೊಪ್ಪಿಸಿ ವಿಧಿವತ್ತಾಗಿ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು ಹೊರಡುವಾಗ ಮಗಳಿಗೆ
ಹೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿವಾದ—

ಯರಕುಲಕಾಂಬೋದಿ—ರೂಪಕ

ನೀನಿಂತಿರು ಮುದ್ದುಮಗಳೆ | ಪ್ರಾಣೇಶನ ಸೇವೆಯಲ್ಲ || ಪ || ಕ್ಷೋಣಿ
ಯೊಳಗೆ ಧನ್ಯಳೆನಿಸು | ಮಾಸಿತಳಾಗಿರುತ || ಅ. ಪ. || ಪತಿಯೊಳು ನೀನನವರ
ತವು | ಅತಿಭಕ್ತಿಯ ಮಾಡುತಲಿರು || ಪತಿಯಾಶ್ರಿತರೆಲ್ಲರ ಬಹು | ಹಿತದಿಂ ನೀಂ
ನೋಡುತ್ತಿರು || ೧ || ಅತ್ತಿ ಮಾವ ಹೇಳಿದಂತೆ | ಸಿಕ್ಕುವು ನೀ ಕೇಳುತ್ತಿರು ||
ಅತ್ತಿಗೆನಾದಿನಿಯರ ಮೇ | ಲುತ್ತಮಭಾವನೆಯಿಂದಿರು || ೨ || ಯಾರಾದರು
ಕೋಪಿಸಿದರೆ | ತೋರಿಸು ಸಹನವನು ನೀನು || ಓರಗಿತ್ತಿಗೆ ಗೆತಿತಿಯಾಗಿ |
ಚಾರುಚರಿತೆಯಾಗಿರಮ್ಮ || ೩ ||

ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ರೀತಿ—

ಸಾಂ|| ಹಿರಿದಿನ ಬಟ್ಟೆಯನೊಡನೆಯೆ ತೆಗೆದಿಟ್ಟು | ಭರದಿ ನಾರುಡಿಗೆ
ಯನುಟ್ಟು || ಹರುಷದೊಳತ್ತಿಮಾವಂದಿರನೆಲ್ಲ ಸ | ತ್ಯರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಕಷ್ಟ
ಬಟ್ಟು ||

ಹೀಗಿರುವಾಗ

ಭೋ|| ಮರಣವಿನ್ನು ನಾಲ್ಕು ದಿನಕೆ | ಬರುವದೆಂದು ಮೂರು ದಿನಸ |
ತೊರೆಯುತ್ತನ್ನ ನೀರ ವ್ರತವ ಬಿಡದೆ ಓಡಿದಳು; || ಸೊರಗಬೇಡವೆಂದು ಮಾವ |
ಸೆರಗನೊಡ್ಡಿ ಬೇಡಲತಗ | ಮರುಗಬೇಡರೆಂದು ಸಮಾಧಾನಗೈದಳು ||

ಈ ವ್ರತದಿಂದ ಅವಳಿಗಾದ ಸ್ಥಿತಿ —

ಕಂ|| ಉಪವಾಸದ ದೇಹಂ, ಸ್ಥಿರ | ತಪದಿಂದ ಮನಸ್ಸುಂತ್ತು ಸೂಕ್ಷ್ಮವೂ
ಗಿರೆ ಬರುವಾ || ಅಪಮೃತ್ಯುಶತ್ರುವಂತಾ | ಸುಪ್ತಾಂತಿನೆ ಸಾಣೆನಿಡಿದ
ಬಾಳೆನೆ ತೋರ್ಪಳ್ || —(ಸಾ. ಧೃ)

ಟಿ|| ಬಾಳ್—ಕತ್ತಿ.

ಹೀಗೆ ಮೂರುವಿನಾದ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕು ನೆಯ ದಿನವಾದರೂ ಬೇಗ ಪಾರವೆಯನ್ನು ಮಾಡೆಂದು
ಮಾವನು ಹೇಳಿದಾಗ ಸಾವಿತ್ರಿ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಅಸ್ತಂಗತೇ ಮಯಾದಿತ್ಯೇ ಭೋಕ್ತವ್ಯಂ ಕೃತಕಾಮಯಾ; |
ಏಷ ಮೇ ಹೃದಿ ಸಂಕಲ್ಪಃ ಸಮಯಶ್ಚ ಕೃತೋ ಮಮ || —(ಸಂ. ಭಾಂ)

ಅ|| ಸೂರ್ಯನು ಮುಳುಗಿದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಾನು ಊಟ
ಮಾಡತಕ್ಕವಳು. ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದೆ. ಹೀಗೆಂದು ನಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಆ ನಾಲ್ಕು ದಿನವೇನಾಯಿತೆಂದರೆ—

ಸಾ|| ಅಡವಿಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನು ತರುವೊಡೆ | ಕೊಡಲಿಯ ಹೆಗಲಿನೊ
ಳಿಟ್ಟು || ನಡೆಯೆ ಸತ್ಯವಂತನು ಸಾವಿತ್ರಿಯು | ನಡೆದಳವನ ಮುಂದಿಟ್ಟು ||

ಆಗ ಸತ್ಯವಂತನೂ ದ್ಯುಮತ್ತೇನನೂ ಅವಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ತಡೆದರೂ ಕೊನೆಗೆ ಅವಳು
ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಸಂಪತ್ಸರಃ ಕಿಂಚಿದೂನೋ ನ ನಿಷ್ಕಾರ್ತಾಹಮಾಶ್ರಮಾತ್ |
ವನಂ ಕುಸುಮಿತಂ ದ್ರಷ್ಟುಂ ಪರಂ ಕೌತೂಹಲಂ ಹಿ ಮೇ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ನಾನು ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟು ಬಂದು ವರ್ಷದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ.
ಹೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಕಾಡನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲ.

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಇಬ್ಬರ ಸಮ್ಮತಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು ಹೊರಟು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮರಗಳನ್ನೂ ನೋ
ಡದೆ ಗಂಡನ ಮರಣದ ಚಿಂತೆಯನ್ನೇ ಹುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಸತ್ಯವಂತನು ಕಾಡನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ
ಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಟ್ಟು ಬಂದು—

ಸಾಂ|| ತಲೆನೋವು ಬಂದಿಹುದೀಗಳೇಗೈವೆನೆಂ | ದೊಲೆದಾಡುತ್ತಲಿಗೆ
ಬಂದು || ಅಲಸಿದ ಸತ್ಯವಂತನು ಹೆಂಡತಿಯ ತೊಡೆ | ಯೊಳು ತಲೆಯಿರೆ ಮಲ
ಗಿದನು ||

ಒಡನೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಅದೇ ಅವನ ಮರಣಗಾಲವೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ
ಕಂಡದ್ದು—

ಕು|| ಕೆಂಪುಬಟ್ಟೆಯನುಟ್ಟು | ಕೆಂಪುಕಣ್ಣಿನ ತಲೆಗೆ | ಸೊಂಪಾಗಿ
ಪಾಗಿನಿಂ ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ || ಇಂಪಿನಿಂ ಶ್ಯಾಮರುಚಿ | ಸಂಪೂರ್ಣಮಾಗಿರಲು | ತಾಂ
ಪಾಶನನು ಹಿಡಿದು ಬಂದ ಯಮನು ||

ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಯಮನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ಪತಿವ್ರತಾಸಿ ಸಾವಿತ್ರಿ, ತಥೈವ ಚ ತಪೋಸ್ವಿತಾ | ಅತಸ್ತಾನ್ವಾ
ಮಭಿಭಾಷಾಮಿ ; ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ತ್ವಂ ಶುಭೇ ಯಮನ್ || — (ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ಹೆಸಾವಿತ್ರಿ, ನೀನು ಪತಿವ್ರತೆಯಾಗಿದ್ದಿ ಮತ್ತು, ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವವಳೂ ಆಗಿದ್ದಿ.
ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹೆ ಮಂಗಳಾಂಗಿ, ನನ್ನನ್ನು ಯಮನೆಂದು ತಿಳಿ.

ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿ ಸತ್ಯವಂತನನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆಂದು ಕೂಡ
ತಿಳಿಸಿದಾಗ ದೂತರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೀನೇಕೆ ಬಂದೆಯೆಂದು ಸಾವಿತ್ರಿ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಯಮನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಕಂ|| ಸಾವಿಗೆ ಬಲಿಯೆನೆ ಬಹರಂ | ಸೇವಕರಂ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೆ | ಕರೆಯಿಸಿ
ಕೊಳ್ಳೆಂ || ಪಾವನರೆನಿಸುತೆ ಬಾಳ್ವರ | ಬೇವಗಲಂ ಕೊಳಲು ನಾನೆ ಬರುವೆಂ
ತರುಣೆ || — (ಸಾ. ದೈ)

ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ —

ಶ್ಲೋ|| ತತಃ ಸತ್ಯವತಃ ಕಾಯಾತ್ಪಾಶಬದ್ಧಂ ನಶಂಗತನ್ || ಅಂಗುಷ್ಟ
ಮಾತ್ರಂ ಪುರುಷಂ ನಿಶ್ಚಕ್ಷರ್ಷ ಯಮೋ ಬಲಾತ್ || — (ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ಅಮೇಲಿ ಸತ್ಯವಂತನ ಶರೀರದಿಂದ ಹಗ್ಗದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಜೀವನನ್ನು
ಯಮನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಸೆಳೆದನು.

ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹೊರಟ ಆ ಯಮನನ್ನು ಸಾವಿತ್ರಿಯೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ಆಗ ಯಮನು
ಪತಿಯ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಹೊಂದು ಹೇಳಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಮುಖಾರಿ-ಝಂಪೆ

ಆರೇಸಮಾಡುವರು? ಆರಂದಲೇನಹುದು? | ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಕರ್ಮವಿಧಿ
ಬೆನ್ನ ಬಿಡದು || ಪ || ಐದು ವರ್ಷದ ತಿಶುವು ವಸವೆತ್ತು ತಪವೆತ್ತ. | ಬಯ್ಯು
ಮಲತಾಯಿ ಅಡವಿಗೆ ನೂಕಲು || ಸುಯ್ಯು ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಲಿ ಪುರ ಪೊರಟು
ಪೋಪಾಗ | ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿದ್ದು ಏನುಮಾಡಿದರು? || ೧ || ಪಾಪಿ ದುಃಶಾಸ
ದ್ರಾಪದಿಯ ಸೀರೆಯ ಸೆಳೆದು | ಕೋಪದಿಂದ ಮಾನಭಂಗವ ಮಾಡಲು || ಆಪತ್ತು
ಬಂದಾಗ ಅರಚಿದಾ ಕಾಲದಲಿ | ಭೂಪತಿಗಳೈವರಿದ್ದೇನು ಮಾಡಿದರು? || ೨ ||
ರಣದೊಳಗೆ ಅಭಿಮನ್ಯು ಚಕ್ರವ್ಯೂಹವ ಕೊಕ್ಕು | ನೆಣಸಿ ಷಡುರಥರೊಡನೆ
ಹೊಯ್ದಾಡಲು || ಅಣಕವಿಲ್ಲದೆ ಕಾದುತಸುವಳೆದು ಪೋಪಾಗ | ತ್ರಿಣಯ
ಸಖಪಾರ್ಥರಿದ್ದೇನು ಮಾಡಿದರು? || ೩ || ನೈಪರೋಳಗೆ ಅತಿಶೂರ ಬಲವಂತ
ಶ್ರೀರಾಮ | ಅಪರಿಮಿತಸಹಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವರು ; || ಚಪಲಾಕ್ಷಿ ಸೀತೆ
ಯನು ಖಳನು ಕದೊಯ್ಯಾಗ | ಅಪರಿಮಿತ ವೀರರಿದ್ದೇನ ಮಾಡಿದರು? || ೪ ||

ಬ್ರಹ್ಮಶರ ಶಿವನ ಶಿರವನು ಕಚ್ಚಿ ಕಾಡುತ್ತಿರೆ | ಸುಮ್ಮನೇ ಜಗವೆಲ್ಲ ತಿರುಗು
ತಿರಲು || ರಮ್ಯಮೂರುತಿಯಾದ ಪುರಂದರ ವಿಠಲನೆ | ಸಿಮ್ಮ ಅಜ್ಞೆಯ ಏನಾರಿ
ಬದುಕಿ ಬಾಳುವರೆ? || ೫ ||

—(ದಾ.)

ಆಗ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಇನ್ನೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಟು ಯಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ|| ಪತಿಯೊಡಸಿರುವದು | ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಧರ್ಮ ; || ಪತಿಯೊಡನೆೈತರು
ತಿಹೆ ನಾನು ; || ಪ್ರತವಿದಕಿನ್ನುಪ | ಹತಿಯನೆಸಗುವರೆ ! | ನುತಿಸುವೆ ಪೊರೆ
ಯೆನ್ನನು ನೀನು ||

ಈ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೆ ತುಷ್ಕನಾದ ಯಮನು ಗಂಡನ ಹೊರತು ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ಬಿಡೆನ್ನಲು
ಸಾವಿತ್ರಿ ಬೇಡಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಚ್ಯುತಃ ಸ್ವರಾಚ್ಯಾದ್ವನಮಾಸಮಾಶ್ರಿತೋ | ವಿನಷ್ಟಚಕ್ಷುಃ ಶ್ವಶು
ರೋ ಮಮಾಶ್ರಮೇ || ಸ ಲಬ್ಧಚಕ್ಷುರ್ಬಲವಾನ್ಘ್ರೇನ್ನಲಪ | ಸ್ತವ ಪ್ರಸಾ
ದಾಚ್ಚ್ವಲನಾರ್ಕಸನ್ನಿಭಃ ||

—(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣು ಕಾಣದೆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿರುವ
ನಮ್ಮ ಮಾವನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ದೃಷ್ಟಿಪಾಲಿಸುವವನ್ನು ಪಡೆದು ಎಲಕಾಲಿಯಾದ ರಾಜನಾಗಿ
ಉರಿಯುವ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನಾಗಲಿ.

ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲೆಂದು ಯಮನು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಹೇಳಲು
ಸಾವಿತ್ರಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾ|| ದೊರಕಿರೆ ಸತ್ಪುರುಷರ ನಹನಾಸವು | ತೊರೆವೆನದನು? ತಾನೆಂತು||
ಬರುವೆನು ಸಿಮ್ಮಯ ಹಿಂಗಡೆ ತಪ್ಪದೆ | ತಿರುಗಿಸುವರೆ ನೀವೆಂತು ? ||

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಂತೋಷಿಸಿ ಯಮನು ಮತ್ತೊಂದು ವರವನ್ನು ಬೇಡೆನ್ನಲು ಸಾವಿತ್ರಿ ಬೇಡಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಹೃತಂ ಪುರಾ ಮೇ ಶ್ವಶುರಸ್ಯ ಧೀಮತಃ | ಸ್ವಮೇವ ರಾಜ್ಯಂ
ಲಭತಾಂ ಸ ಪಾರ್ಥಿವಃ || ಜಹನ್ಯತ್ಸವಧರ್ಮಾನ್ ಚ ಮೇ ಗುರುರ್ದೃಢಾ | ದ್ವಿತೀ
ಯಮೇತದ್ವರಯಾಮಿ ತೇ ವರಮ್ ||

—(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ ನಮ್ಮ ಮಾವನು ಮೊದಲು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು
ಪಡೆಯಲಿ ಮತ್ತು ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ತಪ್ಪದೆ ಇರಲಿ. ಇದೇ ನಾನು ಕೇಳುವ ಎರಡನೆ ವರ.

ಅದಕ್ಕೂ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಯಮನು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗ
ಹೇಳಲು ಸಾವಿತ್ರಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕು|| ಶರಣು ಬಂದವರನ್ನು ಕರುಣಾಳು ಸಜ್ಜನರು | ತೊರೆಯರೆಂಬರು
ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವಿದರು ; || ನೆರೆ ಧರ್ಮರಾಜನಾ | ಗಿರುವ ನೀನೇ ಎನ್ನ | ತೊರೆ
ವನಾದೊಡೆ ಮತ್ತೆ ಪೊರೆವರಾರು ? ||

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಂತೋಷಿಸಿ ಯಮನು ಮತ್ತೊಂದು ವರವನ್ನು ಬೇಡೆನ್ನಲು ಸಾವಿತ್ರಿ ಬೇಡಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಮಮಾಸವತ್ಯಃ ಪೃಥ್ವೀಪತಿಃ ಪಿತಾ ; ಭವೇತ್ಪಿತುಃ ಪುತ್ರಶತಂ
ತಥೌರಸಮ್ ; || ಕುಲಸ್ಯ ಸಂತಾನಕರಂ ಚ ಯದ್ಭವೇ | ತ್ವೃತೀಯಮೇತದ್ವರ
ಯಾಮಿ ತೇ ವರಮ್ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ರಾಜನಾದ ನಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಲ್ಲ. ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕುಲವನ್ನು
ಬೆಳೆಸುವಂಥ ನೂರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ. ಇದೇ ನಾನು ಕೇಳುವ ಮೂರನೆ ವರ.

ಅದಕ್ಕೂ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಯಮನು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗ
ಹೇಳಲು ಸಾವಿತ್ರಿ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾಂ|| ನಾಡಾಡಿಯಹ ಹಿತಚಿಂತಕರೋಡನೆಯೆ | ರೂಢಿಗೊಳ್ಳುವದು
ವಿಶ್ವಾಸ ; || ನಾಡೆ ಸಜ್ಜನರೊಳಗಿನ್ನೇನ ಹೇಳಲಿ ? | ನೋಡಲದರೊಳು ವಿಶೇಷ||

ಆ ಮಾತಿಗೆ ಸಂತೋಷಿಸಿ ಯಮನು ಮತ್ತೊಂದು ವರವನ್ನು ಬೇಡಿಸಲು ಸಾವಿತ್ರಿ ಬೇಡಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಮಮಾತ್ಮಜಂ ಸತ್ಯವತಸ್ತಥೌರಸಂ | ಭವೇದುಭಾಭ್ಯಾಮಿಹ
ಯತ್ಕುಲೋದ್ವಹಮ್ || ಶತಂ ಸುತಾನಾಂ ಬಲವೀರ್ಯಶಾಲಿನಾ | ಮಿಮಂ ಚ
ತುರ್ಧಂ ಸರಯಾಮಿ ತೇ ವರಮ್ || —(ಸಂ. ಭಾರ)

ಅ|| ಸತ್ಯವತನಿಂದ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೆ ನುರೂಪರಾದ ಮತ್ತು ಬಲವೀರ್ಯ
ಶಾಲಿಗಳಾದ ನೂರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ. ಇದೇ ನಾನು ಕೇಳುವ ನಾಲ್ಕನೆ ವರ.

ಅದಕ್ಕೂ ಆಗಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಯಮನು ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತ ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗ
ಹೇಳಲು ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಪತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿ ಸಂಕಟವನ್ನು ಪಡೆಯುವದಾಗುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದ
ರಿಂದ ಸತ್ಯವತನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಡಿದ ಮಾತನ್ನಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಭಾ|| ಕ್ಷಿತಿರಸಾತಲಕಿಳಿದರೆಯು, ಪ | ವೃತಗಳಲ್ಲಾ ಡಿದರು, ಸೂರಗನ |
ಗತಿಯು ನಿಂತರು, ಜಗದಿ ಸುಜನರ ಧರ್ಮಪರ್ತನೆಗೆ || ಚ್ಯುತಿಯು ಬಾರದು |
ಸಜ್ಜನರ ಸಂ | ಗತಿಯದೆಂದಿಗು ವಿಫಲವಾಗದು ; | ಹಿತವ ಮಾಡುವುದಿಹಸರಂ
ಗಳೊಳೆಂದಳಾ ಸಾಧ್ವೀ || —(ಸಾ. ಚ)

ಈ ಮಾತಿಗೆ ತುಷ್ಟನಾಗಿ ಯಮನು ಸತ್ಯವತನ ಕಟ್ಟನ್ನು ಕಳಚಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದು—

ವೃ|| ರವಿಯಾಕಾಶಕೆ ಭೂಷಣಂ ; ರಜನಿಗಂ ಚಂದ್ರಂ ಮಹಾಭೂಷಣಂ |
ಕುಮರಂ ವಂಶಕೆ ಭೂಷಣಂ ; ಸರಸಿಗಂಭೋಜಾತಗಳ್ ಭೂಷಣಂ ; || ಹವಿ
ಯಜ್ಞಾಳಿಗೆ ಭೂಷಣಂ ; ಸತಿಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೇ ಭೂಷಣಂ ; | ಕವಿಯಾಸ್ಥಾನಕೆ
ಭೂಷಣಂ ; ಹರಹರಾ! ಶ್ರೀ ಚೆನ್ನಸೋಮೇಶ್ವರ || —(ಸೋ. ಶ)

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಯಮನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಬಂದು ಸಾವಿತ್ರಿಯು—

ಭೋ|| ಪತಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಬೇಗ | ಸತಿಯು ತೊಡೆಯೊಳಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು,
ಹಿತದೊಳವನ ಬೇವಿತವ ನೀರಿಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿರೆ || ಕ್ಷಿತಿಪಸುತನು ನಿದ್ರೆ ತಿಳಿದ | ಗತಿಯ
ತೋರಿ ತನ್ನ ಸೆಳೆದ | ಪೃಥುಶರೀರನೆಲ್ಲೆನುತ್ತೆ ಕೇಳ್ವನಿನಿಯಳ ||

ಅದಕ್ಕೆ ಸಾವಿತ್ರಿಯು ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆಂದು ಪ್ರಕೃತವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಕೀ|| ಹೊತ್ತಾಯಿತು ರಾತ್ರಿಯೊಳಿಗಲೆ ಬಲು | ಕತ್ತಲೆ ; ಸರಿಗಳು
ಕೂಗುತ್ತಿವೆ ; || ಅತ್ತೆಮಾವ ಹುಡುಕುತ್ತ ಬಹ ಮೊದಲೇ | ಅತ್ತೆ ಹೋಗಲು
ತ್ತಮ ನಾವೇ ||

ಹೀಗೆ ಅವರು ಹೊರಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಧ್ಯಮತ್ತೇನನು ಧೃಷ್ಟಿಪಾಟವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಗ
ನನ್ನ ಸೊಸೆಯನ್ನೂ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತ-

ಭಾ|| ತರಗೆಲೆಯು ಗಿರುಕೆನಲು ಗಕ್ಕನೆ | ತಿರುಗಿನೋಳ್ಪರದೆಲ್ಲಿರುವೆ ಬಾ |
ತರಳ, ನೋಗದೋರೆಂದು ಪಲತೆರದಿಂದೆ ಹಲುಬುತ್ತಲಿ || ಮರುಗುವರು ; ಕಳವಳಿ
ಸುವರು ; ಕಾ | ತರಿಸುವರು ; ತೊದಲುವರು ; ತನುಭವ | ನಿರುವ ನೆಲೆಯನು
ಕಾಣದಾ ದುಪತಿಗಳಡಿಗಡಿಗೆ || —(ಸಾ. ಚ)

ನಡುವೆಯೇ ಸಾವಿತ್ರಿ ಸತ್ಯವಾನರನ್ನು ಕಂಡು ಸಾವಿತ್ರಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೂ ತಿಳಿ
ಯುತ್ತಲೆ —

ಭಾ|| ಕಂದ, ಬಂದೈ ! ಪ್ರೇಮರಸದು | ಕ್ಕಂದ, ಬಂದೈ ! ಹೃದಯಪಿಕ
ಮಾ | ಕಂದ, ಬಂದೈ ! ಸತಿವೆರಸಿ ನೀನೆಂದು ಸಂತಸದಿ || ಸಂದಸನನಿಕ್ಕೈಗಳಿಂದಾ |
ಸಂದ ಮಿಗೆ ತಕ್ಕೈಸಿ ತೃಪ್ತಿಯು | ಹೊಂದಿದರು ಚಿತ್ತದೊಳಗಾತನ ತಾಯಿ
ತಂದೆಗಳು || —(ಸಾ. ಚ)

ಟಿ|| ಉಕ್ಕಂದ-ತುಂಬಿ ಹರಿಯುವ ಪ್ರವಾಹ. ಹೃದಯಪಿಕಮಾಕಂದ-ಹೃದಯವೆಂಬ
ಕೋಗಿಲಿಗೆ ಮಾವಿನ ಮರದಂತಿರುವವನೆ.

ಆಮೇಲೆ ಧ್ಯಮತ್ತೇನನು ಸಾವಿತ್ರಿಯನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದು —

ಕಂ|| ಇಲ್ಲದುದಾವುದು ಮನೆಯೊಳ್ | ಸಲ್ಲುತ್ತಗುಣಾವತಂಸೆಯಾ
ದೊಡೆ ನಲ್ಲಳ್ ! || ಎಲ್ಲಮುಮಿದುಂ ನಲ್ಲಳ್ | ಮೊಲ್ಲಳ್ ತಾನಾದೊಡುಳ್ಳು
ದಾವುದು ಮನೆಯೊಳ್ ? || —(ನೀ. ಮಂ)

ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ದೊಡ್ಡವರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ —

ತ್ರಿ|| ಮಾಳಿಗೆಯ ಮನೆ ಲೇಸು ; ಗೂಳಿರುವ ಪತು ಲೇಸು ; | ಈಳೆಯ
ಹಿತ್ತಲರಲೇಸು ; ಪತಿವ್ರತೆಯು | ಬಾಳು ಲೇಸೆಂದ ಸರ್ವಜ್ಞ || —(ಸ. ಪ)

ಟಿ|| ಈಳೆಯ-ಕಿತ್ತೀಳೆಯ ಮರವಿರುವ.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದಸಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ವದೇಶದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಬಂದು ಕಣ್ಣು ಬಂದಿರುವ
ಧ್ಯಮತ್ತೇನನನ್ನು ತಾವಾಗಿಯೇ ಕರೆದುಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಸತ್ಯವಂತನಿಗೆ
ಯುವರಾಜಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಸಾವಿತ್ರಿಯ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಬೆರಗಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು
ನೋಡಿಯೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು “ಗುಣವನೆ ನೀ ನೋಡುವಳಾಗು”
ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವರು.

ಗರುಡನ ಮಾತೃಭಕ್ತಿ

ಪೀಠಿಕೆ—ಮಾತೃಭಕ್ತಿ

ಕೇದಾರಗೌಳ-ಅಟಿತಾಳ

ಮಾಡು ತಪ್ಪದೆ | ಮನುಜ | ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯು || ಪ || ಮಾಡಲು ನೀ
ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯು | ಕೂಡಲೆ ಹರಿಯಲಿವೆ ನಿನಗೆ || ಅ. ಪ || ತಾಯಿ ದುಃಖವ
ಕೇಳಲೋಡನೆ | ಗಾಯವಾಗಬೇಕು ಮನಕೆ ; || ಹಾ ! ಎಂದದ ನೀಗಬೇಕು |
ಆಯಾಸವ ಮನಕೆ ತರದೆ || ೧ ||

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ದೇವರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡರೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳುವ
ಜನಗನ್ನು ಕುರಿತು ಪೂರೈಕರು ಉಪದೇಶಿಸುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಮಾತೃತೋಽಸ್ಯೋ ನ ದೇವೋಽಸ್ಮಿ ; ತಸ್ಮಾತ್ಪೂಜ್ಯಾ ಸದಾ
ಸುತ್ತಿತಿ || —(ವಿ. ಪು)

ಅ|| ತಾಯಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ದೇವರಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತಾಯಿಯನ್ನು
ಆರಾಧಿಸಬೇಕು.

ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತನು ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾನವಿಲ್ಲವೆಂದು ನೆನೆಸಿಕೊಂಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ನೋಡೆ ಹೊಲಸಾದೆನ್ನ ಮುಖವನು | ನೋಡಿ ನೋಡುತ್ತ ಪೂರ್ಣ
ಚಂದ್ರನ | ನೋಡಿದಂತಾನಂದದನುಭವವನ್ನು ತೋರುತ್ತ || ಗಾಢಸುಮತಿ
ಯೊಕೆನ್ನ ಮುದ್ದಿಸಿ | ಪಾಡುತ್ತಲೆ ಹರ್ಷದಲಿ ಕಿರುನಗೆ | ಮೂಡೆ ತೋರಿದ
ನಿನ್ನ ಬಗೆಗಿನ್ನಾವುದೆಣೆ ಜಗದೊಳ್ ? || —(ಪ. ಸು)

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿರು ಬಹಳ ಮೋಹಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀತಿಯೊಡ
ನಿದ್ದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಮಾತೃಭಿಕ್ಷಂತ್ಯಮಾನಾನಾಂ ತೇ ಹಿ ನೋ ದಿವಸಾ ಗತಾಃ ||

—(ಶ್ರೀ. ರಾ)

ಅ|| ನಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಾಯಿಯರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಆ ದಿವಸಗಳು ಹೋದವು.
ತಾಯಿ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನ ಹಿ ಮಾತೃಸಮೋ ಬಂಧುಃ ; ನ ಗುರುರ್ಮಂತ್ರದಾತ್ಮರಮ್ |

—(ಸು)

ಅ|| ತಾಯಿಗೆ ಸಮಾನವಾದ ಬಂಧುವಿಲ್ಲ. ಮಂತ್ರದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರಿಗಿಂತ
ಹೆಚ್ಚಿನ ಗುರುವಿಲ್ಲ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಸತ್ಪುತ್ರನು ತಾಯಿಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬೇಕು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಭೂದೇವಿಯೆಂಬ ತಾಯಿಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿರುವದು ಅನು ಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ—

ಮುಖಾರಿ—ಝಾಪೆ

ಏಕೆ ನಡುಗಿದೆ ತಾಯೆ ಭೂಮಿ, ನಡುರಾತಿ ಯೋಳು ? | ಪೊಡವಿಗೊಡೆಯನ ರಾಣಿ, ಪರಮಕಲ್ಯಾಣಿ || ಪ || ಗುರುಹಿರಿಯರನು ಕಂಡು ಮುರುಕಿ ಸುವ ಮೋರೆಯನು | ಅರೆಮತಿಗಳಿಂದಂಗ ಭಾಷೆಗಳ ಮಾಡಿ || ಚರಣಕೆರಗದ ಮನುಜರಬಾರದೆಂದೆನುತ | ಮರಮುರಿದು ಬರಗಿ ಸಾಯಲಿ ಎಂದು ನಡುಗಿದೆಯು ? || ೧ || ಉತ್ತಮರ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳು ಬಗುಳುಶ್ವಾನನು ಹುಟ್ಟಿ | ಹೆತ್ತಮರ ನಿರ್ಬಂಧಕೊಳಗುಮಾಡಿ || ಅತ್ತಿಮಾವನ ಕೀರ್ತಿಕೊಂಡಾಡದಧಮರ | ಹೆತ್ತಿರಲಾರೆನೆಂದು ಮತ್ತೆ ನಡುಗಿದೆಯು ? || ೨ || ಕಳ್ಳತನವನು ಕಲಿತು ಕಾಲೋಚಿತವ ಕೇಳ್ದು | ಸುಳ್ಳು ಮಾತುಗಳಾಡಿ ಒಡಲ ಪೊರೆವಾ || ಜಳ್ಳತನದಲಿ ತನ್ನ ಅವಗುಣಂಗಳ ಬಿಡದ | ಸುಳ್ಳುಮನುಜನರು ಹೊರೆನೆಂದು ನಡುಗಿದೆಯು ? || ೩ || ಮುರಹರನ ಸ್ಮರಣೆಯನು ಮಾಡದೇ ಕಲಿಯುಗದಿ | ವರಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರವ ನೋದದೆ || ತರುಣಿಯರ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯನಿಡುವ ಹೊಲೆಯರನು | ಹೊರಲಾರೆನೆಂದು ನೀನೊಲಿದು ನಡುಗಿದೆಯು ? || ೪ || ಧರೆಯೊಳಗೆ ಕರ್ಮಗಳು ಹೆಚ್ಚಿ ಕವಿತ್ತವ ಕಲಿತು | ನರಗುರಿಗಳೆಲ್ಲ ನಡೆಗೆಟ್ಟರೆಂದು || ಗುರುವೆ ಕೇಳಯ್ಯ ಕನಕ ಪ್ರಿಯಾ ತಿರುಪತಿಯು | ಗಿರಿಯಾದಿಕೇಶವನೆ ಒಲಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ || ೫ || —(ದಾ)

ಟಿ|| ಕೃತಿಗಳು—ಪಾಸಿಗಳು. ಕವಿತ್ತವ—ತಮ್ಮ ನಡೆವಳಿಕೆಯೇ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಸಾಧಿಸುವ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು.

ಇದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಗಿರಬೇಕೆಂಬ ತಾಯಿಯರ ಉದ್ದೇಶವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಯರಲ್ಲಿ ಇರುವ ಇಂಥ ಒಳ್ಳೆ ಉದ್ದೇಶಗಳೇ ಮಕ್ಕಳೊಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ಬಂದಿರುವದೆಂತೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಸುಶೀಲೋ ಮಾತೃಪುಣ್ಯೇನ ಪಿತೃಪುಣ್ಯೇನ ಚಾತುರಃ || —(ಸು)

ಅ|| ತಾಯಿ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಒಳ್ಳೆ ಆಚಾರವಂತನಾಗುತ್ತಾನೆ ; ತಂದೆಯ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಚತುರನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಜಾನೀಮಹೇ ಜಗತಿ ಜಂತುಜನಸ್ಯ ಸೂನಸ್ಯ | ಯೋನಿಸ್ವಭಾವ ಸದೃಶೀ ಭವತಿ ಕ್ರಿಯೇತಿ ; || ಲಬ್ಧ್ವಾಪಿ ವಕ್ಷಸಿ ಪದಂ ಜಲರಾಶಿಕನ್ಯಾ | ಶ್ರೀವಾಸುದೇವಚರಣಪ್ರವಣ್ಯವ ಸಿತ್ಯಮ್ || —(ಸು. ಲಾ)

ಅ|| ಜಗತ್ತಿನ ಜನರಿಗೆಲ್ಲ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗನುಗುಣವಾದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸಮುದ್ರರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಎದೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಅವಳು

ಅವನ ಪಾದಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಾಳೆ. (ಕೆಳಗಡೆಗೆ ಹರಿಯುವದೇ ನೀರಿನ ಸ್ವಭಾವವಾದ್ದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಅಥೋಗತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ ಹೇಗಿದ್ದಾಳು!)

ಮಕ್ಕಳ ವಿಷಯಕವಾದ ತಾಯಿ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಹೊರಗೆಡವಿರುವದೇನೆಂದರೆ-

ಶ್ಲೋ|| ವರಂ ಗರ್ಭಸ್ರಾವೋ ; ವರಮೃತುಷು ಸೈವಾಭಿಗಮನಮ್ ; |
ವರಂ ಜಾತಪ್ರೇತೋ; ವರಮಪಿ ಚ ಕನ್ಯೈವ ಜನಿತಾ; || ವರಂ ವಂಧ್ಯಾಭಾರಾ; |
ವರಮಪಿ ಚ ಗರ್ಭೇಷು ವಸತಿ ; | ಸರ್ವಾಪದ್ವಾನ್ ರೂಪದ್ರವಿಣಗುಣಯು
ಕ್ತೋಽಪಿ ತನಯಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನು ರೂಪ, ಹಜ, ಗುಣ-ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಇದ್ದರೂ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದವನಾಗುವದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬಸಿರಳಿದು ಹೋದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು; ಮತ್ತುಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಡಹೆಂಡಿರು ಸೇರದಿರುವದೊಳ್ಳೆಯದು. ಸತ್ತ ಮಗು ಹುಟ್ಟುವದಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯದು; ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಒಳ್ಳೆಯದು; ಹೆಂಡತಿ ಬಂಜೆಯಾದರೂ ಒಳ್ಳೆಯದು ಅಥವಾ ಬಸಿರಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದು ಹೋದರೂ ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಇಂಥ ತಾಯಿ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಪೂರ್ಣಮಾಡೇನೆಂದು ನಿರಾಶೆಯಾಗದಿರುವಂತೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಮುಖಾರಿ-ಝಂಪೆ

ಬರಿದೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ಮನವೆ ಭಯಗೊಂಡು ; | ಹರಿಯೆ ಲಲಾಮೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿಯುಂಟು || ಪ || ಕೊಲ್ಲುವನೊ ಕಾವನೋ ನಿಲ್ಲುವನೋ ಪೋಗುವನೋ | ಬಲ್ಲನೋ ಆರಿಯನೋ ಇದನೆಲ್ಲವೆನುತ || ಸೊಲ್ಲುಸೊಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದು ಎಲ್ಲವನು ತಿಳಿಹಿದರೆ | ಕಲ್ಲಾಗುವನೆ ಸ್ವಾಮಿ ಜಗದ ವಲ್ಲಭನು? || ೧ || ಕರಿರಾಜ, ಧ್ರುವನು, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ದ್ರೌಪದಿದೇವಿ, ಮರವಿನೊಳಜಾವಿಳನು ಕರೆಯಲಾಗಿ || ಮೊರೆಯೆ ಲಾಲಿಸಿತಾಯಿ ಕರುವನರಸುವ ತೆರದಿ | ಬರಲಿಲ್ಲನೇ ಸ್ವಾಮಿಯುರಗ ಗಿರಿವಾಸ? || ೨ || ಗರ್ಭದೊಳಗಿರುವಾಗ ಹಬ್ಬಿರುವ ಮೌಂಸಲತೆ | ಉಬ್ಬಸವ ಬಡುತಿರಲು ಅಬ್ಬಿ ಸಲಹಿದಳೇ? || ಉಬ್ಬರದ ನೋವಿನೊಳು ಒಬ್ಬನೇ ಬರುವಾಗ | ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲನು ಮುಂದೆ ತೆರೆದವರದಾರೋ? || ೩ || ಮಡದಿಮಕ್ಕಳ ನೆಲ್ಲ ಒಡಗೊಂಡು ಮಲಗಿರಲು | ಕಡೆಸಾರ ಬಂದವಳ ಕಾಲು ಸುತ್ತಿ || ನಡುವಿರುಳು ಹಿಡಿದಿದ್ ಹೆಡತಲೆಯ ಮೃತ್ಯುವನು | ಬಿಡಿಸಿ ಸಲಹಿದರ್ಯಾ? | ಒಡನಾದ ಮನನೇ || ೪ || ಹರಿಯನರಿಯದೆ ಮನದಿ ಮರುಗಿ ಕರಗಲು ಬೇಡ; | ಮರೆಯಾಗುವವನಲ್ಲ ಸ್ಥಿರವಿರಲು ಮನದಿ ; || ಎರವು ಮಾಡದೆ ಸ್ವಾಮಿ ಪರಿಪರಿಯ ಸೌಖ್ಯವನು | ಕರೆದು ಅವನು ನಮಗೆ ವರಹ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ || ೫ || —(ದಾ)

ಆ ದೇವರನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಪಡಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟವನ್ನೆಲ್ಲ ನಾವು ಸಹಿಸಿರುವೆವಾದರೂ ಅವು ಫಲಕಾರಿಯಾಗದಿರುವ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ರಮಣೀಗೇಹಾದಿಯಂ ಮಾಣ್ಡುದು ಸುವಿರತಿಯಿಂದಲ್ಪು; ಸೈಸಿ
ದುರದಾದಂ | ಕ್ಷಮೆಯಿಂದಲ್ಪುಷ್ಣಶೀತಾದಿಯ ಸಹಿಸಿದುದಾದಂ ತಪಸ್ಸಿಂದ
ಮಲ್ಲಂ; || ಶ್ರುನುವೆತ್ತೆಲ್ಲಾಗಳುಂ ಧ್ಯಾನಿಸಿದುದು ಧನವೊಂದಲ್ಲದೀಶಾಂಘ್ರಿ
ಯಲ್ಲಿ | ಸೈಮಗಾ ಮೌನೀಂದ್ರಕೃತ್ಯಾಚರಣೆಯ ಫಲಮಂ ವಾಂಛಿಸಲ್ಕೆಂತು
ಬರ್ಹುಂ? || — (ಭ. ವೈ)

ಹೀಗೆ ಎಚ್ಚತ್ತುಕೊಂಡ ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತನು ದೇವರಿಗೆ ಮಠಪೋಷ್ಕಿರುವದಂತೆಂದರೆ —

ವೃ|| ನಾನಾಗರ್ಭದೆ ಪುಟ್ಟಿ ಪುಟ್ಟಿ ಪೊರಮಟ್ಟಾ ರೂಪುಜೋಹಂಗಳಂ |
ನಾನಾಭಾವದೆ ತೊಟ್ಟು ತೊಟ್ಟು ನಡೆದೆಂ; ಮೈಮೆಚ್ಚಿದೊಟುಂಗಳಂ || ನಾನಾ
ಭೇದದೊಳುಂಡುಮುಂಡು ತಣಿದೆಂ - ಚಿ! ಸಾಲದೇಂ? ಕಂಡುಮುಂ | ತೇನ
ಯ್ಯಾ, ತಳಮಾಳ್ಳರೇ? ಕರುಣಿಸಾ! ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ || — (ರ. ಶ)

ಬಿ|| ಜೋಹ-ವೇಷ. ತಳಮಾಳ್ಳರೇ-ತಡವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೇ?

ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ದೇವರ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದು ತಾಯಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ನಡೆಸಿಯೇ ತೀರುತ್ತೇ
ನೆಂಬ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಅಭಿಮಾನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ಕಾಲದೊಳಗೆ ವಸಂತ, ವಿದ್ಯಾ | ಚಾಲದೊಳಗೆ ಕಪತ್ತ, ಗುಬ್ಬೆ |
ಹಾಳಿಯಲಿ ದೇವೇಂದ್ರ, ವಿಪ್ರಶ್ರೀಣಿಯೊಳು ವಾಣಿ, || ಭಾಳನೇತ್ರನು ದೈವದಲಿ,
ಬಿ | ಅಲ್ಲಾಳಿನಲಿ ಮನ್ಮಥನು, ಧನದಲಿ | ಹೇಳಲೇನಭಿಮಾನವೇ ಧನವೆಂದನಾ
ವಿದುರ || — (ಕ. ಭಾರ)

ಇದನ್ನರಿತೇ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು ಕೀರ್ತಿಸಾಂಭದಲ್ಲಿ “ಮುಂಡು ತಪ್ಪದೆ | ಮನುಜ |
ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿರ್ದರ್ಶನವಾಗಿ
ಗರುಡನ ಮಾತೃಭಕ್ತಿಯ ಅಖ್ಯಾನವು ನಿರೂಪಣಮಾಡಲಾಗುವದು.

ಅಖ್ಯಾನ

ಕೀ|| ಮುನಿಕೃತ್ಯಪನಿಗೆ ಕದ್ರುವಿನತೆಯೆಂ | ಬಿನಿಯರಿಬ್ಬರಿರಲಾಗವರೊಳ್ ||
ವನಿತೆ ಕದ್ರು ಸಾವಿರ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನು | ವಿನತೆಯೆಡ ಪಡೆದರು ತಮ್ಮೊಳ್ ||

ಹೀಗೆ ಸಂತತು ಸಂಯ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆಯಾದದ್ದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನಾಯಿತೆಂದರೆ —

ಸಾ|| ಏನೂರಬ್ಬ ಕೆ ಕದ್ರುವಿನಣುಗರು | ಮಾಣದೆ ಘಣಿಕುಲವಾಗಿ ||
ಮಾನಿನಿ ವಿನತೆಗೆ ತನಗಿಲ್ಲವೆನುತೆ | ಮಾನಸಕಾದುದು ಬೀಗೆ ||

ಆಗ ವಿನತೆಯಿಂದ ನಡೆದ ಅಚಾತುರ್ಯವೇನೆಂದರೆ—

ದಿಂ|| ಒಡೆಯಲೊಂದಂ ತಾನಾಗಿ ಹೊಯ್ಯಲಾಗ | ತೊಡೆಗಳೆಲ್ಲದವಂ
ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದು ಬೇಗ || ಕೆಡುಕಿ, ನೀನೀಗಳ್ವಾಸಿಯಾಗೆನುತ್ತೆ, | ಜಡಿದು ಪೇಳ್ವಂ
ಶಾಪವನು ಕೊೞಿಸುತ್ತೆ ||

ಆಗ ವಿನತೆಯು ಬಿಟ್ಟು ಬಿದ್ದು ತನ್ನ ಅವಿನಯಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣೀರಡಲು ಆ ಮಗನು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಭಾ|| ಅಳಲಬೇಡಲೆ ತಾಯೆ, ಹೂಸ್ಯವು | ಬಳಸಿದುದು ವಿಧಿವಶದಲೆನಗಿಂ |
ದಲಘುಭುಜಬಲನೆನ್ನ ನುಜನೈಸೂರುವತ್ಸರಕೆ || ಉಳಿದುದೊಂದಂಡದಲಿ ಜನಿ
ಸುವ; | ಹಲವು ಪರಿಗಳಲಿವನ ಕಾದಿದು; | ಬಳಿಕಲಾ ಮಗ ನಿನ್ನ ದಾಸ್ಯವ
ನೊಲಿದು ಬಿಡಿಸುವನು ||

—(ಕ. ಭಾರ)

ಟಿ|| ಹೂಸ್ಯ-ಪುಣ್ಯ.

ಹೀಗೆ ಹೇಳಿ ಅವನು ಅರುಣನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನ ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಹೋಗಲು ಇತ್ತ
ಏನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮೊಟ್ಟೆಯು ಮರಿಯಾಗಿದೆ—

ಚೂ|| ಬಲು ಬಿಳುಪಿನಿಂದಿರುವ ಕೊರಳು, ತಾಯೆ-ಸಲವನಿಮ್ಮಡಿ ಮಾಡು
ತಿರಲು, ಕಣ್ಣು-ಹೊಳಪನೊಡಂತ ನಾಚಲರಳು, ನೋಡೆ-ನಲವೆಲ್ಲವಾವರಿಸೆ
ಸೆರಳು, ಅದರ-ಧಳಧಳಕೆ ತಲೆದೂಗಿ ಹರಳು | ನಿಯಾಗಿ ತೋರೆ ಮೈಕಟ್ಟು,
ಕಯ್ಯ-ಬಿಗಿಪಿನೊಳಗರೆ ಹಿಡಿದ ಪಟ್ಟು, ಭಯವ-ಬಗೆಯದಿಹ ಧೈರ್ಯವನು
ತೊಟ್ಟು, ತಾಯೆ-ನಗುಮುಖಕೆ ಬಣ್ಣವನು ಕೊಟ್ಟು, ಅನಳ-ಹಗರಣವು ಬಯ
ಲಾಗೆ ಕಟ್ಟು, ಜಗಕೆ-ಸೊಗವೀವುದನು ಮನದೊಳಿಟ್ಟು, ತನ್ನ-ಸೊಗಸನೇ ಬಯ
ಸುವದ ಬಿಟ್ಟು | ಮೃದುವಾದ ತಲೆಯನುಳ್ಳವನು, ಹಗೆಯ-ಬೆದರಿಸುವ ಮುಖ
ಕಾಂತಿಯವನು, ಎರಡು-ಬದಿಯೊಳಗೆ ರೆಕ್ಕೆಯುಳ್ಳವನು, ತಾಯೆ-ಹೃದಯಕ್ಕೆ
ತಂಪನೆರೆವವನು, ಗಟ್ಟಿ-ಯೆದೆಯನ್ನು ಜನಕೆ ತೋರ್ಪವನು ||

ಇವನು ಗರುಡನಿನ್ನಿ ತಾಯವ್ವಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವೇಚ್ಛಾನುಸಾರವಾಗಿ ಲೋಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲ
ಳಂಚರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇತ್ತ ಕದ್ರುವಿನತೆಯರು ಒಂದು ದಿನ ಉಪವಸದಲ್ಲಿ ಹೂಗೊಯ್ಯುತ್ತ ದೂರ
ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಂಡಾಗ—

ಸಾಂ|| ಎಲೆ ನೋಡೆ ಕದ್ರುವಾ ಕುದುರೆಯ ಮೈಯೆಲ್ಲ | ಬಿಳುಪೆಂದು
ವಿನತಿ ಹೇಳಿದಳು; || ಫಲವೇನು ಬಾಲವು ಕವ್ವೆಂದು ಕದ್ರು ತಾ | ಹಳಿದು
ವಿನೋದವಾಡಿದಳು ||

ಹೀಗೆಯೇ ಒಬ್ಬಳು ಕವ್ವೆಂದೂ ಒಬ್ಬಳು ಬಿಳುಪೆಂದೂ ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ನಡೆದು ಕೊನೆಗಾದ
ದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ನೀನು ಗೆಲಿದಡೆ ನಿನಗೆ ದಾಸ್ಯವ | ನಾನು ಮಾಡುವೆ; ನಾನು ಗೆಲಿ
ದಡೆ | ನೀನೆನಗೆ ದಾಸ್ಯವನು ಮಾಡೆಂದೆನುತಲೊಡ್ಡವನು || ತಾನೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ
ದಳು ತತ್ತ್ವ | ದ್ರೂನಿತಂಜಿನಿ; ಶಾಪವೋಹಿತ | ಮಾನಸಿಯನೊಡಬಡಿಸಿದಳು ಸರ
ನಾಥ ಕೇಳಿಂದ ||

—(ಕ. ಭಾರ)

ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪತಿಸೇವೆಯ ಸಮಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರುವಾಗ ಕದ್ದು ತಾನು ಗೆಲ್ಲುವ ಕುಹಕವನ್ನು ಹೂಡಿ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಕಲಹಾವುಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಸಾ|| ಕುದುರೆಯ ಬಾಲವು ಕಪ್ಪೆಂದಾಡಿದೆ | ನದು ನಿಜವಾಗಲುಬೇಕು;||
ಅದರಿಂದ ನೀವಾ ಬಾಲವನ್ನೆಲ್ಲವ | ನೊದಗುತ್ತೆ ಮುಸುಕಿರಬೇಕು ||

ಅದಕ್ಕೆ ವಾಸುಕಿ ಮೊದಲಾದವರು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಚಾ|| ಚನನಿ ಕೇಳಿದು ಧರ್ಮವೇ ವುಸಿ-ಯನು ನುಡಿಯುತ್ತಲಿ ಗೆಲುವುದು? | ಚನನಿಯಲ್ಲವೆ ಎನುಗೆ ವಿನತೆಯು-ಮನಕದಂತೊಳಿತೆನಿವುದು? || ನಿನಗೆ ಸರಿಯೇ ಇಂಥ ಪಾಪಕೆ-ತನುಜರನು ನಿಯಮಿಸುವದು? | ವಿನಯವತಿಯಾಗಮ್ಮ, ಇದನ್ನೀ-ನೆನೆಯದಿರು ಸುಖವಪ್ಪುದು ||

ಏಕೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಅಪತ್ಯಮಪ್ರತ್ಯಯಮೂಲಕಾರಣಮ್, | ಕುವಾಸನಾಸದ್ವು,
ಸಮೃದ್ಧಿವಾರಣಮ್, || ವಿಪನ್ನಿದಾಸಂ, ಸರವಂಚನೋರ್ಜಿತಮ್, | ಕೃತಾಪ
ರಾಧಂ ಕೃತಿಭಿರ್ವಿವರ್ಜಿತಮ್ || —(ಸು)

ಅ|| ಸುಳ್ಳೆಂಬುದು ಅಪನಂಬಿಕೆಯ ಬೇರು, ಕೆಟ್ಟ ವಾಸನೆಗಳ ತೊರುಮನೆ, ಇದ್ದ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡುವದು, ಅಪತ್ಯಗಳ ಗತಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮೋಸಮಾಡಿ ತಪ್ಪೆ ಎತ್ತುವಂಥದ್ದು, ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡುವಂಥದ್ದು, ಪುಣ್ಯಕಾಲಗಳು ಹತ್ತಿರ ಸೇರಿಸದಂಥದ್ದು.

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಕದ್ದು ಒಪ್ಪದೆ ಹೋದ್ದರಿಂದ ಕೆಲವು ಹಾವುಗಳು ತಾಯನ್ನು ತೊರೆದು ಹೊರಟವು ಆಗ ಅವುಗಳನ್ನು ತಾಯಿ ಶಪಿಸಿದ್ದು —

ಕೀ|| ತಾಯಿ ಮಾತನೇ ಗೌರವಿಸುತ್ತ ಸ | ಹಾಯಕರಾಗದವರು ಹೋಗಿ; || ಸಾಯಿರಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಹ ಚನಮೋಚಯ | ರಾಯನ ಯಜ್ಞದಿ ಬಲಿಯಾಗಿ ||

ಆಗ ಉಳಿದ ಹಾವುಗಳು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದು —

ತ್ರಿ|| ಉತ್ತರೆಯು ಬರೆತರೆ, ಹೆತ್ತಮ್ಮ ತೊರೆದರೆ, | ಸತ್ಯರು ತಪ್ಪಿ ನಡೆದರೆ ಲೋಕವಿ | ನ್ನೆತ್ತನೇರುವದು? ಸರ್ವಜ್ಞ || —(ಸ. ಪ)

ಹೀಗೆಂದು ಅವು ಹೋಗಿ ತಾಯಿಗಾಗಿ ಆ ಕುದುರೆಯ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಕೂದಲೆಳೆಗಳಂತೆ ಮುತ್ತಿ ದವು. ಆಮೇಲೆ ಕುದುರೆಯ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಬಂದಾಗ ವಿನತೆ ಸೋತು ಕದ್ದುವಿನ ದಾಸಿಯಾಗಿ ಅತ್ತದ್ದು —

ಮುಖಾರಿ-ಆದಿತಾಳ

ದಾಸಿಯಾಗಿಹೆನೆಂತೋ | ವಾಸವನಿಸುತ || ಪ || ದಾಸಿಯಾದೀ ಬಾಳು | ಲೇಸೆನಿಸುವದಂತೋ || ಈ ಸಮಯದಿ ಪರ | ದೇಶಿಯಾದೆನೆ ಹಾಹಾ! || ಅ ಪ || ನನಗೆ ಸಮಾನಳಾದೀ | ವಿನತೆಯ ಬಳಿಯೊಳು | ಅನಿಮಿತ್ತದಿಂದಲಿ | ವಿನಯವ

ತೋರುತ || ತನುವನು ದಂಡಿಸುತ | ಮನವನು ಬಂಡಿಸುತ | ಅನುದಿನವೀ ರೀತಿ
ಯ | ತನುವ ಹೊತ್ತಿಹೆನೆಂತೋ ? || ೧ || ಹಿರಿಯ ಮಗನ ನಾನು | ತರಹರಿಸು
ತ್ತಲಿ | ಭರದಿ ಹಡೆದ ಪಾಪ | ನಿರದೆ ಬಾಧಿವುದಯ್ಯೋ ? || ಬರಿದೆ ದುಃಖಿಸುತಿತೆ |
ನರಿಯದೆ ಗೈದುಡುದಕೆ ; | ಧರೆಯೊಳಗೀ ದುಃಖಕೆ | ಪರಿಹಾರವಿಲ್ಲನೇ ? || ೨ ||
ಹೆಂಗುಸುತನಕಿರ್ಪ | ಕೊಂಗಿತನದಿ ನಾನು | ಮಂಗನಂದದಿ ಗೈದು | ಭಂಗಕೆ
ಗುರಿಯಾದೆ ; || ರಂಗನೆ, ಸ್ಥಾವರ | ಜಂಗಮಸ್ವಾಮಿ, ನಿನ್ನ | ಬಂಗಾರದಡಿಗಳ |
ಹಂಗಗಳಯ್ಯೊ ಮೊರೆ || ೩ ||

ಆ ದಾಸ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿನತಗಾಗಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು
ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಭೂಶಯ್ಯಾ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಂ ಚ, ಕೃತತ್ವಂ, ಲಘುಭೋಜನಮ್ |
ನೀವಕಸ್ಯ ಯತೇರ್ಯದ್ವದ್ವಿಶೇಷಂ ಪಾಪಧರ್ಮಜಃ || —(ಸು)

ಅ|| ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವದು, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ, ಸೊರಗುವದು, ಸ್ವಲ್ಪ ಊಟ-ಇವು ಸಂ
ನ್ಯಾಸಿಯಂತಾದರೂ ಸೇವಕನಿಗೆ ಪಾಪದಫಲವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಾರೂಪವಾಗಿರುವುವು.

ವಿನತೆಯ ಈ ದೀನವೆನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕನಿಕರಗೊಂಡು ನಾರದರು ಅಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಯ
ಸ್ಥನಾಗಿ ತಿರುಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಗರುಡನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅವನ ಮುಂದೆ ವಿನತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ
ಹೇಳಿದ್ದು —

ಕಂ|| ಮನುಜನೆಸಿಪಾತ ತಾಯಿಯ | ನೆಣೆಕೆಗೆ ಕೈಗೊಳದೆ ಬಾಳ್ವನಾ
ದೊಡೆ ಧರೆಯೊಳ್ || ದನುಜರೆಸಿಪಾತತಾಯಿಯ | ರೆಣೆಕೆಗೆ ಪಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಳ್ವ
ನಪ್ಪಂ ದರಿಯೊಳ್ || —(ಸು)

ಟಿ|| (ದನುಜನೆಸಿ) ಆತ ತಾಯಿಯರ— ವಿಷವನ್ನುಣ್ಣಿಸುವದು, ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚುವದು,
ಮೊದಲಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲಿಣಿಸುವವರು. ಪಕ್ಕಾಗಿ—ಅವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕಕ್ಕೆ ಬರುವ
ನಾಗಿ. ದು—ಬಿಟ್ಟದ ಗವಿ.

ಆಗ ಗರುಡನು ತಾಯಿ ಸರೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ ತಾಯಿ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು
ಸಂತಯಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದು —

ಕಂ|| ಪಡೆದರ್ತಾಯುಂ ತಂದೆಯುಮೊಡಲಂ | ಪ್ರಾಣಮುಮನವರ
ವವು ; ಕೇಳಿದುದಂ || ಕುಡುವುದರಿದಾಯ್ತು ? ನೀ ಮನ | ದೆಡೆ ಮಡಗದೆ
ಬೆಸನ ತೊಳ್ಳುವೆಸನಂ ಬೆಸಸಿಂ || —(ಪಂ. ಭಾ)

ಟಿ|| ಎಡೆಮಡಗದೆ—ಸಂಕೋಚಪಡದೆ.

ತಲೆಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ವಿನತೆಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾತೇ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಗರುಡನು
ಕದ್ದುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಹೇಳಿದ್ದು —

ಭಾ|| ನಿನಗೆ ಮಗ ನಾನಲ್ಲವೇ ? ಎ | ನ್ನನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ದಯದೊಳಿನ್ನಯ |
ಜನನಿಯನು ಬಿಡು ; ದೈವವತದಲಿ ದಾಸ್ಯ ಘಟಿಸಿದುದು ; || ವನತೆಗದ ನೀ ಪರಿ

ಹರಿಸು; ಗುಣ | ವನು ಮೆರೆದು ಕೃಪೆಯಾಗು ನೀನೆಂ | ದೆನುತ ಕದ್ದುವ ಬೇಡಿ
ಕೊಂಡನು ಗರುಡ ವನಯದಲಿ ||

ಕಟ್ಟ ಸ್ವಭಾವದ ಮುಂದೆ ವಿನಯದ್ದೇನು ನಡೆಯುತ್ತದೆ!

ಚೌ|| ಲಲಿತ ಶಶಿರುಚಿ ತಾಗೆ ಚಂದ್ರೋ-ಪಲವು ಕರಗುವದಲ್ಲದೆ | ಸಲೆ
ಕಠಿನವಾಗಿರ್ಪ ನೀರಸ-ಶಿಲೆ ಕರಗಿ ತಾ ಹರಿವುದೇ? || ಬಳರೊಡನೆ ವಿನಯಗಳ
ನಾಡಲು—ಫಲವ ಕಾಣಲು ಬರ್ಪುದೇ? | ಸುಲಭವೆನೆ ಅದರೊಳಗೆ ಪೆಣ್ಣು-
ಭಲವ ಬಿಡಿಸಲ್ಪಡುವುದೇ? ||

ಕದ್ದು ಹೇಳಿದ್ದು—

ದಿಂ|| ಬರಿಯ ಮಾತಿಂದಂ ಬಿಡುವಳಲ್ಲ ನಾನು ; | ಅರಿಯೆ ಬಲ್ಲದನಾಗಿ
ಪೆಯಲ್ಲೆ! ನೀನು; || ಇರಿಸು ನೀಂ ತಂದಾ ಸುಧೆಯನೆನ್ನ ಮುಂದೆ; | ಸೆರೆಯ
ನೀಗಿಸುವೆಂ ನಿನ್ನ ತಾಯನಿಂದೇ ||

ಒಡನೆ ಗರುಡನು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಿದ್ದು—

ಕೇತವರಗೌಳ-ರೂಪಕ

ತಾಯ ಸೆರೆಯ ಬಿಡಿವೆನಿನ್ನು | ಭೂರಿಶೌರ್ಯದಿ | ನಾ || ಪ || ಆಯಾಸವ
ಮನಕೆ ತಾರದೆ | ಕಾಯವ-ನಾಯವ-ನೋಡದೆ ಈಗಲೆ || ಅ. ಪ || ಎಷ್ಟು
ಅಡ್ಡಿಗಳಟ್ಟಿ ಬಂದರೂ | ನಿಷ್ಠೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟುಬೀಳುತ್ತ || ಅಷ್ಟನ್ನೂ—ಮೆಟ್ಟುತ್ತ-
ಪಟ್ಟನ್ನೆ ಸಾಧಿಪೆ || ೧ || ಬರಲಿ ಪ್ರಾಣವನುರುಹುವಂಥ | ಭರದಪಾಯವು;
ತಿರುಗಲೊಲ್ಲೆನು; || ನೆರೆ ಬಿಡದೆ-ವಿರಚಿಸುವೆ-ನುರೆ ನುಡಿದಂದದಿ || ೨ || ಎದುರು
ಬಂದವರೆದೆಯು ಸೀಳುತ್ತ | ಸದೆದು ತೋರುವೆ ಚದುರಿಂದಲಿ; || ಇದಕಾಗಿ-
ಎದೆಗೊಡುವೆ;-ಮುಂದವನು ಪಡುವೆ || ೩ ||

ಆಗ ತಂದೆಯನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ತಂದೆಗೆಂದಿಗಾಗ ತಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾ|| ತರಳನೆ, ಅಮೃತವನಗ್ನಿದೇವ ಕಾ | ದಿರುವನದಂ ನೀನೆಂತು ||
ತರುವೆ? ತೊರೆಯೊನೀನೀ | ಉದ್ಯೋಗವನರಿತು ಎವೇಕವ ಸಂತು ||

ಅದಕ್ಕೆ ಗರುಡನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಸಾಂ|| ಇರೆ ನಿಮ್ಮನುಗ್ರಹ ತರುವೆ ನಾನಗ್ನಿಯ | ನುರುಹುತೆ ಜವ
ದೊಳು ಸುಧೆಯ; || ಸೊರಗಿಹೆ ಹಸಿವೆಯಿಂದಾಹಾರವನು ನೀನು | ಕರುಣಿಪು
ದೆನಗೇಗ ಸದಯ ||

ಅದಕ್ಕೆ ತಂದೆಯ ಉತ್ತರ—

ಕು|| ಇರುವೆವೈ ಕಬಳಾಖ್ಯ | ಗಿರಿಸಾನುವಿನೊಳಾನೆ; | ಸರಸಿಯೊಂದ
ಳಗಿರ್ಪುದು ಮೊಸಳೆ; || ನೆರೆಕಾದುತಿರ್ಪವವ | ನುರೆ ತಿನ್ನು ಬೇರೊಂದ
ನರಿಯೆ ನಿನ್ನಯ ಹಸಿವನಡಗಿಸಲ್ಕಿ ||

ಆಗ ಗರುಡನು ಬೆರಗಾಗಿ ಅವುಗಳ ಕಾದಾಟದ ಕಾರಣವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ತಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದು—
ಭಾ|| ಅವರು ಮಧುಕೈಟಭರು ; ಪೂರ್ವದ | ಅವರು ವಿಪ್ರನ ಬಸಿರಲುದಿ
ಸಿಯೆ | ವಿವಿಧಧನವನು ತಮ್ಮ ಗಾ ಅಗ್ರಜನು ಕೊಡದಿರಲು || ತವೆ ಕಮಲನಾ
ಗೆಂದು ಮಿಗೆ ಶಾ | ಪವನು ಕೊಟ್ಟನು ತಮ್ಮ ನಣ್ಣನು | ವಿವರಿಸಿದ ನೀ ದುತಿ
ಯಾಗೆಂದಾತನನು ಶಪಿಸಿ || —(ಕ. ಭಾರ)

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅಮ್ಮ ತವನ್ನು ತರುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟ ಗರುಡನನ್ನು ತಂದೆ ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದ್ದು—

ಚಾ|| ಸುಧೆಯ ತಹ ಸಿನ್ನಯ ಶಿರಸ್ಸನು-ಮಧುಹರನು ಕಾಪಾಡಲಿ; |
ವಿಧಿಯ ತಂದೆಯು ಸಿನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಯ-ಸದಯನಾಗುತ್ತೆ ಪೊರೆಯಲಿ ; || ಅಧಿಕರಿಸಿ
ಮಿಗೆ ಹಿಂದುಮುಂದನು-ಪದುಮನಾಭನು ಕಾಯಲಿ; | ಕುಧರಧರನೇ ಸರ್ವ
ದೇಹವ-ನೊದಗಿ ರಕ್ಷಣೆಗೆಯ್ಯಲಿ || —(ಕ. ಭಾರ)

ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟ ಗರುಡನು ಕಬಳಪರ್ಮತದ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು—

ಭಾ|| ಬಳಿಕಲಾ ವಿನತಾಕುಮಾರನು | ಬಲದ ಪದದಲಿ ಕಜ್ಜಪನನ | ಗ್ಗಳ
ನೆನಿಸ ದಂತಿಯನು ತನ್ನಯ ವಾಮಪದದಿಂದ || ಚಲಿಸದಂದದಿ ಪಿಡಿದು ನಖ
ಚಯ | ಗಳಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಹಣಗಿದರೆ ಸಿ | ಟ್ಟಿಲುಗಳನು ನುಗ್ಗೊತ್ತಿ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತರ
ಮಾಡಿದನು || —(ಕ. ಭಾರ)

ಹೀಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ—

ಭೋ|| ಮರಕೆ ಕಾಲು ಸೋಕ್ಕೆ ಕೊಂಬೆ | ಮುರಿಯಲಲ್ಲಿ ತವವಗೆಯ್ಯು |
ತಿರುವ ವಾಲಖಿಲ್ವರನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾ ಕ್ಷಣ || ಮುರಿದ ಕೊಂಬೆ ಬೀಳದಂತೆ |
ಭರದಿ ಹಿಡಿಯಿ ಋಷಿಗಳಾಗ | ಹರಸೆ ಕಂಟಕಿಗಳ ಮೇಲೆ ಜವದೊಳಿಸಿದನು.

ಆಮೇಲೆ ಬೆಟ್ಟದಮೇಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಅವರಡನ್ನೂ ತಿಂದು ಅಮ್ಮ ತವಿರುವ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ
ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅವನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದು—

ಅಶಾಃ-ಧುಂಪೆ

ಹೇಳಿನಗೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೊಂದು ಮಾತ || ಪ || ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನೊ
ಬಹು ದೈನ್ಯದಿ ವಿಧಾತ || ಅ. ಪ || ಹೆತ್ತ ತಾಯಿಯು ದಾಸಿಯಾಗಿರಲ್ವದನು
ನೋ | ಡುತ್ತದಾಸೀನದಿಂದಿರುವೆನೆಂತೋ || ಮುತ್ತಯನೆ ಮುಮ್ಮಗನ |
ಮೇಲೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಪೇ | ಳುತ್ತಮದುಪಾಯವನು ತಾಯ ಹಿತಕೆ || ೧ ||
ತಾಯ ಋಣವನು ತೀರಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿರೆ ನಾನು | ನಾಯ ಬಾಳಿನವನಾಗುವ
ದಿಲ್ಲವೇ? || ಆಯಾಸವಾದರೂ ಸಹಿಸಿ ತಾಯಿಯ ನಾನು | ಕಾಯಲೇ ಬೇಕ
ಯ್ಯ ಕಮಲಾಸನ || ೨ || ತನ್ನ ಯತ್ನದಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಗಳಿಸದೆ ಬಾಳ್ವ ! ಕುನ್ನಿ
ಗಳ ಸಾಲಿನೊಳು ಸೇರಲಾರೆ; || ಅನ್ಯಾಯದಾಸ್ಯದಿಂದ ತಾಯ ಬಿಡಿಸಿದನೆಂಬ |
ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರನನು ಮಾಡೆನ್ನನು || ೩ ||

ಬ್ರಹ್ಮನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕೇಳಿದ್ದು—

ಶ|| ಸುರಿದರೆ ನವನೀತದ ರಾಶಿಯನಾ | ಉರಿ ತಾ ಕೆಳಗಿಳಿಯುವದು ; || ಅರಿ
ತದ ಯತ್ನಿಸೆ ದೊರೆವುದು ಸುಧೆಯಿದ | ಹೊರತದು ತಾ ದೊರೆಯುವದರಿದು ||

ಟಿ|| ಅಂದು—ಅಸಾಧ್ಯ.

ಒಡನೆ ಅವನು ಗೊಲ್ಲರಹಟ್ಟಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸುತ್ತಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದು—

ಭಾ|| ನಗಗಳಂದದಿನೆನೆ ನವನೀ | ತಗಳ ರಾಶಿಯನೆತ್ತಿ ತಂದಾ | ಖಗವ
ರೇಣ್ಣಾನು ತಚ್ಚಿಖಿಚ್ಚಾಲೆಯಲಿ ತಂದೊಟ್ಟಿ || ಬಗಿದು ಹೊಕ್ಕುಗ್ಗಿಯನು ಒಹು
ವಾ | ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲವ ವೂಸಿ ದೈತ್ಯಾ | ಕಗಳ ಮರ್ದಿಸಿ ಲೋಹಮಯಾಚಕ್ರಗಳ
ನೆರೆ ಹರಿದ ||

—(ಕ. ಭಾರ)

ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅಮೃತವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತ, ಮಾಡಿದ ಹರಿ
ಸ್ವರಣೆ—

ಆದಿತಾಳ

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಚಯ ಕುಂಜವಿಹಾರಿ | ಮುರಲೀಧರ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿ |
ಶಂಖಚಕ್ರಸೀತಾಂಬರಧಾರಿ | ಕರುಣಾಕರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮುರಾರಿ ||

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಿಘ್ನವೇನೆಂದರೆ—

ಕು|| ಸುಧೆಯನಾ ಗರುಡನೊ | ಯುದ್ಧ ಕೇಳಿ ದೇವೇಂದ್ರ | ನದು
ಬುತದ ಕೋಪದಿಂದಟ್ಟಿ ಬಂದು || ಎದೆಗೆಡಿಸುವಾರ್ಭಟದಿ | ಬೆದರಿಸುತಲಾ
ಗರುಡ | ನೆದೆಗಿಟ್ಟನಾಗ ವಚ್ರಾಯುಧದೊಳು ||

ಆದರೆ ಗರುಡನಲ್ಲಿ ನಾಮಸ್ತುರಣೆಯಿದ್ದದರಿಂದ ಅದು ನಾಟದೆ ಹೋದದ್ದು—

ಸಾಂ|| ನಾಮಕೀರ್ತನೆಯೆಲ್ಲಿ ಸುಖವಲ್ಲಿ ; ಸಂತತ | ಪ್ರೇಮಾನಂದ
ಗಳೆಂಬುವಲ್ಲಿ ; || ನಾಮವಿಲ್ಲದಿರಲು ಶ್ರಮಖೇದವೇ ಗತಿ | ನಾಮವೆ ಶೋಕಾ
ಪಹಾರಿ ||

—(ಮ. ಉ.)

ಆಗ ಇಂದ್ರನು ತನ್ನ ಕೈಸಾಗದೆ ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಲು ಗರುಡನು ಮುಂದೆ ಸಾಗಬಂದು—

ಕೀ|| ಹರಡಿ ದರ್ಭೆಗಳ ಕದ್ದುಸಿರಿದಿರೊಳ | ಗಿರಿಸಿದನಮೃತವ ತಾನಲ್ಲ ||
ಭರದಿ ಕದ್ದುಪದ ನೋಡುತೆ ವಿಸತೆಯ | ಸೆರೆಯ ಕಳಚಿದಳು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ||

ಕದ್ದು ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿಗಲ್ಲ ಅಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿಸಿ ಅವರ ಮರಣದ ಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬೇ
ಕೆಂದು ಮಡಿಯಾಗಿ ಬರಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿರಲಾಗ—

ಸಾ|| ಸುರಸನ್ನಿದಿ ಸುಧೆಯನು ಕದ್ದೊಯ್ಯಲು | ಭರದಿ ಬಂದ ಹಾವು
ಗಳು || ಬರಿಯ ದರ್ಭೆಯನು ನೆಕ್ಕಲು ನಾಲಿಗೆ | ಗೆರಡಾಯಿತು ನೀಳುಗಳು ||

ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಕದ್ದು ದುಃಖಿಸಿದ್ದು—

ಕಮಾಚು-ಅಟಿತಾಳ

ಈರೀತಿಯುಣಲಿಕ್ಕಿತೇ? | ಮಾಡಿದ ಪಾಪ || ಪ || ದೂರದೃಷ್ಟಿಯೊಳು || ಚಾರ ಮಾಡಡುದಕ್ಕು || ಅ. ಪ || ವೋಸದಿ ಸವತಿಯ | ದಾಸಿಯ ಗೈದುದು || ಈ ಸಮುದೊಳಂತು | ಗಾಸಿಯ ಮಾಡಿತೆ? || ೧ || ಸವತಿಯ ಮಾನಸ | ಕವನಾಸಗೈದುದು || ಬುವಿಯೊಳಗೆನಗೇ | ಅವನತಿಗಾದುದೇ? || ೨ || ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಚಿಹ್ನೆ | ಕತ್ತರಿಸಿಹುದಲ್ಲ! || ಮತ್ತೀತಕೆನ್ನ ಬಾ | ಳೆತ್ತ ಹೋಗು ನಾನು? || ೩ ||

ಏನತೆಯು ಅಂದು ತಾನು ಪುತ್ರವತಿಯಾದೆನೆಂದು ಮಗನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಪುಜ್ಞಯಾ ವಾ ವಿಸಾರಿಣ್ಯಾಯೋ ಬಲೇನ ಧನೇನ ವಾ | ಧುರಂ ವಹತಿ ಗೋತ್ರಸ್ಯ ಜನನೀ ತೇನ ಪುತ್ರೀಣೀ || —(ಸು)

ಅ|| ಹರಡುವಂಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೋ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೋ ಹಣದಿಂದಲೋ ಯಾವನು ವಂಶದ ಛೇದನವನ್ನು ಹೊರುತ್ತಾನೋ ಅವನಿಂದ ಅವನ ತಾಯಿ ಗಂಡು ಹಡೆದವಳಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಹೀಗೆಂದು ಸತ್ಪುತ್ರನನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಪಾತ್ರಂ ನ ತಾಪಯತಿ; ನೈವ ಮಲಂ ಪ್ರಸೂತೇ; | ಸ್ನೇಹಂ ನ ಸಂಹರತಿ; ನೈವ ಗುಣಾನ್ ಕ್ಷೀಣೋತಿ; || ದ್ರವ್ಯಾಪಸಾಸವಮ್ಯೇ ಚಲತಾಂ ನ ಧತ್ತೇ; | ಸತ್ಪುತ್ರ ಏವ ಕುಲಸದ್ವನ್ನಿ ಕೋಽಸಿ ದೀಪಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಒಳ್ಳೆಯ ಮಗನು ಮನೆತನಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ದೀಪ. ಹೇಗೆಂದರೆ-ದೀಪವು ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸುಡುವಂತೆ ಯೋಗ್ಯರನ್ನು ತಾಪಗೊಳಿಸುವದಿಲ್ಲ; ದೀಪವು ಕರಕನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಪಾಪವನ್ನಂಟುಮಾಡುವದಿಲ್ಲ; ದೀಪವು ಎಣ್ಣೆಯನ್ನು ಬತ್ತಿಸುವಂತೆ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡುವದಿಲ್ಲ; ದೀಪವು ಬತ್ತಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಗುಣಗಳನ್ನು ಕೊರತೆಗೊಳಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಎಲ್ಲವೂ ಹೋದ ಮೇಲೆ ದೀಪವು ಚಂಚಲವಾಗುವಂತೆ ಚಂಚಲನಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ತಾಯಿಯಿಂದ ಶ್ಲಾಘನೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಗರುಡನು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಹಾವುಗಳು ಮಾಡಿದ ವಂಚನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಮಾಳಾ ಸಸ್ಮಣಯೋ, ಗೃಹಂ ಗಿರಿಗುಹಾ, ತ್ಯಾಗಃ ಕಿಲಾತ್ಮತ್ವ ಚೋ, | ಸರ್ಯತೋಪನತೈಶ್ಚ ವೃತ್ತಿರನಿಲೈರೇಕತ್ರ ಚರ್ಯೇದೃತೀ; || ಅನ್ಯತ್ರಾ ಸೃಜುವತ್ಕೃತಾ, ದ್ವಿರಸನಾ, ವಕ್ತ್ರೇ ವಿಷಂ, ವೀಕ್ಷಣಂ | ಸರ್ವಾಮಂಗಲಸೂ ಚಕಂ ಕಥಯ ಭೋ, ಭೋಗಿಸ್ಸಖೇ ಕಿನ್ವಿದಮ್ ||

ಅ|| ಗೆಳೆಯರಾದ ಹಾವುಗಳಿರಾ, ನಿಮ್ಮ ಒಂದು ಕಡೆ ನೋಡಿದರೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಗಳು, ಪರ್ಮತಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ, ನಿಮ್ಮ ಮೈಚರ್ಮವನ್ನೆ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವಿರಿ, ತಾನಾಗಿ ಬಂದ ಗಾಳಿಯೇ ನಿಮ್ಮೊಟ; ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ನೋಡಿದರೆ ಅಡ್ಡದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಓಡುವಿಕೆ, ಎರಡು ನಾಲಿಗೆ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ವಿಷ, ಬಹಳ ಅಮಂಗಲವಾದ ನೋಟ. ಏನಿದು!

ಹೀಗೆಂದು ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆರಡು ಬಗೆದವರನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲಮಾಡಿಬಿಡಬೇಕೆಂದು—

ಶ್ಲೋ|| ಅಹಿರಹಿರಿತಿ ಸಂಭ್ರಮಸದ | ಮಿತ್ರರಜನಃ ಕಿಮಪಿ ಕಾತರೋ
ಭವತು; || ವಿಹಗಪತೇರಾಹಾರೇ | ಸ ತು ಸರಲಮೃಣಾಲದಲರುಚಿರಃ ||—(ಸು)

ಅ|| ಹಾವುಹಾವೆಂದು ಇತರರು ಎಷ್ಟೇ ಬೆದರುವರಾದರೂ ಗರುಡನ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಅದು
ಉದ್ದವಾದ ಕಮಲದ ದಂಟಿನ ಹಾಗೆ ಮನೋಹರವಾಗಿರುವದು.

ಹೀಗೆ ಗರುಡನು ಮಾತ್ಸ್ಯಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಏಷ್ಯ
ಅದನ್ನು ಕಂಡು “ವೈನತೇಯಶ್ಚ ಪಕ್ಷಿಣಾಂ” ಎಂಬ ಗೀತಾವಚನದಂತೆ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಶವೆಂದು
ಭಾವಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಭಾ|| ತಿರುಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಗರುಡಗೆ | ಹರಿ ಬಳಿಕ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದನು; |
ಪಿರಿದೆಸಿಪ ವಾಹನವು ನೀನೆನಗಾಗಬೇಕೆಂದು, || ವರರಥವ ನಾನೇರೆ ನೀನೇ |
ಸುರುಚಿರಧ್ವಜವಾಗಿ ನಿಲ್ಲೆಂ | ದುರುತರಪ್ರೇಮದಲಿ ವರಗಳನಿತ್ತು ಕಳುಹಿದನು||

—(ಕ. ಭಾರ)

ಇದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು “ಮಾತು
ತಪ್ಪದೆ | ಮನುಜ | ಮೂತ್ಯಭಕ್ತಿಯ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿ
ರುವರು.

ಅನಸೂಯಾಖ್ಯಾನ

ಪೀಠಿಕೆ—ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ

ರೇಗುಪ್ತಿ—ಆಟಕಳ

ಸ್ತುತ್ಯವಿದಿಳಿಯೊಳಗೆ | ಪಾತಿ | ವ್ರತ್ಯವು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ || ಪ || ನಿತ್ಯವಿದನು
ನಡೆಸುವ ಪೆಣ್ಣುಣಿಯರಿ | ಗತ್ಯಧಿಕದ ಯೋಗ್ಯತೆ ಕೈಸೇವುರದು || ಅ. ಪ || ಅವ
ರಾಜ್ಞಾಪಿಸಲು | ರವಿಶಶಿ | ಯವರ ದಾಸರಹರು; || ಅವರಿಗಮರರೆಲ್ಲರು ಶರ
ಣೆಂಬರು; | ಅವರೊಳಗುದಿಸುವರಾ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು || ೧ ||

ಹಿಂದೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದೆಕೊಂಡು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು
ಪಡೆದಿರುವ ಒಬ್ಬನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟಿರಾವದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಅಯ್ಯೋ! ಕುಸ್ವಿತಯೋನಿಯೊಳ್ಳು ಸುಳ್ಳುದೆತ್ತನೆತ್ತೆ!; ಚಿಃ!
ನಾರುವೇ | ಮೈಯೆತ್ತೆನ್ನಯ ನಿರ್ಮಲಪ್ರಕೃತಿಯೆತ್ತೀ ದೇಹಜವ್ಯಾಧಿಯಿಂ ||
ಪುಯ್ಯೆತ್ತೆತ್ತಿಹುದೆತ್ತೆನ್ನ ನಿಜವೆತ್ತೊಯ್ದೆನ್ನ ನಿಮ್ಮತ್ತ ದ | ಮ್ಮಯ್ಯಾ!
ರಕ್ಷಿಸು! ರಕ್ಷಿಸಾ! ತಳುವಿದೇಂ ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರಾ || —(ರ. ಶ)

ಟಿ|| ನಿರ್ಮಲಪ್ರಕೃತಿ- ಪಾರರಹಿತವಾದ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವು. ಪುಯ್ಯಲೈತ್ತಿಹುದು-ಗೋಳಿದು ತ್ತಿರುವುದು. ಎನ್ನ ನಿಜ-ದುಃಖರಹಿತವಾದ ನನ್ನ ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವು. ತಳುವಿದೇಂ-ತಡಮಾಡಿದನು.

ಈ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬಂದಮೇಲೆ ದೇವನಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗುವುದರ ಹೊರಕು ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ರೋಗಾ ಹರಂತಿ ಸತತಂ ಪ್ರಬಲಾಃ ಶರೀರಮ್ ; | ಕಾಮಾ ದಯೋಽಪ್ಯನುದಿನಂ ಪ್ರದಹಂತಿ ಚಿತ್ತಮ್ ; || ಮೃತ್ಯುಶ್ಚ ನೃತ್ಯತಿ ಸದಾ ಕಲಯನ್ ದಿನಾನಿ ; | ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಮದ್ಯ ಶರಣಂ ಮಮ ದೀನಬಂಧೋ ||

—(ಹ. ೮)

ಅ|| ಪ್ರಬಲವಾದ ರೋಗಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಶರೀರವನ್ನು ಅಪಹಾರಮಾಡುತ್ತವೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಕಾಮ ಮೊದಲಾದುವುಗಳು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಿತಾಪಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ. ಮರಣದೇವತೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ದಿನಗಳನ್ನು ಎಣಿಸುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದೆ. ಹೇ ದೇವ, ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನೇ ನನಗೆ ಶರಣು.

ಹೀಗೆ ನಮಗೆ ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವಾದ ಆಸೆಯೇ ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಒಬ್ಬನು ಬೇಸತ್ತು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ನರೆ ಶಿರನುಂ ತೆರೆ ಮೊಗಮುಂ | ನೆರೆ ಮುಸುಕಿ ಶರೀರಮೆಲ್ಲ ಬಡ ವೆಸಿದೊಡಂ || ಅರರೆ ! ದುರಾಶೆಯದೊಂದೇ | ತರುಣನ ತೆರದಿಂದೆ ಕುಣಿವುದೇ ಗೆಯ್ದವೆನಾಂ ? ||

—(ಭ. ೪)

ಈ ಬಗೆಯ ಆಸೆಯಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಮೋಕ್ಷದ ಆಸೆಯಿಲ್ಲವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ—

ಮಾಳವಗಾಳ-ಛಾಪು

ಆಗದಾಗದು ಲೋಕದವರಿಗೆ ನಿಜಮುಕ್ತಿ | ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯೊಳಗುಳ್ಳ ಬರಿಯ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂ || ೫ || ಪ್ರಸವದುಃಖದಿ ಕ್ರೀಡೆಯನು ಬಯ್ದು ಬಳಕದ | ನೆಸಗಲಾತುರಿಪ ಕಾಮಿನಿಯಂದದಿ || ವ್ಯಸನಕಾಲದಿ ಸಂಸೃತಿಗೆ ರೋಸಿ ಸುಖವು ಸಂ | ಧಿಸಲು ಮೈಮರೆವ ಪುಸೂತಿವೈರಾಗ್ಯದಿಂ || ೧ || ಸಳಕೃಷ್ಣಾದ್ಯರ ಹಾನಿ ಕಥೆ ಕೇಳ್ವ ಸಮಯದೊ | ಇಳಿಯ ಭೋಗವನೆಲ್ಲ ಪುಸಿಗಾಣುತೆ || ಬಳಿಕೇಚೆಗೈ ತಂದು ಸತಿಪುತ್ರಧನಧಾನ್ಯ | ಗಳಿಗಳಸುತಿಹ ಪುರಾಣಮೈರಾಗ್ಯದಿಂ || ೨ || ಶವನ ಸಂಸ್ಕರಿಸುವೆಲ್ಲಳುವರ ಕಂಡು ದೇ | ಹವ ನೆಚ್ಚಿವೆನ್ನೆಂದು ದೃಢವ ಮಾಡಿ || ಭವನಕೈದಿದ ಕೂಡೆ ಗುರುಸಿದ್ಧ ಬಳಲ್ದೀ ಕಾ | ಯವನುಪಚರಿಪ ಶ್ರು | ಶಾಸನ ಮೈರಾಗ್ಯದಿಂ || ೩ ||

—(ಕೈ. ೪)

ಹೀಗೆಯೇ ನಡೆದರೆ ಗತಿಯೇನೆಂದು ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತನು ದಿಕ್ಕು ಗೆಟ್ಟು ಹೇಳುವದೇನೆಂದರೆ—

ವೃ|| ಎಷ್ಟುತಾಯಿಗಳಾದರೋ ! ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮ-ತ್ತಿಷ್ಟು ತಂದೆಗಳಾದ ರೋ ! | ಎಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳುಗಳಾದರೋ ! ಲೆಕ್ಕವನು ನೋಡ-ಲೆಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ

ಹೆಂಡಿರೋ ! || ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳಾದವೋ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಮು-ತ್ತಿಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳು ಬಹುವೋ ! | ಕಷ್ಟಮದಸರಿಯೆ ಸಾನೇಸ ಹೇಳಲಿ ಮೂಢ-ಸೃಷ್ಟೀಶ, ಏಕಾಂಬರ ||
—(ಹ. ಹಂ)

ಇಂಥ ಹಣ್ಣಾದ ಮನಸ್ಸಿನವರನ್ನು ಕುುತು ದೊಡ್ಡವರು ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಅಜರಾಮರವತ್ಪ್ರಾಜ್ಞೋ ವಿದ್ಯಾಮುರ್ಧಂ ಚ ಸಾಧಯೇತ್ ; ||
ಗೃಹೀತ ಇವ ಕೇಶೇಷು ಮೃತ್ಯುನಾ ಧರ್ಮಮಾಚರೇತ್ || —(ಸು)

ಅ|| ಮುಷ್ಣು ಮರಣವೂ ಇಲ್ಲದವನಂತೆ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ ಹಾವನ್ನೂ ಗಳಿಸಬೇಕು; ಮೃತ್ಯು ಜುಟ್ಟನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯು ಹೇಳಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಕಂ|| ಪಡೆನೆಂ ಮೋಕ್ಷಮನೆಂಬೊಡೆ | ಕಡೆಗಣಿಸದೆ ಮಾಡು ಧರ್ಮಂ
ದೂರ್ತಿದಂ ; || ಬಡಿದುಂ ಬಯ್ದುಂ ಕಳ್ಳುಂ | ಪಡೆವಂತಿರೆ ಮುಕ್ತಿ ಮರುಳೆ,
ಬಡವನ ಧನವೇ ? || —(ಧ ಅ)

ಮೋಕ್ಷವೆಂಬುದು ಸುಮ್ಮನೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ಅದರ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ಭಕ್ತರು ಹಾಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ —

ಧನ್ಯಾಸಿ — ಭಾವು

ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಹೊದೆ ಮುಕುತಿ | ಮನುಜ | ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಹೊದೆ ಮುಕುತಿ || ಪ || ಮನದಲ್ಲಿ ದೃಢ ಇರಬೇಕು | ಪಾಪ | ಜನರ ಸಂಸರ್ಗ ಸೀಗಲು ಬೇಕು || ಅನುಮಾನವನು ಬಿಡಬೇಕು | ತನ್ನ | ತನುಮನಧನ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು || ೧ || ಪರಿಪೂರ್ಣೆಯೆಂದೆನಬೇಕು | ಹರಿ | ಗುರುಗಳ ಪರದೈವವೆಂದೆನಬೇಕು || ವಿರಹದಾಸೆಯ ಬಿಡಬೇಕು | ನಮ್ಮ | ಪರದೈವಕೃಷ್ಣನ ನೆರೆ ನಂಬಬೇಕು || ೨ || ಕಾಮಕ್ರೋಧವ ಬಿಡಬೇಕು | ಹರಿ | ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆಯನು ಮಾಡಬೇಕು || ಹೇಮದಾಸೆಯ ಬಿಡಬೇಕು | ದೇಹ | ಮಮತೆ ಅಸ್ಥಿರವೆಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು || ೩ || ಸಂದಣಿಗಳ ಬಿಡಬೇಕು | ಪಾಪ | ಬೃಂದದ ಸಂದೇಹಗಳ ಬಿಡಬೇಕು || ಸಂದಿಸಿದರೆ ಹಿಗ್ಗಬೇಕು | ಕೋಪ | ಬಂದರೆ ಸೈರಣೆಯನು ಮಾಡಬೇಕು || ೪ || ದುವಾರ್ಯಪಾರಗಳ ಬಿಡಬೇಕು | ನಮ್ಮ | ಪುರಂದರವಿಠಲನ ನೆರೆ ನಂಬಬೇಕು || ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಬೇಕು | ಬ್ರಹ್ಮ | ಜ್ಞಾನದೀಪದಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯಾಡಬೇಕು || ೫ || —(ದಾ)

ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಹೀಗೆ ನಡೆಯುವದಕ್ಕೇನಿರಬೇಕೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನ ಗೃಹಂ ಗೃಹಮಿತ್ಯಾಹುರ್ಗೃಹಿಣೀ ಗೃಹಮುಚ್ಯತೇ ; |
ಗೃಹಂ ತು ಗೃಹಿಣೀಹೀನಂ ಕಾಂತಾರಾದತಿರಿಚ್ಯತೇ || —(ಸು)

ಅ|| ಮನೆಯು ಮನೆಯಲ್ಲ; ಹೆಂಡತಿಯೇ ಮನೆ. ಹೆಂಡತಿಯಿಲ್ಲದ ಮನೆ ಕಾಡಿಗಂತ ಕಡೆ.

ಶ್ಲೋ|| ಪದನ್ಮಾನೋ ಗೇಹಾದ್ವಹಿರಹಿಫಣಾರೋಪಣಸನೋ ; |
ನಿಜಾವಾಸಾದಸ್ಯದ್ಭವನಮಪರದ್ವೀಪತುಲಿತಮ್ ; || ವಚೋ ಲೋಕಾಲಭ್ಯಂ
ಕೃಪಣಧನತುಲ್ಯಂ ಮೃಗದೃಶಃ ; | ಪುನಾಸಸ್ಯಃ ಕಾಂತಾದ್ವಿಧುರಿವ ಚತುರ್ಥೀ
ಸಮುದಿತಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಮನೆಯ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುವದೊಬುದು ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಮೆಲಿಟ್ಟಹಾಗಿ. ತನ್ನ
ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದೊಬುದು ಬೇರೆ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಹೋದಹಾಗಿ.
ಮಾತೆಂಬುದು ಜಫುಣ ಹೂದಂತೆ ಯಾರ ಕಿವಿಗೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಹೊರತು ಮತ್ತೊಬ್ಬ
ಗಂಡನ ಮುಖವು ಚೌತಿಯ ಚಂದ್ರನಂತೆ.

ಅದ್ದರಿಂದ ಕೀರ್ತನಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು “ ಸ್ತುತ್ಯಪಿದಿಳಿಯೇಳಿಗೆ | ಪಾತಿ |
ವೃತ್ತವು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾ
ಹರಣೆಯಾಗಿ ಅನಸೂಯಾಖ್ಯಾನವು ನಿರೂಪಣಮಾಡಲಾಗುವುದು.

ಅಖ್ಯಾನ

(ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವಂತೆ)

ಕೀ|| ಕಾಶಿಕಸಂಬಳಿಯಮರನುರೋಗದಿ | ಗಾಸಿಗೊಂಡು ಮನೆಯಲ್ಲಿ
ರಲು || ಲೇಸೆನೆ ಹೆಂಡತಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು | ದೇಶವೆಲ್ಲ ಸರಿಯೆಂದೆನಲು ||

ಗೃಹಕಾಶ್ರಮವನ್ನು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಪ್ರಶಂಸೆಮಾಡಿರುವದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಮಾನುಷ್ಯಂ, ವರವಂಶಜಸ್ಮ, ವಿಭವೋ, ದೀರ್ಘಾಯುರಾರೋಗ್ಯ
ತಾ, | ಸ್ವನ್ಮಿತ್ರಂ, ಸುಸುತಃ, ಸತೀ ಪ್ರಿಯತಮಾ, ಭಕ್ತಿಶ್ಚ ನಾರಾಯಣೇ, ||
ವಿದ್ವತ್ಪಂ, ಸುಜನತ್ವಮಿಂದ್ರಿಯಜಯಃ, ಸತ್ಪಾತ್ರದಾನೇ ರತಿ | ಸ್ತೇ ಪುಣ್ಯೇನ
ಏನಾ ತ್ರಯೋದಶಗುಣಾಃ ಸಂಸಾರಿಣಾಂ ದುರ್ಲಭಾಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಮನುಷ್ಯಜನ್ಮ, ಒಳ್ಳೆ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಿಕೆ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ದೀರ್ಘಾಯು, ಆರೋಗ್ಯ,
ಒಳ್ಳೆ ಗೆಳೆಯ, ಒಳ್ಳೆ ಮಗ, ಪ್ರಿಯಳಾದ ಹೆಂಡತಿ, ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ, ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಸುಜನತ್ವ,
ಇಂದ್ರಿಯಜಯ, ಒಳ್ಳೆಯವರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರೀತಿ—ಈ ಹದಿಮೂರು ಗುಣಗಳು ಪುಣ್ಯವಿಲ್ಲದೆ
ಸಂಸಾರಿಗಳಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಶಿಕನಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯದ ಕೊರತೆಯೊಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದುದಲ್ಲದೆ ಅವನಲ್ಲಿ ದೈವೀಸಂಪತ್ತಿ
ಗಿಂತ ಆಸುರೀಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿತ್ತು. ಆಸುರೀಸಂಪತ್ತು ಎನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ದಂಭೋ, ದರ್ಪೋಽತಿಮಾನಶ್ಚ, ಕ್ರೋಧಃ, ಪಾರುಷ್ಯಮೇವ
ಚ, | ಅಜ್ಞಾನಂ ಚಾಭಿಜಾತಸ್ಯ ಪಾರ್ಥ ಸಂಪದಮಾಸುರೀಮ್ || —(ಭ. ೧೬)

ಅ|| ಒಳ್ಳೆ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ದಂಭ, ದ್ವರ್ಪ, ದುರಭಿಮಾನ, ಸಿಟ್ಟು, ನಿಷ್ಕುರ, ಅಜ್ಞಾನ-
ಇವುಗಳಿರುವವರು ಅಸುರರ ಲಕ್ಷಣ.

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯಿಂದ ಅವನ ಹುಳುಕುಗಳೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಸಂ-
ಸಾರದಲ್ಲಿ ಗಂಡನಿಂತ ಹೆಂಡತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ —

ಶ್ಲೋ|| ಅಸಾರಭೂತೇ ಸಂಸಾರೇ ಸಾರಭೂತಾ ನಿತಂಬಿನೀ | ಇತಿ ಸಂ-
ಚಿಂತ್ಯ ನೈ ಶಂಭುರಧಾಂಗೆ ವಾರ್ವತೀಂ ದಧಾ —(ಸು)

ಅ|| ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಶಿವನು ಸಾರ್ವತ್ರಿ-
ಯನ್ನು ತನ್ನ ಅರೆಮೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡನು.

ಕೌಶಿಕನ ಹೆಂಡತಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದು
ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದದ್ದೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಶುಶ್ರೂಷಸ್ವ ಗುರುನ್ಮುರು ಪ್ರಿಯಸಖೀವೃತ್ತಿಂ ಸಪತ್ನೀಚನೇ ; ||
ಭರ್ತುವಿಪ್ರಕೃತಾಪಿ ರೋಷಣತಯಾ ಮಾಸ್ಮ ಪ್ರತೀಪಂ ಗಮಾ ; || ಭೂಯಿ-
ಷ್ಠಂ ಭವ ದಕ್ಷಿಣಾ ಪರಿಜನೇ ; ಭೋಗೇಷ್ಟನುತ್ಸೇಕಿನೀ ; | ಯಾಂತ್ಯೇವಂ ಗೃಹಿ-
ಣೀಪದಂ ಯುವತಯೋ ; ವಾಮಾಃ ಕುಲಸ್ಥಾಧಯಃ || —(ಸು)

ಅ|| ಗುರುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸು. ಸವತಿಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವಂತೆ ಕಾಣು. ಗಂಡನ ಕೋಪ-
ದಿಂದ ಮನಸ್ಸು ತಳಮಳಗೊಂಡರೂ ವಿರೋಧವನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಣವರಲ್ಲಿ ಬಹಳ
ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಉಳ್ಳವಳಾಗು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕಸುಖದಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಡ. ಇಂಥ
ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗೃಹಿಣಿಯರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ ನಡೆಯದವರು ಕುಲಕ್ಕೆ ರೋಗಪ್ರಾಯ
ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಇತ್ತ ಕ್ಷಯರೋಗಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕೌಶಿಕನು ಒಂದು ದಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ
ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಳಾಗಿದ್ದಾನೆ—

ತೋಡಿ-ಭಾವು

ವನುರೂಪವೆ! ಮಾನಿನಿಯಳೆ || ಪ || ದೀನನಾಡೆನ್ನ | ಪ್ರಾಣವ ಕಾಯೆ
|| ಅ. ಪ || ಹರನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ | ಉರಿದ ಮನ್ಮಥನ || ಬರಮಾಡುವವು | ತರುಣಿ,
ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣು || ೧ || ಸುರಪಲೋಕದಲ್ಲಿ | ಮೆರೆವ ಪೆಣ್ಣುಳೆಲ್ಲ || ಅರಿಯೆ ನಿನ್ನ
ಸಹ|ಚರಿಯರೆಂದು ತಿಳಿವೆ || ೨ || ಒಡವೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೀ|ಬಿಡಗಬೀರುತಿಹೆ ||
ಒಡತಿಯಾಗೆನಗೆ | ಜಡಜಾನನೆಯೆ || ೩ ||

ಹೀಗೆಂದು ಒಡನೆ ಕಾಮವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕೌಶಿಕನೇನು ಮಾಡಿದನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ಪ್ರಾಹ ಭಾರತ್ಯಾಂ ನಯಸ್ವೇತಿ ತ್ವಂ ಮಾಂ ತಸ್ಯಾ ನಿವೇಶನಮ್ |
ಯಾ ಸಾ ವೇಶ್ಯಾ ಮಯಾ ದೃಷ್ಟಾ ರಾಜಮಾರ್ಗೇ ಗೃಹೇ ಸತಾ || —(ಮಾ. ಪು)

ಅ|| ನಾನು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ರಾಜವೀಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಯಾವ ವೇಶ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ

ದನೊ ಅವಳ ಮನೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಆಗ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯು ಅವನ ಮೋಹವನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ತಾನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ಹಾ! ಹಂತ!! ಸಂಹಾರಮುರೋಜಮಂಡಲಮ್ | ಸ್ತ್ರಿಯಾಃ
ಕ್ರಮಂ ಲೋಚನಯೋಶ್ಚ ರಾರವಮ್ || ಪಶ್ಯಸ್ವತಾಸ್ಯಾಂ ರಮತೇ ತರಾಂ
ಜನೋ | ಮನೋಭವೋ ಹಂತ! ದುರಂತವಿಕ್ರಮಾಃ || —(ಸು. ಲಾ)

ಅ|| (೧) ಹಾ! ಹಾ! ಸ್ತ್ರಿಯು (ಸಂ+ಹಾರಂ+ಉರೋಜ+ಮಂಡಲಂ) ಸ್ವನದ
ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಹಾರವುಳ್ಳವಳು ಮತ್ತು (ರಾರವಂ) ಜಿಂಕೆಯಂತೆ ಮನೋಹರವಾದ ಕಣ್ಣು
ಳ್ಳವಳು. (೨) ಹಾ! ಈ ಸ್ತ್ರಿಯು (ಸಂಹಾರಂ+ಉರೋಜಮಂಡಲಂ) ಗುಂಡಾದ ಸ್ವನಗ
ಳೆಂಬ ಮೃತ್ಯುವನ್ನುಳ್ಳವಳು ಮತ್ತು (ರಾರವಂ) ನರಕದಂಥ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು. ಹೀಗೆ ಕಾಣು
ತ್ತಿದ್ದರೂ ಜನರು ಅವರನ್ನು ಮೋಹಿಸುತ್ತಾರಲ್ಲ! ಮನ್ಮಥನ ಪ್ರಭಾವವು ಹೆಚ್ಚಿನದು!!

ಅವಳು ಪತಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಬದಲಾದುವಳಾಗಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ —

ಶ್ಲೋ|| ಸ್ವಂಧೇ ಭರ್ತಾರಮಾರೋಽಸ್ಯ ಜಗಾಮ ಮೃದುಗಾಮಿನೀ ||
—(ಮಾ. ಪು)

ಆ|| ಅವಳು ಗಂಡನನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲ್ಲಗೆ ಹೊರಟಳು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಎದುರಿಗೆ —

ಸಾ|| ಕಂಡಿತಲ್ಲಿ ಶೂಲದ ಮರವೊಂದಿರೆ | ಮಾಂಡವ್ಯನನದರಲ್ಲಿ || ಭಂಡರಂ
ರಿಸಿರೆ ಸಿರಪರಾಧಿಯನು; | ಕೊಂಡೆಯ ಕಿಡಿರುಂಟಿಲ್ಲ? ||

ಟಿ|| ಕೊಂಡೆಯ - ಚಾಡಿ.

ಆಗ—

ದಿ|| ದುರಳನಾದಾ ಕಾಶಿಕನದನ್ನು ನೋಡಿ | ಮರಕಮಂ ತಾಂ
ತೋರಿಸದೆ ಕ್ರೂರಗೂಡಿ || ಭೃದಿ ನೋವಂ ಗೆಯ್ಯಲೈ ಮನವ ಮಾಡಿ | ಬರಿದೆ
ಆಲ್ಲಾಡಿಸಿದನದನು ಬೋಡಿ ||

ಇದರಿಂದ ವ್ಯಥೆಗೊಂಡ ಮಾಂಡವ್ಯನು ಶಬಿಸಿದ್ದು —

ಶ್ಲೋ|| ಯೇನಾಹಮೇವಮತ್ಯರ್ಥಂ ದುಃಖಿತಶ್ಚಾಲ್ಮತೋ ವೃಥಾ |
ಸೂರ್ಯೋದಯೇತಿವಶಃ ಪ್ರಾಣೈಃ ವಿಯೋಕ್ಷ್ಯತಿ ನ ಸಂಶಯಃ || —(ಮಾ. ಪು)

ಆ|| ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದುಃಖಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಯಾರು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲಾ
ಡಿಸಿದರೊ ಅವರು ಬೆಳಗಾಗುವದರೊಳಗೆ ಸಾಯುತ್ತಾರೆ; ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಈ ಶಾಸವು ಆ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಆಗ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಜೀವಿತಕ್ಕಾಗಿ ಏನು
ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಹರಿಯ ಬೆಂಬಲವನ್ನು ಬಯಸಿ ಹಂಬಲಿಸಿದ್ದು —

ಸೀ|| ಗರುಡನಂದದಿ ನಿನ್ನ ಹೊರುವದೆಂಬುದನರಿಯೆ; -ನೆರೆಹನುಮನಂತೆ
ಸೇವಿಸುವದರಿಯೆ; | ಸಿರಿಯಂತೆ ನಿನೊಳಕ್ಕರೆಯ ತೋರುವದರಿಯೆ; -ಸುರ
ಪೈರಿಯಂದದಲಿ ಕೊಡುವದರಿಯೆ; | ಕರಿಯಂತೆ ನಿನ್ನನಾದರದಿ ಕರೆವುದ

ನರಿಯೆ ; -ತರಳನಂದದಿ ದೈನ್ಯದೋರಲರಿಯೆ ; | ನರನಂತೆ ಗೆಳೆಯನಾಗಿರುವದೆಂ
ಬುದನರಿಯೆ ; -ತರುಣಿಯರ ತೆರದಿ ಮೋಹಿಸುವದರಿಯೆ ; || ಪರಿಪರಿಯ ವೃತಗಳನು
ಮಾಡಲರಿಯೆ ; | ನಿರುತವುಂ ಧ್ಯಾನದೊಳಗಿರುವದರಿಯೆ ; | ಮರುಕ ಪುಟ್ಟುವ
ತೆರದಿ ಸ್ತುತಿಪಲರಿಯೆ ; | ವರಕರ್ಮಗಳನೊಂದನರಿಯೆ ಹರಿಯೆ || —(ಕ. ಸಂ)

ಕೊನೆಗೆ ಎರಡನೆ ಉಪಾಯವನ್ನರಿಯದೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತು—

ಶ್ಲೋ|| ಪ್ರೋವಾಚ ವ್ಯಥಿತಾ ಸೂರ್ಯೋ ನೈವೋದಯಮುಪೇಷ್ಯತಿ ||
ಅ|| ವೃಥೆಗೊಂಡ ಆ ಗೃಹಿಣಿಯು ಸೂರ್ಯನು ಹುಟ್ಟಲೇ ಬೇಡವೆಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಸೂರ್ಯನೇ ಹುಟ್ಟದೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ವೃಥೆಗೊಳಗಾದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ದೇವತೆಗಳೆ
ಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮೊರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದು—

ಭೈರವಿ-ರೂಪಕ

ಪರಿಪಾಲಿಸು ಬ್ರಹ್ಮದೇವ, | ಶರಾಣಾಗತಲೋಕವನ್ನು || ಪ || ತರ
ಣಿಯು ತಾನಡಗಿರುವನು | ಮರೆಯೊಳಗಜ್ಞಾತವಾಸದಿ || ಅ. ಪ || ಉದಿಸಲಿಲ್ಲ
ಪೂರ್ವದಲಿ | ಉದಯಾಚಲದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ; || ಅದರಿಂದಲಿ ನಿಂತುಹೋದವು | ವಿಧಿ
ಕಾಂಡದ ಸರ್ವಕಾರ್ಯ || ೧ || ಹರಿದಶ್ವನ ಕಿರಣನೀಗ | ಧರೆಗೆ ಬಾರದಿಹುದರಿಂದ ||
ಸೊರಗಿರುವವು ಬೆಳೆಗಳೆಲ್ಲ | ನೆರೆ ಬಲಿಯಲು ಶಾಖವಿಲ್ಲದೆ || ೨ || ಆದಿತ್ಯನ ಕರುಣ
ವಿಲ್ಲದೆ | ಮೇದಿನಿಯೊಳಗೆಲ್ಲ ಚನರು || ಬಾಧೆಗೊಂಡು ಸಾಯುತಿಹರು ; | ನೀ
ದಯಾಳುವಿದನು ನೋಡು || ೩ ||

ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮನು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ತೇಜಃ ಪರಂ ತೇಜಸ್ವಿವ ತಪಸಾಚ ತಪಸ್ತಥಾ ; | ಪ್ರಶಾನ್ಯಾತ್ಯ
ಮರಾ ತಸ್ಮಾಚ್ಛ್ರೇಣುಧ್ವಂ ವಚನಂ ಮಮ || —(ಮಾ. ಪು)

ಅ|| ಹೆ ದೇವತೆಗಳಿರಾ, ತೇಜಸ್ಸು ತೇಜಸ್ವಿನಿಂದಲೂ ತಪಸ್ಸು ತಪಸ್ವಿನಿಂದಲೂ ಶಾಂತ
ವಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ.

ಈ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಅತಿಮಹರ್ಷಿಗಳ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅನಸೂಯಾದೇವಿಯೇ ನಮಗೆ ಶರಣ್ಯ
ಳಾಗಿರುವಳು. ಆಕೆಯ ಶಿಲವನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ !

ಸೀ|| ಪತಿಪಾದಮಾಹಾತ್ಮ್ಯದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಪ್ರೀತಿ ; -ಪತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ
ದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ; ಪತಿಯ ಮೂಜೆಯ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ; -ಪತಿ
ಯನ್ನೆ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಿರ್ಪ ಪ್ರೀತಿ ; | ಪತಿಸೇವೆಯೊಳು ತತ್ಪರತೆಯಾಗಿರುವ ಪ್ರೀತಿ ;
-ಪತಿಯ ಗೆಳತನವನ್ನು ಗೈವ ಪ್ರೀತಿ ; | ಪತಿಯಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ತೋರುವ
ಪ್ರೀತಿ ; -ಪತಿಯ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂಬ ಪ್ರೀತಿ ; || ಪತಿಗೆ ತನ್ನನು ಸಿವೇದಿಸುವ
ಪ್ರೀತಿ ; | ಪತಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯತೆಯಪ್ಪ ಪ್ರೀತಿ ; | ಪತಿಯಗಲಿಕೆಯ ಸಹಿಸದಿರ್ಪ
ಪ್ರೀತಿ ; | ಪತಿವ್ರತೆಯು ಜಗದಿ ತಾನಿರ್ಪ ರೀತಿ || —(ಕ. ಸಂ)

ಆಕೆಯು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಕೂಡ ಅಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿದವ

ಳೆಂದು ಹೆಸರುಗೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಆಶೀರ್ವಾದವೇನೆಂದರೆ—

ಶ್ಲೋ|| ನ ತ್ಯಕ್ತ್ವೈತೇಽಂಗರಾಗೇಣ ಶೋಭಾ ತ್ವಾಂಕಮಲಾಸನೇ ; | ಪಾತಿ
ವ್ರತ್ಯಂ ಪುರಸ್ಕೃತ್ಯ ರಾಮಮನ್ಯೈಹಿ ಜಾನಕಿ || —(ಅ.ರಾ)

ಅ|| ಹೆ, ನೀತಾದೇವಿ, ಈ ಅರಿಸನಕುಂಕುಮಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಾಂತಿಯು ಎಂದೂ ಕುಂದದೆ ಇರುವದು. ಹೆ ಜಾನಕಿ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಗುಣವುಳ್ಳವಳಾಗಿ ರಾಮನ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಬಾ.

ಆಗ ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಅನಸೂಯೆ ಇರುವ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರುವಾಗ—

ಭಾ|| ದನದ ಕರು ಮುಲೆವೊಲೆಯ ಸೇವೆವು | ದಸುನೆಯದಿ ಮುಂಗುಸಿಯು
ಹಾಸನು | ಮನೆಗೆ ಕರೆದಾತಿಥ್ಯಮಾಳ್ವುದು ; ಬೆಕ್ಕು ಇಲಿಗಳನು || ವಿನಯ
ದಿಂದಾಡಿಸುವದೈ ; ನು | ತ್ತನಿತು ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳು ಜಾತಿಯ | ಗುಣವ ಬಿಟ್ಟಾ
ರಾಮದಿಂದಲೆಯಿದ್ದವಾಶ್ರಮದಿ || —(ಕ. ಗು. ಚ)

ಬಿ|| ಆರಾಮದಿಂದಲಿ—ಹಾಯಾಗಿ.

ಅವೆಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಒಡನೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಲೇ ಅನಸೂಯೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಾನು ಅನರ್ಹಳೆಂದಾಗ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ವದನಂ ಪ್ರಸಾದಸದನಮ್ ; | ಸದಯಂ ಹೃದಯಂ ; ಸುಧಾ
ಮುಚೋ ವಾಚಃ ; || ಕರಣಂ ಪರೋಪಕರಣಮ್ ; | ಯೇಷಾಂ ಕೇಷಾಂ ನ
ತೇ ವಂದ್ಯಾಃ ! || —(ಸು.)

ಅ|| ಯಾರ ಮುಖವು ಪ್ರಸನ್ನತೆಗೆ ತೌರುಮನೆಯಾಗಿದೆಯೋ ಯಾರ ಹೃದಯದಿಂದ ಮಧುರವಾದ ಮಾತು ಹೊರಡುತ್ತದೋ ಯಾರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪರೋಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವವೋ ಅಂಥವರು ಯಾರಿಗಿತಾನೇ ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲ !

ಅನಂಗೆ ಅನಸೂಯೆಯು ಉಪಚಾರ ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಸುಜನಂ ವ್ಯಜನಂ ಮನ್ಯೇ ಚಾರುಮಂಶಸಮುದ್ಭವಮ್ | ಆತ್ಮಾ
ನಂ ಚ ಪರಿಭ್ರಮ್ಯ ಪರತಾಪಸಿವಾರಣಮ್ || —(ಸು.)

ಅ|| ಸಜ್ಜನರು ಬೀಸಣಿಗೆಯಂತೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ಬೀಸಣಿಗೆಯು ಒಳ್ಳೆ ಬಿದಿರಿಂದಾಗಿ ತಾನು ತಿರುಗುತ್ತ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ತಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯುವದು. ಸಜ್ಜನರು ಒಳ್ಳೆ ಮಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ತಾವು ತಿರುಗುತ್ತ ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ತಾಪವನ್ನು ಕಳೆಯುವರು.

ಆಗ ಅವರು ಅನಸೂಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದು—

ಆನಂದಭೈರವಿ-ರೂಪಕ

ಕಾನ್ವದೇಮ್ಮ | ನೀನು ಕರುಣದಿ || ಪ || ಅಸಸೂಯೆ ದೇವಿ || ಅ. ಪ ||
ಪರಮಪತಿವ್ರತೆಯು ನೀನು ; | ಪಿರಿದವ್ವುದು ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ; || ಶರಣೆಂಬೆವು
ನಿನಗೆ ನಾವು ; | ಪರಮಾದರದಿಂದಿಗ || ೧ || ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆಗೀಗ ಜಗದೊಳಿನ್ನು
ಸರಿಯ ಕಾಣೆವಮ್ಮ ; || ಸನ್ನುತಾಂಗಿ, ಸಕಲಗುಣಸಂ | ಪನ್ನೆಯಮ್ಮ
ಮೊರೆಯ ಲಾಲಿಸು || ೨ || ಪತಿವ್ರತೆಯರು ಪರಮಾತ್ಮನ | ಅತಿಶಯವಹ ಶಕ್ತಿ

రూపము ; || క్షిప్రీయోళిల్ల సమ్మందము సత్యురిగిన్నేనసాధ్య ? || ౩ ||

ఆగ అనుసూయేయ అవర అభిప్రాయవన్నరితు కాశికన పత్నీయ బళిగే బందు
హేళిద్దు—

కు|| అళియదిపనను గండ | సళియోళిసెన్ను రవి | బళిగువందచి
మాడు గగనదల్లి ; || కళిగేట్టు ధర్యేల్ల తోళలుతివుద నోడ ; | బళి
కంగట్టు నేరచిరువరల్లి ||

ఎందాకయన్నోప్పిసి అనుసూయేయ సూర్యనన్ను కరెదద్దు—

శ|| తరణియే, నీరనా | మరేయోళిగిరుతలి | క్షోరగిదేయల్లప ?
బా, బా, బా, || భరణోళి పూర్వద | గిరయనేరి బహు మేరుగను
తోరుత బా, బా, బా ||

ఒడనె ఝగ్గందు సూర్యోదయవాగుత్తలే ప్రత్యోబ్ధురూ సూర్యనన్ను వందిద్దు—

శ్లో|| బ్రహ్మాండసంపుటకలీవరవద్భవతి | జ్యోతస్సపిండమివ
మండలమస్తి యస్య || ఆలోకితోకతేజోఽపి దురితాని నివృత్తి యస్తవో |
మాతాండమాదిపురుషం ప్రణమామి సత్సవో || —(సు)

అ|| బ్రహ్మాండసంపుటవేంబ శరీరద నడువ జ్యోతస్సద పిండవాగిరువ మండల
పుళ్ళవనాగియూ నోడిదమాశ్రదిందల పావనన్ను కళియవనాగియూ ఇరువ ఆదిపురుష
నాద సూర్యనన్ను యావాగలూ వందిసుత్తేనే.

సూర్యను కుట్టిదొడనే—

భో|| నోడొడుతిరలు జనవు, ఏవు | నాడుతాడుతిరలు, ముఖవు |
బాడి బాడి కాంతిగేట్టు కర్మగాయితు ; || పాడనళియతాగ కణ్ణ |
గూడు బిళ్ళగాగలొడనే | నాడే సాయలంగవేల్ల తణ్ణగాయితు ||

తత్త్వదల్యే అనుసూయే హేళిద్దు—

సాం|| ఎలీ కాశికభూసుర, నీరనా బీరిమ | నేలదొళిన్నయ మాతి
నిందె ; || బలిద పాతివ్రత్యమిదోడెన్నోళిగన్న | బళి బరగొడచిరు నిందె ||
హిగెన్నుత్తలే—

శ్లో|| తతోర విప్రస్సముత్తస్థా వ్యాధిముక్తః పునర్యువా

—(మా. పు)

ఆ|| రోగియాదవను ఆరోగ్యవన్ను హేంది ప్రాయదవనాగి విళువత ఆగ ఆ
కాశికను ఎద్దు కుళితను.

ఆగ ఆళియ ప్రభావకే మేజ్జి త్రిమూర్తిగలు ప్రత్యక్షవాగి వరవన్ను బీడెన్నలు
అనుసూయే కేళిద్దు—

శ్లో|| వరదా, వరయోగ్యా జ యద్యదం భవతాం మతా |
తద్యాంతు మమపుత్రత్వం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః || —(మా. పు)

ಅ|| ವರವನ್ನು ಕೊಡುವವರೆ, ನಾನು ವರಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯಳೆಂದು ನಿಮ್ಮ ಭಿಸ್ತ್ರಾಯವಾದರೆ
ಬ್ರಹ್ಮವಿಷ್ಣು ಮಹೇಶ್ವರರು ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿ.

ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಅದಕ್ಕೊಪ್ಪಿದರು. ಆಮೇಲೆ—

ಕಂ|| ಪರಮೇಷ್ಟಿಯಂಶದಿಂ ಹಿಮ | ಕರನಾ, ಪರಮೇಶಸಂಶದಿಂ
ದೂರ್ವಾಸಂ, || ಹರಿಯಂಶದಿ ದತ್ತಂ, ಬಂ | ದಿರುತೋಷ್ಪಿದರಸಳ ಗರ್ಭದೊಳ
ಸಮುದ್ರದಿಂ ||

ಆಗ ಅತ್ರಿಋಷಿಗಳು ಬಂದು ನೋಡಿ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದು ಆಶ್ಚರ್ಯಗೊಂಡು
ತಮಗೆ ಜಗತ್ಕಾರಣನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲಾಭವಾಗಬೇಕೆಂದಿರುವಾಗ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಲಾಭವಾಗಿರು
ವದರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಬೇಕೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡ ಅತ್ರಿಗಳಿಗೆ
ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಬಂದು ಹೇಳಿದ್ದು—

ಶ್ಲೋ|| ಯಥಾ ಕೃತಸ್ತೇ ಸಂಕಲ್ಪೋ ಭಾವ್ಯಂ ತೇನೈವ ನಾಸ್ಯಥಾ |
ಸತ್ಸಂಕಲ್ಪಸ್ಯ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ಯದ್ವೈ ಧ್ಯಾಯತಿ ತೇ ವಯಮ್ || —(ಸಂ. ಭಾಗ)

ಅ|| ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆ, ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವು ಹೇಗೆ ಇತ್ತೂ ಈಗಲೂ ಹಾಗೆಯೇ ಭಾವಿಸ
ಬೇಕು. ಬೇರೆ ಇಲ್ಲ. ಸತ್ಸಂಕಲ್ಪನಾದ ನೀನು ಯಾವದನ್ನು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತೀಯೋ ನಾವು
ಮೂವರೂ ಅದೇ (ನಾವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದರ್ಥ).

ಆಗ ಅತ್ರಿಋಷಿಗಳೂ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅನುಸೂಯೆಯು ಈ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು
ನೋಡಿಯೇ ಸ್ತೀಯುರಲ್ಲರೂ ಈಕೆಯ ಮೇಲುಪಜ್ಜೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲೆಂದು ಕೀರ್ತನಾರಂಭ
ದಲ್ಲಿ ಭಾಗವತೋತ್ತಮರು “ ಸ್ತುತ್ಯವಿದಿಳಿಯೊಳಗೆ | ಪಾತಿ | ಪ್ರತ್ಯವು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ”
ಎಂದು ವೊದಲಾಗಿ ಉಪದೇಶಮಾಡಿರುವರು.

ಅನಸೂಯೆಗೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಮಕ್ಕಳಾದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗುರುಚರಿತ್ರೆಯೆಂಬ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆ

ಅನಸೂಯೆಯು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಾವವು ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ಕಂಡು ಇಂದ್ರನು
ಅದರಿಂದ ತನಗಿಂದಾದರೂ ಅಪಾಯವಾದೀತೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅದರ ಪರಿಹಾರ
ಕ್ಕಾಗಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮರೆಹೊಕ್ಕನು. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಆಕೆಯ ವ್ರತ
ಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಅತ್ರಿಋಷಿಗಳು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿಲ್ಲದಾಗ ಭಿಕ್ಷುಕರ
ವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತು ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ಬಡಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ
ಉಣ್ಣುವೆಂದರು. ಅನಸೂಯೆಯು ಆ ಮೂವರನ್ನೂ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಭಾವಿಸಿ

ಬರೀ ಮೈ ಆಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರು ಅವಳ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಭಾವದಿಂದ ಮಕ್ಕಳೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಅನಸೂಯೆಯು ಅವಕ್ಕೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಆಡಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅತ್ರಿಮುಷಿಗಳು ಬಂದು ನೋಡಿ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳೆಂದರಿತು ಅವರಿಗೆರಗಿದರು. ಆಗ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ವರವನ್ನು ಬೇಡೆಂದರು. ಅತ್ರಿಮುಷಿಗಳಿಗೆ ತನುಗೇನೂ ಒಯಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಾಗುವಂತೆ ಕೇಳಿ ಕೊಂಡರು. ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳು ಆಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ತಮ್ಮ ಅಂಶಸಂಭೂತರಾದ ಚಂದ್ರ, ದತ್ತ, ದೂರವಾಸ-ಎಂಬ ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆ ಮುಷಿದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದರು. ಆಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಅಂಶಗಳನ್ನು ದತ್ತನಲ್ಲಿಟ್ಟು ದೂರವಾಸರು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗೂ ಚಂದ್ರನು ಚಂದ್ರಮಂಡಲಕ್ಕೂ ಹೋದರು. ಆ ದತ್ತಪ್ರಭು ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಪ್ರಪಂಚದ ಗುರು ಪರಂಪರೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮೂಲವುರುಷನಾದನು.

ಗುರುದೇವದತ್ತ

ಭಜನಾವಲಿ

೧. ಗುರು ಮಹಾರಾಜ, ಗುರು, ಜಯಜಯ, ಪರಬ್ರಹ್ಮಸದ್ಗುರು
೨. ದತ್ತಗುರು ಜಯ ದತ್ತಗುರು ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಗುರು ದತ್ತಗುರು
೩. ಜಯಜಯ ದತ್ತ ಗುರುಗೋವಿಂದ | ಜಯ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಪರಮಾನಂದ
೪. ಜಯ ಜಯ ಶಂಕರ | ಜಯ ಗುರು ಶಂಕರ
೫. ಸಾಂಬಸದಾಶಿವ ಗಿರಿಜಾನಾಯಕ | ವೃತ್ತಾಂಜಯ ಜಯ ಭವಭಯಹಾರಕ

ಜಯ ಜಯ ರಘುವೀರ ಸಮರ್ಥ

ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ !

ಧರ್ಮಸೀತೆಗಳ ಮೇಲೋಗರ !!

ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಪಾಕ !!!

ಕೀರ್ತನಕಂಠಾಭರಣ

ಸರ್ವಾಂಗಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಕೀರ್ತನ-ಹರಿಕಥೆ-ಗಳು

ಸಂಪೂರ್ಣರಾಮಾಯಣ — ಶ್ರೀರಾಮಜನ್ಮ, ಶ್ರೀರಾಮವಿವಾಹ, ಚಿತ್ರಕೂಟವಾಸ, ಪಾದುಕಾಸ್ಥಾಪನೆ, ಜಟಾಯುವೋಕ್ತ, ಸುಗ್ರೀವಸಹ್ಯ, ಸೀತಾಕ್ಷೇಮಲಾಭ, ವಿಭೀಷಣನ ಶರಣಾಗತಿ, ರಾಮಜನ ಪ್ರಭಾವ, ಶ್ರೀರಾಮಸಹ್ಯಾಭಿಷೇಕ—ಈ ಹತ್ತುಕಥೆಗಳಿರುವ ೧ನೇ ಭಾಗ ಬೆಲೆ ರೂ. ೧-೮-೦.

ಭಾರತದ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳು — ಭೀಷ್ಮರ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ, ದ್ರೌಪದೀಜನ್ಮ, ದ್ರೌಪದೀ ಸ್ವಯಂವರ, ದ್ರೌಪದೀವಸ್ತ್ರಾಪಹರಣ, ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ, ಘೋಷಯಾತ್ರೆ, ಪಾಂಡವರ ಸತ್ಯಸರೀಕ್ಷೆ, ಕೀಚಕನ ವಧೆ, ಉತ್ತರಗೋಗ್ರಹಣ, ಕೃಷ್ಣಸಂಧಾನ—ಈ ಹತ್ತು ಕಥೆಗಳಿರುವ ೨ನೇ ಭಾಗ ಬೆಲೆ ರೂ. ೧-೦-೦.

ಭಾಗವತದ ಕೆಲವು ಕಥೆಗಳು — ದಕ್ಷಯಜ್ಞ, ಧ್ರುವ, ಅಜಾಮಿಳ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಅಂಬರೀಷ, ಗಂಗಾನಶರಣ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜನ್ಮ, ರುಕ್ಮಿಣೀಪರಿಯ, ಕುಚೇಲ—ಈ ಹತ್ತು ಕಥೆಗಳಿರುವ ೩ನೇ ಭಾಗ ಬೆಲೆ ರೂ. ೧-೦-೦.

ಕೆಲವು ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳು — ಗಣಪತಿಯ ವಿಜಯಯಾತ್ರೆ, ಪಾರ್ವತೀಪೂಜೆಯು, ನಳೋ ಪಾಪಾಪನ, ಶಿವರಾತ್ರಿ, ಸುಕನ್ಯಾ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ, ಸಾವಿತ್ರಿ, 1. ಗುಡನ ಮಾತೃಭಕ್ತಿ, ಅನ ಸೂಯಾ—ಈ ಒಂಬತ್ತು ಕಥೆಗಳಿರುವ ೪ನೇ ಭಾಗ ಬೆಲೆ ರೂ. ೧-೦-೦.

ಕೆಲವು ಸತ್ಪುರುಷರ ಕಥೆಗಳು — ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರು, ಮಿರಾಬಾಯಿ, ಕಬೀರದಾಸರು, ಪುರಂದರದಾಸರು, ಕನಕದಾಸರು, ತುಳಸಿದಾಸರು, ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣ ಪರಮಹಂಸರು, ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಚೈತನ್ಯರು, —ಈ ಒಂಬತ್ತು ಕಥೆಗಳಿರುವ ೫ನೇ ಭಾಗ ಬೆಲೆ ರೂ. ೧-೦-೦.

— ಕಥೆಗೆ ತಕ್ಕ ನೀರೆಬೇರೆ ಪೀಠಿಕೆಗಳಿರುವ ಇವುಗಳನ್ನು ಓದುವುದರಿಂದ —

೧. ಹಿಂದಿನ ನಾನಾಕವಿಗಳು ಭಾಷಾಭಿಮಾನದೇವತೆಯ ಆವೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೊರಗಡೆಹಿರುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿಮತಭೇದಗಳನ್ನು ಮರೆತು ತನ್ಮಯರಾಗ ಬಹುದು.

೨. ಸವಿತೃವಾದ ಕಥಾಪ್ರವಾಹಗಳಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪದರದ್ವಗಳನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯ ರಾಗ ಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನ ಕೊಳೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

೩. ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಸವಿಕಟ್ಟಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಧರ್ಮಾಮೃತವನ್ನು ಕುಡಿದು ದೇವತ್ವವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

೪. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಾಥಿಯನ್ನು ಸವಿದು ಚಪ್ಪರಿಸುತ್ತ, ನಡುವೆ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ನಂಚಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು,

೫. ಕರ್ಣಾಟಕಭಾಷಾಭಿಮಾನದೇವತೆಯ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ವೈಭವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣಬಹುದು.

೬. ಇದರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಸಭಿಕರ ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆಸಿ ಅವರಿಗೆ ಹೊಸ ಹುರುಪನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸೀತೆಗಳ ಉಪದೇಶವನ್ನು ತುಂಬುವ ನದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಮ್ಮ ಹಿಡಿಯೊಳಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತರಾಗಿ ಕೀರ್ತನರಂಗವನ್ನು ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಭಾಮಂಟಪವಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲ ಶ್ರೇಷ್ಠವರ್ಗದ ಕೀರ್ತನಕಾರರಾಗಬಹುದು.

ಕನ್ನಡಭಾಷೆಯ ಅಪೂರ್ವಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ಇದನ್ನು ಬರಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಕೈನೀಡಬೇಕು.

ಎಸ್. ಎಸ್. ಎನ್. ಬುಕ್ ಡಿಪೋ, ಬಸವನಗುಡಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.